T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK DİLİ BİLİM DALI

MEHMET B. ÇERKES'İN KİTABU BAYTARNAME TERCÜMESİ

(1b-60a, GİRİŞ - METİN - DİZİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TAHİR KEMAL BULUT

İSTANBUL 2009

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK DİLİ BİLİM DALI

MEHMET B. ÇERKES'İN KİTABU BAYTARNAME TERCÜMESİ

(1b-60a, GİRİŞ - METİN - DİZİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TAHİR KEMAL BULUT

TEZ DANIŞMANI: **DOÇ. DR. MESUT ŞEN**

İSTANBUL 2009

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans öğrencisi Tahir Kemal Bulut'un "Mehmed Bin Çerkes'in Kitab-ı Baytarname Tercümesi (1b-60a) Giriş-Metin-Dizin" konulu tez çalışması Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı Yüksek Lisans tezi olarak oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile başarılı bulunmuştur.

		İmza
Tez Danışmanı Üniversitesi	: Doç.Dr. Mesut Şen Marmara	.....
Üye Üniversitesi	: Prof.Dr. Gülden Sağol Yüksekkaya Marmara	.....
Üye Üniversitesi	: Doç.Dr. Zuhal Kültüral Marmara	.....

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu' nun ..14.../..12.../ 2009 tarih ve ..2314..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof.Dr. Emel KEFELİ
Müdür

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER I

ÖN SÖZ IV

ÖZET VI

ABSTRACT VII

KISALTMALAR ve İŞARETLER VIII

ÇEVRİYAZI ALFABESİ IX

GİRİŞ X

1. ḲĀMİLÜ'Ṣ- ṢINAʿATEYNi'l-BAYṬĀRA ve'z-ZARTAḲA XI

1.1 Eserin Aslı XI

1.2 Eserin Yazarı XI

1.3 Eserin Bölümleri XI

1.4 Eserin Veterinerlik Tarihine Katkıları XII

1.5 Eserin Nüshaları XIII

1.6 Eserin Tercümeleri XIV

2. KİTĀBU BAYṬAR-NĀME XV

3. DİL ve İMLÂ ÖZELLİKLERİ XXXI

3.1 İMLÂ ÖZELLİKLERİ XXXI

3.1.1 Harekeleme XXXI

3.1.2 Ünlülerin İmlâsı XXXI

3.1.3 Ünsüzlerin İmlâsı XXXII

3.1.4. Eklerin Yazım Hususiyetleri XXXII

3.1.5 Edatların Yazımı XXXII

3.1.6 Yazımı Farklı Olan Kelimeler XXXIII

3.2. DİL ÖZELLİKLERİ XXXIII

3.2.1 Ses Özellikleri XXXIII

3.2.1.1 Ünlü Uyumu XXXIII
3.2.1.2 Ünsüz Hadiseleri ve Değişmeleri XXXIV
3.2.2 İsim Çekimi XXXIV
3.2.2.1 Çokluk Eki XXXIV
3.2.2.2 İyelik Ekleri XXXIV
3.2.2.3 Hal Ekleri XXXV
3.2.2.4.1 İlgi Hali Eki XXXV
3.2.2.4.2 Yükleme Hali Eki XXXV
3.2.2.4.3 Yaklaşma Hali Eki XXXV
3.2.2.4.4 Bulunma Hali Eki XXXV
3.2.2.4.5 Ayrılma Hali Eki XXXV
3.2.2.4.6 Vasıta Hali Eki XXXV
3.2.2.4.7 Eşitlik Eki XXXVI
3.2.2.4.8 Yön Ekleri XXXVI
3.2.3 Fiil Çekimi XXXVI
3.2.3.1 Bildirme Kipleri XXXVI
3.2.3.1.1 Görülen Geçmiş Zaman Eki XXXVI
3.2.3.1.2 Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki XXXVI
3.2.3.1.3 Şimdiki Zaman Eki XXXVII
3.2.3.1.4 Gelecek Zaman Eki XXXVII
3.2.3.1.5 Geniş Zaman Eki XXXVII
3.2.3.2 Tasarlama Kipleri XXXVII
3.2.3.2.1 Emir Ekleri XXXVII
3.2.3.2.2 Şart Eki XXXVII
3.2.3.2.3 İstek Eki XXXVIII
3.2.3.2.4 Gereklilik Eki XXXVIII

3.2.3.3 Ek Fiil XXXVIII
3.2.3.3.1 Şimdiki Zamanı (Bildirme Ekleri) XXXVIII
3.2.3.3.2 Görülen Geçmiş Zamanı XXXVIII
3.2.3.3.3 Öğrenilen Geçmiş Zamanı XXXVIII
3.2.3.3.4 Şartı XXXIX
3.2.3.3.5 Gerundiumu XXXIX
3.2.3.3.6 Partisipi XXXIX
3.2.3.3.7 Olumsuzu XXXIX
3.2.3.4 Birleşik Fiil Çekimi XXXIX
4.7.4.1 Hikaye XXXIX
4.7.4.2 Rivayet XXXIX
4.7.4.3 Şart XXXIX
3.2.3.5 Partisipler XXXIX
3.2.3.6 Gerundiumlar XL
3.2.3.7 Birleşik Fiiller XL
4. **METİN** 1
5. **DİZİN** 44
5.2 Genel Dizin 45
5.3 Hastalık Adları Dizini 186
5.4 Bitki Adları Dizini 192
6. **KAYNAKLAR** 205
8. **TIPKIBASIM** 207

ÖN SÖZ

Bu çalışma, Süleymaniye Kütüphanesinin Ayasofya bölümünde 3575 numarada kayıtlı bulunan *Kitābu Bayṭar-nāme* adlı tercümenin birinci ve ikinci makaleleri üzerinedir.

Kitābu Bayṭar-nāme, 14. yüzyılda İslam dünyasının ve Orta Çağın en büyük veteriner hekimi olarak kabul edilen Ebû Bekr İbn el-Münzir el-Baytâr'ın (ö. 1340) muhtemelen 1310-1340 yıllarında yazdığı *Kāmilü'ṣ-Ṣına'ateyni'l-Bayṭāra ve'z-Zartaḳa* adlı eserin Mehmed b. Çerkes tarafından 17. yüzyılda (Hicrî 1095 / Miladî 1683) yapılmış tercümesidir.

Tercüme *Kitābu Bayṭar-nāme*, toplam on makaleden oluşan *Kāmilü'ṣ-ṣına'ateyni'l-bayṭāra ve'z-zartaḳa* adlı eserin tedavi kısmını kapsayan altı, yedi, sekiz ve dokuzuncu makalelerini ihtiva etmektedir.

Tercümenin bu çalışmaya esas teşkil eden birinci ve ikinci makaleleri, *Kāmilü'ṣ-ṣına'ateyni'l-bayṭāra ve'z-zartaḳa*'nın altıncı ve yedinci makalelerine; üçüncü ve dördüncü makaleleri ise adı geçen eserin sekizinci ve dokuzuncu makalelerine tekabül etmektedir. Tercümenin üçüncü ve dördüncü makalelerini kapsayan kısmı da Mustafa Ak tarafından Doç. Dr. Mesut Şen'in danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır.

Üzerinde çalıştığımız birinci makale 70 baptan oluşmuştur. Bu bablar deri ve başla ilgili hastalıkların tedavilerini anlatmaktadır. İkinci makale 66 baptan meydana gelmiştir. Bu makale göğüs ve ön bacaktaki hastalıkların tedavilerini ihtiva etmektedir.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde eserin aslı, yazarı, veterinerlik tarihi açısından önemi, nüshaları, tercümeleri ve çalışma konumuz olan *Kitābu Bayṭar-nāme* hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca metnin dil ve imlâ özellikleri bu bölümde incelenmiştir.

Metin bölümünde tercümenin 1b-60a varaklarının transkripsiyonlu metni bulunmaktadır. Metinde okumayı kolaylaştırma ve anlam bütünlüğü sağlama amacıyla noktalama işaretleri kullanılmış ve kompozisyon kurallarına uyulmuştur.

Dizin bölümü transkripsiyonu yapılmış metinde yer alan tüm kelime ve kelime gruplarını içermektedir. Kelimeler anlamlandırılırken metne sadık kalınmıştır. Çalışma konumuzun baytarlıkla ilgili olması, metnimizde hastalık adlarının ve tedavilerinde kullanılan bitki adlarının çokça geçmesi sebebiyle araştırmacılara yararlı olacağı düşünülerek hastalık ve

bitki adları ayrı birer dizin olarak hazırlanmıştır. Hastalık ve bitki adlarının anlamları mümkün olduğunca sözlüklerde geçen biçimleriyle verilmiştir. Bu bölümlerden sonra eserin çalışmaya konu olan 1b-60a varaklarının tıpkıbasımı verilmiştir.

Türk kültüründe önemli yere sahip olan atlar ve baytarnamelerle beni tanıştırarak tez konumu bu yönde seçmemi sağlayan ve çalışmalarım sırasında da yardımlarını esirgemeyen hocam Doç. Dr. Mesut Şen'e, bilgi ve yönlendirmeleriyle desteğini eksik etmeyen hocam Prof. Dr. Gülden Sağol Yüksekkaya'ya, beni her zaman yüreklendiren hocam Prof. Dr. Emine Gürsoy Naskali'ye ve varlığıyla bana hayatın her aşamasında destek olan eşim Dr. Yasemin Bulut'a teşekkür ederim.

ÖZET

Bu tez, Süleymaniye Kütüphanesinde Ayasofya bölümünde 3575 numarada kayıtlı bulunan *Kitābu Bayṭar-nāme* adlı tercümenin birinci ve ikinci makaleleri üzerinde yapılan bir dil çalışmasıdır.

Kitābu Bayṭar-nāme, 14. yüzyılda İslam dünyasının ve Orta Çağın en büyük veteriner hekimi olarak kabul edilen Ebu Bekr İbn el-Münzir el- Baytar'ın (ö. 1340) muhtemelen 1310-1340 yıllarında yazdığı *Kāmilü'ṣ-ṣına‹ateyni'l-bayṭāra ve'z-zartaḳa* adlı eserin Mehmed b. Çerkes tarafından 17. yüzyılda (Hicri 1095/Miladi 1683) yapılan tercümesidir.

Bu tez Giriş, Metin, Dizin olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde eserin aslı, yazarı, veteriner tarihi açısından önemi, nüshaları, tercümeleri ve çalışma konumuz olan *Kitābu Bayṭar-nāme* hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca, metnin imla ve dil özellikleri bu bölümde incelenmiştir.

Metin bölümünde eserin 1b-60a varaklarının transkripsiyonlu metni bulunmaktadır. Metinde okumayı kolaylaştırma ve anlam bütünlüğü sağlama amacıyla noktalama da yapılmış ve satır başı konulmuştur. İncelenen bölüm 60 varaktan oluşmakta ve her sayfada genellikle 13 satır bulunmaktadır.

Dizin bölümünde transkripsiyonu yapılmış metinde yer alan tüm kelime ve kelime grupları verilmiştir. Kelimelere anlam verilirken kelimelerin metindeki anlamları esas alınmıştır. Alıntı kelimelerin geldiği dil belirtilmiştir. Hastalık ve bitki adları, araştırmacılara yararlı olacağı düşünülerek, ayrı ayrı dizilmiştir.

Tezin sonunda eserin 1b-60a varaklarının tıpkıbasımı yer almaktadır.

ABSTRACT

This thesis is a linguistic study on the first and second articles of the translation *Kitābu Bayṭar-nāme* which is registered in number 3575 Ayasofya Department in Süleymaniye Library.

Kitābu Bayṭar-nāme is the translation of *Kāmilü'ṣ-ṣınaʿateyni'l-bayṭāra ve'z-zartaḳa,* made by Mehmed b. Çerkes in the 17th century (Hegira 1095 / Christian era 1683), which is written probably in the years of 1310-1340 by Ebû Bekr İbn el-Münzir el-Baytâr (ö. 1340) who is beleived to be the greatest veterinarian of Middle Ages and Islamic world in the 14th century.

This thesis has three parts: Proloque, Text and Index.

In the proloque, the information about the origin of the book, its author, the significance of the book in terms of veterinary medicine history, the copies and translations of the book and also the information about "*Kitābu Bayṭar-nāme"* which is our case study is given.

In the text part, there is the transcripted text of 1b-60a sheets of the book. To ease the reading and provide the integrity of meaning, punctuation and paragraph intentations are also used. In the text studied, there are 60 sheets and 13 lines in each paper.

In the text part, all the words and phrases in the transcripted text are given and interprereted by sticking to the meaning in the original one. The source of the borrowing words are also mentioned. The names of diseases and plants are given seperately to help the researcher.

At the end of the thesis, a copy of the original text registered with a number 1b-60a sheets of the book.

KISALTMALAR ve İŞARETLER

a Yazma nüshasındaki ön yüzü belirtir.

Ar. Arapça

b Yazma nüshasındaki arka yüzü belirtir.

bk. bakınız

c. cilt

Far. Farsça

H. Hicrî

krş. karşılaştırınız

M. Miladî

(?) Anlam verilemeyen kelimeyi belirtir.

... Okunamayan kelimeyi belirtir.

›‹ Fazladan yazlmış ses ya da kelimeyi gösterir.

ÇEVRİYAZI ALFABESİ

ا	a, ā, e	ص	ṣ
ء	ʾ	ض	ż, ḍ
ب	b	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	ʿ
ث	s̱	غ	ġ
ج	c	ف	f
چ	ç	ق	ḳ
ح	ḥ	ك	k
خ	ḫ	ل	l
د	d	م	m
ذ	ẕ	ن	n
ر	r	و	v, o, ö, u, ū, ü
ز	z	ه	h, a, e
س	s	ى	y, ı, i
ش	ş		

GİRİŞ

1. ḲĀMİLÜ'Ṣ- ṢINA‹ATEYNi'l-BAYṬĀRA ve'z-ZARTAḲA

1.1 **Eserin Aslı**

Çalışma konumuz olan eser, veteriner ve ilimler tarihçileri tarafından Ortaçağın baytarlıkla ilgili yazılmış en iyi eseri olarak kabul edilmektedir.[1] Muhtemelen 1310-1340 yılları arasında yazılmıştır. Yazarı, 14. yüzyılda İslâm dünyasının ve Ortaçağın en büyük veteriner hekimi olarak bilinen Ebû Bekr İbn Bedrüddîn İbn el-Münzir el-Baytâr'dır. Eser, Melik el-Nâsır'a ithaf edildiği için *Kitābü'n-Nāsırī* olarak da tanınmaktadır. Ayrıca eser, değişik kütüphanelerde *Kitābü'l-baytara kāmili'ṣ-ṣınā‹ateyn, Kitābu kāmili'ṣ-ṣınā‹ateyn, Kāmilü'ṣ-ṣınā‹ateyni'l-bayṭara,* gibi adlarla yer almaktadır.[2] A. Perron eserin Bağdat nüshasını Fransızcaya çevirerek eseri ilk kez Batıya tanıtmıştır.[3]

1.2. **Eserin Yazarı**

Eserin yazarı olan Ebû Bekr İbn Bedrüddîn İbn el-Münzir el-Baytâr hakkında çok fazla bilgi yoktur. Babasının çok tecrübeli bir baytar olduğu bilinmektedir. Yazar da babasının mesleğini sürdürmüştür. Yazarın milliyeti hususunda hiçbir yerde bir bilgiye rastlanmamıştır.[4] Yazar çağının tanınmış bir veteriner hekimidir. Mısır'da Melik el-Nâsır'ın hizmetinde bulunmuştur.

Ebû Bekr kendinden önceki alimleri tanımış ve onların eserlerini okumuştur. Kitabını yazarken "Bu kitabı at yetiştirme ilmine muhtaç kimseye kafi gelmesi için atın bütün faziletlerini, ilimleri ve infazını, tedavilerini bu mevzuda ehil kimselerin bilgilerine ilave ettim. Bu eserde Arap ve Acem diyarlarındaki marazların, illetlerin sebeplerini ve arazını eksiksiz beyan ettim. Benim baytarlıkta ve at yetiştirmesinde görmediğim şeyleri bana babam Bedrettin zikretti. Bir çoklarını da bu sanatta Mısır ve Şam'da sözlerine itimat olunan kimselerden aldım ve bu eseri on makale kıldım." demektedir. [5]

Bağdat'tan edinilen bilgilere göre Ebû Bekr 1340'da ölmüştür.

1.3. **Eserin Bölümleri**

---

[1] Nihal Erk, *İslâm Medeniyeti Çağında Veteriner Tababette Gelişmeler ve "Naserî"* A. Ü. Veteriner Fakültesi yayınları : 109, sy.16 (Ankara 1959)
[2] Mesut Şen, "Baytarnameler" , *Türk Kültüründe At ve Çağdaş Atçılık,* sy. 185, Türkiye Jokey Kulübü, 1995.
[3] A. Perron, *Le Néçeri: la perfection des deux arts ou traité complet d'hippologie et d'hippiatrie Arabes,* 3 cilt (Paris, 1850-1860)
[4] (Erk 1959: 18)
[5] (Erk 1959: 20)

Eser 10 makaleden oluşmuştur. İlk dört makale hipoloji, sonraki dört makale atların hastalıkları ve tedavileri, dokuzuncu makale farmakoloji ve onuncu makale de nal tekniği konularını ele almıştır. Birinci makale 20 baptan oluşmuştur. Mukaddes harpler, at ırkları ve atın yaratılış sebebi, atla insan arasındaki benzerlikler ve farklılıklar, atların doğumundan önce ve sonraki bakımları; atların kemikleri, dişleri, mafsalları, huyları; koşu atlarının vasıfları, binek hayvanı ve binicilik eğitimi, yemler, güzel atın nitelikleri, nişanlar, yürüyüş çeşitleri, at damgaları konularını ele almıştır. İkinci makale 10 baptan oluşmuştur. At donlarından bahsedilmiştir. Üçüncü makale de 10 baptan oluşturulmuştur. At seçimi, atların sesleri, tayın iyi bir at olup olmayacağını anlama, atlara uygulanan tedavilerde gösterilmesi gereken maharetler, aygır olarak kullanılacak hayvanın vasıfları konuları bu makalede işlenmiştir. Dördüncü makalede 12 bap vardır. Bu baplar atı satın alırken dikkat edilmesi gereken hususları anlatmaktadır. Beşinci makale 34 baptan oluşmuştur. Atın hastalıklarından bahsedilmektedir. Altınca makalede 70, yedinci makalede de 66 bap, çeşitli hastalıklara karşı tedavi metotlarını ve atın iyileştirilmesini ele almaktadır. Sekizinci makale 70 baptan meydana gelmiştir. Atın arka bacakları, kuyruk, bel, göbek, kaburgalar, ciğer, kalp, böbrek ve mafsal hastalıklarının tedavisi ile zehirlenen atların tedavisinden başka, embriyotomi ve atın iğdiş edilmesi konularını anlatmaktadır. Dokuzuncu makalede 12 bap vardır. Makale, tedavide kullanılan ilaçları, dağlama usullerini, bazı hastalıklara karşı kullanılan muska ve duaları ihtiva etmektedir. Onuncu makale de 12 baptır. Son makalede nal ve mıhların çeşitlerine göre adları, ölçüleri ve nallama usullerinden bahsedilmektedir. Eserde, konularına göre, çeşitli şekiller vardır. [6]

1.4. **Eserin Veterinerlik Tarihine Katkısı**

Ünlü veteriner tarihçileri bu eseri, İslâmın ve Orta Çağın veteriner hekimliği konusunda yazılmış en mükemmel eseri olarak kabul etmişlerdir. Tanınmış veteriner tarihçileri Ebû Bekr'in eserine çok değer vermişlerdir.[7]

14. yüzyılda o zamanın Avrupasına karşı İslam memleketlerinde veteriner hekimliği daha ilmi şekilde yapılmaktadır. O devirde Mısır'da veteriner hekimliği, eskilerden yararlanmakla birlikte yenilikçi ve İslâm kültürüyle kendini zenginleştirmiş veterinerler sayesinde gelişmiştir.

---

[6] (Şen 1995: 185)

[7] R.Froehner, *Das Nacerische Buch des Ebu Bekr İbn Bedr.* Arch. Tierhlk. 60, 362-375, 1929. Ref. Jahr. Vet. Med. B. 11, 1398,1930. ; E. Leclainche, *Histoire de la Médicine Vétérinaire.* Office du Livre Toulouse, 112, 1936. ; G. Sarton, *İntroduction to the History of Science. The Williams and Wilkins company,* Baltimore Vol. III, 828-830, 1614, 1727, 1953. ; F. Smith, *The Early History of Veterinary Literature.* Bailliere, Tindall and cox, London, Vol. I, 59-61, 1919.

Eserin bilgili bir veteriner hekim tarafından yazıldığı anlaşılmaktadır. Özellikle, organları ve yapılarını gösteren şekillerin varlığı, yazarın fizyoloji ve anatomi konularındaki bilgileri eserin veterinerlik tarihindeki önemini ortaya koymaktadır. Yazar, kendisinden önceki eserlerden yararlandığı gibi, kişisel gözlemlerini ve tecrübelerini de kulanmıştır.[8] Eser, zamanının tüm bilgisini sistematik olarak vermektedir.

Leclainche'e göre bu eser her zaman için atı, şan ve şerefle yücelten büyük bir eser olacaktır. Smith, Ebu Bekr'in Naserî adlı eserini dikkate değer bulmaktadır. Ebu Bekr'in veterinerlikte geniş bir bilgiye sahip olduğunu, Bizans veterinerlerinin eserlerinden haberdar olduğunu vurgulamıştır. Smith, İslâm memleketlerinde veteriner hekimliğinin o zamanın Avrupasına göre çok daha ilmi olarak yapıldığını belirtmiş ve İslâm veterinerlik ilminin doğum bilgisi, ayak hastalıkları ve nal bilgisi sahasında yenilikler getirdiğini ileri sürmüştür. Sarton'a göre, bu eser hipoloji ve hippiatri konusunda Ortaçağda yazılmış eserlerin en mükemmeli ve en iyi düzenlenmiş olanıdır. Sarton Ebu Bekr ve eserine çok değer vermiştir.[9]

Eser, Nihal Erk'e göre, bilhassa ayak hastalıklarında Soleysel'e (17. yüzyıl) kadar görülmeyen bilgilere yer vermiştir.[10]

Ebû Bekr, bazı konularda eksik ve hatalı bilgisine rağmen, özellikle doğum bilgisi, ayak hastalıkları, nallar ve nalların tedavi amacıyla kullanılması konularında kendi dönemindekilere üstünlük göstermiştir. İslâm medeniyeti çağında veteriner hekimliğini en üst seviyeye çıkarmıştır. 17.yüzyıl Avrupa veteriner hekimliği, ancak 14. yüzyılın İslâm medeniyeti veteriner hekimliği seviyesindedir. Eserin önemi bu açıdan bakıldığında açıkça görülmektedir.[11]

1.5. **Eserin Nüshaları**

1- Müellifin Kalavun'un kütüphanesi için kendi el yazısı ile yazdığı nüshası, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi III. Ahmed bölümü 1956 numarada kayıtlı bulunmaktadır. [12]

Topkapı Sarayı Müzesi Ktp, III. Ahmed blm., nr. 1956, 151 yk., H. 722, III. Ahmed blm., nr. 2031, 115 yk.; H. 884, Emanet Hazinesi blm., nr. 1816, 76 yk., Emanet Hazinesi blm., nr. 1817, 136 yk., H. 1170.

---

[8] Ferruh Dinçer, *"Kitab-üz Zardaka fî Ma'rifet il-hayl ve Ecnasuha ve Emrazuha ve Edviyetuha" adlı El Yazmasının Anatomi, Fizyoloji, Etyoloji Yönünden İncelenmesi ve Veteriner Tarihindeki Önemi,* A. Ü. Veteriner Fakültesi, Ankara 1973, sy. 66

[9] (Erk 1959: 78-79)

[10] (Erk 1959: 82)

[11] (Erk 1959: 82)

[12] (Şen 1995: 185)

2- Bir nüsha, Bursa Umumî Kütüphane Haraççı kısmı nr. 1122'de kayıtlıdır. Hüseyin bin Abdullah tarafından istinsah edilmiştir. Kitap, 156 büyük varak, başka bir şekilde 312 büyük sayfadır. Sayfa boyutu 20x31 cm.dir. [13] Bursa Yazma Eserler ve Eski Basma Eserler Ktp., Haraççıoğlu blm., nr.1122, 156 yk., H. 970

3- Eserin bir başka nüshası Bağdat'ta mevcuttur. Bağdat Eski Eserler Müzesi, nr. 187, 272 s., H. 1022

4- Atıf Efendi Ktp., nr. 1968, H. 938 kayıtlı bir nüsha mevcuttur.

5- Bir nüsha, Mektebetü'l- belediyyeti'l- İskenderiye, nr. 36'da kayıtlıdır.

6- Eserin Dârü'l-kütübi'z- Zâhiriye, nr. 20, 237 yk., H. 1311 nüshasının 10. makaledeki 12, 13, 14, 15'inci baplar eksiktir.[14]

Eserin diğer nüshaları ise şunlardır:

7- Bibliothégue Nationale, nr. 2813/4

8- Bibliotheca Bodleian, nr. 376

9- British Museum, nr. 994

10- Bibliothek zu Gotha, nr. 2082/3

11- Österreichische Nationalbibliothek, nr. 1481

12- Chester Beatty Özel Ktp., nr. 4631[15]

1.6. **Eserin Tercümeleri**

Eseri ilk kez Bağdat nüshasından A. Perron Fransızca'ya çevirmiştir.

A. Perron, *Le Neçéri: la perfection des deux arts ou traité complet d'hippolıgie et d'hippiatrie Arabes,* 3 cilt (Paris, 1850-60)

Bu tercüme dokuz makaleyi kapsamaktadır.

Bekman, eserin 1931'de Almancaya tercüme edildiğini belirtmiştir.[16] Bu tercümeden başka yerde bir bilgi yoktur. Nihal Erk, bu tercümenin R. Fröhner tarafından yazılmış olan Arch. Tierhlk. de neşredilmiş 12 sayfalık bir çalışma olduğunu tahmin etmektedir.[17]

[13] (Erk 1959: 17)
[14] (Şen 1995, 185)
[15] (Şen 1995, 185)
[16] Muzaffer Bekman, *Veteriner Tarihi,* Ankara Basım ve Ciltevi, (Ankara 1940), 51.
[17] (Erk 1959: 18)

Eser, Hacı Mustafa el- Bağdadî tarafından *Bayṭār-nāme-i cedīd* adıyla Osmanlı Türkçesine tercüme edilmiştir. Bu tercüme, Bayazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi blm., nr. 2472, yk. 111, H. 1076 kayıtlıdır. Tercümede üçüncü ve dördüncü makaleler eksiktir. Altıncı makaleden sekizinci makaleye kadar olan baplarda büyük eksiklikler vardır. Sekizinci makaleden onuncu makaleye kadar olan bapların ise sadece başlıkları vardır. [18]

Eserin çalışma konumuz olan tercümesi ise, *Kitābu bayṭar-nāme* adlı Muahammed b. Çerkes tarafından yapılan tercümedir.

2. KİTĀBU BAYṬAR-NĀME

Kitābu Bayṭar-nāme, Kāmilü'ṣ-ṣına<ateyni'l-bayṭāra ve'z-zartaḳa'nın Mehmed b. Çerkes tarafından 17. yüzyılda (Hicri 1090 / Miladi 1679) yapılan tercümesidir.[19] Tercüme, Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya bölümünde nr. 3575'te kayıtlıdır. Tamamı 109 yapraktır, her sayfada genel olarak 13 satır bulunmaktadır. Birkaç yaprakta 14 satır bulunmaktadır.

17. yüzyılda Osmanlı Türkçesiyle yapılan tercüme, *Kāmilü'ṣ-ṣına<ateyni'l-bayṭāra ve'z-zartaḳa* adlı eserin tedavi bölümünü oluşturan altı, yedi, sekiz ve dokuzuncu makalelerinden oluşmaktadır. Yani *Kitābu Bayṭar-nāme*'nin 1. ve 2. makaleleri, *Kāmilü'ṣ-ṣına<ateyni'l-bayṭāra ve'z-zartaḳa*'nın 6. ve 7. makalelerine; 3. ve 4. makaleleri ise 8. ve 9. makalelerine tekabül etmektedir. Tercümenin hiçbir babı eksik değildir. Tercüme tam şekilde yapılmıştır.[20]

Kitābu Bayṭar-nâme'nin ilk makalesi 70 baptan oluşmuştur. Bu baplar deri ve başla ilgili hastalıkların tedavilerini anlatmaktadır. İkinci makale 66 baptan meydana geliştir. Bu makale göğüs ve ön bacaktaki hastalıkların tedavilerini ihtiva etmektedir. İlk makalenin baplarında anlatılan konular şunlardır:

1. bap, atlardan kan almanın nasıl olacağını ve her hastalıkta hangi damardan kan alınması gerektiğini anlatmaktadır. Kan, elle damarları ovarak ve neşterle olmak üzere iki şekilde alınır. Kan alınacak damarlar 21 adettir. Bunların ikisi başta (bâdezîgenî, el-nevâzır), üçüncüsü gerdanın altında olan iki damar, dördüncüsü dilin iki tarafında olan damarlar (el-aderayn), beşincisi gerdanda olan iki şah damar ile göğüste olan iki damar (el-nâhirîn), altıncısı kolanın altındaki iki damar (el-menahizîn), yedincisi ellerin içindeki iki damar (es-

[18] (Şen 1995: 185)
[19] (Şen 1995: 185)
[20] (Erk 1959: 19)

sâkîn), sekizinci burnun iki yanındaki damarlar, dokuzuncusu ayakta olan damar (bevâtınu'r-ricleyn) ve onuncusu davarın kuyruğunda olan iki damar (el-câar)'dır. Çarpışmak, yazın ve kışın dimağın ağrısı, baş ağrısı, hammî, sarılık ve sağırlık rahatsızlıkları için baştaki damarlardan; göze bir şey dokunması, nasur, gök şu, kirpik kabarcıkları için gözdeki damarlardan; ağızdaki hararet, ağız içindeki derinin soyulması, diş etinin şişmesi, damak ucundan boğaza kadar giden el-levezzeynin şişmesi durumunda dildeki damarlardan; safrâ, sevdâ ve gövde harareti için şah damarlardan; havanın şiddetinden göğüste oluşan rahatsızlıklarda, hamar marazı için göğsün iki damarından; ciğer, sancı, istiskâ hastalığı için burundan; madde akması, arpa ve su marazı için kolların iç tarafındaki iki damardan; şişme ve işeyememe durumunda kıçın iki tarafındaki damarlardan; dâi's-saleb, zeker üzerinde olan kıllar, kuyruk kıllarının dökülmesi, kuyruk harareti için kuyruk damarından kan almak gerekli ve faydalıdır.

2. bap nalbant olan üstadların nasıl davranmaları gerektiğini anlatmaktadır. Nalbantlar kendi üstadlarının sanatlarını uygulayıp onlara rahmet okumalı, namaz kılmalı, hayır işlemeli, yoksul kişilerin davarlarının tedavisinden ücret istememeli, tedavi edilemeyecek hastalıklarda boş yere ilaçlar verip davar sahiplerini kandırmamalı, davara yaz sıcağında sıcak kış soğuğunda soğuk derman vermemeli ve davardan alınacak kanın miktarlarını bilmelidir. Burada kan miktarları anlatıldıktan sonra bu bilgilerin nalbantların kitaplarında bulunmadığı da belirtilmiştir.

3. bap baras hastalığının dermanını anlatmaktadır. Baras tehlikeli ve tedavisi zor bir hastalıktır. Burada özellikle barasın ilk ortaya çıktığı zamanlarda uygulanacak yedi farklı ilaç anlatılır.

4. bapta davarın ebreş olmasının tedavisi anlatılmaktadır. Ebreş kıl altında olursa kızıl çöp boya ile natrun kaynatılıp sürülür. Eğer dübür, taşak, but arası ve göz kapağında olursa arpa unu, şîterec-i Hindî, natrun, kızıl çöp boya ve samg-ı Arabî sirke ile kaynatılıp sürülür.

5, 6 ve 7. baplar kitapta bulunmamaktadır.

8. bapta kan harareti sebebinden davarın gövdesinde oluşan kızıl kabarcıkların tedavisi anlatılmaktadır. Önce davarın iki şah damarından kan alınır, davar kan kırmızısı aba ile örtülür ve semiz otu tohumu ile karpuz, hıyar suyu, su, râvend-i Çinî içirilir. Rîbâs kökü ile acûr tohumu soğuk su ile içirilir, vücudu delüce bakla unu ve sığırın yaş tezeğiyle ovulur.

9. bapta sigil derdinin tedavileri anlatılmaktadır. Eğer sigil iri ise at kılı ile sıkıca bağlanır ve üzerine sabun suyu, döğülmüş kalya serpilir. Kuruyunca sarı harzeme ve kızıl harzeme birlikte döğülüp sürülür. Eğer küçük ise demir kısac ile koparılır. Üzerine deve sidiği sürülür. Yanmış mum ile yakıp üzerine müceffef ilaçlar ekilir. Eğer taşaklarda ise nışâdır döğülüp zeyt yağına karıştırılıp sürülür.

10. bap çıbanların tedavilerinden bahseder. Çıban sıcak su ve çoğân ile yıkanır, üzerine ateşte eritilmiş bal mumu, iç yağı ve şırlağan sürülür. Dilkü üzümü suyu ve hindibâ suyu ateşte bal mumu ve iç yağı ile karıştırılıp sürülür. Çıbanın içindeki madde çıkarıldıktan sonra üzerine zeyt ile ateşte pişirilen bal mumu, iç yağı, zift ve jengâr sürülür.

11. bap atın gövdesinde tûte olarak bilinen yumrunun tedavisi hakkındadır. Bunlar ateşte kızmış dağdemiriyle kesilip üzerine kırmızı şeker damlatılır. Üç günden sonra yumuşayan deri çıkarılır ve üzerine Yemen şapı, zâc, yanmış mâzı, enâr kabuğu, tuz birlikte döğülerek sürülür. Yine üzerine nışâdır, kalya ve jengâr döğülüp sürülür. Eğer büyükse ustura ile çevresi kesilir ve sıçan otu üzerine bağlanır. Üç gün sonra bağ kesilir ve sade yağ konur, üzerine kireç ve katran basılır.

12. bap Arapça âkile denilen, davarın gövdesinde gittikçe büyüyerek etini yiyen yumruların tedavisini anlatır. Sığırın yaş tezeği, mercimek unu ile üzerine basılır ve bağlanır. Natrun sürülür. Sazı yakıp külüne yumurta kabuğu, natrun katıp döğüp üzerine ekilir. Summâk, hayyu'l-âlem otu, taze pekmez, sirke döğülüp bir bezin üzere yakı edip sürülür. Sarı ve kızıl harzemeler, kalya ve kâkıyâ sirke ile yoğurulup güneşte kuruttuktan sonra tekrar döğülerek derdin üzerine yapıştırılır.

13. bap davarın gövdesinde oluşan bitin tedavisini anlatır. Davar yıkanıp temizlenince gider. Kurumuş kişnic ile tütsülemek de tedavilerden biridir. Gövdesine aygır yağı ve şırlagan sürüp bir gün bir gece beklettikten sonra limon ve su ile yıkanır. Meryem ağacının kökü döğülüp zeytin yağına karıştırılarak sürülür. Jîve, zeytin yağıyla karıştırılıp sürülür. Atın alafına kabak çekirdeği katılması da faydalıdır.

14. bap dâi's-saleb denen atın gövdesinden tüy dökülmesi marazının tedavisini anlatır. Dilkü veya it yağı sürmek faydalıdır. Domuz yağı ve at yağı sürülür. Semiz otu tohumu, kettân tohumu, ayı yağı, defne yemişi döğülerek sürülür. Zaferân, natrûn, şırlagan, pancar ve defne yağı karıştırılıp sürülür.

15. bap dâi'l-hayye tedavisini anlatmaktadır. Dâi'l-hayye davarın tüy ve saçının dökülmesidir. Yılan derisinin kabuğu zeyt ve şırlaganla karıştırılıp sürülür veya bıldırcın, sıçan yağı veya fil yağı sürülür.

16. bapta el-hırzûn denen ve atın ḳuyruğu, yelesi, gerdanı ve şah ṭamarı üzerinde ortaya çıkan yumrunun tedavisi anlatılmaktadır. Yumru ustura ya da neşter ucuyla kazılır, yeri kızmış demirle dağlanır ve üzerine saçılar ekilir. Eğer yumru şah damarı üzerinde ise çevresi ateş ile dağlanır.

17. bap deri içindeki kabarcıkların tedavisini anlatmaktadır. Kabarcığın üzerindeki deri soyulur ve tuz ile doldurulur. Eğer iri ise derisi soyulup temizlendikten sonra üzerine saçı ve merhem sürülür.

18. bap yaraların tedavisini anlatmaktadır. Davarı arslan yaralarsa onu soğuk su ile yıkamak gerekir. Yara ne kadar büyük olursa olsun dikilmez ve bağlanmaz. Yıkandıktan sonra üzerine dili çıkarılmış, yakılmış it başı kalkadîs denen ot ile karıştırılıp döğülerek sürülür.

19. bapta kaplan yarasının tedavisi anlatılır. Yara soğuk su, natrun veya hindiba ile yıkanır. Su kurbağalarının karınları yarılır ve yaraya konur. Üç gün sonra kirşân melhemi, "seylakûn" ve "kayrûtî" melhemi sürülür.

20. bapta domuz yarasının tedavisi anlatılmaktadır. Yara su ve tuz ile yıkanır. Harâtîn denen kurt döğülüp yaraya konur. Fıtrak ağacının yaprağı yaranın içine konur.

21. bap demir ve ok yaralarının tedavisini anlatmaktadır. Yara uzun ise dikişlerin arası birer parmak ve üzeri genişliğinde olacak şekilde dikilir. Eğer yaradan kan akıyorsa üzerine iki kardeş kanı, fırın tütünü, kalkadîs birlikte döğülerek sürülür. Süngeri erimiş zifte batırdıktan sonra yakıp döğüp yaraya koymak da faydalıdır. Eğer okun demreni yara içinde ise yarayı neşterle oyup demreni yavaş yavaş çıkarmak gerekir. Üzerine kan kesici saçılar sürülür.

22. bapta ata ateş değmesi sebebiyle oluşan yanıkların tedavisi anlatılmaktadır. Eğer atın sadece kılları yanmış, deri yanmamış ise üzerine su, tuz saçılır, kara mürekkep sürülür ve gül-i arzî gülâbla yoğurulup yaraya konur. Kirşân, merdâsinc, semiz otu suyu ve gülâbı döğdükten sonra yaraya sürmek de faydalıdır. Kıl ve sadefi yakıp ılgın ağacının külü ve oğlan sidiği ile karıştırıp sürmek de tedavi edicidir. En faydalı olan kızıl sandal, kâfûr, yumurta akı, merdâsinc ve gül yağını havanda döğüp yaraya sürmektir.

23. bapta davarı yılan ve akrep sokmasının tedavisi anlatılmaktadır. Biber ve acı kust siyah şarapla karıştırılıp atın burnuna akıtılır. Hulbe, tuz ve sarı kök şarapla kaynatılır, sedâb otunun suyuyla davarın burnuna akıtılırsa faydalıdır.

24. bap arı ve sinek sokmasının tedavisini anlatır. Yaraya deve kükürdü ile sirke konur. Yaban soğanı sirke ile merhem gibi oluncaya dek döğülür ve yaraya sürülür.

25. bap kuduz it ve gelinciğin açtığı yaraların tedavisini anlatır. Kuduz it tarafından bir insan ya da hayvan ısırılırsa sudan korkma seviyesine gelmeden eşek acûru, Ebû Cehl karpuzunun sıkındısı, kukâz otu, kar çiçeği, kara ot, tana burnu, azvay, cantanâyâ, oğlan aşı, zerâvend, sıçan soğanı döğülür ve şirin su lengecinin külünün suyuyla içirilir. Hayvanın gövdesine kar çiçeği ve sirke sürülür, karanlık yerde tutulur ve arpa verilmez. Gelincik ısırmasına meryem ağacının kökü döğülüp sirke ile yoğurulur, yaraya sürülür. Azvay, mür, kasnı, sebkînc, muğâs sirke ile kaynatılıp yaraya sürülür.

26. bap kışın atın dimağının bozulmasının tedavisini anlatır. Başta bulunan arku'n-nevâzır damarından kan alınır, kan alınan yere sıcak zeyt yağı basılır ve davarın burnuna zeyt bulanığı şaraba karıştırılıp akıtılır. Buğday ateşte kavrulur, sıcak iken bir torbaya konup hayvanın başına asılır ve hayvan sıcak yerde bağlanır.

27. bap yaz sıcağında atın dimağında ortaya çıkan fesadın tedavisini anlatır. Atın başında bulunan el-nevâzır damarından kan alınır. Sorkun ağacı suyu, gülab, kâfûr atın burnuna akıtdırılır.

28. bap sidâm hastalığının tedavisini anlatmaktadır. Atı kör eden bu rahatsızlık yonca, kamışın taze yaprağı, hindiba ve acurun alefi ile tedavi edilir.

29. bap atın uzuvlarının seğirmesinin tedavisini anlatır. El-nevâzır damarlarından kan alınır ve sıtma hastalığında olduğu gibi tedavisi yapılır.

30. bapta baş ağrısının tedavisi anlatılmaktadır. Afyon ve zaferan sirkeyle karıştırılıp atın burnuna akıtılır, kil-i ermeni ve sirke yüzüne sürülür. Bir başka tedavisi de atın şah damarlarından fazlaca kan almaktır.

31. bap sağırlığın tedavisini anlatmaktadır. Kendene suyu, oğlan aşı, zanbak ve rub ateşte ısıtılıp atın kulağına damlatılır. Turp yağı sıcak iken kulağa damlatılır. Zambak yağı ve süsen yağı ısıtılıp kulağa damlatılır.

32. bap kulağın içinde ortaya çıkan ve Arapça ehlîlce denen yumrunun tedavisini anlatmaktadır. Eski sade yağ, zeyt yağı, balsan yağı ve dane-çatır birbirine karıştırılır ve

bununla yumru yumuşatılır. Arpa unu sirkeyle pişirilip yumruya sürülür, sonra yumrunun içindeki madde sıkıp çıkarılır ve üzerine çam sakızı, balmumu ve şaraptan yapılan merhem sürülür.

33. bap kulaklarda ortaya çıkan yaraların tedavisini anlatmaktadır. Yasemin yağı ve zaferan sıcak iken kulağa damlatılır. Ayrıca sağırlık tedavisinde bahsedilen ilaçlar da kullanılır.

34. bap el-nâre denen, atın kulağının dibinde kabarıp şişen yaranın tedavisini anlatmaktadır. Şiş kuruysa eski sade yağ, deve yağı ve ördek yağı eritilip şişe sürülür. Şiş açılınca üzerine çam sakızı, balmumu ve zift, zeyt bulanıgıyla pişirilip üzerine fitiller vasıtasıyla sürülür. Tuz ve kalil şeker de sürmek faydalıdır.

35. bap atın kulağında keçişek ortaya çıktığında uygulanacak tedavi anlatılmaktadır. Sirke, dâr-ı şîşân ve bal sürülür. Ak kükürt, hardal ve tuz, bir miktar zeyt ile kaynatılıp sürülür.

36. bap atın kulaklarına taş veya tohum gibi birşey düştüğünde ve çıkarılamadığında yapılması gerekenleri anlatmaktadır. Pamuk veya kağıttan bir fitile dibķ konup kulağa sokulur, kulağın içindeki yabancı maddeler bu fitile yapışır.

37. bap göze inen sarı suyun tedavisini anlatmaktadır. Sarı su ve gök su göze düştüğünde onun tedavisi yoktur. Göze bu hastalıkların gelmesini engelleyen sürmeler vardır. ıklîmıya'l-zeheb, ıklîmıya'l-fuzza, anzarût, ak biber, inci, bilegü taşı, nemek enderânı, nebât-ı şeker birlikte elenip göze çekilmelidir.

38. bap göze inen gök sunun tedavisini anlatmaktadır. Sükût ağacından iki çubuk gölgede kurutulur, üzerine kendir tiftiği ve ince keten riştesi sabunla yıkanıp sarılır, gözün içindeki su bununla temizlenir. Atın gözüne yumurta sarısı, gül yağı sürülür.

39. bap gözde ortaya çıkan rîhü's-seyl hastalığının tedavisini anlatmaktadır. Tedavisi sürme ile yapılır. kızıl şeker kendene suyuna katılıp güvercin kanadının teli ile göze çekilir. Mamiran, şeker, keklik ödü, kâfur ve biber döğülür, elenir ve göze çekilir.

40. bap yazın gözlerde ortaya çıkan remed hastalığının tedavisini anlatmaktadır. Gözün iki kapağından kan almak gerekir. Çınar yaprağı döğülür, suyu sıkılıp göze sürülür. Kancık eşek sütü ve yumurta akını gül yağı ile göze sürmek de faydalıdır.

41. bapta kirpiklerin dışında çıkan kabarcıların tedavisini anlatır. Dağdemirinin ucuna kızıl şeker damlatılır, üç gün konur ve deri soyularak üzerine saçılar sürülür.

42. bap gözde ortaya çıkan kemne hastalığının tedavisini atlatmaktadır. Badezigenî damarından akan almak gerekir. Yumurta unu bir miktar bora tozuna katılır ve göze çekilir. anzarut, şeker, kafur ve dar-ı fülfülü döğüp eleyip göze çekmek de faydalıdır.

43. bap gözün içinde ortaya çıkan kabarcıkların tedavisini anlatmaktadır. Gözün alt kapağı parmakla sıkılarak kabarcığın dışarı çıkması sağlanır. Ustura ucuyla kesip üzerine tuz konur. Eğer kan akarsa yarayı dikmek gerekir.

44. bap gözdeki arpacığın tedavisini anlatır. Göze balmumu ve gül yağı sürmek gerekir. At sineğinin gövdesiyle kirpiği ovmak da faydalıdır.

45. bap gözün dibinde ortaya çıkan ve tûte adıyla bilinen hastalığın tedavisini anlatmaktadır. At yatırılır, kirpikleri çengelle çevrilir, kabarçık tırnakla koparılır ve üzerine ak kemnun, gül yağı göze sürülür, bağlanır ve üç gün bekletilir.

46. bap kirpiklerde ortaya çıkan nâsûr hastalığının tedavisini anlatır. Kirpiklerin ikisinden de kan alınır, nâsûr olan kirpiğe kantariyun, nemek-i hindi, jengar döğülüp basılır. Bunlara şab ve anzarut ekleyerek sürmek da faydalı bir ilaçtır.

47. bapta şîkûrlik'in tedavisi anlatılmaktadır. erkeç ciğeri ateşe konur, üzerine köpük çıkınca dâr-ı fülfül katılır ve atın gözlerine çekilir. Devenin ciğerine aynı işlem yapılır ve içine eşek kanı katılıp göze sürülürse faydalıdır.

48. bapta atın gözüne birşey dokunup zarar verdiğinde yapılması gerekenler anlatılmaktadır. Güvercin yavrusunun kanadından bir tel koparılıp kanı göze damlatılır. Göze kamış balı çekilir. Sade yağ ve seylakun üç gün göze çekilir. Sürmeler ile tedavi edilir.

49. bap göze ak düşmesinin tedavisini anlatmaktadır. En faydalı ilaç taze sade revganı göze çekmektir. Tatlı su ile atın gözü yıkanır; kire yağı, kızıl şeker ve çınar yaprağı döğülür, tel ile göze çekilir. Ayının yağına döğülmüş ve elenmiş arpa unu karıştırılarak göze çekilir.

50. bapta çok sıcak ya da çok soğuktan gözün göremez olmasının tedavisi anlatılmaktadır. Her iki kirpikten kan almak gerekir. Sonra göze sürmeler çekilir.

51. bap gözleri kızartarak elem veren sulâk hastalığının tedavisini anlatmaktadır. Tedavisi hararet söndüren ilaçları kan aldıktan sonra göze çekmektir. Anzarut, keklik ödü, nebat-ı şeker ve kafur birlikte döğülür, elenir ve göze saçılır.

52. bapta burundan kan akmasının tedavisi anlatılmaktadır. Râs adıyla bilinen süciyi atın burnuna damlatmak gerekir. Kan çok akar ve dinmezse yakılmış bir kağıdın külüne

kakıya, ramek, şab, afyon, kafur, zac, cüllenar, mazı ve iki kardeş kanı eklenir, döğülüp elenir, bir kamış ile atın burnuna üfürülür.

53. bap atın burnunda ortaya çıkan ankebut hastalığının tedavisini anlatır. Ankebut atın nefesini tutmasına ve burnundan rutubet ve kokmuş madde akmasına sebep olur. Yara kızgın demir ile kesilir ve sirke sürülür. Jengar, kalkatar ve mazıyı sirkeyle yoğurup sürmek de faydalıdır.

54. bap burnun dışında ortaya çıkan feyyâşenin tedavisini anlatır. Nışadırı döğüp zeyt ile karıştırıp burna sürmek gerekir. Kalkatarı sirkeyle döğüp sürmek de faydalıdır.

55. bap el-kısas denen ve atın burnunda ortaya çıkan hastalığın tedavisini anlatır. Atın burnuna kendis-i Irâkî üfürülür, hayvan aksırır ve burnundaki tüm maddeler dışarı çıkar. Buruna nışadır, uruk ve zaferan döğülüp elenip gül yağıyla sürülür.

56. bap buruna sülük yapışmasının tedavisini anlatmaktadır. Atın burnuna zeyt damlatılır. Sumak damlatmak da faydalıdır.

57. bap atın ağzında hararet ortaya çıkmasının tedavisini anlatır. El-aderayn damarlarından kan alınır ve tarif edilen üç ilaçtan biri atın ağzına sürülür.

58. bapta damağın tedavisi anlatılmaktadır. Atın damağına madde indiğinde ata çok ıztırap verir ve yem yemesine engel olur. İri bir mıh ya da sivri çöp ile damaktan kan alınır, damak parmakla oğulur ve tuz ile sumak sürülür.

59. bap diş etlerinin çekilmesinin tedavisini anlatmaktadır. El-aderayn damarlarından kan alınır ve burada tarif edilen üç ilaçtan biri sürülür.

60. bap atın dili altında ortaya çıkan kabarcığın tedavisini anlatmaktadır. El-aderayn damarlarından kan alınır, bu bapta bahsedilen ve sirke ile hazırlanan ilaçlardan biri sürülür.

61. bap atın dudaklarının kabarıp şişmesinin tedavisini anlatmaktadır. Dilin iki ucunda bulunan damarlardan kan alınır, ayva suyu ve bal karıştırılıp dudağa sürülür. Bu hastalığın tedavisi için burada iki ilaç tarifi daha verilmiştir.

62. bap atın ağzında çıkan darsul-fuzul denen fazkadan çıkan azı dişi hastalığının tedavisini anlatmaktadır. Bu hastalık hayvanın yem yemesini engeller. Kelbetîn ile çıkarmak gerekir.

63. bap atın dişlerinin gevşeyip sallanmasının tedavisini anlatmaktadır. Hıltit kasnısı ve şab döğülür ve sirke ile sıcakken dişlerin dibine damlatılır. Bu karışıma çörek otu da katılabilir.

64. bap damağın ucundan boğaza kadar bitişik olan etin şişip kabarmasının tedavisini anlatmaktadır. Dilin iki tarafında bulunan damarlardan kan almak ve gül goncasını döğüp koruk suyu ya da ayva suyuyla karıştırıp atın dil altını onunla oğmak gerekir.

65. bapta atın ağzının kokmasının tedavisi anlatılacağı belirtilir ancak eski nüshada yanlışlıkla yazılmadığı için burada da yazılmamıştır.

66. bap dilin kesilmesinin ve yaralarının tedavisini anlatır. Atın ağzına hiçbir ilaç sürülmemelidir. En iyi ilaç atın ağzının suyudur.

67. bap atın damağının, demiri yüzünden yarılıp kanın durmamasının tedavisini anlatmaktadır. Bir miktar unu bir çaput üzerine koyup yaraya bağlamak gerekir. Ata arpa değil arpa ununu yem olarak vermek gerekir.

68. bap atın ağzına sülük yapışmasının tedavisini anlatmaktadır. Nerdübân demir ile atın ağzını açıp sülük görünüyorsa çıkarmak, gözükmüyorsa ata bir miktar zeyt içirmek gerekir.

69. bapta atın yemini yedikten sonra yutmayıp dışarı atmasının tedavisi anlatılmaktadır. At eğer ağzında yara varsa bunu yapar. Kire yağı, şeker, badem yağı gibi ilaçlarla atın ağzını yumuşatmak gerekir. Atın burnuna pancar suyu ve natrun akıtmak da faydalıdır.

70. bapta at gemli iken su içtiğinde suyun boğazından geçmeyip burnundan geri çıkmasının tedavisi anlatılmaktadır. Eğer gem sebebiyle içemiyorsa gemi çıkarmak gerekir. Ağızdaki yaralar nedeniyle ise altmış dokuzuncu bapta anlatılan ağızdan yem atmasının tedavisi uygulanır.

İkinci makalenin baplarında anlatılan konular şöyledir:

1. bap başta ortaya çıkan sıraca hastalığının tedavisini anlatmaktadır. Yanağı ustura veya kızgın demir ile yarmak, sıracayı iyice kazımak, yaranın içini ateşle dağlamak gerekir. Üzerine ekmek ve katran basmak faydalıdır. Tarifi verilen sürmelerle tedavi edilir.

2. bap yanağın altında ve yanaklarda ortaya çıkan şişin tedavisini anlatmaktadır. Baskı uygulamak gerekir. Azvay, mür, sedir, sirke yoğurulup sürülür. Bu bapta hastalığı tedavi eden birkaç ilaç tarifi verilmiştir.

3. bap hanâzîr denen yumruların tedavisini anlatmaktadır. Genellikler taylarda görülür. Yumrunun üzerindeki deriyi yarmak, kan akarsa kan kesici ilaçlar sürmek, kan kesilince tarif edilen merhemi sürüp tedavi etmek gerekir.

4. bap hannâk hastalığının tedavisini anlatmaktadır. Atın boğazının şişmesine ve ağzının kokmasına sebep olan bu hastalık menekşe yağı, sorkun ağacı yağı, badem yağı, taze kere yağı, şırlagan ile tedavi edilir. Ata arpa vermemek gerekir.

5. bapta öksürüğün tedavisi anlatılmaktadır. Öksürük sıcaktan, soğuktan ya da karaciğere bitişik olan kızıl ciğerin rahatsızlığından kaynaklanır. Soğuk sebebiyle oluşan öksürükte atın arpa yemine tarif edilen ilaç katılır ve atın burnuna her gün yasemin yağı, gül yağı damlatılır. Bu bapta özellikle soğuktan kaynaklanan öksürük için bir çok tarif verilmiştir.

6. bap atın kusmasının tedavisini anlatmaktadır. Kolanın altındaki damarlardan kan alınır. Eğer zamanı ise ata üzüm asmasının taze yaprakları yedirilir. Değilse kızmık, enar ve koruk taneleri, fıstık kabuğu ve yarpuz kaynatılıp ata içirilir.

7. bapta atın su içerken kurbağa yutmasının tedavisi anlatılmaktadır. Su kurbağaları su ile pişirilir, suyuna batırılan ekmek ata yedirilir.

8. bap yel sebebiyle ortaya çıkan mukad hastalığının tedavisini anlatmaktadır. Bu durumda hayvana sıcak yemler yedirilir. Atın burnuna şarap, gül yağı, zaferan damlatılır. İki şah damardan kan alınır.

9. bapta soğuk sebebiyle atın belinin, el ve ayaklarının tutmaz olmasının tedavisi anlatılmaktadır. At sıcak bir yerde tutulur. Yanında çalı ve yavşah yakılır, keçe ve abalarla örtülür. Boynu, kulakları arası ve sırtını zeyt, sarımsak ve tuz ile yağlamak gerekir. Burnuna gül yağı, yasemin yağı, şarab veya natrun akıtılır.

10. bap hayvanın soğuktan damarlarının burulmasının tedavisini anlatmaktadır. Sıcak yer, tütsü, yağlar ve sıcak yemler bu derdin çaresidir. Yaralara vurmanın bir faydası yoktur.

11. bap dâi'l-hırdûn'un tedavisini anlatmaktadır. Yarayı ustura ya da kızgın demir ucuyla yarmak faydalıdır.

12. bap hayvanın tüylerinin dökülesi hastalığı olan sa'lebin tedavisini anlatmaktadır. Dilkü, domuz ve aslan yağı sürülür. Boy tohumu, keten tohumu yağı, ayı yağı, defne yağı ve şırlagan sürmek de faydalıdır.

13. bap at yelesinin kıllarının dökülmesinin tedavisini anlatmaktadır. Başı ve yeleyi tatlı su, hatmıye, ebe gümeci suyu, eşek sidiği veya pancar suyu ile yıkamak gerekir. At yağı, defne meyvesinin yağı, çörek otu, şırlagan sürülür.

14. bap yuvarlanma, düşme sebebiyle ortaya çıkan boyun rahatsızlıklarının tedavisini anlatmaktadır. At, boynu eğri olduğu tarafa yatırılır. Kemikler yerine gelene kadar gerdan üzerine basılır, keçe ile kaplanmış tahtalarla iki tarafından bağlanır. Ata müleyyin yağlar sürülür.

15. bap şângâh kabarcığının tedavisini anlatmaktadır. Atın sırtında çıkarsa etrafından kesmek ve üzerine baskı uygulamak gerekir.

16. bap el-kettan denen iki omuz başında bulunan kemiklerin kırılması durumunda uygulanacak tedaviyi anlatmaktadır. Eğer kemik dışarı çıktıysa onu koparmak, içerde hiç kırık kemik bırakmamak ve merhemler sürmek gerekir.

17. bapta iki omuzda ortaya çıkan şezâ diye bilinen yarık tedavisi anlatılmaktadır. Üzerine pekiştirici yakılar sürmek gerekir.

18. bapta hayvanın elin omuzdan, ayağın topuktan çıkmasının tedavisi anlatılmaktadır. Selcem yağı, keten yağı veya sade yağ ile ovulur. Çıkık olan yere beş gün bağ takılmaz. Eğer bunlar fayda etmezse ona zift yakısı sürmek veya dağlamak gerekir.

19. bap el-zıkk denilen derinin su toplaması hastalığının tedavisini anlatmaktadır. Eski sade yağ, dane-çatır ile ovmak gerekir. İyileşmezse hayvanın omuzu yarılır, bir kamışla ve nefes yardımıyla deri çekilir ve yaranın üzerine zeyt ve neft yağı sürülür.

20. bapta herhangi bir sebeple atın omuzundan et kopmasının tedavisi anlatılmaktadır. Hayvanın eti kızgın demir ile kesilir. Üzerine azvay, mür, eşek kasnısı sirkeyle ezilip sürülür. Çam sakızı, azvay ve balık tutkalını su ile pişirip içine çiriş katıp yara üstüne yapıştırmak da faydalıdır.

21. bapta hayvanın herhangi bir kemiğinin kopması durumunda uygulanacak tedaviyi anlatmaktadır. Kopan kemik yerine döndürülür. Üzerine kavî ve kâbız yakılar sürülür. Kırk günde iyileşmezse hayvanı öldürmekten başka çare yoktur.

22. bap atın herhangi bir kemiğinin kırılması durumunda uygulanacak tedaviyi anlatmaktadır. Omuz, kısa kaburga ve topuk kemiği kırılmasının, ayağın uzun kemiğinin kırılmasının çaresi yoktur. Bütünüyle kırılmamış olursa kemik, tahta veya çubuklarla bağlanır. Dağlanır ve elli gün beklenir. İyileşmezse başka çaresi yoktur.

23. bap el-kerg hastalığının tedavisini anlatmaktadır. Bu hastalık arpa ve alef fazlalığından ortaya çıkar ve atın dirseğine madde akar. Yemi azar azar vermek ve yaraya baskı uygulamak gerekir. Hayvanı soğuk suya sokmak gerekir. Kerg yumrusuna kıldan bir boğum yapmak gerekir.

24. bap göğüs sıracasının tedavisini anlatmaktadır. Baş sıracasındaki tedavi uygulanır. Deriyi ustura veya ateşle yarıp içindeki sıracayı gidermek, üzerine katran ve kireç basmak gerekir.

25. bap göğüste ortaya çıkan yumruların tedavisini anlatmaktadır. Uygulanması gereken müberrid baskıların tarifi verilmiştir. Ayrıca ateşle ortasından açıp çevresine ateşle daire yapıp açılan yere bal ve tuz koymak da faydalıdır.

26. bap fazla yemden ve sudan kaynaklanan hamar hastalığının tedavisini anlatmaktadır. Atın boynuna ip geçirip biraz sıkıp burnuna gülab ile kafur akıtmak gerekir. Üç gün arpa ve yem verilmez. Şah damarlardan, tabandan, tırnakların ön tarafından kan almak da faydalıdır.

27. bap atın dizlerinde ortaya çıkan hutam hastalığının tedavisini anlatmaktadır. Dizin ortasında bir kemik ortaya çıkar. Tedavisi dağ ile yapılır.

28. bapta yine dizde ortaya çıkan kemiğin tedavisi anlatılmaktadır. Tedavisi dağ ile yapılır.

29. bapta hayvanın herhangi bir uzvunda dokular arasında sıvı toplanmasının tedavisi anlatılmaktadır. Azvay, mür, sedir ve sirke ile baskı uygulamak, hayvanı soğuk suya sokmak, yemi az vermek gerekir.

30. bap atın dizini vurması sonucu oluşan yaraların tedavisini anlatmaktadır. Soğutucu baskılar uygulanır. Kıçından kan alınır. Kuyruk yağı, deve yağı, deve kuşu yağı, siyah üzüm, zeyt, güvercin zibli ve sarımsak birlikte döğülüp sürülür. Jengar, balmumu ve zeyti birlikte pişirip sürmek de faydalıdır.

31. bap şişin tedavisini anlatılmaktadır. İlk şiş ortaya çıktığında sade yağ, dane-çatır sıcak iken sürülürse faydalıdır. Nergis soğanı, deve yağı döğülüp sürülür. Hardal ve nemek enderanı inek yağı ve pancar suyuyla yoğurulup sürülür. Bunlardan başka üç ilaç tarifi daha verilmiştir. İlaçlar fayda etmezse dağlamak gerekir.

32. bapta kenenin tedavisi anlatılmaktadır. Kışın daha çok taylarda görülen bu hastalıkta atın uzuvlarını keçelere sararak sıcak tutmak gerekir. Sıcak tutan yağlarla hayvan yağlanır ve keçe örtü sırtından eksik edilmez.

33. bap kas ve sinirlere madde akmasının tedavisini anlatmaktadır. Sinir ve kas yukarıdan iple bağlanmalıdır. Neşter ucuyla üzeri açılır, içindeki maddenin akması sağlanır. Üzerine zift veya yakı sürülür. Keçeyi yakıp yarayı bununla dağlamak da faydalıdır.

34. bap sinirlerde oluşan düğümlerin tedavisi anlatılmaktadır. Şırlagan, ördek yağı, tavuk yağı ve mukl-ı ezrak karıştırılıp sürülür. Susam, boy, keten tohumu birlikte döğülür, kuyruk yağı ve şırlaganla yoğurulur ve düğüm olan yere sürülür.

35. bapta atın el ve ayaklarında bulunan herhangi bir hastalık sebebiyle hareket edememesinin tedavisi anlatılmaktadır. Zeyt, selcem yağı, ördek yağı, eski sade yağ gibi tahlil edici yağlar sürmek gerekir. Bunlara tuz ve sarımsak katılarak sürülmesi de faydalıdır.

36. bap sinir yarılmasının tedavisini anlatmaktadır. Sakızlar yakısı sürülür. Nişasta, samg-ı Arabi ve kesireyi birlikte döğüp yumurta akıyla yoğurup sürmek de faydalıdır.

37. bap intişar denen yorgunluktan damar şişmesi hastalığının tedavisi anlatılmaktadır. Hastalığın sebebi atın çık yürümesi veya koşmasıdır. Zeyt ve ak kemnun ile sıcak iken oğulur. Tuz suda ıslatıp sürülür. Buğday balçığını suyla yoğurup içine azıcık arpa unu katılır ve intişar üzerine bağlanır.

38. bap eş-şezâ denen siniryarılması hastalığın tedavisini anlatmaktadır. Zift yakısı sürmek gerekir. Bundan başka ilacı yoktur.

39. bapta sinirlerde ortaya çıkan yaraların tedavisi anlatılmaktadır. Yara sinirin uzunluğunu ve enini kesmişse üzerindeki deriyi asla dikmemek gerekir. Deniz darçınını döğüp yarayı bununla kaplamak gerekir. Hatmiye içi ve domuz yağı da döğülüp sürülürse faydalıdır.

40. bap terehhül hastalığının tedavisini anlatmaktadır. Bu hastalıkta hayvanın elleri ve ayakları yerinde sağa sola sallanır. Hayvanı gezdirmek, soğuk suya sokmak ve soğutucu baskılar uygulamak gerekir.

41. bap azametü's-sebak denilen kol kemiğinin tedavisini anlatmaktadır. Ateşla dağlamak gerekir.

42. bapta nıkrisin tedavisi anlatılmaktadır. Huşab kemiğinin içinde bulunan ve bu hastalıkta dışarı çıkan bir kemiği ateşle dağlamak gerekir.

43. bap atın omzunda ortaya çıkan yumruların tedavisini anlatmaktadır. Ateş ile dağlamak, ustura ile kesmek, et düşünceye kadar saçı uygulamak gerekir. Kalkatar ve mazı birlikte döğülür ve sürülür.

44. bapta istikak hastalığının tedavisi anlatılmaktadır. İstikak atın ellerinin yürürken birbirine dokunup yaralamasıdır. Topuğun üzerinden elin üstüne kendir ya da deriden bir bez sarmak gerekir. Nallarını da değiştirmek gerekir.

45. bap üst sinirlerden alt sinirlere akan maddelerin tedavisini anlatmaktadır. Atın topuğu şişer. Şiş olan yer ateşte kızdırılmış bakır bir aletle açılır, maddenin dışarı çıkması sağlanır. Üzerine erimiş iç yağı ve zift sürülür.Hardal, ak kükürt ve ağu ağacının yaprağı döğülür ve yaraya basılır.

46. bap dirsek kemiğinden bir başka kemiğin çıkmasının tedavisini anlatmaktadır. Sırtan denen bu hastalığın tek ilacı dağlamaktır.

47. bap dirsekte oluşan hararetin tedavisini anlatmaktadır. Öncelikle atı sıcak su ile yıkamak gerekir. Mertek sirke ve zeyt ile döğülür, yaraya sürülür. Sığır etini bir gece sirkede bekletip üzerine azvay sürüp yaraya bağlamak da faydalıdır. Kızıl toprak, mazı ve sirke yoğurulup yaraya bağlanır.

48. bap uzun bir damarın yerinden kopması durumunda onu yerine getirmek için yapılması gerekenleri anlatır. Tedavisi dağ ve yakılarla yapılır.

49. bap atın budu üstünden akan maddelerin tedavisini anlatmaktadır. Üzerine kyruk yağı sürülür. Yumuşayınca ateş ile açılır, içindeki madde çıkarılır ve merhem veya saçı sürülür.

50. bap yel sebebiyle kasıkta bir yer açılmasının tedavisini anlatmaktadır. Üzerine kuyruk yağı sürülür ve daha önce tarif edilen sirke merhemiyle tedavi edilir.

51. bapta sahmun hastalığının tedavisi anlatılmaktadır. Üzerine kuyruk yağı sürülür. İyileşmezse dağlanır.

52. bap atın tırnağından topuğuna kadar oluşan yarıkların tedavisini anlatmaktadır. Sıcak su ile yıkamak, tırnakları kesmek, kuyruk yağı veya sirke merhemiyle yıkamak gerekir.

53. bapta atın tabanının ya da tırnaklarının kesilerek daracık kalmasının tedavisi anlatılmaktadır. Atın tabanı dağlanır, kan akınca döğülmemiş tuz ile ovulur. Tabanın içine iç yağı konur. Kırk günde iyileşir.

54. bapta el-tâbık hastalığının tedavisi anlatılmaktadır. Yara kızgın demir ucuyla delinir, üzerine kuyruk yağı, sıcak katran konur. Zac, mazı, katran koymak da faydalıdır.

55. bap atın tabanındaki çatlakların tedavisini anlatmaktadır. Çatlağın altı ateş ile çizilir, çatlak törpü ile kan çıkana kadar oyulur, keçi böbreği yağı ve sarı kök sürülür.Kuyruk yağı da faydalıdır. Atın tırnağını uzadıkça kesmek gerekir.

56. bap nemle denen kabarcık hastalığının tedavisini anlatmaktadır. Kabarcığı açmak, içindeki maddeyi çıkarmak ve kızıl ve sarı hırizmayı oğlan sidiği ile yoğurup üzerine bağlamak gerekir. Ağu ağacının yaprağı, sarımsak ve hardalı birlikte döğüp keçi böbreği yağı ve sarı kök ile yoğurup üzerine bağlamak da faydalıdır.

57. bap atın tabanında oluşan ve elini yere değdirememesine neden olan vakre hastalığının tedavisini anlatmaktadır. Tabanın altını kefe ile kesmek, içindeki siyah maddeyi çıkarmak, üzerine sıcak zeyt ile kireç sürmek gerekir. Eğer tabanın ortasında ise düz nal ile nallamak gerekir.

58. bap çivilerin sebep olduğu temşîşe hastalığının tedavisini anlatmaktadır. Atın tabanını kontrol etmek gerekir. Eğer kırılmış bir çivi varsa onu oyup çıkarmak gerekir. Deliğine iç yağı sürülür. Eşek kasnısıyla delik kapatılır. Tabana yeni çakılacak çiviler öncekilere yakın olmalıdır.

59. bap metinde bulunmamaktadır.

60. bapta atın yürürken tırnağını taşa çarpmasının tedavisi anlatılmaktadır. Eğer nal yumuşaksa onu ağır ve yassı nail ile değiştirmek gerekir. Eğer atın tırnağı fazla kısalmışsa ve at bu yüzden aksıyorsa nalı sökmek ve tabanına sıcak sade yağ ve kepek sürüp düz nal ile nallamak gerekir.

61. bap yürürken atın ayağına bir şey batmasının tedavisini anlatmaktadır. Batan nesne çıkarılır, zeyt ve katran kaynatılıp sıcak iken tabana sürülür.

62. bap atın yuvarlanıp eli, ayağı, tırnağı veya ayasının eğilmesi durumunda uygulanacak tedaviyi anlatmaktadır. Eğilen yere doğrulana kadar ayakla basmak gerekir. Sonra sıcak zeyt ve ak kemnun ile oğulur. Taban keçe ile sarılır.

63. bap cürd hastalığının tedavisini anlatmaktadır. Ateş ile dağlamaktan başka çaresi yoktur.

64. bap atın tabanında şiş oluşmasının tedavisini anlatmaktadır. Ata yem az verilir ve soğuk suya sokulur. Şişe soğutucu baskılar uygulanır.

65. bapta atın bir uzvunun kopması durumunda uygulnacak tedavi anlatılmaktadır. Kopan uzvun yerine sakızlar yakısı yapıştırılır. Fayda etmezse zift yakısı uygulanır. Bu da fayda etmezse üzerine burada gösterildiği gibi hurma ağacı dağlanır.

66. bap kama hastalığının tedavisini anlatmaktadır. Bu hastalık alef fazlalığından oluşur. Yemi az vermek gerekir. Bir çabuta tuz konup yaraya bağlanır. Selcem zeyti kaynatılır ve tuzun üzerine sıcak iken basılır.

3. DİL ve İMLÂ ÖZELLİKLERİ

3.1 İMLÂ ÖZELLİKLERİ

Metinde Eski Anadolu Türkçesinin imla özellikleri görülmektedir. Ancak metinde düzenli ve kurallı bir imladan söz edilememektedir. Tespit edilen imla özellikleri şu şekildedir:

3.1.1 **Harekeleme**

Metin harekesiz olarak yazılmakla birlikte bazı kelimeler, özellikle hastalık ve bitki adları, muhtemelen okumayı kolaylaştırmak için harekeli olarak yazılmıştır:

رَمَدْ remed 22a/o9, حَمَر ḥamar 3a/02, دَوشلوب devşilüp 19b/01

Çift ünsüz bulunan Arapça kelimeler şedde ile yazılmıştır. Bazı Türkçe kelimelerde de aynı iki ünsüz için şeddenin kullanıldığı görülmektedir:

امّا ammā 9b/02, محلّنده maḥallinde 18b/08, مبرّد müberrid 26a/09, شدّتنده şiddetinde 3b/13, اسّي issi 4a/04

Bazı Arapça kelimelerin sonunda (ً) de kullanılmıştır:

سهوًا sehven 30b/02, عيانًا ʿayyānen 10b/13

3.1.2 **Ünlülerin İmlâsı**

a ünlüsü için kelime başında elif, diğer hecelerde bazen elif, bazen hemze kullanılmıştır. Orta hecelerde sesin gösterilmediği de olur. Kelime sonunda nadiren elif kullanılmıştır.

النملو alınmalu 4a/10, اکا aña 4a/13, اغاجنك ağacınuñ 5b/07, وارنجه varınca 4a/11, اياغي ayağı 7a/01, ارپه arpa 7b/03, اولنه جق olınacaḳ 5b/01, قبوغي ḳabuğı 5b/08

e ünlüsü için elif genellikle kelime başında kullanılmıştır ancak Türkçe kelimelerde orta hecelerde e sesi için elif kullanıldığı da görülmektedir:

اشك eşek 6b/03, ايده ide 6b/09, ايتما مسنك itmemesinüñ 21a/04, دوكيلان dökilen 11a/10, دوزيلان düzilen 9b/12.

i sesi kelime başında genellikle (اي) bazen yalnız (ا) ile, diğer yerlerde yalnız (ي) ile gösterilmiştir. ı sesi kelime başında (ا), diğer yerlerde yalnız (ي) ile gösterilmiştir. Kelime içinde bazen yazılmamaktadır:

امدي imdi 7a/03, ايليكي iligi 7a/01, ايكي iki 7a/09, ايچنده içinde 2a/12, اصيدوب ışıdup 6a/02.

o, ö, u, ü sesleri kelime başında (او) ile, diğer yerlerde yalnız (و) ile gösterilmiştir. Yazılmadığı da görülmektedir:

اول ol 1b/02, اوكدين öñdin 1b/11, اورتلجك örtülicek 7a/03, اورمغله urmaġıla 7a/12, اوزرينه üzerine 7b/11.

3.1.3 **Ünsüzlerin İmlâsı**

ç ünsüzü genellikle (چ) ile, bazen de (ج) ile gösterilmiştir:

اوچنجيلري üçüncileri 2a/07, ايچي içi 2b/09, كرج kirec 9b/01

Metinde kalın sıradan kelimelerin yazımında genellikle (غ, ق, ط) gibi kalın ünsüzlerin harfleri ve ince sıradan kelimelerin yazımında da (س,ك, ت) gibi ince ünsüzlerin sembolleri kullanılmıştır. t için kelime içinde, kalın veya ince sıradan olmaya bakılmaksızın (ت) kullanılmıştır:

قان ḳan 2a/02, طمري ṭamarı 2a/04, صويلمه سنه ṣoyulmasına 2b/09, الندقده alınduḳda 4b/03, ارتوب artup 4b/10.

3.1.4. **Eklerin Yazım Hususiyetleri**

Yükleme hali (akkuzatif) ekinin yazımı:

Sonu *he* (ه) ile biten kelimelerden sonra gelen yükleme hali eki *–(y)ı, -(y)i* genellikle esreli *hemze* (ء) ile gösterilmiştir. *y* ünsüzüyle biten kelimelerde de hemze kullanılmıştır:

درئ deriyi 8a/07, سورمه ٔ sürmeyi 24a/03, مازئ māzıyı 28b/10

Aitlik ekinin yazımı:

Metinde aitlik eki -*ki*'nin edat olan *ki* gibi kelimeden ayrı yazıldığı görülmektedir:

التنده كي altındaki 2a/11, ايچنده كي içindeki 2a/12, باشده كي başdaki 2b/03

Bunların dışında birkaç ekte de kelimeden ayrı yazımlar görülmektedir:

بين الكاف و النون در beyne'l-kāf ve'l-nūndur1b/03, قان المق لغك ḳan almaḳlıġuñ 2b/08, صويلمه سنه ṣoyulmasına 2b/09, صيقه سن ṣıḳasın 23a/06.

3.1.5 **Edatların Yazımı**

Metinde *içün* edatının yazımı şu şekillerde görülmektedir:

Müstakil bir kelime olarak ayrı yazılmıştır:

درمان ایچون dermān içün 3a/13, برص ایچون baraṣ içün 5b/13.

Kendinden önceki kelimeye bitişik yazılmıştır. Bazı örneklerde araya bir *y* ünsüzü aldığı görülmektedir:

انکچون anuñçün 45a/07, کتورمکچون getürmekçün 54a/11,ییچون خداً Ḫudāyıçun 1b/02.

İle edatı metinde müstakil olarak yazılmıştır:

ال ایله el ile 2a/04, اجزا ایله eczā ile 5b/01, اکنه ایله igne ile 5b/09

Genellikle ayrı yazılan *ki* edatının bazen kendinden önceki kelimeye bitişik yazıldığı da görülmektedir:

طمردر که ṭamardur ki 2b/01, نجاستي که necāseti ki 6a/01, شویله ایلدیکه şöyle eyledi ki 50b/01.

Daḫı edatı bazen bitişik yazılabilmektedir:

اولدخي ol daḫı 22b/01

3.1.6 **Yazımı Farklı Olan Kelimeler**

Metinde az da olsa ikili yazılışlar görülmektedir:

تعلیم ایتدوکي taʿlīm itdügi 3b/02, سرایت اتمش sirāyet etmiş 33a/01

3.2. **DİL ÖZELLİKLERİ**

3.2.1 **Ses Özellikleri**

3.2.1.1 **Ünlü Uyumu**

Bir kelimedeki ünlülerin kalınlık-incelik ve düzlük yuvarlaklık bakımından birbirine uyması, benzeşmesi hadisesine "ünlü uyumu" denir.

Kalınlık-İncelik Uyumu:

Türkçenin aslî fonetik kurallarından biri olan bu uyum, metinde Türkçe kelimelerde güçlü bir şekilde görülmektedir:

صاغرلقدن ṣaġırlıḳdan 2b/05, قان المق لغك ḳan almaḳlıġuñ 2b/08, کوکسده gögüsde 2a/10.

Arapça ve Farsça kelimelere az da olsa ince sıradan ek getirildiği görülmüştür:

سختلکي sıḫḫatligi 47a/04, پاکلدکدن pākledükden 47b/02/

Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu:

Metinde bu uyuma, kelimelerde de eklerde de çok fazla uyulmadığı görülmektedir:

ایشلتدوریله işletdürile 20a/08, قاپلتدوریله ḳaplatdurıla 9b/02, دنلور denilür 6b/06, صاچویي ṣaçuyı 12a/08.

3.2.1.2 **Ünsüz Hadiseleri ve Değişmeleri**

Metnimizde Eski Türkçedeki kelime başındaki *b*- ünsüzü bazı kelimelerde olduğu gibi korunmuştur:

برمق barmaḳ 13b/09

Eski Türkçe döneminde *b*- ile başlayan ve Batı Türkçesinde *v*-'ye dönüşen kelimeler metinde de bulunmaktadır:

ویرمیه virmeye 3b/12

Metnimizde Türkçe kelimelerde ön seste *ḫ* sesi görülmez. Metnimizde iç ses durumundaki

-ḳ- > *-ḫ-* değişikliğine örnek vardır.

اخشام aḫşam 45a/05

Eski Türkçe döneminde b ile başlayan ve Batı Türkçesinde v'ye dönüşen kelimelere metnimizde rastlamaktayız.

ویرمیوب virmeyüp 16b/06

Eski Türkçede ön ses durumundaki kalın ve ince sıradan *t*'lerin bir kısmı *d*'ye dönüşmüştür.

دوتونیله dütüniyle 49b/07, دخی daḫı 49b/09

3.2.2 **İsim Çekimi**

3.2.2.2 **Çokluk Eki**

Metinde çokluk eki *-lar, -ler*'dir.

اتلره atlara 1b/11, اللرك ellerüñ 2a/12, اشیالرك eşyālaruñ 18b/01.

3.2.2.3 **İyelik Ekleri**

Teklik 1. şahıs: *-(u)m, -(ü)m, -m*

Yardımcı sesler yazıda gösterilmemektedir:

atamuñ 1b/10, bizüm 3a/13

Teklik 2.şahıs: *-(u)ñ, (ü)ñ, -ñ*

Yardımcı sesler yazıda gösterilmemektedir:

fehm itdügüñde 20b/03, aġzuña 20b/09

Teklik 3.şahıs: *-ı,-i,-sı,-si*

gözinde 48a/04, emri 1b/03, ūṣṭurasıyla 6a/10, gevdesinde 7a/07

Çokluk 1.şahıs: *-(u)muz,-(ü)müz,-muz,-müz*

mücerrebātlarumuzdan 5b/02, tecrübe itdigimüz 9b/12

Çokluk 2.şahıs: *-(u)ñuz, -(ü)ñüz*

Metinde örneği yoktur.

Çokluk 3.şahıs: *-ları, -leri*

kelāmlarından 1b/12, beşincileri 2a/09

3.2.2.4 **Hal Ekleri**

3.2.2.4.1 **İlgi Hali Eki**

-uñ, -üñ, -nuñ, -nüñ

ṭamarlaruñ 2a/06, ellerüñ 2a/12, derinüñ 2b/09, ṭavarınuñ 3b/07.

3.2.2.4.2 **Yükleme Hali Eki**

-(y)ı,-(y)i ekleri ile birlikte ayrıca *–n* eki de kullanılmıştır.

ṣuyı 5b/06, māddeyi 8b/05, gözin 25b/05

3.2.2.4.3 **Yaklaşma Hali Eki**

Datif eki *–a, -e*'dir. Ünlüyle biten kelimeye geldiğinde arada *–y-* ve *–n-* sesleri türemektedir.

atlara 1b/11, aṣḥābına 1b/07, ḳabarcuḳlarına 2b/07, baḳlaya 7b/09

3.2.2.4.4 **Bulunma Hali Eki**

Metinde yalnız *-da, -de* şekli kullanılmıştır.

ağızda 2b/09, gögüsde 3a/01

3.2.2.4.5 **Ayrılma Hali Eki**

Metinde yalnız *-dan, -den* şekli kullanılmıştır.

ucından 2b/10, şişmekden 3a/07

3.2.2.4.6 **Vasıta Hali Eki**

-(y)la, -(y)le ekidir.

eşyālarla 6b/04, ṭaşıyla 5b/03, tezekiyle 7b/08, demürile 8b/12

3.2.2.4.7 **Eşitlik Eki**

Ek *–ca, -ce*'dir.

mıḳdārca 4a/12, berāberce 5b/09

3.2.2.4.8 **Yön Ekleri**

-ra, -re, -aru, -erü ekleridir.

ṭaşra 7a/12, yuḳarudan 50a/09, içerüden 52b/13

3.2.3 **Fiil Çekimi**

Şahıs eklerinin kullanımı zaman ekleriyle birlikte gösterilmiştir.

3.2.3.1 **Bildirme Kipleri**

3.2.3.1.1 **Görülen Geçmiş Zaman Eki**

Görülen geçmiş zaman eki asıl itibariyle *–dı, -di*'dir. Bu ek bu dönemde 1. ve 2. şahıslarda yuvarlak, 3.şahıslarda ise düzdür.

Teklik 1. şahıs: *-dum, -düm*

vaż‹ eyledüm 1b/12

Teklik 3. şahıs: *-dı, -di*

aḳıtdururlardı 18a/05, lāzım geldi 20b/12

Çokluk 1. şahıs: *-duḳ, -dük*

muḫtaṣar ḳılduḳ 21a/10, beyān eyledük 3a/11

Çokluk 3. şahıs: *-dılar, -diler*

helāk oldılar 46b/03, dermān itdiler 51b/02

3.2.3.1.2 **Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki**

-mış, -miş eki kullanılmıştır.

Teklik 1. şahıs:

görmişem 59b/05

Teklik 3. şahıs:

ʿāciz itmişdür 5a/05, ṣaçılmış 5b/01

Çokluk 1. şahıs:

dermān itmişüz 13b/07

Çokluk 3. şahıs:

dimişlerdür 17a/08, ṭıḳmışlar 45a/03

3.2.3.1.3 **Şimdiki Zaman Eki**

Metinde örneği bulunmamaktadır.

3.2.3.1.4 **Gelecek Zaman Eki**

Metinde örneği bulunmamaktadır.

3.2.3.1.5 **Geniş Zaman Eki**

Metinde *–ar, -er, -ur, -ür, -r* ekleri kullanılmıştır.

Teklik 3. şahıs: *–ar, -er, -ur, -ür, -r*

çıḳar 20b/06, gider 10b/03, yandurur 9b/09, bildürür 11b/01, erür 59b/05

Çokluk 3. şahıs: *–arlar, -erler, -urlar, -ürler,-rlar, -rler*

bağlarlar 47b/11, iderler 51a/03, ururlar 51b/04, dāğlarlar 52b/11, sürerler 55b/12

3.2.3.2 **Tasarlama Kipleri**

3.2.3.2.1 **Emir Ekleri**

Metinde teklik 3. şahısta, yalnız *"ol-sun"* örneği bulunmaktadır:

ṣalvet ve selām ol ... ʿaleyh ve selleme *olsun* ki 1b/05

3.2.3.2.2 **Şart Eki**

Şart eki –*sa, -se* ekidir.

Teklik 2. şahıs: *-sañ, -señ*

ḳanġısın itseñ 12b/04

Teklik 3. şahıs: *-sa, -se*

yaralasa 12b/06, şişerse 13b/04

Çokuk 3. şahıs: *-salar, -seler*

ursalar 56b/06

3.2.3.2.3 **İstek Eki**

İstek eki *-a, -e*'dir.

Teklik 1. şahıs: *-am*

dāġ uram 39b/05

Teklik 2. şahıs: *-asın, -esin*

aḳıtdurasın 19b/08, çekesin 14a/09

Teklik 3. şahıs: *-a, -e*

aça 48a/12, kese 54b/08

Çokluk 1. şahıs: *-alum, -elüm*

beyān ḳılalum 35b/05

Çokluk 3. şahıs: *-alar, -eler*

ṭamlatduralar 26b/04, ʿilāc ideler 55a/01

3.2.3.2.4 **Gereklilik Kipi**

Metinde *-malu* eki iki yerde geçen bir örnekte görülmektedir:

ḳan alınmalu olduḳda 4b/05

Bu örneğin dışında gereklilik ifadesi *"gerek"* kelimesiyle sağlanmıştır:

alınmaḳ gerek 4b/06, yapışdurmaḳ gerekdür 10a/10

3.2.3.3 **Ek Fiil**

3.2.3.3.1 **Şimdiki Zamanı (Bildirme Ekleri)**

Teklik 3. şahıs: -dur, -dür

çoḳdur 60a/13, yoḳdur 20b/12, dirhemdür 4a/10, elemdür 44a/12

3.2.3.3.2 **Görülen Geçmiş Zamanı**

dimiş idi 25b/02

3.2.3.3.3 **Öğrenilen Geçmiş Zamanı**

Metinde örneği yoktur.

3.2.3.3.4 **Şartı**

küçürek ise 8a/02, var ise 12b/03

3.2.3.3.5 **Gerundiumu**

issi iken 17b/08, gemlü iken 31b/13

3.2.3.3.6 **Partisipi**

nite idügi 16a/06

3.2.3.3.7 **Olumsuzu**

Ek fiilin olumsuzu *degül* ile yapılmıştır.

mümkin degül ise 9a/08, üstinde degül ise 33a/07

3.2.3.4 **Birleşik Fiil Çekimi**

3.2.3.4.1 **Hikaye**

oġardı 28a/03, dökerlerdi 18a/06, zikr itmişdük 20b/11, dimiş idi ki 25b/02

3.2.3.4.2 **Rivayet**

Metinde örneği yoktur.

3.2.3.4.3 **Şart**

irmiş ise 33a/01, sirāyet etmiş ise 33a/01, gözükmez ise 31b/01

3.2.3.5 **Partisipler**

Metinde geçen partisip ekleri şunlardır:

-an, -en

iki ṭarafında *olan* iki ṭamardur 2a/09, *ḳabaran* yerleri 42a/11, *kesilen* şıñırı 52a/09

-duḳ, -dük

delinmedük incü 21a/06, bildügüm 40b/09, yumşanduḳda 20a/02, devşildükde 20a/08, dügüm *olduġı* yere 50b/10

-mış, -miş

fevt *olmış* üstāẕlarına 3b/03, *eskimiş* baraṣ 3b/11, saḥḳ *olınmış* ḳalya 7b/12, *söyünmemiş* kirec 9b/01, *erimiş* zifte 13b/13

3.2.3.6 **Gerundiumlar**

Metindeki gerundium ekleri şunlardır:

-a, -e

baṣa ḳoyup 9a/02, aṣa ḳoyup 17b/09

iken , -ken

issi iken 19a/03, yürürken 53a/08, içerken 37b/11

-ınca, -ince

ḳalıncaya 15b/06, ṣaġulınca 42b/12, düşinceye 53a/04, gidinceye 49b/01

-ıcaḳ, -icek

ẓāhir olıcaḳ 8b/12, ṭoḳınacaḳ 47a/04, düşicek 20b/11

-up, -üp

artup 4b/10, batup 14a/10, ışlatdurup 29a/02, içürüp 7b/01, müdāvemet idüp 55a/08

-duḳda, -dükde

ḳonılduḳda 49a/09, fāsid olduḳda 17a/01, şişdükde 28a/09

-duḳça, -dükçe

ṭaġılduḳça 45a/08, uzanduḳça 56a/08, ekledükçe 10a/11, gitdükçe 5a/12

3.2.3.7 **Birleşik Fiiller**

Birinci unsuru isim olan birleşik fiiller *ol-, it-, eyle-, ḳıl-* yardımcı fiilleriyle kurulur, metinde de birçok örneği bulunmktadır:

dermān itdi 21a/12, istiʿmāl ide 15a/12, nādir ola 21a/09, lāzım olduḳda 41a/12, saḥḳ eyleyüp 9a/04, müşāhede eyledüm 10b/11, muʿcize ḳılmışdur 5a/09, iḥsānlar ḳılup 3b/01

Metinde yardımcı fiil olmayan fiillerin de isimler ile anlamca bütünleşerek birleşik yapı meydana getirdikleri de görülmektedir:

muʿallaḳ ḳalup 30b/09, şāb urup 58a/01, nefes almaġa 39a/08, felāḥ bulmayup 41b/12

Metinde her iki unsuru da fiil olan birleşik fiillere örnek azdır:

yapışdura ḳoyup 42b/12, baġlaya ḳoyup 44a/07

METİN

[1b/1] Bi’smillāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm

(2) Ḥamd ol Ḫüdāyıçun ve mücid-i çarḫ-ı būḳalemūn [21] جلّ عن الحس كه (3) و السّكون kim anuñ emri beyne’l-kāf ve’l-nūndur ve ṣalāt (4) ve selām ol seyyidü’l-kāyināt ve mefḫarü’l-mevcūdāt Muḥammedü’l (5) Muṣṭafā ṣallī Allāhu ʿaleyhi ve selleme olsun ki anuñ şerefine Ḫüdā-yı (6) müteʿāl buyurupdur: لولاك لولاك لما خلقت الا فلاك[22] (7) ve daḫı āl ve aṣḥābına ola kim anlaruñ ḥaḳḳında dimişdür: اصحابي كالنجوم الزواهر با يهم اقتديتم اهتديتم[23] (8)

Ammā baʿd muṣannifü’l- (9) kitāb ʿAbdu’llāh ibnü’l-Bedri’l-Mıṣrī dimişdür: “Şol bayṭar-nāme (10) kitābını ki merḥūm atamuñ mücerrebātından ve ben ḥaḳīr tecrübe itdügüm, (11) atlara müteʿalliḳ cümle dermānlar ve bizden öñdin gelen üstāẕlaruñ (12) kelāmlarından cemʿ ve vażʿ eyledüm ki dört faṣl üzeredür ve her [2a/1] faṣlda ebvāb tertīb eyledüm ve bi’llāhi’l-müsteʿān.

Maḳālet-i evveliñ (2) bāb-ı evvelī atlardan ḳan almaḳ ve her marażda ḳanḳı ṭamardan alınmaḳ (3) gerek, anuñ beyānındadur.

İmdi, bilgil ki ḳan almaḳ iki nevʿ üzere (4) olup biri odur ki el ile ṭamarları oġup ṭamarı iẓhār itmek (5) ve biri neşterle ḳanı iḫrāc itmekdür. Ḳan alınacaḳ ṭamarlaruñ (6) ṣağışları yigirmi bir ṭamardur. Ẕikr olınan ṭamarlaruñ ikisi başdadur (7) ki bādezīgenī ve el-nevāẓır ile maʿrūflardur. Üçüncileri gerdānuñ (8) altında olan iki ṭamarlardur. Dördüncileri lisānuñ iki ṭarafında (9) olan iki ṭamardur ki el-aderʿayn ile maʿrūflardur. Beşincileri gerdānda (10) olan iki şāh ṭamardur ve gögüsde olan iki ṭamar ki anlara el-nāḫirīn (11) denilür. Altıncıları iki ṭarafdan ḳolanuñ altındaki iki ṭamardur ki (12) el-menaḥiẕīn ile maʿrūflardur. Yedincileri ellerüñ içindeki iki ṭamardur ki (13) es-sāḳīn ile maʿrūflardur. Sekizinci burnuñ iki yanından ḳan [2b/1] almaḳdur. Ṭoḳuzuncıları ṭavaruñ ayaġında olan iki ṭamardur ki anlara bevāṭınu’r- (2) ricleyn denilür. Onuncıları ṭavaruñ ḳuyruġında olan ṭamardur ki el-cāʿar ile (3) maʿrūfdur.

Ammā başdaki iki ṭamardan ḳan almaḳ, ṭoḳuşmaḳ eleminden ve yay (4) ve ḳışda dimāġuñ fesādından ve baş aġrısından ve ḥammī ve ṣaruluḳ (5) ve ṣaġırlıḳdan fāyidesi vardur ve gözlerüñ ḳapaḳlarından ḳan almaḳ, (6) göze nesne ṭoḳınmaḳdan ve nāṣūrdan ve gök ṣudan ve sāyir gözüñ (7) ālāmından ve kirpik ḳabarcuḳlarına daḫı fāyidesi vardur ve lisānuñ (8)

[21] “Hareket ve emniyet açısından yüce olan Allah”
[22] “Sen olmasaydın, âlemleri yaratmazdım.”
[23] “Benim ashabım yıldızlar gibidir, hangisine uyarsanız doğruya ulaşırsınız.”

ṭaraflarında olan iki ṭamardan ḳan almaḳlıġuñ fāyidesi odur ki: (9) ağızda olan ḥarāret ve ağız içi olan derinüñ ṣoyılmasına (10) ve diş etinüñ şişmesine ve ṭamaḳ ucından boġaza dek ilişüp (11) ṣarḳılmış olan el-levzetīnüñ ḳabarup şişmesine nāfiʿdür ve şāh (12) ṭamarlardan ḳan almaḳ aña müfīddür ki: ṣafrā ve sevdādan ve gevde (13) ḥarāretinden ve ḳızamıḳ ve çıbānlardan nāfiʿdür ve gögsüñ iki [3a/1] ṭamarından < ḳan almaḳ>: havā şiddetinden gögüsde ḥāṣıl olan maraża ve arpadan (2) ve ṣudan ḥudūṯ iden ḥamar marażına ve gögsüñ sāyir derdine (3) nāfiʿdür ve burundan ḳan almaḳ: ciger derdinden ve ṣancu ve istisḳādan (4) ve depreşmek marażından nāfiʿ ve ḳollaruñ iç ṭarafındaki iki ṭamardan (5) ḳan almaḳ: arpa ve ṣu marażından ve mādde aḳmaḳdan ve ḳol (6) güçlüginden[24] be-ġāyet nāfiʿ ve ḳıçlaruñ iç ṭarafda olan iki (7) ṭamardan ḳan almaḳ: şişmekden ve işemekden ḳalan ṭavara nāfiʿ (8) ve ḳuyruḳ ṭamarından ḳan almaḳ: dāʾi’ṣ-ṣaʿlebden ve ḳuyruḳ (9) ḳılları dökilmekden ve ẕeker üstinde olan ḳıldan ve ḳuyruḳ (10) ḥarāretine nāfiʿdür. Üç[25] ḳan almaḳlıġuñ ṣıfātını ve münāfiʿni (11) beyān eyledük, tā ki aña göre ʿamel olına.

İkinci bāb naʿl-band (12) olan üstāẕlara riʿāyet olınmaḳda ve kendülerle her dermān (13) içün meşveret olmaḳlıġı beyānıdur.

Pes naʿl-band olan [3b/1] kişiye lāzım olan budur ki: Kendi üstāẕına iḥsānlar ḳılup (2) ve taʿlīm itdügi ṣanāʿatlaruñ mükāfātın idüp fevt (3) olmış üstāẕlarına raḥmet oḳıyup ve namāz niyāza taḳayyud eyleyüp (4) sāyir evḳātında ḫayr işlemekden taġāffül itmeyüp at aḥvālında (5) birilerinden bir ḫuṣūṣda şehādet ṭaleb olınduḳda ḥaḳḳı söyleyüp (6) ve ḥaḳ tekellümünde müzd ve ücret istemeyüp bir ṭavar issi, yoḳsul (7) bir üstāẕa gelüp ṭavarınuñ ʿilācın ṣorduḳda aña lāzım (8) olan budur ki: Ol ṭavara gerek olan dermānı bildürüp kendüden (9) ücret istemeye ve bir ṭavar ki derdi ʿasīr olup ʿilāc (10) aña fāyide itmeyecegin bilse - sıraca-ı ṭayyār gibi, göze inen gök (11) ṣu gibi ve azup eskimiş baraş gibi ve çoḳdan aḳṣar ṭavar (12) gibi - bunlara ʿabes yere dermān virmeye ve yine senenüñ ḥār (13) ve bārid fuṣūllarını bilici olmaḳ gerek, tā ki yay şiddetinde [4a/1] ṭavara issi dermān ve ḳış eyyāmında bārid dermān virmekden ḫeder (2) ide. Meger iḳtiżā ḥasebiyle mümkin olduġı mertebe ḥayvāna żarar (3) gelmeyecek deñlü vire ve emrāżı biri birinden farḳ idüp (4) her marażuñ dermānını göre. İssi maraża issi ʿilāc ve burūdeden (5) ḥādiṯ olan maraża bārid dermān virmekden ṣaḳına ve ṭavardan (6) iḫrāc idecek ḳanuñ mıḳdārını bilici olup segirmek (7) derdinden ve dimāġ fesādından ve baş eleminden ve ḥummādan (8) başda olan el-nevāẕır

[24] güşlüginden < güçlüginden . Metinde كوشلكندن şeklinde yazılıdır.
[25] üş < üç. Metinde اوش şeklinde yazılıdır.

didükleri iki ṭamardan alınacaḳ ḳan (9) bir baṭmāndan iki baṭmāna varıncaya dekdür. Baṭmān ḫod yüz elli (10) dirhemdür ve gözüñ ḳapaḳlarından alınmalu olduḳda, iki (11) nügiden üç nügiye varınca ve lisānuñ iki yanı ṭamarlarından (12) yine bu mıḳdārca alına ve şāh ṭamarlardan iki baṭmāndan üç (13) baṭmāna varınca ve gögüs ṭamarlarından aña göre iki baṭmāndan üç [4b/1] baṭmāna varınca ve ḳollaruñ ve ḳıçlaruñ iç ṭarafda olan ṭamarlardan yine (2) iki baṭmāndan üç baṭmāna varınca ve ḳuyruḳ ṭamarından bir baṭmāndan (3) iki baṭmāna varınca ve ṭamaḳdan durūş ile ḳan alınduḳda, üç (4) nügiden yarım baṭmāna dek ve burundan, bir nügiden iki nügiye dek. (5) Ammā ṭavar ṭabanından ḳan alınmalu olduḳda, dört baṭmāndan beş (6) baṭmāna varınca alınmaḳ gerek. Bu mıḳdārlardan ziyāde alınmaḳ ḫaṭā (7) ve żarardur. Zīrā baʿż cühelā-yı naʿl-bandān, bilmezlikle ziyāde ḳan (8) almalarıyla ṭavar bayılup mevtine sebeb olur.

Bā-ḫuṣūṣ şāh (9) ṭamar gibi ve yine gögüs ṭamarlarından ve lisāndan ziyāde ḳan alınsa (10) ḳan alındugı yere māddeler aḳup ve derd artup evvelkiden (11) ziyāde olur ve lisān şişer, ḳabarur. Pes lāzım olan budur ki (12) ẕikr itdügümüz deñlü mādde aḳmazdan evvel ḳan alınmaḳ gerek. Ṭay (13) ve ḳatır ve ḫımāruñ gevdeleri küçürek olmagıla ḳanları ḳalīl olduġı [5a/1] sebebden, bir nügiden iki nügiye dek alına ve iri gevdelü ṭavardan (2) ne ḳadar az alınsa bir baṭmāndan iki baṭmāna dekdür. Şol ẕikr itdigimüz (3) eşyā bir müfīd eşyādur ki bir naʿl-banduñ kitābında bulunmaz vallāhu aʿlem.

(4) Üçünci bāb baraş dermānındadur.

Bilgil ki bu maraż ḫaylī eṭibbāları (5) ʿāciz etmişdür. Eger insānda ve eger ṭavarda, zīrā yavuz ve ʿasīr (6) marażdur. İbtidāda bunuñ dermānı ancaḳ ʿĪsā peyġamberüñ bir muʿcizesidür. (7) Nitekim buyurur : [26] وابرءي الاكمه والابرص Bu maraż ve ḳulaḳ ṭutılması (8) ʿilācı ġāyet ʿasīr ve şedīddür. Ol sebebden Allāhu Taʿālā celle (9) celālehü, kendi peyġamberine bir muʿcize ḳılmışdur. Şol baraş birḳaç nevʿdür (10) ki biri birinden ḳatıraḳdur. Ol ki bir yıl veyā iki yıl veyā andan (11) artuḳ gevdede ola ve dāyiresi büyücek ola ana dermān aṣṣı (12) etmez, meger aña boya virüp ve boya gitdükçe bir ġayrısın ura. (13) Ammā ol ki müddeti ḳalīl ve surḫlıġa māyil olup mercümek dānelerince [5b/1] veyā andan iri, gevdede ṣaçılmış ise şol ẕikr olınacaḳ eczā ile (2) anı dermān etmek āsāndur ki kendi mücerrebātlarımuzdan ṣaḥīḥ ve mücerrebdür. (3) Pes gerekdür ki ol baraşuñ üstini ḳan çıḳıncaya dek ayaḳ ṭaşıyla bir (4) ḫoş oġup andan ḳanı silüp ve tāze limon ṣuyın sürüp (5)

[26] Köre ve veremliye şifa veren

baʿdehü muḳl-ı esved ve nışādırı alup saḥḳ idüp ol sürilen (6) limon ṣuyı üstine bir ḫoş başup her üç günde ẕikr etdigimüz (7) gibi bir kerre ide bi-ʿavni'llāh zāyil ola ve yine mücerrebātdan: serv aġacınuñ (8) ḳozı ve māzı ve zāc ve enār ḳabuġı ve furun tütüni ve ḳara sürme (9) ve şīṭerec ve ṭuz berāberce alup andan igne ile baraşuñ yerini (10) ḳanayınca delük delük idüp ve şol ẕikr itdigimüz eşyāyı bir (11) ḫoş dögüp saḥḳ idüp ḳanuñ üzerine urup her üç günde (12) bu şekl bir kerre idicek bi'iẕni'llāh zāyil olur ve bir diger münecci̇m (13) baña ḫaber virüpdür ki yine baraş içün işbu ẕikr olınacaḳ ʿilācı [6a/1] etmişdür. Anuñ ṣıfatı budur ki kelbüñ beyāż necāseti ki ṭaʿām üklinden (2) ḥāṣıl olmış ola, ḫuşk iken anı alup oda ḳarşu ışıdup (3) bir ḳay ḳaṭrāna ḳarışdurup baraṣa urılduḳda bi'iẕni'llāh zāyil ide. (4) Bir dermān daḫı insān ve ṭavaruñ baraşlarına nāfiʿ. Dişi boncuġı (5) alup dişisi oldur ki küçürek ve beyāż ola, anı saḥḳ idüp (6) sirkede bir gün bir gice ḳoyup andan ḳurutdurup ve tekrār saḥḳ (7) idüp anuñ veznince furun dütüni ḳatup baʿdehü baraş ḳanayınca (8) ayaḳ ṭaşıyla ḥak idüp ḳan ḳuruduḳdan ṣoñra bu dermānı (9) urup be-ġāyet nāfiʿdür. Ṣuffa baraṣa bir dermān daḫı oldur ki (10) ḥacāmet üṣṭurasıyla baraş yerini yarup andan aḳ ṣoġan (11) ve nemek enderānı ile bir ḫoş oġup üç günden ṣoñra yarılan (12) yer bir mertebe şişik bulunduḳda ol şişi neşter ucıyla (13) giderüp ve pelī̇d aġacınuñ küli ve rubʿ veznince derārī̇cden [6b/1] ura nāfiʿdür. Ve anı görmişem ki serv ḳozınuñ yaġıyla ḳurbaġayı ḳaynadup (2) baraṣa urıldükde ol baraşuñ levni müteġayyir olup ve yine görmişem ki (3) evvel ḳancıḳ eşek südin sürüp andan bu yaġı urmışdur. Baraşuñ (4) ilik ẓuhūrunda bu eşyālarla defʿ olınur. Ammā uzanınca, muḳaddemā ẕikr (5) itdigimüz dermānlar ile zāyil olur.

Dördünci bāb ṭavar ebreş olmasınuñ (6) dermānları beyānındadur ki ʿArabça aña behaḳ-ebyāż denilür.

Pes ḳızıl (7) çöp boyadan bir cüzʾ ki ʿArabça aña fuvve denilür ve naṭrūndan (8) nī̇m cüzʾ ṣu ile ḳaynadup andan ebreş olan yeri şol ṣu ile (9) sürüp yuya. Ebreşlik ḳıl altında olıcaḳ bunı ide. Ammā dübürde (10) ve ṭaşaḳda ve bud arasında ve göz ḳapaġında olıcaḳ arpa unı (11) ve şīṭerec-i Hindī̇ ve naṭrūn ve ḳızıl çöp boyadan birer cüzʾ (12) ve ṣamġ-ı ʿArabī̇den rubʿ cüzʾ alınup mecmūʿını sirke ile ḳaynadup andan (13) ebreş olan yerlere sürüp bi-ʿavni'llāh zāyil ola ve eger ḳıl [7a/1] altında iri olup ẓāhir ola, eşek ayaġı kemüginüñ iligi ve ḳızıl (2) çöp boya ve şīṭerec ve arpa unı ve naṭrūn ve baldırı ḳara, bunlardan (3) birer cüzʾ alup ve bu eczā örtülecek deñlü sirke ḳātup balıḳ (4) tutḳalından daḫı rubʿ cüzʾ iżāfe idüp andan ebreş (5) olan yerüñ üzerine ura, bi-ʿavni'llāh zāyil ola.

Beşinci ve altıncı (6) ve yedinci bāblar kitābda bulunmayup varaḳları nā-būd olmaġıla sekizinci (7) bāb taḥrīrine şürūʿ idelüm ki ḳan ḥarāretinden ṭavar gevdesinde (8) ḥāṣıl olan ḳızıl ḳabarcuḳlar dermānın bildürür.

Bu maraż ẓuhūr (9) itdükde gerekdür ki ibtidāda ḥācet mıḳdārınca ṭavaruñ iki şāh (10) ṭamarından ḳan alup andan ḳan renginde ḳırmızī ʿabā ile ṭavarı (11) örtüp zīrā ḳan ṭavaruñ gevdesinde ḳaynayup anuñ ḥarāreti (12) ṭaşra urmaġıla ol ḥarāretden bu ḳabarcuḳlar ẓāhir olur, şişirdür, (13) ʿArabça buña şirā dirler. Pes ḳan alınup örtü ile ḳapladuḳdan ṣoñra [7b/1] gerekdür ki semiz otı toḫmı ile ḳarpūz ve ḫıyār ṣuların içürüp ve yine ṣu ile (2) bir miṣḳāl rāvend-i Çīnī içürile. Bir dermān daḫı budur ki semiz otı (3) toḫmından bir mıḳdār alup dögüp ve arpa unınuñ bulamacıyla içürile. (4) Ammā toḫm arpa unınuñ veznince ola ve ṣovuḳ ṣu, şeker ile beş baṭmān (5) mıḳdārı içürile nāfiʿdür. Bir dermān daḫı budur ki bir cüzʾ rībās (6) köki ve ʿaccūr toḫmından iki cüzʾ alup ve dögüp ṣovuḳ ṣu ile (7) içürile. Ve denilmişdür bu ẕikr olınanı içürdükden ṣoñra delüce baḳla (8) unı, ṣıġıruñ yaş tezekiyle atuñ gevdesine ura nāfiʿdür. ʿArabça (9) delüce baḳlaya tırmıs denilür.

Ṭoḳuzuncı bāb sigil dermānın bildürür.

(10) Eger sigil iri ise at ḳılından ḳıl ile muḥkem baġlayup kesilinceye dek (11) ḳıl ṭavara ve kesildükden ṣoñra üzerine ṣābūn ṣuyın sürüp (12) ve yine saḫḳ olınmış ḳalya serpile, bi'iẕni'llāh ḳurıyup zāyil ola (13) veyāḫūd kesildükden ṣoñra şol ẕikr olınacaḳ dermānı ura [8a/1] ki ṣarı ḫarzeme ve ḳızıl ḫarzeme berāberce alup saḫḳ idüp sigilüñ (2) üzerine urup eke. Ammā sigil küçürek ise demür ḳısac ile sigilleri (3) ṭutup ve çeküp ḳoparup andan cerāḥatlara ekilecek ātīü'l-beyān (4) dermānlaruñ birini üzerine eküp ki inşā-allāh maḥallinde ẕikr olınur. (5) Ve baʿż kimesneler dimişlerdür: Her gün sigil üzerine deve sidügin (6) urılsa nāfiʿdür ve baʿżılar dimişlerdür ki: Bir yanmış mum ile sigili (7) yaḳup üç günden ṣoñra üstinde olan deriyi giderüp (8) üzerine müceffef dermān eke bi-ʿavni'llāh zāyil olur ve ṭaşaḳlarda (9) olan sigile kendi mücerrebātımuzdan bir dermān budur ki: nışādırı (10) saḫḳ idüp zeyt yaġına ḳarışdurup sigile süre bi'iẕni'llāh (11) zāyil ola.

Onuncı bāb çıbānlaruñ dermānın bildürür.

Anuñ dermānı (12) insānda ḥāṣıl olan çıbānlar dermānı gibidür. Evvelā gerekdür ki (13) anı yumuşaḳ eşyā ile yumuşatdurup andan ısıcaḳ ṣu ve çoġān [8b/1] ile yuyup pāk itdükden ṣoñra bal mumı ve iç yaġı ve şırlaġanı (2) ateş üzere ezüp sürile ve yine dilkü üzümi

ṣuyı ve hindibā (3) ṣuyı berāberce alup ateş üzere ḥācet mıḳdārınca iç yaġı (4) ve bal mumı ile ḳarışdurup çıbāna ura. Pes açılup devşildükde (5) içinde olan māddeyi ṣıḳup çıḳarıla ve göz dermānı ʿanzarūt (6) didükleri ota fitīl batırup ve çıbān delügine ṣoḳup (7) tā cümle māddeyi çeküp çıḳara. Andan şol ẕikr olınacaḳ melhemi (8) idüp ki bal mumı ve iç yaġı ve zift, her birinden birer cüzʾ, (9) jengār nīm cüzʾ alup zeyt ile ateş üzere pişürüp ṣaġılup (10) ḫoş olıncaya dek fitīl ile çıbāna ura.

On birinci bāb at (11) gevdesinde tūte ile maʿrūf yumrı ki ḥayvānuñ omzında birḳaç (12) yerde ẓāhir olıcaḳ gerekdür ki ateşde ḳızmış dāġ demüriyle kesüp (13) ve üzerine ḳırmızī şeker ṭamlatdurup pes üç günden ṣoñra [9a/1] anuñ üstinde olan yufḳa deriyi çıḳarup ve bu ẕikr olınacaḳ (2) dermān ile başa ḳoyup ki ol dermān budur: şāb-ı Yemenī (3) ve zāc ve yanmış māzı ve enār ḳabuġı ve ṭuz berāberce alup (4) dögüp saḫḳ eyleyüp cerāḥatı pāk etdükden ṣoñra üzerine (5) eküp ṣaça. Bir dermān daḫı budur ki nışādır ve ḳalyadan (6) birer cüzʾ ve jengār rubʿ cüzʾ alup saḫḳ idüp cerāḥatuñ üzerine (7) eküp başa. Ve eger yumrı büyücek olup ateşle gidertmesi (8) mümkin degül ise şāyed evvelkiden ziyāde azup böyüye, (9) pes gerek olan budur ki ūṣṭura ile yumrınuñ çevresini (10) tā derinüñ içinden kesüp andan ṣıçan otı nīm miṣḳāl (11) deñlü alup ol yarılan dāyireye ṣoḳup ve bağlayup üç (12) gün ḳoya. Andan ol bağı şeşüp ve eski sāde yaġ ile (13) pey-ā-pey üç gün taḫmīr idüp dāyirenüñ içinde olan çürümiş [9b/1] et dökilüp gitdükde, söyünmemiş kirec ve ḳaṭrān ile başup tā ki (2) sāyir kökini kesüp ḳaṭʿ ide ve ḳurutdura. Ammā kirec, ḳaṭrān mıḳdārınca (3) berāber ola veyāḫūd ṣarı ve ḳızıl ḫarzemeler ile ḳaplatdurıla (4) nāfiʿdür inşā-allāh.

On ikinci bāb ol yumrınuñ dermānında- (5) dur ki ʿArabça aña ākile denilür. Zīrā ṭavar gevdesinde ẓāhir olıcaḳ (6) gitdükçe böyüyüp ve ṭavaruñ etini yiyüp dökdürür. Anuñ ʿilācı (7) ṣovuḳ müberredāt ile olur. Zīrā yanmış māddeden ḥāṣıldur. Ol (8) sebebden ḥayvānuñ etini yiyüp ükl ider, aʿżāyı daḫı yaḳup (9) yandurur. Pes anuñ ʿilācı budur ki: ṣıġıruñ yaş tezegi ve mercümek (10) unı ile başup üstini bağlayup her gün bu şekl idicek (11) ġāyet nefʿi vardur ve baʿż kimesneler bu derde naṭrūnı ururlar (12) ve biz tecrübe itdigimüz budur ki zeytin maʿṣaralarında yaġ ṣıḳmaġa düzilen (13) zenbīllerüñ sāzın yaḳup küline yumurda ḳabuġı ve naṭrūn ḳatup [10a/1] saḫḳ idüp üzerine eküp başıla. Bir dermān daḫı summāḳ ve muḥayyā- (2) ʿālem didükleri otı ve tāze bekmez ve sirke dögüp melhem gibi idüp (3) ve bir biz üzere yaḳu eyleyüp ol derde ura, anı ṣavutdurup (4) izāle ider. Bir dermān daḫı budur ki ḳoyun boynuzı ve penbeyi (5) yaḳup biri birine ḳarışdurup derde ura nāfiʿdür. Bir (6)

ʿilāc daḫı ṣarı ve ḳızıl ḫarzemeler ve ḳalya ve ḳāḳıyā berāberce (7) alup ve dögüp sirke ile yuġrup güneşde ḳurutdurup (8) andan tekrār dögüp saḥḳ idüp yaġıra urılan kendir (9) tiftigine urup derdüñ üzerine yapışdurıla. Ammā şöyle (10) yapışdurmaḳ gerekdür ki: her gün ẕikr olınan dermāndan derd (11) üzerine ekledükçe yapışup ṭura ve yaḳusız bu dermān kāfī (12) ise eyle ide.

On üçünci bāb, yine ʿufūnetden ṭavar gevdesinde (13) ḥāṣıl olan bit marażı ki ʿArabça aña ḥımle denilür, kirden [10b/1] insān gevdesinde ẓuhūr ve tevellüd iden kehle biti gibi ṭavarda (2) daḫı aña göre ẕikr olınan bit ẓāhir olur. Muttaṣıl ṭavarı (3) yuyup pāk idicek andan şey ḳalmaz, gider. Naʿl-bandlaruñ birileri (4) baña ḫaber virüpdür ki ḳurumış kişnic ile tütüzleyicaḳ zāyil olur. (5) Kişnic didükleri lisān-ı ʿArabīde kezbere denilür ve baʿżıları (6) aygır yaġı ve şırlaġanı atuñ gevdesine sürüp bir gün bir (7) gice ḳoyup andan limon ile ve ṣu ile yuyılsa bi'iẕni'llāh (8) zāyil olur. Dermān daḫı budur ki meryem aġacınuñ kökin alup (9) dögüp ve zeyt yaġına ḳarışdurup ve atuñ cümle gevdesine (10) sürüp irte olduḳda gülāb ile yuyup ve yine anı urup (11) süre. Ben faḳīr şöyle müşāhede eyledüm ki ẕikr olınan bit, (12) atuñ sāyir gevdesin ḳaplayup ve kene gibi gevdesinden yere (13) düşüp ve yine atuñ gevdesine çıḳup yörüdügin ʿıyānen [11a/1] gördüm. Aña itdigimüz ʿilāc budur ki jīveyi alup zeyt yaġına bir ḫoş (2) ḳarışdurup ve atuñ gevdesine urup baʿdehü iki günden ṣoñra (3) ṣu ve kül ile yuyup be-ġāyet nāfiʿdür ve denilmişdür ki atuñ (4) ʿalafına ḳabaḳ çekürdegi ḳatılsa nāfiʿdür.

On dördünci bāb (5) dā'i'ṣ-ṣaʿleb marażını ve ʿilācını beyān ider. Dā'i'ṣ-ṣaʿleb odur ki (6) atuñ gevdesinden tüy düşmekdür.

İmdi lāzım olan budur ki (7) anı dilkü yaġıyla veyāḫūd it yaġıyla sürüp nāfiʿdür. (8) Bir dermān daḫı ṭoñuz yaġını ve arslan yaġını alup (9) atuñ gevdesine süre. Bir dermān daḫı semiz otı toḫmı (10) ve kettān toḫmını ayu yaġı ve defne yemişi ile dögüp ḳıl dökilen (11) yere süre. Bir dermān daḫı zaʿferān ve naṭrūn alup şırlaġan (12) ve pancar ve defne yaġına ḳarışdurup ura nāfiʿdür. Şol ẕikr (13) itdigimüz dermānlar insāna ve ḥayvāna ġāyet nāfiʿdür.

On beşinci [11b/1] bāb dā'i'l-ḥayye dermānın bildürür. Dā'i'l-ḥayye odur ki bir ṭavarda (2) ẓāhir ve mütemekkin olsa anuñ tüyini ve ṣaçını yolar, dökdürür. (3) Pes anuñ ṣıfatını, ẕikr itdigimüz nişānlardan bilindükde gerekdür ki ılan (4) derisinüñ ḳabuġın alup zeyt ve şırlaġanla ḳaynatdurup (5) süre veyāḫūd bıldırçın ve ṣıçan yaġlarıyla veyā fīl yaġıyla, (6) geçmiş üstāẕlaruñ ḳavlince süre nāfiʿdür.

On altıncı bāb (7) el-ḥırẕūn marażınuñ dermānın bildürür. El-ḥırẕūn didükleri maraż, (8) atuñ ḳuyruġı ve yilesi ve gerdānı ve şāh ṭamar üzerlerinde bir yumrı (9) şey ẓuhūr ider. Ekṣer ḳır ve ḳara atlarda olur.

ʿİlācı budur ki (10) şol yumrınuñ yerini ūṣṭura başıyla veyā neşter ucıyla (11) ḳazup ve çıḳarup andan yerini ḳızmış demürle dāġlayup (12) ve müceffef ṣaçularuñ baʿżını üzerine eküp ṣaçup (13) ki ẕikr olınan ṣaçu bābu'ẕ-ẕarūrātda beyān olınur. [12a/1] Ammā şāh ṭamar üstinde olıcaḳ, ancaḳ çevresini od ile (2) dāġlayup zīrā anı ūṣṭura ile kesicek iḥtimāldur ḳan diñmeyüp (3) ve aḳup bir vechle aña ʿilāc bulınmaz, ol sebebden od ile dāġlamasın (4) revā gördiler. Ve bizüm tecrübe itdigimüz budur ki ol yumrı iri (5) ise anuñ gözini keskün neşter ile oyup ve ṣıçan (6) otın ḳoyup üstini iplikle diküp üç gün ḳala andan (7) taʿfīn idüp ol yumrı devşilüp çıḳdıḳdan ṣoñra (8) bābu'ẕ-ẕarūrātda meẕkūr olan müceffef ṣaçuyı üzerine (9) eküp bi-ʿavni'llāh ḳurıyup ṣaġulur.

On yedinci bāb deri (10) içinde olan ḳabarcuḳ ʿilācın beyān ider ki ʿArabça aña deren (11) dirler.

Baʿżılar anuñ ʿilācını şöyle gördiler ki ḳabarcuġuñ (12) üstinde olan deriyi ṣoyup ve anı pāk idüp ṭuz ile [12b/1] ṭoldurup bu maʿnā ḳabarcuḳlar küçürek ise ammā iri olup (2) māddesi çoḳ ise derisin yarup pāk itdükden ṣoñra (3) muceffif ṣaçularuñ biriyle anı başup ve eger şiş var ise (4) üstine müberrid melhem süre. Bu ẕikr itdigimüzüñ ḳanġısın itseñ (5) cāyiz ve nāfiʿdür.

On sekizinci bāb cerāḥatlerüñ dermānın bildürür.

(6) İmdi bilgil ki bir ṭavarı arslan yaralasa bayṭar-nāmelerde (7) ẕikr olınmışdur ki eger yayda ve eger ḳışda, ol zaḫmı ṣovuḳ ṣu ile (8) yuyalar ve cerāḥat ne ḳadar büyük ise de anı iplikle dikmeyeler (9) ve bağlamayalar ve aña ḳābıż ṣaçu ekmeyeler. Zīrā ṣaçu, māddeyi (10) çıḳmaḳdan menʿ ider, ol sebebden ṭavar hālik olur. Pes anı (11) ṣovuḳ ṣu ile yuduḳdan ṣoñra bir it başın alup içinden (12) lisānı çıḳarup andan ol başı yaḳup saḥḳ idüp [13a/1] ḳalḳadīs didükleri otdan aña ḳatup zaḫmuñ üzerine eküp (2) birḳaç defʿada inşā-allāh şifāluḳ bulur. Ammā ẕikr itdigimüz gibi (3) itüñ başında olan dili çıḳarup andan başı yaḳup kül ide.

(4) On ṭoḳuzuncı bāb ḳaplan yarasınuñ dermānı beyānındadur.

(5) Yine denilmişdür ki cerāḥatı ṣovuḳ ṣu ve naṭrūn ile veyā hindibā (6) ṣuyıyla yuyup andan ṣu ḳurbaġaların alup ḳarınların (7) yarup ol cerāḥata ura. Pey-ā-pey, muttaṣıl üç

gün böyle (8) ide. Andan müleyyen melhem ile ʿilāc olına. Kirşān melhemi ve seylaḳūn (9) ve ḳayrūṭī melhemleri aña nāfiʿdür in-şāallāh. Bu didigümüz melhemleri (10) daḫı maḥallinde beyān iderüz.

Yigirminci bāb ṭoñuz yarası (11) dermānın bildürür.

Dimişlerdür ki anuñ cerāḥatini şu ve ṭuz ile (12) yuyup andan yer içinde elsiz ve ayaḳsız bir uzun ve ḳızıl (13) ḳurd olur ki aña ḫarāṭīn dirler, pes anı dögüp yaraya [13b/1] urup andan bir cüzʾ zerāvend alup dögüp ve bal ile yuġurup (2) yaranuñ içine ḳoyup nāfiʿdür veyāḫūd fınduḳ aġacınuñ yapraḳından (3) alup dögüp yara içine ḳonıla ve eger yara ḳabarup (4) şişerse ḳayūlyā didükleri ṭopraḳdan alup bir ḳızıl ṭoprakdur, anı (5) sirke ile yuġurup şiş üzerine ura nāfiʿdür.

Yigirmi birinci (6) bāb demür ve oḳ yaralarınuñ dermānın bildürür. Şol ẕikr olınacaḳ (7) ʿilāc ile niçe atı dermān itmişüz bi-ʿavni'llāh muvāfıḳ gelüp.

İmdi (8) eger yara uzun ise gerekdür ki panbuḳ ipligiyle diküp dikişlerüñ (9) arası birer barmaḳ deñlü veyā ziyādece ola ve eger yaradan ḳan (10) aḳarsa dikildükden ṣoñra bu dermānı idüp ura ki ol dermān (11) budur: iki ḳardaş ḳanı ve furun dütüni ve ḳalḳadīs berāberce (12) alup dögüp yaraya ura, bi'iẕni'llāh ḳan kesile. Ve yine (13) bir dermān daḫı budur ki süngeri, erimiş zifte batırup [14a/1] andan yaḳup ve dögüp zaḫma ura, bi-ʿavni'llāh ḳan kesile. (2) Pes diküp üç günden ṣoñra mādde yarada işledükde her (3) gün anı pāk idüp maḥallinde ẕikr olınacaḳ müceffif ṣaçularuñ (4) biriyle yarayı başup aşlā aña melhem degürmeye. Zīrā melhem (5) urıcek yara yaşlanur, ḳuruması ʿasīr olur. Ammā ṣaçu (6) anı ḳurutdurur ve sürʿatle ṣaġlatdurur ve oḳ zaḫmı, eger oḳ (7) demreni yara içinde ilişüp çıḳmazsa, ol demren girdügi (8) yeri yarup çıḳması mümkin olacaḳ mertebe yarayı neşterle (9) ḳazup ve demreni ṭutup azar azar ṭaşraya çekesin. (10) Ve eger demren içerüye batup gözükmezse gerekdür ki yarayı bol (11) itdürüp ve bu maʿnā içün düzilen kelbetīn ile ṭutup (12) çekesin ve eger demreni çeküp çıḳarduḳdan ṣoñra ʿaḳabına ḳan (13) boşansa, ḳan kesici ẕikr olınacaḳ ṣaçuyı eküp [14b/1] ḳan kesildükden ṣoñra yarayı ḳaplayup üç güne dek üzerine (2) ṣaçuyı eküp yara içinde mādde işledükde yaranuñ içi (3) uzunluġınca penbeden veyā kāġıddan fitīl düzüp ve ẕikr (4) olınacaḳ melhemle fitīli bulaşdurup ṣoḳasın ki ol melhem (5) budur: arınuñ ʿaslı ve ʿanzarūtdur. Andan her gün fitīli degişdürüp (6) mādde çeküp pāk olıncaya dek fitīli işletdüre ve bilgil ki (7) bir at yemden veyā ṣudan ṣayrulansa ki bu maraża ʿArabça ḥamar (8) dirler, aña dermān budur ki: üç direm rāsuḫt ki Türkçe rastıḳ (9) ṭaşı dirler

ve üç direm nebāt-ı şeker ve üç direm maṣṭakī ṣaḳızı (10) ve on direm jengār ve yigirmi dirhem keşīre, ḳamusın dögüp (11) saḫḳ idüp ve burnınuñ her bir delügine bu eczānuñ nışfın üfüresin. (12) Fi'l-ḥāl at bu derdden ḫalāṣ olur, defʿātle tecrübe olınmışdur.

(13) Yigirmi ikinci bāb ata ateş degüp yanmaḳlıġın dermānın bildürür.

[15a/1] Eger atuñ ḳılları yanup ateş deriye irmediyse gerekdür ki (2) şu ile ṭuzı üzerine ṣaçup ve ḳara mürekkeb ile sürüp (3) ve gil-i ermenīyi gülābla yuġurup urasın ve eger deri yanup (4) iḫrāḳ olındıysa ḫāliş gülāb ve kāfūr ve kirşānı urasın. (5) Dermānlaruñ biri daḫı budur ki kirşān ve mürdāsenc ve semiz otı ṣuyı (6) ve gülābı alup bir ḫoş dögüp urasın, ol iḫtirāḳa urıla. (7) Bir dermān daḫı budur ki ḳıl alup yaḳup ve ṣadefi daḫı (8) yandurup ve ılġın aġacınuñ küli, oġlan sidügi ile (9) ḳarışdurup urıla. Bir dermān daḫı ki ḳamulardan enfaʿ: ḳızıl (10) ṣandal ve kāfūr ve yumurda aġı ve mürdāsenc berāber alup gül yaġı ile havānda (11) dögüp andan sürüp urıla. Ammā ṣaġulıncaya dek her gün bu (12) dermānı istiʿmāl ide.

Yigirmi üçünci bāb ılan ve ʿaḳreb bir ṭavarı (13) ṣoḳduḳda anuñ dermānın beyān ider.

İmdi ılan bir ṭavarı [15b/1] ṣoḳduġınuñ ʿalāmeti müşāhede olınduḳda geçmiş üstāẕlar ḳavillerince (2) gerekdür ki yarım nügi biber ve acı ḳust daḫı aña göre, pes cümlesini (3) siyāh şarāba ḳarışdurup ve atuñ burunlarına aḳıtdurıla. Bir dermān (4) daḫı budur ki boy ki ʿArabça aña ḫulbe denilür ve ṭuz ve ṣaru kök (5) ki ʿArabça aña vers denilür, her birinden birer cüzʾ alup dört baṭmān (6) şarāb ile bir şülşi ḳalıncaya dek ḳaynatdurup andan sedāb (7) otınuñ ṣuyıyla ṭavaruñ burnına aḳıtdurıla nāfiʿdür, ez ḥayvānāt (8) ılan zehirinden ḳurtılur ve yine ʿaḳreb ṣoḳmanuñ ʿalāmeti görildükde (9) tiryāḳ erbaʿdan ḥayvāna içüreler ki ol tiryāḳuñ ṣıfatı budur: (10) centınāyā ve defne yemişi ve zerāvend ṭavīl ve mürr berāberce alup (11) dögüp andan kefi alınmiş bal ile maʿcūn idüp siyāh şarāb ile (12) iki miśḳālini ḥayvānuñ burnına aḳıtdurıla nāfiʿdür.

Yigirmi dördünci (13) bāb arı ve siñek ṣoḳmasınuñ dermānın bildürür ki vaṣfını ẕikr [16a/1] itmişüz.

Anuñ ʿilācı budur ki ṣoḳılan yere deve kükürdi ile sirke (2) urup andan yabān ṣoġanın alup sirke ile melhem gibi olıncaya dek (3) dögüp ṣoḳılan yere urıla nāfiʿdür.

Yigirmi beşinci bāb ḳudurmış (4) it ve gelincik yaralarınuñ dermānın bildürür.

Ḳudurmış itüñ yarası (5) ḳattāldur. Eger insānda ve eger ḥayvānda ḳatı ʿasīrdür. Düşvār nesne (6) idügi andan maʿlūm olur ki bir it insānı dişledükde ol kişi (7) ṣudan ḫavf

idüp aşlā şuyı aña yaḳlaşdurulmaḳ istemez. Ekşer (8) helāki daḫı andan olur. Pes şudan ḳorḳmazdan evvel gerekdür ki (9) bu dermānı isti‹māl ide, eger insāna ve eger ḥayvāna ġāyet nāfi‹dür. (10) Ṣıfatı: eşek ‹accūrı ki ‹Arabça aña ḳışşā'u-l-ḥımār denilür ve Ebū Cehl (11) ḳarpūzınuñ ṣıḳındısı ve ḳuḳāz otı ki ‹Arabça aña ferāsyūn (12) dirler ve ḳar çiçegi ki bir ismi daḫı zerkūle ve yine ḳara ot ve ṭana (13) burnı denilür ki ‹Arabça ḫarbaḳ esved dirler ve azvay ve cenṭınāyā [16b/1] ve oġlan aşı ki aña ‹Arabça cāvşīr denilür ve degirmi zerāvend ve ṣıçan (2) ṣoġanı, her birinden birer cüz› alup dögüp ve ḳarışdurup andan şīrīn (3) sü lengecinüñ küli ṣuyuyla ḥayvāna dört miṣḳāl içüreler. İnsāna (4) ve ḥayvāna ġāyet nāfi‹dür, dermānlaruñ yigregidür ve ba‹ż bayṭar-nāmelerde (5) mesṭūrdur ki ḥayvānuñ cümle gevdesini beyān itdigimüz ḳar çiçegi ve sirke ile (6) sürüp ve bir ḳarañu yerde ḳoyup aña aşlā arpa virmeyüp ancaḳ (7) ẕikr itdigimüz müberrid sebzevāt ‹alaf itdüre ve geçmiş üstāẕlaruñ (8) kitāblarında daḫı mesṭūrdur ki bu marażuñ ‹ilācında muḫāṭara vardur. (9) Zīrā ṭavar bu derdden oñmayup aña ẕıbhdan özge çāre yoḳ. (10) Ammā gelincik ışırmasınuñ dermānı budur ki meryem aġacınuñ köküni (11) dögüp sirke ile yuġurup yaraya urıla nāfi‹dür. Bir dermān daḫı (12) budur ki azvay ve mürr ve ḳaṣnı ki ‹Arabça aña uşaḳ denilür ve sebkīnc (13) ve muġāṣ, bunları dögüp ve sirke ile ḳaynadup yaraya urıla [17a/1] nāfi‹dür.

Yigirmi altıncı bāb ḳış eyyāmında atuñ dimāġı fāsid olduḳda (2) anuñ ‹alāmāt ve ṣıfatı, geçmiş üstāẕān didükleri gibi az adam bilür. (3) Ancaḳ ṣanā‹atda māhir olan bu derdi ve sāyirlerini bilüp farḳ (4) ider. Aña ‹ilāc budur ki başta olan ‹arḳu'n-nevāẕır ile ma‹rūf (5) ṭamardan ḥācet mıḳdārınca ḳan alına ta ki ruṭūbet-i damuyye andan (6) çıḳa. Ba‹dehü ḳan alınan yeri issi zeyt yaġıyla başup (7) andan zeyt bulanıġı şarāba ḳarışdurup ṭavaruñ burnına aḳıtdurup (8) ve yine bu marażuñ ‹ilācında dimişlerdür ki bir mıḳdār buġday alup (9) ateş üzere pişinceye dek ḳavutdurup issi iken ṭorbaya ḳoyup (10) ḥayvānuñ başına aşup tā ki anuñ buḫārı ve ḳoḳusı ḥayvānuñ (11) dimāġına çıḳa ve ḳış faṣlında ḥayvānı bir issi yerde bağlayup (12) zīrā havā ve ṣovuḳ bu maraża nā-muvāfıḳdur ve ṣuvarduḳda ṣuya (13) burçaḳ unın ḳatup ‹alafı daḫı tāze bersīm veyā yonca [17b/1] ola, bu marażda sebzevāt yidürmek ḫuşk ‹alafdan enfa‹dur. (2) Bir dermān daḫı ḥiltīt ḳaṣnısı ve za‹ferān, her birinden birer cüz› (3) ve kāfūr ve meryem aġacı kökinden yarımşar cüz› ve gülābla ṭavaruñ burnına (4) aḳıtdurıla.

Yigirmi yedinci bāb yay faṣlında atuñ fesād dimāġına (5) dermān budur ki başda olan el-nevāẕır ṭamarlarından ḥācet mıḳdārınca (6) ḳan alup andan ṣorḳun aġacı ṣuyı ki aña māü'l-ḫıllāf dirler, (7) anı gülābla ve kāfūrdan şuyey-i ḳalīl ile burnına aḳıtdurıla. Andan bir mıḳdār

(8) arpa alup ḳışda buġday ḳavrulduġı gibi ḳavurup issi iken (9) atuñ başında aşa ḳoyup tā ki buḫārı dimāġa çıḳup şaʿūd ide (10) ve şuvarladuḳda nıbḳ bulamacını şu ile içürüp ʿalafını daḫı yonca ve ṭatlu (11) ḳamışuñ tāze yapraġını ve ʿaccūr ve hindibā ve marul eyleye, vallāhu aʿlem bi'ṣ-ṣavāb.

(12) Yigirmi sekizinci bāb şidām didükleri marażuñ ʿilācı beyānındadur ki bu (13) maraż eger yayda ve eger ḳışda dimāġ fesādından ṣoñra ʿārıż olur. [18a/1] Nitekim insāna issi marażlardan ṣoñra birsām ile maʿrūf maraż ʿārıż (2) olur ve bu maraż atı kör ider. Geçmiş üstāẕlar şöyle dimişlerdür ki bu marażda (3) ḳan alınmaz. Ancaḳ mülāyemet ve talṭīf ile ve yonca ve ḳamışuñ tāze yapraġı (4) ve hindibā ve ʿaccūruñ ʿalafı ile zāyil olur. Baʿżılar daḫı şol ẕikr olınacaḳ (5) eşyāyı atuñ burnına aḳıtdururlardı ki meryem aġacı köki ve kāfūrı (6) berāber alup ve dögüp gülāba ḳarışdurup andan atuñ burnına dökerlerdi (7) ve eger körlükden ḫader olınursa bal ve azvay ile atuñ gözine çekile (8) ve denilmişdür ẕikr olınan şidām marażına mübtelā olan atuñ ṣaġ omuzı, (9) çoḳ çoḳ segirse aña ölüm vāḳıʿ olur vallāhu aʿlem.

Yigirmi ṭoḳuzuncı (10) bāb at aʿżāsı segirmesinüñ dermānı beyānındadur.

Gerekdür ki anuñ (11) nişānların görüp şidām marażından farḳ olınduḳda baş ṭamarları (12) el-nevāẕırdan ḥācet mıḳdārınca ḳan alup bu marażda ḳan almaḳ eyüdür. (13) Ammā masdūm olan ṭavardan alınmaz ve yine şıdma marażına maḫṣūṣ olan [18b/1] ʿilāclarla dermān idüp ki ʿalaf ve müberrid eşyālaruñ istiʿmālı ve burnına (2) dermān aḳıtmaġa cehd olına.

Otuzuncı bāb baş aġrısı ki ʿArabça aña ṣudāʿ (3) denilür ve daḫı māşerā derdinüñ dermānı beyānındadur.

Pes baş aġrısınuñ (4) ʿalāmetleri müşāhede olınduḳda aña ʿilāc budur ki bir mıḳdār afyon ve zaʿferān (5) sirkeye ḳatup ve atuñ burnına aḳıtdurup andan kil-i ermeni ve sirkeyi yüzinüñ (6) iki yanına urasın. Māşerānuñ dermānı daḫı budur ki ḥayvānuñ şāh ṭamarlarından (7) ziyādece ḳan alup tā ki aña ʿārıż olan ḥarāret defʿ olına. Andan cümle (8) başına maḥallinde ẕikr olınacaḳ müberredāt edviyelerin urup veyāḫūd (9) ḫavalān ve keşīre ṣuyı ve dilkü üzüminüñ ṣuyın urup andan gülāb (10) ve ṣorḳun aġacınuñ ṣuyı ve kāfūr veyāḫūd benefşe yaġını burnına aḳıtdurıla (11) ve gözlerine müberrid sürmeler çeke.

Otuz birinci bāb ṣaġırlıḳ derdinüñ (12) ʿilācındadur.

Eger sedde ḥudūşından atuñ semʿi ṭutılmış olsa gerekdür ki şol (13) ḥuḳnayı ḳulağına aḳıtduralar ki kendene şuyı bir cüzʾ ve oğlan aşı (14) ve zanbaḳ rubʿ cüzʾ, ateşe ṭutup cüzʾī ışıtdurup ḳulağına ṭamzurıla [19a/1] ve yine bir dermān daḫı budur ki benefşe yağını burnına aḳıtdurıla ve gözlerine (2) müberrid sürmeler çeke. Bir dermān daḫı benefşe yağı ve cüllāb cüzʾī (3) issi iken ḳulağına ṭamzura. Cüllāb odur ki şeker ve bal şerbetidür. (4) Bir dermān daḫı turb yağı issi iken ḳulaġa ṭamzurıla ve yine (5) ṣaġırlıġa dermān budur ki zanbaḳ yağı ve süsen yağını berāberce (6) alup cüzʾī ateş üzere ışıtdurup ḳulaġa ṭamzutduralar.

Otuz (7) ikinci bāb ḳulaḳ içinde ʿārıż olan yumrı ki ʿArabça aña ihlīlece (8) denilür, anuñ ʿilācı beyānındadur.

Eger ḳulaḳ içinde çıḳup ve māddesi (9) pişmeyüp ṭavara elem ʿārıżası olursa gerekdür ki eski sāde (10) yaġ ile zeyt yağı ki aña belesān yağı ḳatılmış ola ve dāne-çāṭır (11) ki ʿArabça aña ḳınā denilür, birbirine ḳarışdurup ve anuñla ol yumrı (12) yumuşatdurıla ve yine bayṭar-nāmelerde mesṭūrdur ki arpa unını (13) sirke ile pişürüp pulamaç idüp ol yumrıya ura. Pes bu dermānlar [19b/1] anı pişürdüp devşildürür ve devşilüp açılduḳda anı ṣıḳup (2) içinde olan māddeyi çıḳarup ve aña ẕikr olınacaḳ melhemi urasın (3) ki ol melhem budur: çam ṣaḳızı ve ṣarāb ve balmumı berāberce alup (4) ateş üzere zeyt ile pişürüp urasın, ṣaġulıncaya dek bu melhemi (5) istiʿmāl idesin.

Otuz üçünci bāb ḳulaḳlarda olan yaralaruñ (6) dermānın bildürür.

İmdi ḳulaḳlar içinde yara vāḳıʿ olup içinden (7) iriñ ve mādde aḳarsa ṣaġırlıḳ dermānında ẕikr itdigimüz ḥuḳnalaruñ (8) birini ḳulaḳlarına aḳıtdurasın ki nāfiʿ. Ḥuḳna budur: yāsemin yağı (9) ve zaʿferānı alup bir mıḳdār issi iken ḳulağına ṭamlatdurasın. Ol, (10) ḳulaḳlarda olan yarayı pāk ider ve ṣaġlatdurur. Ṣaġırlıḳ dermānında (11) ne ki ẕikr itdük ise bu marażda daḫı isyiʿmāl olınmaḳ gerek.

Otuz dördünci (12) bāb en-nāre nām marażuñ dermānın bildürür.

Bu maraż daḫı at (13) ḳulağınuñ dibinde ḳabarur, şişer. Şiş ḳuru ise aña müleyyin şey [20a/1] gerek. Eski sāde yaġ ve deve yağı ve ördek yağı, bunları eritdürüp (2) şişe urasın. Pes yumşanduḳda bir demür ucıyla ağzın açup (3) ammā şiş ziyāde ise anuñ çevresin ateşle dāyire şekli çizile (4) ve devşilüp açılduḳda penbeden veyā kāġıddan fitīl düzüp (5) ve şol ẕikr olınacaḳ melhem ile fitīli bulaşdurup devşilen yere (6) ṣoḳıla ki ol melhem budur: çam ṣaḳızı ve balmumı ve zift berāberce (7) alup zeyt bulanığıyla pişürüp maraż ṣaġulıncaya dek bu

melhemden (8) fitīlleri işletdürile. Baʿż kimesneler daḫı bu ḳabarcuḳ devşildükde (9) aña ṭuz ururlar. Baʿżılar daḫı ḳalīl şekerden bir mıḳdār şarāb ile (10) ururlar.

Otuz beşinci bāb ḳulaḳda keçişek vāḳıʿ olsa anuñ (11) dermānı budur ki sirke ve dār-ı şīşʿān ve bal ururlar. Dār-ı şīşʿāna (12) ʿArabça aṣıl el-ḳındūl denilür, ṣaru çiçegi ve dikeni çoḳ olur. Bir (13) dermān daḫı aḳ kükürd ve ḫardal ve ṭuz berāberce alup rend nīm cüzʾ, [20b/1] bir baṭmān zeyt ile ḳaynadup ol keçişek yerini süre, bi'iẕni'llāh (2) zāyil olur, mücerrebdür.

Otuz altıncı bāb at ḳulaḳlarına ṭaşlardan (3) veyā toḫmlardan bir şey düşüp çıḳmasa anı ʿalāmātlardan fehm itdügüñde (4) gerekdür ki penbeden veyā kāġıddan bir fitīl düzüp ve aña dibḳ (5) urup ḳulaġa ṣoḳasın, ḳulaġuñ içinde ne ki var ise ol fitīle (6) ilişüp çıḳar ve yine geçmiş üstāẕlar ḳavillerince bir dermān daḫı budur ki (7) ṣaġ ḳulaġı bir ip ile baġlayup ve ol elemlü ḳulaġa bir mıḳdār zeyt (8) döküp andan bir ḳamış vuṣlasın ḳulaġa ṣoḳup ḳamışuñ ṭış ucını (9) aġzuña ḳoyup çekesin, ḳulaḳda her ne ki var ise bi'iẕni'llāh çıḳar.

(10) Otuz yedinci bāb göze inen ṣarı ṣu dermānındadur.

Muḳaddemā (11) ẕikr itmişdük ki ṣaru ṣu ve gök ṣu göze düşicek anlara ʿilāc (12) yoḳdur, lakin lāzım geldi ki göze ṣu inmekden menʿ idici baʿż (13) sürmeler beyān itmek ki gözlere daḫı cilā viricidür. Zīrā göz [21a/1] yedi ṭabaḳadan mürekkebdür, ol ṭabaḳalaruñ adların daḫı beyān idelüm: (2) el-şebekiyye ve el-meşmiyye ve el-ṣulbe ve el-ʿankebūtiyye ve el-ʿayniyye ve el-mülteḥimme (3) ve el-ḳarīnedür. Gök ve ṣaru ṣular ḳarīne ṭabaḳasına inerler, (4) zīrā bu ṭabaḳa saḫt ve ṣāfdur. Pes ṣu, göze nuzūl itmemesinüñ (5) sürmesi ṣanʿatı budur ki ıḳlīmıya'l-ẕeheb ve ıḳlīmıya'l-fużża ve ʿanzarūt (6) her birinden birer cüzʾ, aḳ biber ve delinmedük incü ve bilegü ṭaşı ve nemek (7) enderānı ve nebāt-ı şeker her birinden yarımşar cüzʾ döküp ve eleyüp (8) göze çeke nāfiʿdür inşā-allāh taʿālā. Bu marażuñ izālesi ḳatı (9) ʿasīrdür ve bundan ḳurtulmaḳ meger nādir ola. Ol sebebden dermānını (10) muḫtaṣar ḳılduḳ vallāhu aʿlem.

Otuz sekizinci bāb göze inen gök (11) ṣu vaṣfındadur.

Bu ṣudan ḳurtulmaḳ emr-i muḥāldür. Lakin baʿż (12) naʿl-bandān aña şu yüzden dermān itdi ki sögüt aġacından (13) iki çubuḳ alup gölgede ḳurutdurup andan yaġıra [21b/1] urılan atılmış kendir tiftigi ve ince kettān riştesi ki tiftik (2) olmış ola, ṣābūn ile yuyup ḳurutdurup andan ol çubuḳlaruñ (3) ucını inceldüp ve bu tiftikden üzerine ṣuyey-i ḳalīl ṣarup (4) ve gözüñ alt ḳapaġına geçürüp azar azar üst ḳapaġa varınca anı (5) ṣoḳup tā ki ol ṣuyı

gözden çeküp ala ve bir sāʿate ḳomayup (6) çeke, çıḳara. Andan atuñ gözine yumurda ṣarusı ve az kemnūn ve gül (7) yaġı cüzʾī ışıtdurup ura, üç gün degmeye. Andan çözüp (8) ve göze şu inmekligi menʿ iden ẕikr idecegimüz sürmeden atuñ (9) gözine çeke ve bu marażda daḫı at gözinüñ yuḳarusında ateş (10) ile bir noḳṭa dāġlayup tā ki māddeyi inmekden menʿ ide.

Otuz (11) ṭoḳuzuncı bāb göze ʿārıż olan rīḥü's-seyl ile maʿrūf marażuñ (12) ʿilācın beyān ider.

Anuñ dermānı mülāṭafet ve sürme ve şiyāf (13) ile olur. Sürmenüñ ṣıfatı budur ki: iki ḳardaş ḳanı ki ʿArabça [22a/1] aña şādene-i ḳażıyye denilür ve ʿanzarūt ve aḳ biber ve ḳara biber ve mürdāsenc (2) ve zaʿferān berāberce alup bir ḫoş dögüp andan ṣümn cüzʾ jengār (3) ḳatup ve eleyüp göze çeke nāfiʿ ve mücerrebdür. Bir dermān daḫı budur ki (4) ḳızıl şekerden bir cüzʾ alup kendene ṣuyına ḳatup ve gügercin (5) ḳanadınuñ teli ile göze çekile. Bir dermān daḫı māmīrān ve şeker (6) ve keklik ödi ve kāfūr ve biber berāberce alup ve dögüp eleyüp (7) göze çeke nāfiʿdür. Bu marażda ḳan alınmaz. Ancaḳ gözüñ yuḳarusında (8) ateşle bir noḳṭa dāġlaya tā ki üst kirpik yuḳaruya çekile.

(9) Ḳırḳıncı bāb yay faṣlında gözlere ʿārıż olan remed elemi dermānındadur.

(10) Gerekdür ki ibtidāda gözüñ iki ḳapaġından ḥācet mıḳdārınca ḳan (11) alup tā ki gözüñ ḳızarması ve ḥarāreti ḳalīl ola. Andan çınar (12) yapraġın alup dögüp ve ṣuyın ṣıḳup göze ura nāfiʿdür, (13) bi-ʿavni'llāh taʿālā. Bir dermān daḫı yumurda aġını gül yaġıyla göze [22b/1] çeke nāfiʿdür. Bir dermān daḫı ḳancıḳ eşek südini göze çeke, ol daḫı (2) nāfiʿdür.

Ḳırḳ birinci bāb kirpiklerüñ ṭaşrasında çıḳan ḳabarcuḳlar (3) dermānın bildürür ki ʿArabça aña ṣarāṣaya dirler.

Anuñ dermānı budur ki (4) dāġuñ demüri ucıyla dāġlayup ve üzerine ḳızıl şeker ṭamlatdurup (5) üç gün ḳoyup andan ḳabarcuḳ üstinde bulınan deriyi ṣoyup (6) vaṣf olınacaḳ müceffef ṣaçularuñ baʿżıyla anı başup, bu maraża (7) ve ġayrıya müceffef ṣaçunuñ ṣıfatı budur: cüllenār didükleri ḳızıl (8) çiçek ki ʿaynıyla enār çiçegine mānend, ammā ṣāfī surḫ yapraḳ içinde, (9) aṣlā toḫmı olmaz ve iki ḳardaş ḳanı ve ʿanzarūtı berāberce alup (10) dögüp ekile nāfiʿdür inşā-allāh taʿālā.

Ḳırḳ ikinci bāb gözde (11) ʿārıż olan kemne didükleri marażuñ dermānı beyānındadur.

ʿİlācı (12) budur ki muḳaddemā ẕikr olan bādezīgenī ṭamarından ḳan alup andan (13) yumurda unını bir mıḳdār bora ṭozına ḳatup göze çeke nāfiʿdür. [23a/1] Bir dermān daḫı ʿanzarūt ve şeker ve kāfūr ve dār-ı fülfül, her birinden (2) birer cüzʾ dögüp ve eleyüp göze çeke. Dermān daḫı ṭopalaḳ-ı (3) hindī ve ʿanzarūt ve ḳāḳıyā berāberce alup dögüp ve eleyüp (4) göze çeke nāfiʿdür inşā-allāh taʿālā.

Ḳırḳ üçünci bāb göz içinde (5) ẓafara didükleri ḳabarcuḳ dermānındadur.

Anuñ ʿilācı budur ki gözüñ (6) alt ḳapaġın barmaḳuñla ṭutup ṣıḳasın. Eyle idicek ol (7) ḳabarcuḳ ṭaşraya çıḳar. Andan igne ile bir iplik aña ṭaḳup (8) gözden ṭaşraya çekesin ve üşṭura ucıyla anı degirmi (9) kesesin, ṭırnaḳ gibi çıḳar. Andan aña ṭuz urasın. Pes kesildükden (10) ṣoñra anuñ ʿaḳabınca ḳan aḳarsa ihmāl itmeyüp igne ve ṣaru (11) harīr ipligile dikesin. Zīrā bu nevʿde çoḳ atlardan ḳan (12) aḳmışdur, baʿż atlar daḫı ruṭūbet ḫuşkliginden aʿm ā olmışdur. (13) Pes kesildükden ṣoñra yaraları dāġlayıcı ve havā ṭoḳınmaḳdan [23b/1] ṣaḳlayıcı şol ẕikr olınacaḳ sürmeden çekesin ki ṣıfatı budur: Nemek-i (2) hindī ve ṣaru nemek ve nemek enderānı ve nışādır ve biber, her birinden birer (3) cüzʾ dögüp eleyüp göze çekile nāfiʿdür inşā-allāh taʿālā.

(4) Ḳırḳ dördünci bāb gözde arpacuḳ ẓāhir olıcaḳ dermānıdur. (5) Bu ḳabarcuḳ kirpigüñ altında çıḳar.

Pes gerekdür ki gözi balmumı ve gül (6) yaġı ile başasın ve bu marażuñ ʿilācında geçmiş üstāẕlar dimişlerdür (7) ki at siñeklerinüñ birin alup başın kesüp andan ol siñek (8) gevdesiyle altında arpacuḳ olan kirpigi oġasın, bi-ʿavni'llāh (9) zāyil olur.

Ḳırḳ beşinci bāb gözüñ dibinde tūte ile maʿrūf (10) olan ḳabarcuḳ dermānın bildürür.

Pes gerekdür ki atı yaturdup (11) andan kirpiklerini çengellerle çevirüp ve ol ḳabarcuḳı ṭırnaḳ (12) ile yapça yapça ḳoparup andan aḳ kemnūn alup (13) çınlayup ve göze tükürüp baʿdehü nīmrişt yumurda alup [24a/1] ki bir mıḳdār issi ola ve beyāż kemnūn ve gül yaġın alup göze (2) urup ve baġlayup üç gün ḳoyup andan baġı çözüp (3) ve şol ẕikr olınacaḳ sürmeyi gözine çekesin veyā maḥallinde ẕikr (4) idecegimüz sürmelerüñ birin istiʿmāl idesin. Ol sürmenüñ (5) ṣıfatı budur: jengār ve ıḳlīmıya'l-ẕeheb ve nışādır ve bilegü ṭaşı (6) ve nebāt-ı şeker, her birinden birer cüzʾ dögüp ve eleyüp göz çeke (7) nāfiʿdür.

Ḳırḳ altıncı bāb kirpiklerde ḥāṣıl olan nāṣūr (8) dermānın bildürür.

Pes lāzım olan budur ki kirpiklerüñ ikisinde (9) ḥācet mıḳdārınca ḳan alup andan nāṣūr olduġı (10) kirpige, ḳanṭariyūn ve daḳīḳ ve nemek-i hindī ve jengār her birinden (11) birer cüz› dögüp başıla. Bir dermān daḫı ṣarı ṭuz (12) ve kertenkelüñ zibli ki ‹Arabça aña ba‹aru'l-ḥardūn denilür ve ılġın (13) aġacınuñ küli ve nışādır, berāberce alup dögüp nāṣūr [24b/1] olduġı kirpige ḳonıla. Bir dermān daḫı aḳ kemnūn ve jengār ve ḳanṭariyūn (2) ve ṣāb ve ‹anzarūt her birinden birer cüz› dögüp ve kirpige (3) urup bi-‹avni'llāh nāṣūrı pāklatdurur ve ṣaġuldurur.

Ḳırḳ (4) yedinci bāb şīkūrlik dermānı beyānındadur. Atam raḥmetu'llāhi ‹aleyh, (5) ādemiyāndan ve atlardan bu dermān ile çoḳ ṣaġultmışdur.

Dermānuñ (6) ṣıfatı budur ki: erkeç cigerin alup ateş üzere ḳoyup (7) pes cigerüñ üzerine köpük çıḳıcaḳ aña ḳara sürme ḳatup (8) atuñ gözine çekesin ve at aḥvālın bilür kibāruñ birileri (9) baña dimişdür ki cigerüñ siyāhı olmayup ḳızılından köpük (10) ẓāhir olduḳda, ol köpügi saḫḳ olınmış dār-ı fülfül ile ḳarışdurup (11) göze çeke mücerrebdür. Geçmiş üstāẕlardan bir dermān daḫı (12) budur ki devenüñ surḫ cigerini od üzere ḳoyup [25a/1] köpügi çıḳduḳda aña eşek ḳanın ḳatup göze çeke nāfi‹dür.

(2) Ḳırḳ sekizinci bāb at gözine şey ṭoḳınup elem virse (3) gerekdür ki gügercin yavrısınuñ ḳanadından bir tel ḳoparup ve anuñ (4) ḳanını göze ṭamlatdurıla. Bir dermān daḫı budur ki göze ḳamış balın (5) çeküp ve irte tāze sāde yaġ ile seylaḳūnı üç gün göze (6) çeke. Bu dermān kendi mücerrebātımuzdandur. Pes gözden aḳan yaş (7) kesilüp ḫoş olduḳda şol ẕikr olınacaḳ sürmeyi gözine (8) çekesin ki ṣıfatı budur: za‹ferān ve gül yaġı ve yumurda ṣarusı (9) ve sāde revġan birbirine ḳarışdurup bir tel ile göze çekesin. (10) Yara oñup göz ḫoş olduḳda yine şol ẕikr olınacaḳ (11) sürme ile veyāḫūd sürme bāblarında mesṭūr olanlaruñ biriyle (12) ‹ilāc idesin ki sürmenüñ ṣıfatı budur: keklik ödi ve ḳızıl (13) şeker ve nemek enderānı, her birinden birer cüz› ḳamusın dögüp eleyüp [25b/1] göze çekile nāfi‹dür inşā-allāh.

Ḳırḳ ṭoḳuzuncı bāb göze aḳ (2) düşdükde aña dermān olınmaḳ beyānındadur.

Merḥūm atam dimiş idi ki (3) bir ṭavar südlegen otın yiyüp gözine aḳ düşse, yalñız tāze (4) sāde revġanı gözine çeküp ḫāṣ dermān budur didi. (5) Yine bir ‹ilāc daḫı budur ki ṭatlu ṣu ile atuñ gözin yuyup (6) andan kere yaġı ve ḳızıl şeker ve çınar yapraġından birer cüz›

alup (7) dögüp bir tel ile göze çekile. Bir dermān daḫı budur ki inek (8) yaġın alup aña dögülmiş ve elenmiş arpa unı ḳarışdurup bir tel (9) ile göze çekile.

Ellinci bāb ziyāde issilikden ve ziyāde ṣovuḳ (10) ve ḳardan gözüñ naẓarı gidüp bir nesne görmez olsa gerekdür ki (11) iki kirpiginden ḳan alına, tā ki gözden ḥarāret zāyil ola. Baʿdehü (12) şol ẕikr olınacaḳ sürmeden gözine çekile ki ṣıfatı budur: (13) yumurda aġı ve gül yaġı ve arpa bulamacı, her birinden birer cüzʾ idüp [26a/1] ve göze çeküp ḥarāretin defʿ ider ve göze cilā virür. Bir dermān (2) daḫı budur ki ḳoruḳ ṣuyını göze çeke, eger bulınmazsa ṣu ṭamlatdurıla. (3) Bir dermān daḫı budur ki kāfūr ve yumurda aġı ve zaʿferān ve terengübīn (4) ki ḳudret ḥalvāsıyla maʿrūf Ḥaleb diyārında şebnem gibi eşcār (5) üzerine nāzil olur, her birinden birer cüzʾ alup ḳarışdurup (6) bir tel ile çekile.

Elli birinci bāb ḥarāretden göze ʿārıż (7) olan sulāḳ dermānındadur. Sulāḳ didükleri bir marażdur ki (8) gözüñ ḳapaḳlarını ḳızardup göze elem virici şeydür.

Anuñ (9) dermānı budur ki ḥarāret söyündürüci müberrid-i eşyāyı ḳan alınduḳdan (10) ṣoñra göze çeke ve bu ẕikr olınan sulāḳ aña şebīhdür ki (11) insānuñ aġzında ciger ḥarāretinden ḥāṣıl olan elem ki aġız eti (12) ṣoyılup ve deri kepek gibi dökilür. Pes aña bir sürme beyān (13) idelüm: ʿanzarūt ve keklik ödi ve nebāt-ı şeker ve kāfūrı [26b/1] berāberce alup dögüp eleyüp göze ṣaça nāfiʿdür inşā-allāh.

Elli ikinci (2) bāb burundan ḳan aḳduḳda anuñ dermānın bildürür.

Merḥūm atam dimiş idi (3) ki bir atuñ burnundan ḳan aḳsa rās ile maʿrūf süciyi burnına (4) ṭamlatduralar, fi'l-ḥāl ḳanı keser ve bizüm tecrübe itdigimüz budur ki serv aġacınuñ (5) ḳozı ve māzı ve şāb ve cüllenār, her birinden birer cüzʾ alup dögüp (6) eleyüp andan bir ḳamış ile at burnına üfüreler ve bir sāʿat atuñ başını (7) yuḳaruya ṭutalar bi'iẕni'llāh ḳan kesilür, mücerrebdür. Bir dermān daḫı (8) budur ki ḳan ziyāde aḳup diñmese bir kāġıdı yaḳup kül idüp (9) andan ḳāḳıyā ve rāmek ve şāb ve afyon ve kāfūr ve zāc ve cüllenār (10) ve māzı ve iki ḳardaş ḳanı berāberce alup dögüp eleyüp (11) andan bir ḳamış ile at burnına üfüreler. Ḳan deryā gibi aḳarsa da (12) bi'iẕni'llāh diñer, kesilür.

Elli üçünci bāb ata ʿārıż olan ʿankebūt (13) marażınuñ dermānın bildürür. Bu marażdur ki atuñ burnı içinde ḥudūṯ [27a/1] ider ve atuñ nefesin ṭutdurur, ḥabs ider, burundan ruṭūbet ve ḳoḳmış (2) mādde aḳıtdurur.

ʿİlācı budur ki eger ẓāhir ise anı bir keskün (3) demür ile kesüp andan ḳalḳaṭār ve sirke ile süre. Bir dermān daḫı (4) budur ki zerāvend alup zeyt bulanığı ile pişürüp ve üzerine (5) ṭuz ṣaçup ʿankebūta ura bi'iẕni'llāh zāyil ola. Bir dermān daḫı (6) budur ki jengār ve ḳalḳaṭār ve māzı berāberce alup dögüp (7) ve sirke ile yuġurup aña ura nāfiʿdür inşā-allāh.

Elli dördünci bāb (8) feyyāşe didükleri marażuñ dermānın bildürür.

İmdi burun ṭaşrasında (9) feyyāşe ẓuhūr iderse aña dermān budur ki nişādırı dögüp (10) zeyte ḳarışdurup birḳaç kerre ura zāyil olur, mücerrebdür. Bir dermān daḫı (11) ḳalḳaṭārı alup sirke ile dögüp üzerine ura nāfiʿdür (12) inşā-allāh.

Elli beşinci bāb el-ḳışāş dermānın bildürür. Bu maraż (13) burunda zükām gibi ḥudūṯ ider.

Pes atuñ burnından aḳsa atuñ [27b/1] burnına kendis-i ʿIrāḳī üfürüp at daḫı ol deñlü aḳşıra ki cümle burnında (2) olan mādde ve ruṭūbet ṭaşra çıḳa, baʿdehü nışādır ve ʿurūḳ ve zaʿferān (3) berāberce alup dögüp eleyüp gül yaġıyla günde üç dirhemini (4) atuñ burnına ṭamlatdurıla. Bir dermān daḫı bādezīgenī ṭamarından ḥācet (5) deñlü ḳan alup andan zeyt bulanığı ve şarāb ve kendis, bunları (6) burnına aḳıtdurup nāfiʿdür inşā-allāh.

Elli altıncı bāb burunda (7) sülük yapışsa aña dermān budur ki atuñ burnına zeyt ṭamlatdurup (8) bi'iẕni'llāh sülük ṯābit olmayup boġazuñ içinde ise de düşer, (9) gider. Bir dermān daḫı summāḳ ve zeyti ṭamlatduralar nāfiʿdür inşā-allāh.

(10) Elli yedinci bāb atuñ aġzında ḥarāret ve sulāḳ vāḳıʿ olmasınuñ (11) dermānın bildürür.

Merḥūm atam el-aderʿayn ṭamarlarından ḳan alup andan (12) ẕikr olınacaḳ eczā ile atuñ aġzını suvañlatdururdı, be-ġāyet nāfiʿ. (13) Bir dermān daḫı zeytin yapraġın alup dögüp andan atuñ [28a/1] dilini ṭaşra çıḳarup ḳıldan bir çul parçasıyla bir ḫoş (2) silüp andan ol dögülmiş zeytin yapraġıyla atuñ lisānını (3) oġardı, be-ġāyet nāfiʿ ve yine geçmiş üstāẕlaruñ bir ʿilācları (4) daḫı budur ki ṣarımsaḳ alup dögüp zeytin yapraġıyla atuñ (5) lisānını oġduġı gibi eyleye. Bir dermān daḫı budur ki ḳalḳaṭārı (6) dögüp ve aña bal ḳarışdurup atuñ aġzına süre nāfiʿdür.

Elli (7) sekizinci bāb ṭamaḳuñ dermānı beyānındadur ki ṭamaḳa mādde inüp (8) ata ġāyet elem virüp yemden mānīʿ olur.

İmdi ḳan māddesi (9) ṭamaḳa inüp şişdükde gerekdür ki bir iri mīḫ veyā ucı (10) sivri çöp ile ṭamaḳdan ḳan alup ve ṭamaḳı barmaḳla oġa, (11) tā ki cümle ḳan aḳup çıḳa. Andan ṭuz ve summāḳ ile ṭamaḳı (12) bir ḫoş oġup eger yara bol olup ḳan diñmezse (13) ata ʿalaf, un veyā kepek virile.

Elli ṭoḳuzuncı bāb dişlerüñ [28b/1] eti yinilüp diş etden ʿārī ḳalursa el-aderʿayn ṭamarlarından (2) ḳan alup andan ʿaḳreb alınup köz üzerinde pişürüp baʿdehü (3) anuñla dişleri ve eti oġalar nāfiʿdür. Bir dermān daḫı budur ki (4) gebere otınuñ yapraġını sirke ile saḥḳ idüp ve anuñla dişleri (5) oġalar. Bir dermān daḫı budur ki çörek otı zeyt ile pişürüp (6) andan yabān köki ile saḥḳ idüp dögüp ve sirke ile yuġurup (7) diş eti üzerine urıla nāfiʿdür.

Altmışıncı bāb atuñ lisānı (8) altında żafdaʿ ile maʿrūf ḳabarcuḳ ẓāhir olduḳda aña dermān (9) budur ki el-aderʿayn ṭamarlarından ḥācet deñlü ḳan alınup (10) andan ḳalḳaṭār ve māzıyı berāberce alup dögüp sirkeye (11) ḳārışdurup atuñ aġzını anuñla suvañlatdurıla. Bir dermān daḫı (12) burçaḳ unı ve māzı ve ṭarāšīš ve ḳarż, bunları dögüp (13) sirkeye ḳarışdurup at aġzını suvañlatdurıla nāfiʿdür. Bir [29a/1] dermān, şu ḳurbaġasın alup şu ile pişürüp ve ekmegi anuñ (2) şuyıyla ışlatdurup biraz zeyt ile ata iṭʿām olına. (3) Bu ʿilāc geçmiş üstāẕlardandur vallāhu aʿlem.

Altmış birinci bāb (4) atuñ ṭodaḳları ḳabarup şişmesinüñ dermānın bildürür.

Eger (5) dişler eti veyā ṭodaḳda şiş ẓāhir olursa lisānuñ (6) iki ucında olan ālāderʿayn ile maʿrūf iki ṭamardan (7) ḥācet mıḳdārınca ḳan alup andan ayva şuyını ve balı (8) berāberce alup ḳarışdurup ṭodaḳa urıla nāfiʿdür. Bir dermān (9) daḫı pişmedük ḫām enārı dögüp şuyın çıḳarup ḳoruḳ (10) şuyıyla ḳarışdurup urıla nāfiʿdür. Bir dermān daḫı çam (11) taḫtasınuñ dügümi ve baṭbāṭ toḫmı ki ʿArabça aña bezr-benc denilür (12) ve çigdem çiçegi ki aña ʿArabça caʿda denilür ve çınar yapraġını (13) berāberce alup pişürüp eti suvañlatdurıla veyāḫūd zeytin [29b/1] yapraġı şuyıyla atuñ aġzını oġa nāfiʿdür.

Altmış ikinci bāb (2) atuñ aġzında zevāyid azu çıḳa ki aña ʿArabça ḍarsu'l-fużūl (3) dirler. Pes şol zevāyid azuları sebebiyle ḥayvān yem ve ʿalafdan (4) ḳalur ve ġāyet elem virür. Pes lāzım olan budur ki şol numūnesi (5) vażʿ olınan kelbetīn ile anları çıḳarup iḫrāc ideler (6) ki ol kelbetīnüñ ṣıfatı budur: ḳalem şekli ola (7) illā ki ḳalemden uzunraḳdur ve başı yarıḳdur ve eger anı çekdükde (8) uvanup köki ḳalursa andan elem yoḳ, yine diledügüñ vaḳt (9) anuñ çıḳartması mümkindür. Ol kök ḳalsa da ata zaḥmet virmez.

(10) Altmış üçünci bāb at dişleri gevşeklenüp deprenmesinüñ (11) dermānı beyānındadur.

İmdi eger bir atuñ dişleri gevşeklenüp (12) deprense şol ẕikr olınacaḳ dermān ile pekişdürülmek gerek (13) ki ol dermān budur: ḥıltīt ḳaşnısı ve şāb dögüp [30a/1] sirke ile issi iken dişlerüñ diplerine ṭamlatdurıla. Bu dermāndan (2) dişler ḳavīce ve perk olur. Bir dermān daḫı çörek otı (3) ve ḥıltīt ḳaşnısı ve şāb döküp sirke ile eritdürüp (4) dişlerüñ diplerine ṭamlatdurıla.

Altmış dördünci bāb ṭamaḳuñ (5) iç ucından boġaza varınca bitişik olan iki vuṣla (6) et ki el-levzetīn ile maʿrūflardur, eger bunlar şişüp ḳabarursa (7) gerekdür ki lisānuñ iki ṭarafında el-aderʿayn nām ṭamarlardan ḳan (8) alup tā ki ol şiş eksile, andan ḳuru gül ġoncasın (9) alup dögüp ḳoruḳ ṣuyıyla veyā ayva ṣuyına ḳarışdurup (10) anuñla ḥayvān lisānınuñ altı oġasın. Bir dermān daḫı (11) burçaḳ yapraġı ve dögülmiş mersīn alup şarāb balçuġına (12) ve ḳancıḳ eşek südine ḳarışdurup anuñla ḥayvānuñ aġzı oġıla (13) nāfiʿdür.

Altmış beşinci bāb atuñ aġzı ḳoḳmasınuñ [30b/1] dermānın bildürür.

Gerekdür ki şol ẕikr olınacaḳ dermānı burnına (2) aḳıtduralar, ol dermān eski nüsḫada sehven yazılmayup beyān (3) olınmamışdur.

Altmış altıncı bāb dil kesilmesini ve dilüñ yarasını (4) bildürür.

İmdi eger ata cunūn ʿārīżası irüp ve ʿalafa ziyāde (5) iştihāsı olup kendi dişleri ile dilini keserse veyāḫūd (6) tekerlenüp başı üzere yıḳılup aġzında olan gem zorından (7) dili kesilürse aṣlā aña bir ʿilāc yaḳlaşdurılmayup anuñ dermānı (8) yine at aġzınuñ ṣuyıdur ve eger dilüñ bir mıḳdārı kesilüp aġızda (9) muʿallaḳ ḳalup levni ḳararsa birḳaç ata itdigimüz gibi, oda ḳızdurılmış (10) keskün demür ile anı kesüp bu maʿnā, üṣṭura ile kesmekden (11) evlā ve hem ata ziyāde elem virmez ve atuñ kişnemesi gitmez.

(12) Altmış yedinci bāb gem demürinden atuñ ṭamaḳı yarılup (13) ḳanı aḳsa, ol ḳan kesilmemesine dermān budur ki bir mıḳdār [31a/1] un alup çābūt üzere ḳoyup ve yaranuñ üstine (2) urup üst eñekden baġlu ḳoyup ve bu ṣaçuyı (3) veyāḫūd ṣaçular bābında ẕikr olınacaḳ ḳan kesici ṣaçularuñ (4) biriyle dermān olına ki ol ṣaçunuñ ṣıfatı budur: zāc (5) ve māzı ve sūḫte boynuz dögüp çābūt üzere ḳoyup (6) baġlaya. İrteye dek ṭura. Andan çözüp gidere. Mürret-i meẕkūrede (7) daḫı ata arpa unı ʿalaf vire. Zīrā arpa verilse anı çitlemek (8) sebebiyle cerāḥat açılur, bizüm idüp tecrübe ḳılduġımuz budur vallāhu aʿlem.

(9) Altmış sekizinci bāb sülük atuñ aġzında ilişmesinüñ dermānı (10) beyānındadur.

Eger sülük aġızda yapışup at aġzı ḳanatsa (11) nerdübān demür āletle[27] atuñ aġzın açup aġzını ve boġazınuñ (12) içini görüp eger sülük ẓāhir olup çıḳartması (13) mümkin ise bu nerdübānuñ içinden eliñi ṣoḳup ḳoparasın [31b/1] ve eger sülük gözükmez ise ata bir mıḳdār zeyt içüresin. Zeyt (2) anı öldürüp iḫrāc ider veyāḫūd summāḳ ṣuyın içüresin.

(3) Altmış ṭoḳuzuncı bāb anuñ dermānındadur ki at, ʿalafı (4) yidükde anı yutmayup girü aġzından ṭaşraya atmaḳdur. (5) Bunuñ sebebi budur ki atuñ aġzında yara olduġından veyāḫūd (6) ṭamaḳınuñ içerüsinde cerāḥatı vardur. Arpa saḫtliginden (7) anı yutmaġa mecāl bulmayup girü aġzından ṭaşraya ata. (8) Bunuñ dermānı ol ʿilāc ile olur ki aġzını yumşatdurup (9) cerāḥat oñdurıcı eşyā iledür, kire yaġı ile şeker (10) gibi veyā ḫarnūb rubbı ve bādem yaġı gibi. Bunlar ḳatı nāfiʿ (11) ve mücerreblerdür ve geçmiş üstāẕlar dimişlerdür ki pancar ṣuyı (12) ve naṭrūnı atuñ burnına aḳıtdurıla.

Yetmişinci bāb bir at (13) gemlü iken ṣuvarladuḳda ol ṣu boġazından geçmeyüp [32a/1] burnından girü çıḳduġı dermānıdur. Aña sebeb budur ki ʿArab (2) atları gibi gem ile ṣu içmek muʿtād olmaduġındandur. Pes (3) gerekdür ki ṣuvarmaḳ vaḳtında atuñ gemini çıḳarup ṣuvarıla (4) veyāḫūd ṭamaḳında ve boġazında cerāḥatleri olup ṣu (5) ol cerāḥate irdükçe anı yudamayup girü ṭaşra atduġı (6) ol cerāḥatdandur. Anuñ dermānı daḫı aġzından yemini ṭaşra (7) atduġı gibi eyle olur.

Bu maḳāle ki yetmiş bir bābdur, uş (8) tamām olup bundan ṣoñra daḫı cüzʾ-i ṯānīnüñ maḳālesine (9) şürūʿ idelüm.

Kāmilü'ṣ-ṣınāʿateyn adlu kitābuñ aṣlından (10) naḳl olınmışdur:

İkinci maḳālenüñ bāb-ı evveli başda olan (11) sıracanuñ dermānı beyānındadur ki eñek altında boġaza (12) mücāvir olur.

Pes gerekdür ki eñegi üṣṭura ile veyā ḳızmış (13) demür ile uzun uzaduya yarup şol şarṭla, [32b/1] sıraca olduġı yerden ġayrı kesmeye. Andan iç deriyi sıracaya (2) irinceye dek ṭırnaḳla yarup ve ḳoparup azar azar çıḳarup (3) ve andan ṣaḳına ki şāh ṭamara barmaḳ

[27] nerdübānuñ ṣıfatı: 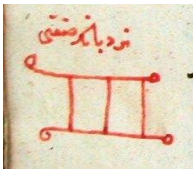

ṭoḳundurmaya. Zīrā şāh (4) ṭamarlar iki ṭarafdan eñek kemüginüñ altındadur. Eger bu ṭamar kesilürse (5) bī-şek ḥayvān helāk olur, anı kesmekden ḥeẕer ide. Ammā ṭamar (6) yarılsa nesne lāzım gelmez. Ḳanuñ kesilmesi ḳābildür. Ṭamar daḫı oñılur (7) ve at andan zaḥmet çekmez. Andan sıraca yerini bir ḫoş ḳazup (8) pāk idüp sıracadan aşlā bir şey ḳomaya. Zīrā andan şey (9) ḳalursa girü batup ḥālet-i evlasına döner. Andan yaranuñ (10) içini ateşle dāġlayup ve ṭaşradan anuñ aġzına daḫı (11) od ile dāyire çeke ve atuñ eñeklerine her ṭarafdan ikişer (12) mıṭraḳ dāġlaya. Atuñ gerdānını daḫı dāġlayup tā ki her (13) ṭarafdan sıracanuñ sirāyeti kesile ve eger sıraca atuñ [33a/1] gözine irmiş ise veyāḫūd bir āḫir yere sirāyet etmiş ise (2) ol mekān ṭamarınuñ üstini ẕikr olınacaḳ gibi uzun (3) uzaduya nerdübān dāġlayasın ki ol nerdübānuñ ṣıfatı budur: (4) ve eger sıracadan göz şişüp (5) ḳapanuḳ ise ve daḫı atuñ yañaġı şişik ise çevrelerini (6) od ile dāġlaya ve eger sıraca bir örtüci ṭamar üstinde degül (7) ise ol yeri ateş ile dürte ve sıraca kesilüp üçünci (8) günde anda mādde işlediyse, ḳıl çuldan bir parça ile silüp (9) pāk idüp andan ekmek ve ḳaṭrān ile başıla ve ṣaġulıncaya dek (10) her gün anı pāk idüp siline ve içinde sıraca olan gözi (11) sāde yaġ ve uşaḳ ḳaşnısıyla sürmeleye. Bu dermān (12) gözi sıracadan pāk itdürür veyāḫūd ẕikr olınacaḳ sürmelerüñ (13) bāblarında ber-ḥār sürme gözine çekile. Bizüm kendi itdigimüz [33b/1] mücerreb şey budur vallāhu aʿlem.

İkinci bāb saḳāvī dermānı beyānındadur. (2) Eñek altında ve yañaḳlarda şiş ẓāhir olduḳda müberrid başġularuñ (3) biriyle veyāḫūd şol ẕikr olınacaḳ başḳu ile ʿilāc olına (4) ki ṣıfatı budur: azvay ve mürr berāberce alup sedir ve sirke ile (5) yuġurup veyāḫūd kişnic ṣuyı ve dilkü üzüminüñ ṣuyı (6) ve azvay ve ḫaṭmiyye ile yuġurup günde ikişer kerre şiş (7) üzerine urup üç güne dek ol şiş zāyil olursa (8) ḫoş ve illā anı yumuşatdurur şey ile ʿilāc olına, tā ki içinde (9) olan mādde ḥall olınup pişe. Pes içinde mādde işleyüp (10) ve ḥall olup yumuşatduḳda neşterle açup ol mādde (11) iḫrāc olına. Anı telyīn idici eczā budur: eski sāde (12) revġan alup dāne-çāṭır ile eritdürüp urıla veyāḫūd (13) gügercin zibli dögüp tavuḳ yaġına ḳarışdurup issi iken [34a/1] ol şişe sürüp pes yumuşanup içindeki mādde ḥall (2) olınduḳda ḳızmış demür ucıyla açup ve ṣıḳup tā cümle (3) içinde olan mādde ṭaşra çıḳa. Andan içine ḳaṭrān (4) aḳıtdurıla, tā ki ḳalan mādde pişüp çıḳa. Andan bu melhemi (5) idüp ura ki jengār ve balmumı zeyt yaġıyla (6) eritdürüp pişürüp bir fitīl üzere ḳoyup yaraya ṣoḳa. (7) Melhem yaranuñ içinde ve ṭışında olıcaḳ cümle mādde çıḳup (8) yara oñılup ḫoş olur. Şol ẕikr itdigimüz issi (9) saḳāvīnüñ dermānlarıdur. Ammā bārid saḳāvīye lāzım olan (10) budur ki

işbu ẕikr itdigimüz melhemi yaranuñ ṭaşrasına (11) urup ve atuñ burnına gül veyā yāsemin yaġların aḳıtdurıla (12) ve yay faṣlında benefşe ve gül yaġı günde yarım nügi mıḳdārıyla (13) isti‹māl olına, tā ki saḳāvī içerüden kesile. Zīrā bārid [34b/1] saḳāvī serd olduġı sebebden içerüden açılur, ḥarāreti (2) olmamaġıla mādde pişüp çıḳmaġa ḳuvvet bulmaz, at daḫı (3) aġzından köpük atar. Pes lāzımdur ki tāze rend ve ḫarnūb rubbı (4) ve şeker ve rend ile atuñ aġzı içini oġa.

Üçünci bāb ḫanāzīr (5) didükleri yumrı dermānın bildürür. Bu maraż ekṣer ṭaylarda olur, (6) etleri yumuşaḳ ve gevdeleri ince olduġındandur. Pes lāzım (7) olan budur ki yumrınuñ üstindeki deriyi yarup andan (8) üşṭura ucıyla anı kesüp ve cümlesin çıḳarup eṣerin (9) ḳomayup ‹aḳabınca ḳan aḳsa, aña ḳan kesici ṣaçu urıla (10) ki ṣıfatı budur: enār ḳabuġı ve zāc ve māzı cümlesin dögüp (11) yaraya urıla veyāḫūd maḥallinde ẕikr olınacaḳ ṣaçular bābında meşṭūr (12) olan ṣaçularuñ biriyle ola. Pes ḳan diñüp kesildükde bu melhemi (13) isti‹māl ideler ki ṣıfatı budur: çam ṣaḳızı ve balmumı ve zift [35a/1] ve jengār berāberce alup zeyt bulanıġıyla pişürüp yara oñulıncaya dek (2) urıla.

Dördünci bāb ḫannāḳ dermānın bildürür. Ḫannāḳ bir ḥār marażıdur (3) ki atuñ boġazın şişirdürür ve ḳoḳutdurur, bir ḳattāl marażdur.

İmdi (4) anuñ dermānı budur ki aña müberrid eşyā virmek, mülāṭafetle ṭaşradan (5) telyīn itmekdür. Benefşe yaġı ve ṣorḳun aġacı yaġı ki bir ismi (6) daḫı yabān fıstıḳıdur, ‹Arabça aña dehnü'l-bān dirler ve ḥinnā (7) çiçeginüñ yaġı atuñ burnına ṭamzıtdurup ve aġzı içine tut (8) rubbı ve bādem yaġı ve tāze kere yaġı ve şeker ile bādem yaġı (9) aḳıtdurup ve boġazuñ ṭışını sāde yaġ ve şırlaġanla veyā acı (10) bādem yaġıyla sürüp. Merḥūm atam ẕikr olınan ḫannāḳ dermānına (11) atuñ boynına ḫannāḳ ipligin geçürüp ṭıḳardı. Bu derde dermān (12) olmaġa ol iplik ile ılan boġmışdı, bir ḫoşça ‹ilācdur ve at (13) ṣaġulıncaya dek arpa virmeyüp ancaḳ yonca ve ḳamış yapraġınuñ (14) tāzesi ve hindibā ve ḳaṣīl virilmek gerek.

Beşinci bāb ata öksürük [35b/1] marażı dermānınuñ beyānındadur. Bu öksürük üç nev‹ üzeredür: (2) biri ṣovuḳdan ve biri issilikden ve biri riyede ḥudūṯ iden (3) elemdendür. Riye didükleri ḳaracigere bitişik olan ḳızıl ḳızılcigerdür. (4) Bunlaruñ her birinüñ dermānı ayru olup gerekdür ki bir bir ẕikr ve beyān (5) ḳılalum, tā ki her birine gerek olan ‹ilāc isti‹māl olına. Pes ṣovuḳdan (6) olan öksürügüñ dermānı budur ki şol mücerreb ḳaynarı virmekdür, (7) ṣıfatı: boy ve rāzıyāne ve anason her birinden birer cüz›, beyān köki (8) ve yarpuz köki her birinden yarımşar cüz› ḳaynadup ve süzüp (9) andan aña şeker ve terengübīn ḥācet mıḳdārınca

ol ṣuya ḳatup (10) üç baṭmān deñlü ata içürile ve ʿalafı beher gün birer mıḳdār ḳuru (11) burçaḳ ve ḳuru boy arpaya ḳatup iṭʿām olına ve her gün burnına (12) zeyti, gül yaġı ve yāsemin yaġı yarımşar nügi aḳıtdurıla ve yine gāh (13) olurdı ki iki şāh ṭamarlaruñ üzerlerinde birer noḳṭa dāġlarduḳ [36a/1] ve yine ṣovuḳdan ʿārıż olan öksürüge bir dermān daḫı budur ki: ṣarımsaḳ (2) ve zeyt ve ardıç aġacı ki ʿArabça aña el-übhül denilür ve kemnūn ve nānḫᵛāh[28] (3) berāberce alup beş baṭmān ṣarābla ḳaynadup bu dermān ile ata (4) ʿilāc itmek, diledigüñde gice yarusından ṣabāḥa dek ʿalaf virmeyüp (5) andan ṣabāḥ vaḳtında işbu ḳaynardan yarım baṭmān, üç baṭmān (6) ṣu ḳatılmış ṣarāb ile içürile nāfiʿdür ve daḫı ṣovuḳdan ḥādiṯ (7) olan öksürüge bir dermān daḫı budur ki: māzı ve ḥıltīt ḳaṣnısı (8) ve zeyt ve rāzıyāne berāberce alup dögüp ve bal ile yuġurup (9) yuvalaḳ ḥablar idüp ve ol demürden düzilen nerdübānı atuñ (10) aġzına ḳoyup ve elig ṣoḳup ṣol yuvalaḳ ḥablardan yarım baṭmān (11) yutdurıla. Ammā öksürük issilikden ise nişānların bildükde, (12) yumurdayı tavuḳdan çıḳduġı vaḳt alup ḳabuġı yumşayıncaya dek (13) üç gün sirkede ḳoyup andan yine ol demür nerdübān ile [36b/1] atuñ aġzın açup her gün dört yumurda yutdurıla nāfiʿdür. Ve yine bir dermān (2) daḫ budur ki: ḳuru encīr ve mışmışı ṣuda ışladup ve ol ṣuyuñ (3) üzerine bir mıḳdār bādem yaġıyla dört yumurdanuñ beyāż ve ṣarusını (4) ḳatup ata içürile ve bu marażda atuñ burnına benefşe yaġı ve ḥinnā (5) çiçeginüñ yaġı aḳıtdurıla, tā ḥarāret söynüp zāyil ola ve eger öksürük (6) ciger surḫī ki riyede bir cerāḥatden ise aña nişān odur ki aġzından (7) köpük gibi bir beyāż mādde veyā köpük çıḳar. Pes dermānı budur ki: boġazuñ (8) iri kemügi üzere üstden bir noḳṭa ve alt ṭarafından daḫı bir (9) noḳṭa dāġlayup andan beyān köki rubbı, bādem yaġıyla içürile (10) ve daḫı ṣol ātīü'l-beyān tecrübe itdigimüz dermānı idüp içürile. (11) Ṣıfatı budur: bir baṭmān ḳuru encīri ṣuda ışladup irteye dek (12) ḳoyup andan ol encīrüñ ḫāṣṣıyyeti ṣuya çıḳıncaya dek ḳarışdurup (13) süzüp baʿdehü aña arpa ṣuyın ḳatup andan ṭalḥ ġubārı ile [37a/1] beyān köki rubbın ḳatup ki her birinden yarımşar nügi ola, baʿdehü her (2) dört yumurdanuñ ṣaru ve beyāżını ḳatup üç gün ata içürile. (3) Eger üç günde ṣaġulmazsa yedi güne dek içürile. Ġāyet mücerreb (4) ve müfīddür ve yine bu maraż içün bir dermān daḫı budur ki: çam fıstıḳı (5) ve keşīre ve ṣamġ-ı ʿArabī ve beyān köki ve boy ve penbe çekürdegi ve ḳabuġından (6) ṣoyılmış bādem ve nebāt-ı şeker berāberce alup dögüp bir nügi (7) mıḳdārı iki baṭmān süd ile ata içürile nāfiʿdür ve yine bu maraż (8) içün bir dermān daḫı budur ki: semiz otı ṣuyı ve delüce baḳla (9) ṣuyı ki ʿArabça aña tırmıs denilür, üzerine bir mıḳdār burçaḳ (10) unı ve gül yaġı ḳonılup issi ṣu ile içürile ve ol (11) öksürük ki aña ʿilāc fāyida

[28] Metinde نانخوه şeklinde yazılmıştır.

itmeye, dermānı budur ki: iki nügi (12) dibḳ alup issi ṣu ile ḥall idüp aña bir mıḳdār zeyt ḳatup [37b/1] ata içürile, nāfiʿdür inşā-allāh.

Altıncı bāb at ḳuşmasınuñ dermānın (2) bildürür. Gerekdür ki köpügi üzere ateş ile iki mıṭraḳ dāġlayup andan (3) ḳolan altındaki iki ṭaraf ṭamarlarından ki ʿArabça anlara el-ḥāzım denilür, (4) ḥācet deñlü anlardan ḳan alup andan üzüm aşmasınuñ tāze dallarını (5) yidürüp eger anuñ zamānı degül ise şol nāfiʿ dermāndan içürile (6) ki ṣıfatı budur: ḳızmıḳ dāneleri ki ʿArabça enberbāris denilür ve daḫı (7) enār dāneleri ve ḳoruḳ dāneleri ve fıstıḳuñ ṭış ḳabuġı ve yarpuz (8) ki ʿArabça naʿnaʿ denilür, bunlaruñ her birinden birer cüzʾ alup ḳaynadup (9) şeker ile içürile ve yine bir mücerreb dermān budur ki: kemnūn ve fıstıḳuñ (10) ṭış ḳabuġı ve yarpuzı ṣu ile ḳaynadup ḫarnūb rubbı ile süzüp (11) içüreler nāfiʿdür.

Yedinci bāb at ṣu içerken ḳurbaġa yutsa (12) ve ʿalāmātından biline, geçmiş üstāẕlar anuñ ʿilācı ḫuṣūṣunda şöyle (13) dimişlerdür ki: ṣu ḳurbaġaların alup yine ṣu ile pişürüp andan [38a/1] etmegi ol ṣu içinde ışlatdurup ata yidürile nāfiʿdür.

(2) Sekizinci bāb yelden ḥāṣıl olan mūḳad marażı dermānındadur evvelā gerekdür ki (3) aña ḥār ʿalaflar virilüp boy ve burçaḳ gibi ve atuñ üst (4) ṭodāġı üzere dört mıṭraḳ dāġlaya ki uzun uzaduya (5) olmayup ʿarżen ola. Atuñ burnına şarāb ve ṣıġla yaġı ki ʿArabça (6) aña mīʿatü's-sāyile denilür, ṭamlatdurup veyāḫūd gül yaġı ve zaʿferānı (7) aḳıtdura. Bizüm tecrübe itdigimüz budur ve yine lāzım olan iki şāh ṭamardan (8) ḳan alına.

Ṭoḳuzuncı bāb ṣovuḳ şiddetinden ṭavara ḥādiṯ olan (9) ḳaṣar didükleri maraż ki atuñ bili ve el ve ayaḳları ḳurıyup (10) ṭutmaz olur. Gerekdür ki fi'l-ḥāl atı bir issi yerde ḳoyup çevresinde (11) yavşah ki ʿArabça aña şiyḥ denilür, yaḳup tütüzdürüp ve yine (12) çalı yandurup keçeler ve ʿabālar atuñ ṣırtına ve boynına urup (13) ve ḥār ʿalaflar virüp boy ve burçaḳ üç güne dek yidürüp [38b/1] üç günden ṣoñra ol yebūset zāyil olup ve boynın aşaġa (2) ṭutup ṣaġa ṣola depredürse anı bir şey ile bağlamayup ancaḳ (3) çevresini yavşah ile tütüzdürüp ve boynına keçe ve ʿabālar ṣarup (4) ḫoş olıncaya dek ve eger yebūset ḳatı olup boynını aşaġa ṭutamayup (5) depretemezse ve gözinüñ naẓarı tersine dönüp burunlarınuñ delükleri (6) açılsa, ol vaḳt boynını ve ḳulaḳları arası ve ṣırtını zeyt (7) ve şarımsaḳ ve ṭuz ile yaġladup veyāḫūd eski sāde yaġ ve kemnūn (8) ve sedāb ve ṭuz ile süre ve boynına ḳoyun postı ṣarup (9) burnına gül yaġı ve yāsemin yaġını aḳıtdura veyā şarāb ve naṭrūn (10) ve zeyt ṭamlatdurup andan ṣıġır yaġı ve erkeç yaġı, çitlemük ṣamġı ki (11) ʿArabça aña buṭm dirler, bunları ḳaynatdurup sāyir gevdesine (12) süreler nāfiʿdür ve denilmişdür ki sāde yaġını cüzīce

ışıtdurup [39a/1] ḥayvānuñ ḳulaġına aḳıtsa ġāyet nāfiʿ ve eger iki hafta murūrundan (2) ṣoñra ẕikr itdigimüz yaġlar ve tedbīrler ve issi ʿalaflar kār itmeyüp (3) ṣaġulmazsa gerekdür ki ḳuyruġınuñ dibi yanında iki mıṭraḳ (4) ve gerdānınuñ ortasında iki mıṭraḳ ve omuzına ḳarıp gerdān (5) dibinde iki mıṭraḳ dāġlaya, baʿdehü yaġlarla ve tütsüler ile (6) ve ḥār ʿalaflarla ṣaġulıncaya dek müdāvemet olına.

Geçmiş üstāẕlar (7) bir ḥayvāna bu maraż ʿārıż olduḳda ḥayvānı fışḳıda gömüp (8) ancaḳ nefes almaġa burnına şey degürmeyüp bu minvāl üzere yedi (9) gün gömülü ḳorlardı. Andan çıḳarup şol ẕikr olınacaḳ (10) yaġ ile yaġlatdururlardı ki ol yaġuñ ṣıfatı budur: ṭoñuz yaġı (11) ve çam ṣaḳızı ve çitlemük ṣaḳızı ve ṭuz berāberce alup dögüp (12) od üzerinde artdurup ve cümle atuñ gevdesini ḳıllu yerinden ġayrısını (13) sürüp ve burnına şol ẕikr olınacaḳ dermānı aḳıtdururlardı ki [39b/1] anuñ ṣıfatı budur: biber ve naṭrūn ve boy berāberce alup saḥḳ idüp (2) istiʿmāl iderlerdi.

Onuncı bāb havā ve ṣovuḳdan ḥayvānuñ ṭamarları (3) burılup teşennüc olduḳda anuñ dermānı, issi mekān ve tütsi (4) ve yaġlar ve ẕikr itdigimüz ḥār ʿalaflardur. Nitekim muḳaddemā ẕikr olındı (5) ve bu maraża dāġ uram ki ḥācet yoḳ.

On birinci bāb dāʾi'l-ḥırdūn (6) marażınuñ dermānın bildürür. Bunuñ daḫı ʿilācı ūṣṭura ile yarmaḳ (7) veyā ḳızmış demür ucıyla ve aña ḳarīb olan ṭamarı ateşle dāġlaya.

(8) On ikinci bāb şaʿleb derdinüñ ʿilācındadur ki bu marażdan (9) ḥayvānuñ tüyi dökilür. Aña dermān budur ki dilkü yaġı ile (10) veyā ṭoñuz ve arslan yaġıyla sürile. Bir dermān daḫı it (11) yaġı ve çitlemük dānelerinüñ yaġı ile süreler. Bir dermān daḫı (12) boy toḫmı ve kettān toḫmı it ve ayu yaġları ve defne yaġı ve şırlaġan (13) ve zaʿferānla süreler nāfiʿdür.

On üçünci bāb yele ḳılları [40a/1] dökilmesinüñ dermānın bildürür.

İmdi baş ve yelenüñ ḳılları dökildükde (2) gerekdür ki başı ve yeleyi ṭatlu şu ile ve ḫaṭmiyye ile yuyup (3) ebe gümeci ṣuyıyla ki ʿArabça aña mülūḫıyye denilür veyāḫūd oġlan (4) sidügi, eşek sidügi ile veyā pancar ṣuyıyla yuyup yunılup (5) pāk olduḳdan ṣoñra at yaġı veyā defne meyvesinüñ yaġın sürüp (6) veyāḫūd çörek otı ile ve şırlaġan ile süre veyā bu ẕikr olınacaḳ (7) dermān ile süre ki ṣıfatı: şırlaġan bir baṭmān ve şırlaġan tüfli (8) ki aña küsbe denilür, yarım baṭmān anı şırlaġan ile eritdürüp (9) üzerine bir dirhem zaʿferān ve bir çekürdek ʿanzarūt ḳatup ḳuyruḳ (10) yuyılduḳdan ṣoñra yaġlatdura, anuñ ḳılı bitüp uzana. Bir

dermān (11) daḫı defne yaġı ve at ve deve ḳuşınuñ yaġların alup insān (12) sidügi ve pancar şuyıyla yuyılduḳdan şoñra sürile nāfiʿdür.

On (13) dördünci bāb gerdān eleminüñ dermānındadur. Ben ḥaḳīr çendān [40b/1] ṭavarlar gördüm ki tekerlenmekden veyā ayaġı şıyrılup yere düşmekden (2) veyā yelden boyunları egilüp çoġı yaşamayup helāk oldı. (3) Geçmiş üstāẕlar anuñ ʿilācı ḫuṣūṣunda dimişlerdür ki: atı boynı (4) egri olduġı yanına yaturdup ve gerdān üstini bir ḫoş (5) başup tā ki süñükler yine yerine gele. Andan boyun uzunluġunca taḫtalar (6) düzüp ve ol taḫtaları keçe ile ḳaplatdurup boynuñ iki (7) ṭarafından muḥkem bağlayup ḳoyup ve müleyyin yaġlarla atı yaġlayup (8) andan zeyt ve selcem ve sāde yaġ alup dāne-çāṭır ve muḳlı, bu yaġlar (9) içinde eritdürüp süre ve ben bildügüm budur ki bu bir ḫaṭarlu şeydür. (10) Degmi ḥayvān andan necāt ve şifā bulmaz.

On beşinci bāb şāngāh (11) ḳabarcuġı dermānındadur. Atuñ şırtında ẓāhir olıcaḳ anuñ dāyiresince (12) tegeltiyi kesüp ve bu başḳuyı idüp üzerine ura ki: azvay (13) ve mürr ve şarāb ile ışlanmış encīr dögüp melhem şekli idüp [41a/1] bir çābūt üzere ḳoyup ura nāfiʿdür.

On altıncı bāb el-kettān (2) derdinüñ ʿilācı beyānındadur. Ẕikr olınan derd iki omuz başlarınuñ (3) süñügi uvanmaḳdur. Pes aña dermān budur ki süñük uvanup (4) deriden ṭaşra çıḳdıysa anları ḳoparup çıḳara, bir şınuḳ (5) süñük ḳomaya. Andan melhemler bābında ẕikr olınacaḳ melhemlerüñ birini ura (6) ve eger süñük uvanup içerüde ḳalmış ise laḥm idüp pekişdürici (7) yaḳu ile başa.

On yedinci bāb iki omuzda şeẕānuñ dermānın (8) bildürür.

İmdi gerekdür ki üzerine laḥm idüp pekişdürici yaḳu urıla (9) ki ṣıfatı budur: ḳara günlük ve çam ṣaḳızı ve iki ḳardaş ḳanı, (10) her birinden birer cüzʾ ateş ile eritdürüp ve bir mıḳdār çirīş ḳatup (11) bir çābūt üzere ḳoyup yapışdurıla. Anı çıḳarup degişdürmek (12) lāzım olduḳda issi ṣu ile yuyup yumuşanduḳda ḳoparup ġayrısın (13) ura. Ḫoş olup ṣaġulıncaya dek ẕikr olınan yaḳuyı urasın.

[41b/1] On sekizinci bāb ḳol kemügi dermānındadur.

İmdi bir ḥayvānuñ (2) eli veyā ayaġı ṭopuḳdan veyā omuzdan üzilüp çıḳsa (3) aña dermān selcem yaġı ve kettān yaġı ve sāde yaġ ile bir ḫoş (4) oġup yaġladup elemlü olan ele veyā ayaḳa beş güne dek (5) peyvend ṭaḳmayup, bu dermān ile süñük yerine gelmezse aña zift (6) yaḳusı gerek ki ṣıfatı budur: ḳara günlük ve zift alup ḥaddine (7) irinceye dek ḳaynadup

andan çābūt üzere ḳoyup ol (8) üzilen yere urasın ve üzerine ḳırḳılmış yapaḳ ḳoyasın. (9) Üç güne dek ḥayvānı yaturtmayup ayaḳları üzere ṭurdurup (10) andan elem olmayan yañadan ayaġına peyvend ṭaḳup yedi güne dek (11) gezdürile. Andan issi zeyt ile ol yaḳuyı ḳoparup on (12) dört güne dek degmeyesin. Eger felāḥ bulmayup ṣaġulmazsa ḳol (13) başında murād itdügüñ gibi bir şemse veyāḫūd numūnelerin yazılacaḳ [42a/1] dāġlaruñ envāʿından biri ile dāġlaya.

On ṭoḳuzuncı bāb (2) el-zıḳḳ eleminüñ dermānındadur. Anuñ ʿilācı ẕikr olınacaḳ yaġlarla (3) veyā eski sāde yaġ ile dāne-çāṭır ile olur. Zīrā bu yaġ ġāyet (4) müleyyendür. Eger oñılup ṣaġulmazsa barmaḳ girecek deñlü ḥayvānuñ (5) omuzını yarup ve aña bir ḳamış ṣoḳup aġzuñ nefesiyle çekesin, (6) tā aña dek ki içerü batup ete yapışıḳ ilişmiş olan deri (7) yuḳaruya yerine gele. Andan yara aġzına azacuḳ zeyt veyā neft (8) yaġın urasın, vaḳt ḥasebince eger ḳış ve eger yay. Bu derd bir marażdur (9) ki ḥayvānuñ derūnında müncemiʿ olan yel, ṭış semtine urup (10) ḥareket itdükde ḥayvānuñ elleri ve ayaḳları ve baʿż yerlerin ḳabardur. (11) Ol ḳabaran yerleri neşterle açup birḳaç yerinden ḳan alına (12) tā ol yel çıḳa, gide, ḥall olına. Andan ṭuz ile oġup irteye dek (13) ḳoyup andan zifte bulaşuḳ çābūtı ṣoḳup ḳol başında [42b/1] ve devşilen yerlere yaḳın ateş ṭutup üç güne dek bu şekl idüp (2) andan aña kirşān ve seylaḳūn ve şırlaġan urıla veyā sirke melhemi. (3) Pes deri pāk olıncaya dek bu tedbīri etmek gerek.

Yigirminci bāb (4) bir at bir atı omuzında dişleyüp etin ḳoparsa veyāḫūd bir elem (5) sebebiyle iḳtiżāya göre dermān içün ḥayvānuñ etini ḳızmış (6) demür ucıyla kesilse gerekdür ki ḳābıż ʿilāclarla ve eti laḥm (7) idüp ḳavuşdurıcı başḳular ile dermān ide. Başḳularuñ (8) biri budur: azvay ve mürr ve uşaḳ ḳaşnısı berāberce alup (9) sirke ile ezüp ve sedir ile yuġurup üzerine yapışdurıla. (10) Bir dermān daḫı çam ṣaḳızı ve azvay ve balıḳ tutḳalı (11) berāberce alup şu ile ateş üzere ḥall idüp ve aña çirīş (12) ḳatup yara üstine yapışdura ḳoyup ṣaġulınca ġayrı (13) ʿilāca ḥācet yoḳ veyāḫūd zift yaḳusın urup [43a/1] andan üzerine bir şemse dāġlaya.

Yigirmi birinci bāb ḥayvānuñ (2) bir kemügi ḳopsa anuñ dermānı mümkin olursa, ol ḳopan (3) kemügi yerine döndürüp andan ḳavī ve ḳābıż yaḳu ile (4) ʿilāc olına ki ṣıfatı budur: çitlemük ṣaḳızı ve çam ṣaḳızı (5) ve dāne-çāṭır ve uşaḳ ḳaşnısı ve ḳāḳıyā ve muġāṣ ve iki ḳardaş (6) ḳanı berāberce alup ḳaynadup andan aña çirīş ḳatup (7) issi iken üzerine yapışdurıla ve ol kemügi ḳopmış yeri (8) muḥkem ḳayış ve çābūtlarla bir ḫoş ṣarup bu minvāl üzere (9) ol urılan yaḳuyı yedi gün ḳoyup ammā ḥayvān (10) deprenmemek gerek. Pes yedi

günden ṣoñra ol yaḳuyı giderüp (11) ġayrısın urup üç gün ṭura. Andan her üç günde (12) birer kerre, otuz güne dek yaḳuyı degişdürüp tā ki ḳopan (13) kemük yerine s̱ābit ola. Ḳırḳ güne dek girü kemük yerinde bir [43b/1] ḳarār olduḳda ṣol naṭūl ṣuyıyla ol yeri yuyup tā ki tāze (2) ḳalup ḳurumaya. Ol naṭūluñ ṣıfatı budur: üzellik, bir nügi boy (3) ve bernūf, ṣarāb ve köpük berāberce alup ṣu ile ḳaynatdurup issi (4) iken anuñla ol yeri yuya. Andan atı azar azar gezdürile ve eger (5) otuz günden ṣoñra oñmayup aḳṣamaḳ ve elem zāyil olmazsa ḳopan (6) kemüge yaḳın, aña muvāfıḳ dāġ başıla ki ḫūrmā aġacı şeklinde veyā şemse. (7) Pes dāġlanduḳdan ṣoñra yedi gün ḳoyup tā ki kāmil ḳırḳ gün (8) üzerine geçmiş ola, ḳopmanuñ müddeti budur. Bundan ṣoñra ṣaġulmazsa (9) ol ḥayvānda ḫayr ḳalmaz, boġazlamaḳdan özge çāre yoḳ, gerek ḫāṣ (10) at olsun ve gerek bārgīr olsun.

Yigirmi ikinci bāb atuñ kemügi (11) uvanmaḳ dermānındadur. Eger at omuzınuñ kemügi veyā ṭopuḳuñ kemügi (12) veyā ḳışa ḳaburġa uvansa ol ḥayvāna ʿilācdan fāyida olmayup (13) anda ḫayr ḳalmaz ve yine el veyā ayaġuñ uzunraḳ kemügi bi'l-külliye [44a/1] ḳırılup uvansa anda daḫı ḫayr ḳalmaz. Ammā uvanmaḳ uzun (2) uzaduya olup ve bi'l-külliye uvanmayup kemük yarılsa bir (3) ʿasīr derddür. Lakin ḳopmaḳ dermānında ẕikr itdigimüz yaḳular (4) urmaġıla ve muḥkem ṣarmaġıla ümīẕ, yeri vardur ki ḫoş ola. (5) Pes gerekdür ki taḫtadan veyā ḫūrmā cerīdinden çubuḳlar, ḳırılan (6) kemük uzunluġınca düzüp ve her ṭarafdan anuñ üzerine muḥkem (7) bağlaya ḳoyup ḳırḳ güne dek ḫoş olup ṣaġulmazsa şikest (8) olan ʿuẓva yaḳın dāġ urıla ve dāġlanduḳdan ṣoñra on (9) gün daḫı ḳoyup tā ki üzerine elli gün geçmiş ola. Kemük (10) uvanmasınuñ müddeti bu deñlüdür. Eger oñılup ḳavuşmazsa (11) anda ḫayr ḳalmaz, bilmiş olasın.

Yigirmi üçünci bāb el-kerg dermānın (12) bildürür. Bu kerg didükleri bir elemdür ki dirsek başına mādde aḳar, (13) nuzūl ider. Ekṣer bu maʿnā arpa ve ʿalaf keṣretinden ʿārıż. [44b/1] Aña ʿilāc budur ki ata yemi azar azar virüp ve ṣol kerg elemine (2) başḳular başup tā şiş zāyil ola ve ḥayvānı ṣovuḳ ṣuya (3) girdürüp üç gün kāmil ılıca idesin. Eger elem gitmeyüp (4) derd eksilmezse müleyyenlerden veyāḫūd ṣol ẕikr olınacaḳ (5) müleyyeni istiʿmāl olına ki eski sāde yaġ ve dāne-çāṭır ve gügercin (6) zibli issi iken yaġladup ġāyet müleyyendür. Eger fāyida virüp (7) anı yumuşatdurursa ḳızmış demür ucıyla açup içinde (8) olan māddeyi çıḳarup andan bal ve ʿanzarūta bulaşuḳ (9) fitīli aña ṣoḳup veyā et yiyici baʿż melhemler urıla. (10) Minvāl-i meşrūḥ üzere mādde çıḳup ve laḥm olup oñuluncaya dek (11) bunuñla müdāvemet olına ve ẕikr olınan kerg yumrısı ẓāhir (12) olup dermānında ihmāl olınsa

baʿż üstāẕlar anı (13) gördiler ki ol yumrıyı yarup iḫrāc olına veyā ḳavīce dermān [45a/1] urup ol dermān anı yiyüp izāle ider ve yine anı görmişem ki (2) ẕikr olınan kerg yumrısı azup büyümekle aña ḳıldan bir boġum (3) geçürüp ṭıḳamışlar. Anuñ ṭarīḳı budur ki ḳızmış demür ile anı delüp (4) öbür ṭarafına varınca ḳıl geçürüp andan delükde bir boġum burılmış (5) ḳıl ḳoyup ṣabāḥ ve aḫşam ol ḳılları yara üzere depredüp (6) ṭaġıtdurıla. Bu maʿnā çürük et gidertmesi içündür. Kesüp (7) çıḳartması ḳābil olmamaġıla bu ḳılı anuñçun itdiler tā ki ol ḳıllar (8) deprenüp ṭaġılduḳça çürük et eksilüp ol et tamām zāyil (9) olduḳdan ṣoñra yara ḳavuşdurıcı melhem urılmaḳ gerek, jengār melhemi (10) veyā dāḫiliyyūn melhemi gibi. İnşāallāh bu melhemleri maḥallinde ẕikr iderüz.

(11) Yigirmi dördünci bāb gögüs sıracası dermānın bildürür. Ẕikr olınan (12) sıracanuñ ʿilācı daḫı baş sıracasınuñ dermānı gibidür ki deriyi (13) ūṣṭura veyā ateşle yarup ve ṭırnaḳ ile deri altında olan (14) ḥācizeyi sıraca üzerinden giderdüp pes barmaḳ sıracaya irdükde [45b/1] āheste āheste ṭırnaḳla ḳoparılup lakin ṣaḳınup gögüs ṭamarı (2) ki el-ḳanāh ile maʿrūf, ḳol kemügine mücāvirdür, aña degmeye. (3) Zīrā ol ṭamar cigere muttaṣıldur, kesilürse ḥayvān helāk olur. (4) Taḥḳīḳan müşāhede itmişüz ki ol ṭamar kesilmek ile ḳan boşanup (5) ʿāḳıbet ḳan kesilüp lakin ṭamar kesik ḳalmaġıla ḥayvān (6) yaşamayup ölmişdür. Pes sıracayı çıḳarup yeri pāk olınduḳda (7) yaranuñ içini od ile dāġlayup ve yine ṭaşradan ateşle (8) üzerine dāyire çekile ve eger devişde bir ṭamar ursa veyā bir (9) ṭamar omuza dek ve ġayrı yere bükülse, ol uran ṭamar uzunluġınca (10) nerdübān dāġ urıla. Nitekim baş sıracasında ẕikr itmişüz (11) ve sıracanuñ sāyir çıḳan gözlerini od ile dāġlaya. Pes sıracayı (12) kesdükden ṣoñra üç gün ḳoyup tā ki mādde içinde işleye. (13) Mādde işleyicek anı bir ḫoş pākladup ḳaṭrān ve kirec ile [46a/1] başıla. Andan her göz çıḳduḳça ihmāl itmeyüp deline, tā ki (2) ḳurıyup zāyil ola.

Yigirmi beşinci bāb gögüsde zībe ile (3) maʿrūf yumrı ẓāhir olduḳda anuñ dermānı budur ki üzerine (4) müberrid eşyālar urup kişnic ṣuyı ve ḫavalān gibi veyā dilkü üzüminüñ (5) ṣuyı ve ṣıġla yaġı veyā ṣaru balçuḳ ve sirke veyāḫūd aña bu (6) başḳuyı uralar ki ṣıfatı: azvay ve mürr ve sebkīnc ve muḳl ve muġāṣ (7) ve oġlan aşı ki aña cāvşīr denilür ve ṣamġ-ı ʿArabī ve ḫaṭmiyye berāberce (8) alup sirke ile dögüp ol yumrınuñ üzerine urıla ve geçmiş üstāẕ- (9) lar anuñ ʿilācında dimişlerdür ki anı ateşle ortasından açup (10) çevresine daḫı ateş ile dāyire çeküp açılan yerde bal (11) ve ṭuz ḳoyup, ammā bu ʿilācda muḫāṭara var. Fi'l-ḥāl ḥayvānı (12) helāk ider, öldürür. Zīrā şol gögüs zībesi ḥarāretden (13) ve issilikden ḥāṣıl olur.

Yürege daḫı yaḳın ve mücāvirdür. (14) Ateşden ve yarılmaḳdan zaḫmı bi'l-külliye azar ve elemi müzdād [46b/1] olup ḥayvānı öldürür. Ammā tedbīr ve talṭīf ile ʿilāc olınsa (2) sākin ve zāyil olur. Çoḳ atlar gördüm ki bu derde mübtelā (3) olup ve yaşamayup helāk oldılar.

Yigirmi altıncı bāb (4) ḥamar marażınuñ ʿilācı beyānındadur. Bu maraż ʿalaf keşretinden (5) ve ṣudan ḥādiṯ olur. Bir at bu derde uġrasa, gerekdür ki (6) ilk günde atuñ boynına ip geçürüp biraz ṣıḳup ve burnına (7) gülāb ile kāfūr aḳıtdurup veyāḫūd ṣıġır ödi ile ṣoġan (8) ṣuyı burnına ṭamlatdurup üç gün aña arpa ve yem virmeyüp (9) ancaḳ ʿalafı yeşil otlaḳ ve yonca ve ḳamış ucınuñ yapraġı ola. (10) Baʿż kimesneler daḫı şāh ṭamarlarından ḳan alurlar. Zīrā bu marażda (11) ḳan ṭamarlarda çoġalur. Üç gün geçüp maraż münḥall olmazsa (12) ẕikr olınacaḳ eşyāyı ṣu ile ḳaynadup ve ol ṣu ile omuzların (13) yuyıla. Ol eşyā bunlardur: üzerlik ve yabān yarpuzı ki ʿArabça [47a/1] aña naʿnaʿü'l-mād denilür ve sedāb ve eski encīr ve kepek ve bernūf (2) berāberce alup ṣuda ḳaynadup ṣu issi iken omuzlarına urup (3) yuyıla. Andan havā degmemek içün ʿabā ve keçelerle bir ḫoş örtüp (4) ṣovuḳdan ṣaḳlata. Zīrā havā ṭoḳınıcaḳ anuñ yebūset ve sıḫḫatligi (5) müzdād olur. Yedi güne dek bu ṣuyı ışıdup yuyıla. Eger (6) yedi günde yumşanup ḥall olmazsa iki omuzını müleyyin (7) yaġlarla yaġladup ki ördek yaġı ve eski sāde yaġ ve selcem (8) yaġı ile oġıla. Andan aṣ-ṣafāḳīn ṭamarlarından ḥācet miḳdārı (9) ḳan alına. Baʿżılar daḫı el-vaḥşeyyān ṭamarlarından ḳan alurlar. (10) Baʿżılar daḫı ṭabanından ḳan aḳıtdururlar. Ṭabandan ḳan (11) alınmaḳ daḫı üç nevʿdür: biri budur ki ṭırnaḳların kesüp (12) ve ṭırnaḳuñ öñ ṭarafından ḳan alurlar ve baʿżılar ṭaban (13) ortasından egri bıçaġıla alurlar. Merḥūm atam neşterle [47b/1] ṭabanuñ ortasından alurdı. Atuñ tamām ṭırnaġın kesüp ṭabanı (2) pākladukdan ṣoñra ṭabanuñ ortanca derisini neşter başıyla (3) ṣoyup ve ḥācet deñlü ḳan alduḳdan ṣoñra neşteri refʿ idüp (4) ve ol deriyi yerine ḳavuşdurup yarayı ḳapatdurup ṣaçusız (5) ve dermānsız ḳan kesilürdi. Bu maʿnā ḳamudan yigrek ve āsāndur. (6) Baʿżılar daḫı el-ḳanāh ṭamarından ḳan alurlar. Ol ṭamar daḫı ḥayvān (7) dizinüñ yuḳarulıġında dört barmaḳ deñlüdür. Pes anı (8) ūṣṭura ile yarup ol ṭamar ẓāhir olduḳda çuvaldūzla (9) delüp ve ḥayvān ḳılı ile baġlayup ḥācet miḳdārınca andan (10) ḳan alurlar ve ḳan alınduḳdan ṣoñra aña çābūt ṣarup (11) baġlarlar.

Yigirmi yedinci bāb atuñ dizlerinde ʿārıż olan ḫuṭām (12) dermānındadur. Ḫuṭām odur ki dizüñ gözinde bir süñük bitmekdür (13) ki uzun uzaduya olmayup ʿarżen olur. Ata

ʿilācı ateş ile [48a/1] şol numūnesi yazılan dāġ gibi, ʿarżen dāġlamaḳdur. Ol numūne budur:

(2) 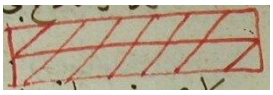

Yigirmi sekizinci bāb el-kevn (3) didükleri maraż dermānı beyānındadur. Bu daḫı bir degirmi kemük, (4) dizüñ gözinde ḥādiṯ olur. Yine anuñ ʿilācı ateşle dāġlamaḳdur. (5) Anuñ üzerine şol numūnesi yazılan dāġı urmaḳ gerek veyāḫūd (6) kişi murād itdügi dāġı ura:

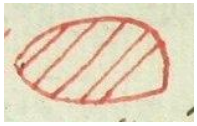

Yigirmi ṭoḳuzuncı (7) bāb inṣibābenüñ dermānındadur. Ḥayvānuñ bir ʿużvına mādde aḳmaġıla (8) şişirür. Anı bir bārid başḳu ile başup ki şişe nāfiʿdür, ṣıfatı (9) budur: azvay ve mürr ve sedir ve sirke gibi ve ṣovuḳ ṣuya girdürüp (10) ʿalafı az az virüp başda olan el-nevāẕır ṭamarından ḳan alup (11) çoḳ gezdüre. Bu tedbīr ile zāyil olur ve eger zāyil olmayup (12) mādde cemʿ olınsa anı yaġlarla yumuşatdurup neşterle aça.

(13) Otuzuncı bāb bir at ʿalafdan, ṭaşına dizin ursa gerekdür ki (14) müberrid başḳularuñ biriyle anı dermān idüp eger fāyida virmezse [48b/1] eski sāde yaġ ve dāne-çāṭır ve zeyt ve ṣarımsaḳ ve gügercin zibli (2) ile yumuşatdurup ve ḳıçından ḳan alup ṣabāḥ aḫşam gezdürile. (3) Eger yumşanup ḫoş olmazsa gügercin yavrısın alup arḳasından (4) yarup issi iken anuñ üstine urup yumuşayıncaya dek (5) üç gün ḳoyup eger yumşanup oñmazsa ḳuyruḳ yaġı (6) ve deve yaġı ve deve ḳuşı yaġı ve siyāh üzüm ve zeyt ve gügercin (7) zibli ve ṣarımsaḳ berāberce alup dögüp ve aña iki miṯḳāl neft (8) ḳatup atuñ dizine urup andan mülāyim edik saḫtiyān ile (9) dizini ṣarup dört gün ḳoyup ṭaş gibi ise de (10) bu dermāndan yumşanur. Gāh olur ki kendi kendinden devşilüp (11) açılur. Pes yumuşaḳ olıcaḳ, ḳızmış demür ucıyla anı açup (12) içinde olan māddeyi ṣıḳup çıḳarup ve dizüñ ṭaşrasında zift (13) yaḳusın yapışdurup, baʿż kimesneler yaḳuyı ṣaḳızlardan [49a/1] idüp ururlar, andan kāġıddan fitīl düzüp şol ẕikr olınacaḳ (2) melheme bulaşdurup yaranuñ aġzına ṣoḳıla ki ṣıfatı: jengār ve bal (3) mumı berāberce alup zeyt ile pişürile ve ṣabāḥ aḫşam atı gezdürüp (4) tā ol māddeden pāk olup ḫoş ola.

Otuz birinci bāb şiş (5) dermānın bildürür. Bir ʿasīr marażdur ki ḳatır ve atları ʿamel mānde ider. Geçmiş (6) üstāẕlar aña itdükleri dermānları ve biz tecrübe itdigimüz ʿilācları ẕikr (7) ve beyān idelüm, kendi mücerrebātımuzdan budur ki: ilk şiş çıḳup (8) ẓuhūr itdükde eski

sāde yaġ ve kene toḫmınuñ yaġı ve dāne-çāṭır (9) issi iken aña urup pes yaġladup issi yerde ḳonılduḳda inşā-allāh (10) zāyil olur. Bir dermān daḫı nergis ṣoġanı ve deve yaġını dögüp anuñ (11) üzerine urılduḳda zāyil olur. Bir dermān daḫı ḫardal ve nemek enderānı (12) berāberce alup inek yaġıyla ve pancar ṣuyıyla yuġurup üzerine baġlayu (13) ḳoyup nāfiʿdür. Bir dermān daḫı kemnūn kirmānı ve nemek-i Hindīyi dögüp [49b/1] ḳoyun bögregi yaġıyla ve inek yaġıyla ḳarışdurup urıla, zāyil olur. Gidinceye dek (2) bu dermān ile muvāżabet olına. Bir dermān daḫı ʿaḳrebler alup zeyt yaġında (3) ḳaynatdurup dāne-çāṭır ve ḳoz içi ve nemek enderānı ile havānda dögüp ve anuñ (4) üzerine baġlayup bi'iẕni'llāh zāyil olur. Dermānlarınuñ biri daḫı budur ki nergis (5) ṣoġanı ve ḳuyruḳ yaġı ve inek yaġı ve nemek-i Hindī berāberce alup dögüp (6) üzerine urıla. Bu dermāndan yumṣanduḳda yarup içinde olan māddeyi (7) çıḳarup saḫḳ olınmış furun dütüniyle baṣup, ammā benüm ḳatumda bu ʿilācda muḫāṭara (8) var, ḥayvānı ṣaḳatlatdurur. Zīrā bu maraż ṣıñır üstinde olur. Anı yarup (9) şak idicek ṣoñunda ġāyet żararı vardur. Baʿż naʿl-bandān daḫı dimişdür: (10) Anuñ üstine dāġ urup bu ẕikr itdigimüz dermānlar müfīd olmazsa, dāġdan (11) özge aña çāre yoḳ. Ol dāġuñ ṣıfatı budur: (12) Ṣoñra ortada olup iki mıṭraḳ içerüden ve ṭışdan ola.

Otuz ikinci (13) bāb kered dermānın bildürür. Ḳış faṣlında ṭaylara bu maraż ʿārıż olduḳda [50a/1] aʿżāsına keçeler urup issi ṭutup ve ol eleme ṣol ẕikr olınacaḳ dermān (2) sürile ki anuñ ṣıfatı: kene toḫmınuñ dānelerini dögüp eski sāde yaġ ile (3) ve ḥumār baldırınuñ kemügi iligiyle issi iken sürüp dāyim yaġlatdurıla. (4) Bir dermān daḫı ḳaz ve tavuḳ yaġları ve deve yaġını dāne-çāṭır ile dögüp (5) issi iken sürile. Bir dermān daḫı ṣıġla yaġı ki ʿArabça mīʿatü's-sāyile (6) denilür ve inek yaġı ve ṣarımsaḳ ve ṭuz bunlaruñ cümlelerin dögüp issi iken (7) ṣıñıra urup ammā gice örtüyi ṣırtından ve sāyir aʿżāsından eksük itmeyeler.

(8) Otuz üçünci bāb ṣıñıra mādde aḳmasınuñ dermānın bildürür. Aña ʿilāc budur ki (9) ṣıñırı yuḳarudan bir ip ile baġlaya, tā ki ol mādde ṣıñıruñ alt ṭarafına (10) aḳup müncemiʿ ola. Andan neşter ucıyla anı açup içinde olan mādde çıḳduḳdan (11) ṣoñra üstine ẕikr olınacaḳ yaḳularuñ birin ura veyāḫūd zift veyā ṣaḳızlar (12) yaḳusını ura ve ḳan alınan yaraya ziftden ġayrı şey sürmeye. Ṣudan (13) ve yaşdan ṣaḳınıla zīrā ḳan alınan yer yara[29] ḳarībidür, aña yaş degdükde (14) ata ʿaẓīm elem virür ve atı ṣaḳlatdurur. Rūmiyāndan bir kimesneyi gördüm ṣıñıra [50b/1] aḳan māddenüñ dermānını ›dermānını‹ şöyle eyledi ki: ṣıñıruñ aġzını bıçaḳ

[29] Metinde بيره şeklindedir.

ucıyla (2) açup cümle mādde ṭaşra aḳup çıḳduḳdan ṣoñra ḳan alınan yer üstine keçe (3) yaḳup anuñla dāġlayup bu ʿilāc ile eger ṣu ve eger mādde ṣıñırdan zāyil oldı. (4) Ammā bunda muḫāṭara vardur.

Otuz dördünci bāb ṣıñırda dügüm vāḳıʿ olmasınuñ (5) dermānın bildürür.

Anuñ dermānı budur ki dilkü kemüginüñ iligini eski zeyt ile (6) ḳaynadup ṣıñıra sürüp ol dügümi izāle itdürür. Bir dermān daḫı (7) şırlaġan ve ördek yaġı ve tavuḳ yaġın alup andan kettān toḫmınuñ luʿābīni (8) ve muḳl-ı ezraḳ ḳatup ṣıñıra ura nāfiʿdür. Bir dermān daḫı susam ve boy (9) ve kettān toḫmı berāberce alup dögüp ḳuyruḳ yaġı ve şırlaġanıla yuġurup (10) dügüm olduġı yere ura, yumşatdurup taḥlīl ider inşā-allāh.

Otuz beşinci (11) bāb atuñ el ve ayaḳlarında eski maraż olup ʿamelden ḳalsa aña dermān (12) virmekligin bildürür. Pes aña taḥlīl idici yaġlar gerek ki yaġlaruñ birileri budur ki (13) ẕikr olınur: eski zeyt ve selcem yaġı ve ördek yaġı ve eski sāde yaġ ve neft (14) ṣarımsaḳ ve ṭuz birbirine ḳarışdurup dögüp ṣıñıra urup yaġlatdurıla [51a/1] ve baʿż kimesneler aña şu yüzden dermān itmişlerdür ki at elinüñ öñ ṭırnaḳı (2) üstin delüp aña ip geçürüp ve ol ipi atuñ öñince baġlaya ḳoyup, (3) bu maʿnāyı anuñçün iderler tā ki atuñ eli uzanup ṭoġrula. Bu dermān (4) emr-i muḥāldür. Andan fāyide olmaz. Lakin baʿż naʿl-bandān baña dimişdür: dāne-çāṭırı (5) ṣu ile ḳaynadup ve ol su issi iken anuñla atuñ ṭopuḳını ve ḳıçını (6) yuyup andan yumşatdurıcı yaġlar sürüp, pes ol yebūset gidüp (7) atuñ eli ṭoġrulur ve eger ṣıñır ḳuvvetinden atuñ ṭabanı egilüp egri olursa (8) anı ʿaḳreb naʿl ile naʿllana.

Otuz altıncı bāb ṣıñır yarılmasınuñ dermānın (9) bildürür.

Pes eger ṣıñır açılup yarılursa ṣıñıra ṣaḳızlar yaḳusı (10) urıla veyāḫūd şol ẕikr olınacaḳ başḳuyı ura ki: nişasta ve ṣamġ-ı (11) ʿArabī ve keşīre berāberce alup dögüp yumurda aġıyla yuġurup (12) ve çābūt üzere ḳoyup ṣıñıruñ açılan yerine ura nāfiʿdür.

(13) Otuz yedinci bāb intişār marażınuñ dermānın bildürür. Bu marażuñ sebebi [51b/1] at ziyāde yüriyüp ṣaġulmaḳdan ve atı çoḳ çoḳ ḳoşup emek zaḥmetinden (2) ḥāṣıl olur. Ekşer nās aña şu yüzden dermān itdiler ki ibtidāda, zeyt (3) ve aḳ kemnūn ile issi iken urup oġarlar ve baʿż kimesneler ṭuzı, ṣuda (4) ışladup ururlar. Andan üstine ḳırḳılmış yapaḳ ḳoyup baġlarlar. Baʿżılar (5) daḫı buġday balçuġı şu ile yuġurup ve aña azacuḳ arpa unı ḳatup (6) intişār üzerine baġlarlar. Eger bunlar kār itmeyüp ṣaġulmazsa aña ṣaḳızlar (7) yaḳusın veyā ḳābıż yaḳularuñ birilerin yapışdurıla.

Otuz sekizinci bāb (8) eş-şeẓā didükleri marażuñ dermānındadur.

Pes lāzımdur ki aña zift (9) yaḳusın urup tā ki aña yapışup ḳavuşdura. Bundan ġayrı ʿilāc (10) yoḳdur. Eger yaḳudan fāyide olmazsa şiş dermānında ẕikr itdigimüz (11) gibi anı dāġlaya.

Otuz ṭoḳuzuncı bāb ṣıñırda vāḳıʿ olan yaralaruñ (12) dermānındadur.

İmdi eger ṣıñırda cerāḥat düşüp ṣıñıruñ uzunluġını (13) veyā inligini kesdiyse aṣlā üstinde olan deriyi dikmeyüp, zīrā deri [52a/1] dikilürse mādde ṣıñırda işleyüp ṣıñır daḫı gögerüp ṣaḳatlanur. (2) Anuñ yebūsetinden daḫı ṣıñıruñ cevānib-i erbaʿası ḳurıyup ḫuşk olur. (3) Pes anı dikmeyüp deñiz darçınısı ile maʿrūf ki ʿArabça aña mernebe denilür, (4) anı dögüp yaraya ḳapladup ṣıñıruñ ḳavuşmasına ġāyet nefʿi vardur. (5) Andan şol ẕikr olınacaḳ ṣaçuyı üzerine başup ḳoya ki taḫta (6) çürügi ve deñiz darçınısı ve ḳuru zift berāberce alup saḥḳ idüp (7) başıla nāfiʿdür veyāḫūd melhem bāblarında ẕikr olınacaḳ bāsilīḳūn (8) melhemi urıla ve denildi ki: ḫaṭmiyye içi ve ṭoñuz yaġını dögüp üzerine (9) urıla, kesilen ṣıñırı ḳavuşdurur ve ṣaġlatdurur.

Ḳırḳıncı [bāb] (10) terehhül dermānın beyān ider. Terehhül odur ki ḫayvānuñ elleri ve ayaḳları (11) köşeklenüp yür[ü]dükde ṣaġa ṣola ṣallanur. Anuñ dermānı budur ki (12) ḫayvānı gezdürüp ve ṣovuḳ ṣuya girdürüp müberrid başḳular sürile (13) ki ḳızıl balçuḳ ve sirke ve azvay ve mürr ve sedir ve sirkedür. Geçmiş [52b/1] üstāẕlar dimişlerdür: Eger ṭavara terehhül vāḳıʿ olup elleri ve ayaḳları (2) şişüp ḳabarsa muḳl-ı ezraḳ ve sebkīnc ve azvay ve ṭoñuz yaġı (3) ḫaṭmiyye ve sirke ile yuġurup terehhüle urıla nāfiʿdür ve yine terehhül ile el (4) ayaḳ şişmesine dermān budur ki: şarāb ve ḳulaḳ kiri ve cüllenārı (5) sirke ile pişürüp atuñ ellerine ve ayaḳlarına sürile nāfiʿdür. Bir dermān (6) daḫı ḫaṭmiyye ve ebū cehl ḳarpūzınuñ içi berāberce alup dögüp (7) sirke ile yuġurup terehhül vāḳıʿ olan ḫayvānuñ ellerine ve ayaḳlarına (8) sürile.

Ḳırḳ birinci bāb ʿaẓmü’s-sebaḳ dermānındadur. ʿAẓametü’s-sebaḳ (9) didükleri ḳol kemügidür. Aña dermān ateşle dāġlamaḳdur. Dāġuñ ṣanʿatı budur: (10) ve baʿż kimesneler uzunluḳda ve inlikde üç (11) mıṭraḳ dāġlarlar, baʿżılar daḫı çevresine ḫalḳa dāġlarlar. Her ḳanġısın (12) etseñ cāyiz.

Ḳırḳ ikinci bāb nıḳris marażınuñ dermānın bildürür. Şol (13) nıḳris didükleri ḥūşab kemüginüñ içinde bir kemük. Gāh içerüden ve gāh [53a/1] ṭışdan çıḳar. Anuñ ʿilācı ateşle dāġlamaḳdur. Ol dāġuñ ṣıfatı budur: (2)

Ḳırḳ üçünci bāb atuñ omuzı üzere beşre didükleri (3) yumrınuñ ʿilācındadur. Anuñ ʿilācı tūte dermānında ẕikr itdigimüz gibi (4) od ile dāġlayup ve ūşṭura ile kesüp et düşinceye dek ḥād dermānlar (5) başup andan bu ṣaçġu ile ḳurutdurıla ki ṣaçġunuñ ṣıfatı budur: (6) ḳalḳaṭār ve māzı berāberce alup dögüp eleyüp başıla nāfiʿdür.

(7) Ḳırḳ dördünci bāb işṭikāk beyānındadur. İşṭikāk odur ki at (8) yürirken elleri biri birine ṭoḳınup elem virür. Bu maʿnā naʿllanmaḳdan (9) olur. Aña dermān budur ki ṭopuḳ üstinde atuñ eli üzere kendirden (10) veyā deriden ḥācize ṣarup bağlayup tā ki öbür el ṭoḳınduḳda elem virmeye (11) ve naʿlın degişdürüp ġayrı naʿl ura.

Ḳırḳ beşinci bāb ol derdüñ (12) beyānındadur ki aña ḳurūḥü'ş-şehdiyye denilür. Bu maraż ḫod üst (13) ṣıñırlardan alt ṣıñırlara aḳan māddeden ḥudūş ider ve atuñ [53b/1] ṭopuḳ üstini şişirdür. Elde ve ayaḳda olur. Geçmiş üstāẕlar anuñ ʿilācında (2) dimişlerdür ki: İçinde mādde olan şişüñ yeri baḳırdan ateşde ḳızmış (3) āletle açup ve içinden mādde ṭaşra çıḳıncaya dek ṣıḳup erimiş iç (4) yağı ve zift ile ʿilāc olına. Dermān daḫı uşaḳ ḳaşnısı ve gümüş (5) boḳı ve kirşān ve yanmış baḳırı berāberce alup dögüp bal mumı (6) ve zeyt eritdürüp urıla nāfiʿdür. Dermān daḫı ḫardal ve aḳ kükürd (7) ve aġu aġacınuñ yapraġın dögüp ol ḳızmış baḳır āletiyle devşilen (8) yeri başa nāfiʿdür.

Ḳırḳ altıncı bāb sereṭān dermānın bildürür. (9) Bu daḫı dirsek kemüginden bir ġayrı kemük biter. Nıḳris gibi aña bir ʿilāc (10) yoḳ. İllā ateşle dāġlamaḳ ki dāġuñ ṣıfatı budur: 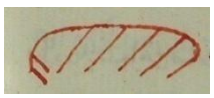

(11) Ḳırḳ yedinci bāb ʿaren dermānın bildürür. Denilmişdür ki bir ḥarāretdür, dirsekde (12) ẓāhir olur. Birḳaç dermānı vardur ki birileri budur: Gerekdür ki evvel atı (13) issi ṣu ile pāk yuyup andan aña sirke melhemin ura ki ol [54a/1] melhemüñ ṣıfatı budur: mertek alup saḫḳ idüp zeyt ile ve sirke ile (2) havānda dögüp urıla. Bir dermān daḫı ṣığır etin alup (3) aḫşamdan ṣabāḥa dek sirkede ḳoyup andan ol eti (4) yarup ve üzerine saḫḳ olınmış azvay eküp ṭamaruñ üzerine (5) bağlayu ḳoya nāfiʿdür ve yine bir dermān daḫı biraz mürr ile

maʿrūf (6) toḫm alup süd ile yuġurup andan bir çābūt üzere ḳoyup (7) ʿaren üzerine bağlayup her gün degişdürüp ġayrısın ura (8) nāfiʿdür. Bir dermān daḫı ḳızıl ṭopraḳ ki ʿArabça aña muġra denilür (9) ve māzı berāberce alup dögüp sirke ile yuġurup üzerine (10) bağlaya nāfiʿdür.

Ḳırḳ sekizinci bāb, bir uzun ṭamar yerinden ḳopup (11) bükülse anı girü yerine getürmekçün üzerine yaḳu urup namīd (12) olmazsa sereṭān dāġı gibi anı ṭarāḳ dāğlayalar. Baʿżılar (13) daḫı aña derārīc ile issi ḳaṭrān urmışdur. Ammā biz bildügümüz budur ki [54b/1] anuñ dermānı yaḳu ve dāġdur.

Ḳırḳ ṭoḳuzuncı bāb laḳbāş marażınuñ (2) beyānındadur ki laḳbāş ḥudūşına sebeb bud üstinde aḳan (3) māddedendür. Pes gerekdür ki yumuşayınca üzerine ḳuyruḳ yağın urup (4) yumşanduḳda ateş ile açup ve içinde olan māddeyi çıḳarup (5) andan ẕikr olınacaḳ melhemlerüñ biriyle veyāḫūd müceffef şaçġu ile ʿilāc (6) olına ve laḳbāşuñ bir nevʿi oñılup şağulduḳda yerinde etden (7) ḳabarcuġa mānend şey ḳalur. Anuñ dermānını el-kerg dermānında ẕikr (8) itdigimüz et yiyici dermān gerek tā ki anı dibinden kese. Andan (9) şağulıncaya dek melhem veyā şaçġu ile ʿilāc olına.

Ellinci bāb yel (10) sebebinden ve māddeden ḳarın ile bud ara yeri yaʿnī ḳasuḳda bir yer (11) açılsa, bu aṣlā girü ḳavuşup laḥm olmaz, yine açuḳ ḳalur. Pes gerekdür ki (12) üzerine ḳuyruḳ yaġı ṭutup veyā evvel ẕikr itdigimüz sirke melhemiyle (13) ʿilāc olına ve daḫı ʿurūḳ ve mürdāsenc dögüp gül yaġı ve bal [55a/1] mumıyla ezüp anuñla ʿilāc ideler.

Elli birinci bāb saḫmūn didükleri (2) elemüñ dermānı beyānındadur. Gerekdür ki üzerine ḳuyruḳ yaġı urup (3) eger zāyil olmazsa üzerine murād itdügüñ dāġı dāğlayup urıla.

(4) Elli ikinci bāb şaḳāḳ marażınuñ dermānındadur ki atuñ ṭırnaḳından (5) ṭopuḳına dek yarılup yarıḳlar olur. Pes gerekdür ki issi ṣu ile (6) yuyup ve kefe ile ṭırnaḳın kesüp anı ḳuyruḳ yaġıyla veyā çölmek (7) zifiri ile veyā sirke melhemiyle yuyup pāk itdükçe sürmesine (8) müdāvemet idüp baʿż kimesneler daḫı aña naʿl ḳaḳıda. Naʿluñ (9) altında keçe veyā deri ururlar.

Elli üçünci bāb atuñ ṭabanı (10) ve ṭırnaḳları üzilüp ṭaracuḳ olması dermānın bildürür.

(11) Gerekdür ki atuñ ṭabanı ṭaşrasında uzun uzaduya beş (12) mıṭraḳ dāğlayup andan dāğları bıçaḳ ile yarup (13) ḳan aḳduḳda dögülmedük ṭuz ile bir ḫoş oġup andan

[55a/14] kefe ucıyla ṭabanuñ içini ḳazup iç yaġıyla ṭoldurup [55b/1] ve iri süngerle yuyup ol ḳazılup içinde yaġ ḳonılan delük (2) üstine ḳuyruḳ yaġın urup her dört günde degişdürüp ḳuyruḳ (3) yaġın urmakda ve naʿllatmaḳda müdāvemet olına, tā ki ḳırḳ güne dek (4) ol ṭaracuḳ ṭaban gidüp yerine iri ṭaban çıḳa.

Elli (5) dördünci bāb el-ṭābıḳ marażı beyānındadur. Bu maraż bir ṭavara ʿārıż (6) olduḳda ḳırdān undan ḳarīb ateş ile delüp ḳızmış demür ucıyla, (7) pes delindükde içinden ṣaru ṣu ile ḫaşḫāş dānelerince mādde (8) çıḳa. Andan üzerine ḳuyruḳ yaġı ve issi ḳaṭrān ḳoyup. (9) Baʿż kimesneler daḫı delinen yere saḫḳ olınmış zāc ve māzı (10) ve şāb ḳorlar, baʿżılar daḫı aña ateş yaḳlaşdurmayup bıçaḳ ile (11) yararlar ve ḳuyruḳ yaġıyla ḳaṭrān ḳoyup zeyt ve el-lāmiyā ile (12) sürerler, aġzını daḫı muḳaddemā es-sulāḳ ve el-ṭābıḳ dermānlarında (13) ẕikr itdigimüz eşyā ile suvanlatdururlar.

Elli beşinci bāb atuñ (14) ṭabanı üzere çatlamaḳ vāḳıʿ olsa anuñ dermānı budur ki: Ol [56a/1] çatlaḳ yerüñ dibini ḳıl altından ʿarżen ateş ile anı bir ḫoş (2) çizüp andan cümle çatlaġı iri dörpi ile ḳan çıḳacaḳ (3) ḥaddine oyup andan keçi bögregi yaġı ve ṣaru kök ki ʿArabça aña kürküm (4) denilür, bir ismi daḫı versdür, çatlaġuñ uzunluġı üzere baġlayup (5) andan ṭaban altını ve ṭırnaḳını kefe ile kesüp baʿdehü ṭabanına iç (6) yaġı urup ve ṣafīḥa didükleri düz naʿl ile naʿlladup (7) ve çatlaġa ḳuyruḳ yaġın ḳoyup baġlayup muttaṣıl çatlaġuñ dibine (8) ḳuyruḳ yaġı ve uzunluġına iç yaġı ḳoyup ve ṭırnaḳı uzanduḳça (9) kesüp pāk idüp tā aña dek ki ol çatlaḳ gidüp ḳırḳ (10) güne dek yirine ġayrısı bir saġ ve selīm bitüp çıḳa. Bu dermānı (11) tecrübe itmişüz.

Elli altıncı bāb el-nemle didükleri ḳabarcuḳ dermānın (12) bildürür. Gerekdür ki anı açup içinde olan ʿufūneti çıḳarup (13) andan ḳızıl ḫırizma ve ṣaru ḫırizma ve söyünmedük kirec alup (14) oğlan sidügi ile yuġurup etüñ üzerine baġlaya. Bir dermān [56b/1] daḫı aġu aġacınuñ yapraġı ve ṣarımsaḳ ve ḫardal berāberce alup dögüp (2) keçi bögregi yaġıyla ve ẕikr itdigimüz ṣaru kök ile yuġurup (3) anuñ üzerine baġlayup bi-ʿavni'llāh kökinden ḳoparup izāle (4) ider ve denilmişdür: Eger zeytin yapraġı ve çoġān ṣuyı ile ḳaynatdurup (5) ol ṣu ile anı yuyup baʿdehü bu ẕikr itdigimüz dermānlaruñ birin (6) ursalar bi'l-külliye gider, zāyil olur.

Elli yedinci bāb yine at (7) ṭabanında vaḳre didükleri derdüñ ʿilācındadur ki anuñ elemi (8) şiddetinden ḥayvān elini yere degürmeyüp yuḳaruya ṭutar. Pes gerekdür ki (9) ṭabanı altını kefe ile bir ḫoş kesüp tā ki ol elemüñ yerini (10) ʿayānen görüp müşāhede ide. Pes bıçaḳ

ucıyla kesüp (11) içinde siyāh mādde bulınur. Ol elem azmış ise içinden cümle (12) māddeyi çıḳarup pāk idüp andan aña bu ẕikr olınacaḳ melhemi (13) urup ki issi zeyt ile kirecdür ve eger ol elem pişmeyüp içinde (14) mādde yoġısa anuñ üzerine issi sāde yaġ ile kepek ḳonıla [57a/1] ve ḥayvānuñ ayasında dögülmiş iç yaġı urup keçe ve deri ile (2) ṣarup ḳaplatdurup nem ve ṣu degürmekden iḥtiyāṭ olına, (3) tā ki ḥayvānuñ aḳṣaması gide. Pes aḳṣamaḳ ḫoş olduḳda (4) eger ol elem ṭabanuñ ortasında ise anı düz naʿl ṣafīḥa (5) ile naʿlladup ve eger elem öñden ise yaṣṣı naʿl ḳaḳıla.

Elli (6) sekizinci bāb temşīşe beyānındadur. Bu elem ata mīḫlerden ʿārīż (7) olur. Pes lāzım olan budur ki ṭabanın açup yoḳlayup (8) eger ṭabanda bir mīḫ ḳırılup vuṣlası ḳalmış ise anuñ yerin (9) oyup çıḳarıla. Ḫardal deñlü daḫı ise de ḳomaya. Zīrā ṭabanda (10) şey ḳalursa ḥayvānuñ aḳṣaması zāyil olmaz. Anı çıḳarup (11) gidertmeyince eger anı çıḳarmayup ihmāl ve teġāfül olınursa (12) elem sāyir ṭabana yayılup bi'l-külliye telef olur. Pes ḳırılan (13) mīḫ parçasını ḳoparup iḫrāc olınduḳda anuñ delügine iç [57b/1] yaġı ṭamlatdurup ve uşaḳ ḳaşnısı ile ol delügi ḳapadup (2) naʿl ḳaḳılda, mīḫe ġayrı delük açıla, yeñi mīḫleri evvelki (3) mīḫlerden yaḳınraḳ olına. Andan ṭabana issi zeyt ile ḳaṭrān (4) döküp nemden ve ṣudan ṣaḳınıla ve baʿż ḥayvānāt (5) vardur ki ve ḳara ve bu ẕikr olınan temşīşe elemine mübtelā olup (6) anuñ acısın ṣabır ve taḥammül itmekle elem sāyir ayasına sirāyet ider. (7) Ṭopuġına iricek andan açılup, eyle olıcaḳ lāzım gelür ki (8) ṭabanuñ altında cümle mādde işledügi yeri ḳopara ve üzerine (9) issi zeyt ile kirec ura. Eger eyle itmezse atuñ ayası (10) tā ṭopuḳdan düşüp ḥayvān ṣaḳatlanup ʿamelden ḳalur ve baʿż (11) naʿl-bandānları gördüm ki ayayı ḳoparup issi ṣaḳızlar yaḳusı (12) ururlardı. Ammā biz anı issi kül ile ḳoparuruz ve her gün küli (13) degişdürüp tā ki cümle nemi çeküp ve ḳurıyup māddesi kesile. [58a/1] Baʿdehü zeyt ve ḳaṭrān ve dögülmiş ṣāb urup tā ki yaş (2) bi'l-külliye gidüp andan ṣafīḥa didükleri düz naʿl ile (3) veyā bayaġı naʿl ile naʿllatdura.

Altmışıncı bāb at yürirken (4) ṭırnaġın ṭaşa çarpılmaḳ dermānın bildürür. Pes yoḳlayup göre, (5) eger naʿl yufḳa ise andan aġır ve yaṣṣı bir ġayrı naʿl ile (6) naʿllatdurup mīḫleri daḫı ince olup ve eger kefe ile (7) atuñ ṭırnaġını ziyāde yunılup ata andan aḳṣamaḳ vāḳıʿ (8) olsa naʿlın ḳoparup ve ṭabanına issi sāde yaġ ve kepek (9) urup ve ṣafīḥa düz naʿl ile naʿllatdurup andan ṭırnaġına (10) zeyt ve ḳaṭrān süre.

Altmış birinci bāb ḥayvān yürirken (11) ṭabanınuñ içine süñük veyā ekser veyā ġayrı nesne girüp (12) batsa gerekdür ki anı çıḳarup andan bıçaḳ ucıyla ol demür (13) veyā süñük

yapışduġı yeri çepçevre ḳazup yaḳulayup (14) eger ol şeyden bir nesne ḳırılup ve ṭabanına batup ḳaldıysa [58b/1] yine ḳoparup andan bir şey ḳomayup ve eger uvanup batmış şey (2) yoġısa zeyt ile ḳaṭrānı ḳaynadup ṭabanı ortasından (3) ol çıḳan süñük veyā ekser delügine issi iken döküp (4) tā ki havādan ve nemden bir żarar olmaya. Zīrā bu maʿnādan ziyāde (5) ṭabana ḳatıraḳ derd olmaz. Andan ḥayvānuñ elini muḥkem ṣarup (6) baġlayup ve eger ol kemük veyā ekşer yeri oñılmayup māddesi (7) çıḳar ise ṣāb ve nışādırı dögüp saḥḳ idüp üzerine (8) ṣaçup ve üstini issi zeyt ve ḳaṭrān ile sürile.

(9) Altmış ikinci bāb eger at tekerlenüp eli veyā ayaġı (10) ṭırnaḳı ve ayası egilse aña dermān budur ki: Ol egilen (11) yer ayaġ ile başıla tā ki yerine gelüp ṭoġrula. Andan (12) issi zeyt ve aḳ kemnūn ile oġup ve ṭabana ve ṭırnaġa (13) keçe ve çābūt ṣara ḳoyup bu ẕikr itdigimüzi iki [59a/1] veyā üç defʿa idesin nāfiʿdür ve baʿż atları gördüm ki (2) ayasınuñ ve ṭırnaġınuñ iʿvicācı bir dermān ile oñmayup (3) pes lāzımdur ki ṭabanı ve ṭırnaḳı çevresine ḳamış vuṣlaların (4) dizüp üstini baġlaya ḳoyup tā ki ol ḳamış anı egilmekden (5) menʿ ide, buña cibār denilür ve yāḫūd zift melhemin urup (6) anuñla ḫoş olur.

Altmış üçünci bāb cürd didükleri marażuñ (7) ʿilācın bildürür. Aña ateşden özge dermān yoḳdur. Şol (8) ẕikr olınacaḳ dāġ ile dāġlana: 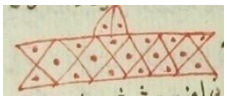

(9) Altmış dördünci bāb atuñ ṭabanı üzere şiş ʿārıżası (10) olsa gerekdür ki ḥayvāna ʿalafı az virüp ve ṣovuḳ ṣuya (11) girdürüp andan şiş izālesine nāfiʿ müberrid başḳular (12) başıla. Ol başḳunuñ ṣıfatı budur: azvay ve mürr ve sebkīnc (13) ve sirke ve sedirdür. Bu dermān kendi mücerrebātımuzdandur [59b/1] ve naʿl-bandānlaruñ birileri baña dimişdür: Kettān yaġınuñ küsbesin alup (2) sirke ile yuġurup ve atı ṣovuḳ ṣuya girdürüp ʿalafını azar (3) azar virildükden ṣoñra gevdesine sürile, ol şiş zāyil (4) olur. Baʿżılar daḫı şişi yarup issi ḳaṭrān ve derārīc (5) urup içinde olan ṣu cümleten erür gider ve yine görmişem ki (6) ḳızmış demür ile şişi yarup içinde olan cümle ṣuyı (7) çıḳarılduḳdan ṣoñra üzerine zift yaḳusın urup bi-ʿavni'llāh (8) ol şiş zāyil oldı. Andan bir ġayrı ata bu dermānı (9) itdükde atuñ ṭopuḳı şişüp ḳarpūza mānend olmışdur. (10) Bu ʿilācda muḫāṭara var, baʿżısı oñılur ve baʿżısı oñmaz. (11) Pes bu ẕikr olınan ʿilāclardan ata bir fāyida olmazsa (12) şişüñ üstini şebeke veyā ḫūrmā aġacı veyā ġayrı dāġ (13) dāġlaya.

Altmış beşinci bāb atuñ bir ʿużvı ḳopsa ʿilācı [60a/1] budur ki ol ḳopan kemük üzerine tecrübe itdigimüz gibi ṣaḳızlar (2) yaḳusını yapışdurılup eger fāyida virmezse zift

yaḳusı (3) urılmaḳ gerek, tā ki ḳopan ʿużuv yerine gelüp ḳavuşa ve eger (4) bu yaḳudan fāyida olmayup ol ʿużuv yerine dönüp ḳavuşmazsa (5) üzerine bu şekl ḫūrmā aġacın dāġlaya:

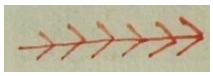

(6) Altmış altıncı bāb ḳamaʿ dermānındadur. Bu elem daḫı ʿalaf keşretinden (7) olur. Anuñ ʿilācı budur ki ṣovuḳ ṣuya girdürüp ve ẕikr (8) itdigimüz müberrid edviyeler ile dermān idüp ʿalaf az virile. (9) Eger gidüp zāyil olmazsa anuñ cümlesini yarup andan bir (10) çābūta ṭuz ḳoyup bağlayup ve selcem zeytini ḳaynadup (11) ol ṭuz ṣurrasın aña batırup yarılan yere issi iken (12) başup bi-ʿavni'llāh zāyil olur ve bu elemüñ dermānları (13) çoḳdur ammā bizüm tecrübe itdigimüz budur.

Üçünci maḳālenüñ ibtidāsı.

DİZİN

GENEL DİZİN

A

ʿabā Ar. Yünden dokunmuş, çok sağlam bir çeşit kaba kumaş ve bu kumaştan yapılmış giyecekler.
a. 7a/10, 47a/03
a.+lar 38a/12, 38b/03
[=4]

ʿAbdu'llāh ibnü'l-Bedri'l-Mışrī Eserin musannifi.
a. 1b/09
[=1]

ʿabes Ar. Boş, anlamsız.
a. 3b/12
[=1]

ʿaccūr Ar. Kabakgillerden, kabuğu beyazımsı yeşil renkli, üzeri oluklu, bazen de tüylü olan, büyükçe bir çeşit hıyar. *Cucumis anguria.*
a. 17b/11
a.+ toḫmından 7b/06
a.+ı 16a/10
a.+uñ 18a/04
[=4]

acı 1. Tadı ağızda yakıcı bir etki bırakan, tatlının karşıtı olan.
a. 15b/02, 35a/09
2. Istırap, elem.
a.+sın 57b/06
[=3]

ʿāciz Ar. Güçsüz, kudretsiz, elinden iş gelmez.
ʿā.+ it- 5a/05
[=1]

aç- Kapalı, örtülü, kilitli veya bağlı durumdan çıkarmak.
a.-a 48a/12
a.-up 20a/02, 31a/11, 33b/10, 34a/02, 36b/01, 42a/11, 44b/07, 46a/09, 48b/11, 50a/10, 50b/02, 53b/03, 54b/04, 56a/12, 57a/07
[=16]

açıl- Kapalı, örtülü, kilitli, bağlı durumdan çıkarılmak, açık hale getirilmek.
a.-a 57b/02
a.-an 46a/10
a.-duḳda 19b/01, 20a/04
a.-sa 38b/06
a.-up 8b/04, 57b/07
a.-ur 31a/08, 34b/01, 48b/11
2. Vücudun herhangi bir yeri yara durumuna gelmek.
a.-an 51a/12
a.-sa 54b/11
a.-up 51a/09
[=13]

açuḳ Kapalı, örtülü durumda olmayan.
a. 54b/11
[=1]

ad İsim.
a.+ların 21a/01
[=1]

adam Ar. İnsan.
a. 17a/02
[=1]

ādemiyān Ar. İnsanlar.
a.+dan 24b/05
[=1]

adlu Adlandırılmış, isimli.
a. 32a/09
[=1]

afyon Far. Haşhaş kapsüllerinden sızan sütün pıhtılaşmasıyla elde edilen ve içinde morfin, kokain gibi uyuşturucular bulunan madde.
a. 18b/04, 26b/09
[=2]

aġaç Kökü toprak altında olan gövdesi yukarı doġru yükselen ve gittikçe incelerek dallara ayrılan, kereste veya odun olmaya elverişli uzun ömürlü bitki.
a.+ı(aġacı) 17b/03, 17b/06, 18a/05, 35a/05, 36a/02
a.+ından(aġacından) 21a/12
a.+ınuñ(aġacınuñ) 6a/13, 13b/2, 15a/08, 18b/10, 24a/13, 26b/04, 53b/07
[=12]

aġır Tartıda çok gelen, daha kalın olan.
a. 58a/05
[=1]

aġız 1. Hayvan ve insanda yüzün ön aşaġı kısmında yer alan, yemeye, içmeye, nefes alıp vermeye, ses çıkarmaya, konuşmaya yarayan ve sindirim borusunun giriş deliği olan boşluk.
a. 26a/11
a.+da 30b/08, 31a/10
a.+ı(aġzı) 30a/12, 30a/13, 31a/10, 34b/04, 35a/07
a.+ın(aġzın) 31a/11, 36b/01
a.+ına(aġzına) 28a/06, 32b/10, 36a/10
a.+ında(aġzında) 26a/11, 27b/10, 29b/02, 30b/06, 31a/09, 31b/05
a.+ından(aġzından) 31b/04, 31b/07, 32a/06, 34b/03, 36b/06
a.+ını(aġzını) 27b/12, 28b/11, 28b/13, 29b/01, 31a/11, 31b/08, 55b/12
a.+ınuñ(aġzınuñ) 30b/08
a.+uñ(aġzuñ) 42a/05
a.+uña(aġzuña) 20b/09
2. Bir şeyin en dıştaki başlangıç olan yeri.
a.+ın(aġzın) 20a/02
a.+ına(aġzına) 42a/07, 49a/02
a.+ını(aġzını) 50b/01
[=38]

aġrı Vücudun herhangi bir yerinde derinden ve yaygın bir şekilde hissedilen sürekli acı ve ızdırap, sızı.
a.+sı 18b/02
a.+sınuñ 18b/03
a.+sından 2b/04
[=3]

aġu aġacı Zakkum
a. 53b/07, 56b/01
[=2]

āheste āheste Far. Yavaş yavaş, aġır aġır.
a. 45b/01
[=1]

āḫir Ar. Sonraki.
a. 33a/01
[=1]

aḫşam Güneşin batma zamanı, günün sonu.
a. 45a/05, 48b/02, 49a/03
a.+dan 54a/03
[=4]

aḥvāl Ar. Durum, vaziyet, hal.
a.+ın 24b/08
a.+ında 3b/04
[=2]

aḳ 1. Kar renginde olan rengin adı, beyaz.
a. 6a/10, 20a/13, 21a/06, 22a/01, 23b/12, 24b/01, 25b/01, 51b/03, 53b/06, 58b/12
2. Bazı şeylerin beyaz olan kısmı.
a.+ı 15a/10, 25b/13, 26a/03
a.+ını 22a/13
a.+ıyla(aġıyla) 51a/11
3. Gözdeki beyaz leke.
a. 25b/03,
[=16]

aḳ- (Sıvılar veya ufak taneli maddeler için) Bulunduġu yerden daha alçak bir yere doġru gitmek, sızmak.
a.-an 25a/06, 50b/01, 53a/13, 54b/02
a.-ar 44a/12

a.-arsa 13b/10, 19b/07, 23a/10, 26b/11
a.-duḳda 26b/02, 55a/13
a.-aḳmaġıla 48a/07
a.-maḳdan 3a/05
a.-masınuñ 50a/08
a.-mazdan 4b/12
a.-mışdur 23a/12
a.-sa 26b/03, 27a/13, 30b/13, 34b/09
a.-up 4b/10, 12a/03, 26b/08, 28a/11, 50a/10, 50b/02
[=26]

ʿaḳab Bir olayın veya zamanın hemen sonrası.
a.+ına "Hemen ardından." 14a/12
a.+ınca "Hemen ardından." 23a/10, 34b/09
[=3]

ʿāḳıbet Ar. Sonunda, neticede.
ʿā. 45b/05
[=1]

aḳıt- Sıvı olan maddelerin bulunduğu yerden başka bir yere doğru gitmesini, akmasını sağlamak.
a.-maġa 18b/02
a.-sa 39a/01
[=2]

aḳıtdur- Akıtma işini başkasına yaptırmak.
a.-a 38a/07, 38b/09
a.-alar 18b/13, 30b/02
a.-asın 19b/08
a.-up 17a/07, 18b/05, 27b/06, 35a/09, 46b/07
a.-ur 27a/02
a.-urlar 47a/10
a.-urlardı 18a/05, 39a/13
[=14]

aḳıtdurıl- Akıtma işini yaptırılmak.
a.-a 15b/03, 15b/07, 15b/12, 17b/04, 17b/07, 18b/10, 19a/01, 31b/12, 34a/04, 34a/11, 35b/12, 36b/05
[=12]

ākile Ar. Kanserli tümör.
a. 9b/05
[=1]

ʿaḳreb Ar. Örümcekgillerden, kuyruğunun ucunda zehirli bir iğnesi bulunan zehirli ve tehlikeli küçük bir hayvan.
a. 15a/12, 15b/08, 28b/02, 51a/08
a.+ler 49b/02
[=5]

aḳṣa- Bir ayağın kısa veya sakat olması sebebiyle hafifçe topallamak.
a.-maḳ 43b/05, 57a/03, 58a/07
a.-ması 57a/03, 57a/10
a.-r 3b/11
[=6]

aḳṣır- Nefesi ağız ve burundan hızlı, gürültülü bir şekilde dışarıya atmak, boşaltmak, hapşırmak.
a.-a 27b/01
[=1]

al- 1. Herhangi bir şeyi tutup yerinden ayırarak çıkartmak.
a.-a 21b/05
a.-duḳdan(ḳan al-) 47b/03
a.-maḳ(ḳan al-) 2a/02, 2a/03, 2b/03, 2b/05, 2b/12, 3a/03, 3a/05, 3a/07, 3a/08, 18a/12
a.-maḳdur(ḳan al-) 2b/01
a.-maḳlığuñ(ḳan al-) 2b/08, 3a/10
a.-malarıyla(ḳan al-) 4b/08
a.-up(ḳan al-) 7a/10, 17b/06, 18a/12, 18b/07, 22a/10, 22b/12, 24a/09, 27b/05, 27b/11, 28a/10, 28b/02, 29a/07, 30a/08, 37b/04
a.-urdı(ḳan al-) 47b/01
a.-urlar(ḳan al-) 46b/10, 47a/09, 47a/12, 47a/13, 47b/06, 47b/10
2. Bir şeyi kullanmak veya gerekeni yapmak üzere tedarik etmek, yanında bulundurmak.
a.-up 5b/05, 5b/09, 6a/02, 7a/03, 7b/03, 7b/06, 8a/01, 8b/03, 8b/09, 9a/03, 9a/06, 9a/11, 10a/07, 10b/08,

11a/01, 11a/08, 11a/11, 11b/04, 12b/11, 13a/06, 13b/01, 13b/03, 13b/04, 13b/12, 15a/06, 15a/07, 15a/10, 15b/05, 15b/10, 16a/02, 16b/02, 17a/08, 17b/08, 18a/06, 19a/06, 19b/03, 19b/09, 20a/07, 20a/13, 21a/13, 22a/02, 22a/04, 22a/06, 22a/12, 22b/09, 23a/03, 23b/07, 23b/12, 23b/13, 24a/01, 24a/13, 24b/06, 25b/06, 25b/08, 26a/05, 26b/01, 26b/05, 26b/10, 27a/04, 27a/06, 27a/11, 27b/03, 27b/13, 28a/04, 28b/10, 29a/01, 29a/08, 29a/13, 30a/09, 30a/11, 31a/01, 33b/04, 33b/12, 35a/01, 36a/03, 36a/08, 36a/12, 37a/06, 37a/12, 37b/08, 37b/13, 39a/11, 39b/01, 40a/11, 40b/08, 41b/06, 42b/08, 42b/11, 43a/06, 43b/03, 46a/08, 47a/02, 48a/10, 48b/02, 48b/03, 48b/07, 49a/03, 49a/12, 49b/02, 49b/05, 50b/07, 50b/09, 51a/11, 52a/06, 52b/06, 53a/06, 53b/05, 54a/01, 54a/02, 54a/06, 54a/09, 56a/13, 56b/01, 59b/01
3. İçine çekmek.
a.-maġa(nefes al-) 39a/08
4. Tıbbi bir müdahale ile vücuttan çıkarılmak.
a.-up 6a/05
[=153]

āl Ar. Aile, evlat.
a.+ ve aṣḥāb 1b/07
[=1]

ala Alaca, benekli.
a.+dur 2a/09
[=1]

ʿalaf Ar. Hayvan yemleri.
a. 18b/01, 28a/13, 30b/04, 31a/07, 36a/04, 44a/13, 46b/04, 60a/06, 60a/08
a.+ itdür- 16b/07
a.+dan 17b/01, 29b/03
a.+ı 17a/13, 18a/04, 31b/03, 35b/10, 46b/09, 48a/10, 59a/10
a.+ına 11a/04
a.+ını 17b/10, 59b/02
a.+lar 38a/03, 38a/13, 39a/02
a.+lardur 39b/04
a.+larla 39a/06
[=27]

ʿalafdān Hayvanın yemesi için yemin konulduğu yer.
a. 48a/13
[=1]

ālām Ar. Acılar, sızılar.
a.+ından 2b/07
[=1]

ʿalāmāt Ar. Alametler, nişanlar, izler.
a. 17a/02
a.+ından 37b/12
a.+lardan 20b/03
[=3]

ʿalāmet Ar. İşaret, belirti, emare.
a.+i 15b/01, 15b/08
a.+leri 18b/04
[=3]

ālet Ar. Bir işi yapmak için kullanılan nesne, araç.
a.+iyle 53b/07
a.+le 31a/11, 53b/03
[=3]

alın- 1. Tıbbi bir müdahale ile vücuttan çıkarılmak.
a.-a(ḳan alın-) 4a/12, 5a/01, 17a/05, 25b/11, 38a/08, 42a/11, 47a/09
a.-acaḳ(ḳan alın-) 4a/08
a.-acaḳ(ḳan alın-) 2a/05
a.-an(ḳan alın-) 50a/12, 50a/13, 50b/02
a.-an(ḳan alın-) 17a/06
a.-duġı(ḳan alın-) 4b/10
a.-duḳda(ḳan alın-) 4b/03
a.-duḳdan(ḳan alın-) 47b/10
a.-duḳdan(ḳan alın-) 26a/09
a.-lınup 28b/02
a.-maḳ(ḳan alın-) 47a/11

a.-maḳ(ḳan alın-) 2a/02, 4b/06, 4b/06, 4b/12
a.-malu(ḳan al-) 4a/10
a.-malu(ḳan alın-) 4b/05
a.-maz(ḳan alın-) 18a/13
a.-maz(ḳan alın-) 18a/03, 22a/07
a.-sa(ḳan alın-) 4b/09, 5a/02
a.-up(ḳan alın-) 7a/13, 28b/09
2. Bir şeyi kullanmak veya gerekeni yapmak üzere tedarik edilmek, yanında bulundurulmak.
a.-up 6b/12
3. Bir şey elle veya başka bir araçla tutularak bulunduğu yerden ayrılmak.
15b/11
[=34]

Allāhu Taʿālā Ar. Yüce Allah, ulu Allah.
a. 5a/08
[=1]

alt 1. Aynı hizada olmayan şeylerin yere yakın olanı.
a. 21b/04, 23a/06, a. 36b/08
2. Bir şeyin aşağısında bulunan yer.
a.+ı 30a/10
a.+ında 2a/08, 6b/09, 7a/01, 23b/05, 23b/08, 28b/08, 32a/11, 33b/02
a.+ındadur 32b/04
a.+ındaki 2a/11, 37b/03
3. İç, iç taraf.
a.+ında 45a/13
4. Bir şeyin yere bakan yüzü.
a.+ında 55a/09, 57b/08
a.+ından 56a/01
a.+ını 56a/05, 56b/09
5. Bir şeyin yukarı sayılan yere göre aşağı tarafı.
a. 50a/09, 53a/13
[=23]

altıncı Altı sayısının sıra sıfatı, sırada yeri beşinciden önce yedinciden sonra olan.
a. 7a/05, 25b/09, 37b/01
a.+ları 2a/11
[=4]

altmış altıncı Altmış altı sayısının sıra sıfatı, sırada yeri altmış yedinciden önce altmış beşinciden sonra olan.
a. 30b/03, 60a/06
[=2]

altmış beşinci Altmış beş sayısının sıra sıfatı, sırada yeri altmış altıncıdan önce altmış dördüncüden sonra olan.
a. 30a/13, 59b/13
[=2]

altmış birinci Altmış bir sayısının sıra sıfatı, sırada yeri altmış ikinciden önce altmışıncıdan sonra olan.
a. 29a/03, 58a/10
[=2]

altmış dördünci Altmış dört sayısının sıra sıfatı, sırada yeri altmış beşinciden önce altmış üçüncüden sonra olan.
a. 30a/04, 59a/09
[=2]

altmış ikinci Altmış iki sayısının sıra sıfatı, sırada yeri altmış üçüncüden önce altmış birinciden sonra olan.
a. 29b/01, 58b/09
[=2]

altmış sekizinci Altmış sekiz sayısının sıra sıfatı, sırada yeri altmış dokuzuncudan önce altmış yedinciden sonra olan.
a. 31a/09
[=1]

altmış ṭoḳuzuncı Altmış dokuz sayısının sıra sıfatı, sırada yeri yetmişinciden önce altmış sekizinciden sonra olan.
a. 31b/03
[=1]

altmış üçünci Altmış üç sayısının sıra sıfatı, sırada yeri altmış

dördüncüden önce altmış ikinciden sonra olan.
a. 29b/10, 59a/06
[=2]

altmış yedinci Altmış yedi sayısının sıra sıfatı, sırada yeri altmış sekizinciden önce altmış altıncıdan sonra olan.
a. 30b/12
[=1]

altmışıncı Altmış sayısının sıra sıfatı, sırada yeri altmış birinciden önce elli dokuzuncudan sonra olan.
a. 28b/07, 58a/03
[=2]

ʿamel Ar. Bir maksatla yapılan iş.
a.+ olın- (işi yerine getirmek.) 3a/11
a.+den 50b/11, 57b/10
[=3]

ʿamel-mānde Çalışamaz, iş yapamaz duruma gelmek.
a. 49a/05
[=1]

ammā Ar. Bağlaç.
a. 2b/03, 4b/05, 5a/13, 6b/04, 6b/09, 7b/04, 8a/02, 9b/02, 10a/09, 12a/01, 12b/01, 13a/02, 14a/05, 15a/11, 16b/10, 18a/13, 20a/03, 22b/08, 32b/05, 34a/09, 36a/11, 43a/09, 44a/01, 46a/11, 46b/01, 49b/07, 50a/07, 50b/04, 54a/13, 57b/12, 60a/13
[=31]

aʿmā Ar. Kör.
a.+ ol- 23a/12
[=1]

añа Ona, o (ol) zamirinin yönelme hali.
a. 2b/12, 3a/11, 3b/07, 3b/10, 4a/13, 5a/11, 5a/12, 6b/06, 6b/07, 9b/05, 10a/13, 10b/02, 11a/01, 12a/03, 12a/10, 12b/09, 13a/01, 13a/09, 13a/13, 14a/04, 14b/08, 15b/02, 15b/04, 15b/05, 16a/07, 16a/10, 16a/11, 16b/01, 16b/06, 16b/09, 16b/12, 17a/04, 17b/06, 18a/09, 18b/02, 18b/04, 18b/07, 19a/07, 19a/10, 19a/11, 19b/02, 19b/13, 20a/09, 20b/04, 21a/12, 22a/01, 22b/03, 23a/07, 23a/09, 24a/12, 24b/07, 25a/01, 25b/02, 25b/08, 26a/10, 26a/12, 27a/07, 27a/09, 27b/07, 28a/06, 28b/08, 29a/11, 29a/12, 29b/02, 30b/07, 32a/01, 34b/09, 35a/04, 35a/06, 35b/09, 36a/02, 36b/06, 36b/13, 37a/09, 37a/11, 37a/12, 38a/03, 38a/06, 38a/11, 38b/11, 39b/07, 39b/09, 40a/03, 40a/08, 41a/03, 41b/03, 41b/05, 42a/05, 42a/06, 42b/02, 42b/11, 43a/06, 43b/06, 44b/01, 44b/09, 45a/02, 45b/02, 46a/05, 46a/07, 46b/08, 47a/01, 47b/10, 48b/07, 49a/06, 49a/09, 49b/11, 50a/08, 50a/13, 50b/11, 50b/12, 51a/01, 51a/02, 51b/02, 51b/05, 51b/06, 51b/08, 51b/09, 52a/03, 52b/09, 53a/09, 53a/12, 53b/09, 53b/13, 54a/08, 54a/13, 55a/08, 55b/10, 56a/03, 56a/09, 56b/12, 58b/10, 59a/07, 60a/11
[=133]

anason Yun. Maydanozgiller familyasından bir yıllık otsu bitki.
a. 35b/07
[=1]

ancaḳ 1. Fakat, ama, lakin anlamında bağlaç
a. 12a/01, 16b/06, 18a/03, 22a/07
2. Yalnız sadece.
a. 5a/06, 17a/03, 18a/03, 35a/13, 38b/02, 39a/08, 46b/09
[=10]

anda Onda, o (ol) zamirinin bulunma hali.
a. 33a/08, 43b/13, 44a/01, 44a/11
[=4]

andan Ondan, o (ol) zamirinin çıkma hali.

a. 5a/10, 5b/01, 5b/04, 5b/09, 6a/06, 6a/10, 6b/03, 6b/08, 6b/12, 7a/04, 7a/10, 8a/03, 8a/13, 8b/07, 9a/10, 9a/12, 10a/08, 10b/03, 10b/07, 11b/11, 12a/06, 12b/12, 13a/03, 13a/06, 13a/08, 13a/12, 13b/01, 14a/01, 14b/05, 15a/11, 15b/06, 15b/11, 16a/02, 16a/06, 16a/08, 16b/02, 17a/05, 17a/07, 17b/06, 17b/07, 18a/06, 18b/05, 18b/07, 18b/09, 20b/08, 21a/13, 21b/02, 21b/06, 21b/07, 22a/02, 22a/11, 22b/05, 22b/12, 23a/07, 23a/09, 23b/07, 23b/11, 23b/12, 24a/02, 24a/09, 25b/06, 26b/06, 26b/09, 26b/11, 27a/03, 27b/05, 27b/11, 27b/13, 28a/02, 28a/11, 28b/02, 28b/06, 28b/10, 29a/07, 29b/08, 30a/08, 31a/06, 32b/01, 32b/03, 32b/07, 32b/07, 32b/08, 32b/09, 33a/09, 34a/03, 34a/04, 34b/07, 35b/09, 36a/05, 36a/13, 36b/09, 36b/12, 36b/13, 37b/02, 37b/04, 37b/13, 38b/10, 39a/09, 40b/05, 40b/08, 40b/10, 41a/05, 41b/07, 41b/10, 41b/11, 42a/07, 42a/12, 42a/13, 42b/02, 43a/01, 43a/03, 43a/06, 43a/11, 43b/04, 44b/08, 45a/04, 46a/01, 47a/03, 47a/08, 47b/09, 48b/08, 49a/01, 50a/10, 50b/07, 51a/04, 51a/06, 51b/04, 52a/05, 53a/05, 53b/13, 54a/03, 54a/06, 54b/05, 54b/08, 55a/12, 55a/13, 55b/08, 56a/02, 56a/03, 56a/05, 56a/13, 56b/12, 57b/03, 57b/07, 58a/02, 58a/05, 58a/07, 58a/09, 58a/12, 58b/01, 58b/05, 58b/11, 59a/11, 59b/08, 60a/09
[=155]

anı Onu, o (ol) zamirinin yükleme hali.
a. 5b/02, 6a/02, 6a/05, 6b/01, 8a/13, 10a/03, 10b/10, 11a/07, 12a/02, 12a/12, 12b/03, 12b/08, 12b/10, 13a/13, 13b/04, 14a/03, 14a/06, 17b/07, 19b/01, 19b/01, 20b/03, 21b/04, 22b/06, 23a/08, 27a/02, 29b/07, 30b/10, 31a/07, 31b/02, 31b/04, 31b/07, 32a/05, 32b/05, 33a/10, 33b/08, 33b/11, 34b/08, 38b/02, 40a/08, 41a/11, 44b/07, 44b/12, 45a/01, 45a/01, 45a/03, 45b/13, 46a/09, 47b/07, 48a/08, 48a/12, 48a/14, 48b/11, 49b/08, 50a/10, 51a/08, 51b/11, 52a/03, 52a/04, 54a/11, 54a/12, 54b/08, 55a/06, 56a/01, 56a/12, 56b/05, 57a/04, 57a/10, 57a/11, 57b/12, 58a/12, 59a/04
[=71]

ʿankebūt Ar. Örümcek.
a. 26b/12
a.+a 27a/05
[=2]

anlar Onu, o (ol) zamirinin yükleme hali.
a.+a 2a/10, 2b/01, 20b/11
a.+ı 29b/05, 41a/04
a.+uñ 1b/07
[=6]

anlara Onlara.
a. 37b/03
[=1]

anlardan Onlardan.
a. 37b/04
[=1]

anuñ Onun, o (ol) zamirinin ilgi hali.
a. 1b/03, 1b/05, 2a/03, 6a/01, 6a/07, 7a/11, 8a/11, 9a/01, 9b/06, 9b/09, 11b/02, 11b/03, 12a/05, 12a/11, 13a/11, 15a/13, 16a/01, 17a/02, 17a/10, 18a/10, 19a/08, 20a/03, 20a/10, 21b/12, 22b/03, 23a/05, 23a/10, 25a/03, 26a/08, 26b/02, 29a/01, 29b/09, 30b/07, 31b/03, 32a/06, 32b/10, 35a/04, 37b/05, 37b/12, 39b/01, 39b/03, 40a/10, 40b/03, 40b/11, 42a/02, 43a/02, 44a/06, 45a/03, 46a/03, 46a/09, 47a/04, 48a/04, 48a/05, 48b/04, 49a/10, 49b/03, 49b/10, 50a/02, 50b/05, 52a/02, 52a/11, 53a/01,

53a/03, 53b/01, 54b/01, 54b/07, 55b/14, 56b/03, 56b/07, 56b/14, 57a/08, 57a/13, 57b/06, 60a/07, 60a/09
a.+la 19a/11, 28b/03, 28b/04, 28b/11, 30a/10, 30a/12, 43b/04, 50b/03, 51a/05, 55a/01, 59a/06
[=86]

anuñçun Onun için.
a. 45a/07, 51a/03
[=2]

ʿanzarūt Ar. Sıcak memleketlerde yetişen, aynı addaki ağaçtan çıkarılan ve yara tedavisinde kullanılan bir çeşit reçine.
a. 8b/05, 21a/05, 22a/01, 23a/01, 23a/03, 24b/02, 26a/13, 40a/09, 44b/08
a.+dur 14b/05
a.+ı 22b/09
[=11]

ara İki şey arasında bulunan arada olan.
a. 54b/10
a.+sı 13b/09, 38b/06
a.+sında 6b/10
[=4]

ʿArab Ar. Arabistan asıllı. (Arap atı. Çok değerli, soylu, dayanıklı bir at cinsi.)
a. 32a/01
[=1]

ʿArabça Hami-Sami dil ailesinin Sami dalından, yapı bakımından bükümlü diller grubuna giren, Asya ve Afrika'da birçok halkın konuştuğu, bütün İslam âleminin dini lisanı haline gelmiş bulunan dil, Arap dili.
a. 6b/06, 6b/07, 7a/13, 7b/08, 9b/05, 10a/13, 12a/10, 14b/07, 15b/04, 15b/05, 16a/10, 16a/11, 16a/13, 16b/01, 16b/12, 18b/02, 19a/07, 19a/11, 20a/12, 21b/13, 22b/03, 24a/12, 29a/11, 29a/12, 29b/02, 35a/06, 36a/02, 37a/09, 37b/03, 37b/06, 37b/08, 38a/05, 38a/11, 38b/11, 40a/03, 46b/13, 50a/05, 52a/03, 54a/08, 56a/03
[=40]

ʿArabī Arap'lara, Arap kavmine ait.
a.+de(lisān-ı ʿa.) 10b/05
a.+den(ṣamġ-ı ʿa.) 6b/12
[=2]

ardıç Kozalakları sınıfının çamgiller familyasından, yapraklarını kışın da dökmeyen, çeşitli türleri bulunan ağaç ya da ağaççık.
a. 36a/02
[=1]

ʿaren Ar. Hayvanların ayak parmaklarıyla bileklerinde ter, pislik, çamur v.b. sebeplerden ileri gelen sulu yara.
a. 53b/11, 54a/07
[=2]

arı Zar kanatlılardan, toplu olarak yaşayıp bal yapan, vızıldayarak uçan eklem bacaklı, sokucu böcek.
a. 15b/13
a.+nuñ 14b/05
[=2]

ʿārıż Ar. Aslında olmayıp sonradan ortaya çıkan.
ʿā. 44a/13
ʿā.+ ol- 17b/13, 18a/01, 18b/07, 19a/07, 21b/11, 22a/09, 22b/11, 26a/06, 26b/12, 36a/01, 39a/07, 47b/11, 49b/13, 55b/05, 57a/06
[=16]

ʿārıża Ar. Sakatlık, hastalık.
ʿā.+sı 19a/09, 30b/04, 59a/09
[=3]

ʿārī Ar. (Bir şeyden) Kurtulmuş, soyunmuş olan.
ʿā. 28b/01
[=1]

ʿarḳu'n-nevāẓır Ar. Hayvanın gözlerinde bulunan bir damar.
a. 17a/04
[=1]

arḳa Vücudun, insanlarda bacakların bittiği yerden bele kadar olan, hayvanlarda arka bacakların üstünde bulunan kısmı, geri, kıç.
a.+sından 48b/03
[=1]

arpa Buğdaygillerden, taneleri ekmek ve bira yapımında kullanılan, hayvanlara yem olarak verilen bir tahıl cinsi.
a. 3a/05, 6b/10, 7a/02, 16b/06, 17b/08, 25b/08, 25b/13, 31a/07, 31a/07, 31b/06, 35a/13, 36b/13, 44a/13, 46b/08, 51b/05
a.+ unı 7b/03, 7b/04, 19a/12
a.+dan 3a/01
a.+ya 35b/11
[=20]

arpacuḳ Göz kapağının kenarında çıkan, arpa küçüklüğünde çiban.
a. 23b/04, 23b/08
[=2]

arslan Afrika ve Batı Asya'da yaşayan, dört ayaklı, yırtıcı, çok kuvvetli, kedi cinsinden memeli hayvan.
a. 11a/08, 12b/06, 39b/10
[=3]

art- Sayıca ve miktarca çoğalmak, fazlalaşmak.
a.-up 4b/10
[=1]

artdur- Miktarını çoğaltmak, fazlalaştırmak.
a.-up 39a/12
[=1]

artuḳ Fazla.
a. 5a/11
[=1]

ʿarżen Ar. Geçici olarak.
a. 38a/05, 47b/13, 48a/01, 56a/01
[=4]

aṣ- Bir şeyi yüksek bir yere iliştirip sarkıtmak.
a.-a 17b/09
a.-up 17a/10
[=2]

āsān Far. Kolay.
a.+dur 5b/02, 47b/05
[=2]

ʿasel Ar. Bal.
a.+i 14b/05
[=1]

aṣḥāb Ar. Peygamberimiz zamanında yaşamış, onu görmüş ve sohbetinde bulunma şerefine ermiş kimseler, sahabe.
a.+ına(āl ve a.) 1b/07
[=1]

aṣıl Ar. Bir şeyin örneği değil kendisi suret, kopya olmayan şekli.
a. 20a/12
a.+ından (aṣlından) 32a/09
[=2]

ʿasīr Ar. Güç, çetin, zor, zahmetli, müşkül.
a. 5a/05, 5a/08, 44a/03, 49a/05
a.+ ol- 3b/09, 14a/05
a.+dür 16a/05, 21a/09
[=8]

aṣlā Ar. Hiçbir vakit, hiç bir zaman, hiçbir şekilde, kesinlikle.
a. 14a/04, 16a/07, 16b/06, 22b/09, 30b/07, 32b/08, 51b/13, 54b/11
[=8]

aşma Belli bir cins üzüm veren, dalları çardak üstüne yayılan küçük ağaççık, üzüm ağacı.
a.+sınuñ 37b/04
[=1]

aş-şafāḳīn Ar. Atın vücudunda bulunan bir damar türü.
e. 47a/08
[=1]

aşşı Fayda, kār.
a.+ it- 5a/11
[=1]

aş Pişirilerek hazırlanan yemek.
a.+ı 46a/07
[=1]

aşaġa Bir şeyin yukarı kabul edilen kısmına göre altta bulunan kısmı.
a. 38b/01, 38b/04
[=2]

at Binme, yük çekme ve taşıma hizmetlerinde kullanılan, Orta Asya menşeli, tek tırnaklı, memeli hayvan.
a. 3b/04, 7b/10, 8b/10, 14b/07, 14b/12, 18a/10, 19b/12, 20b/02, 21b/09, 24b/08, 25a/02, 26b/06, 26b/11, 27b/01, 28b/13, 29b/10, 30b/08, 31a/10, 31b/03, 31b/12, 32b/07, 34b/02, 35a/12, 37b/01, 37b/11, 40a/05, 40a/11, 42b/04, 43b/10, 43b/11, 46b/05, 48a/13, 51a/01, 51b/01, 53a/07, 56b/06, 58a/03, 58b/09
a.+a 28a/08, 28a/13, 29a/02, 29b/09, 30b/04, 30b/09, 30b/11, 31a/07, 31b/01, 35a/14, 35b/10, 36a/03, 36b/04, 37a/02, 37a/07, 37b/01, 38a/01, 44b/01, 50a/14, 57a/06, 58a/07, 59b/08, 59b/11
a.+ı 8a/03, 13b/07, 18a/02, 23b/10, 38a/10, 40b/03, 40b/07, 42b/04, 43b/04, 49a/03, 50a/13, 51b/01, 53b/12, 59b/02
a.+lar 23a/12, 46b/02
a.+lara 1b/11
a.+larda 11b/09
a.+lardan 2a/02, 23a/11, 24b/05
a.+ları 32a/02, 49a/05, 59a/01
a.+uñ 7b/08, 10b/06, 10b/09, 10b/12, 10b/13, 11a/02, 11a/03, 11a/06, 11a/09, 11b/08, 15a/01, 15b/03, 17a/01, 17b/04, 17b/09, 18a/05, 18a/06, 18a/07, 18a/08, 18b/05, 18b/12, 21b/06, 21b/08, 24b/08, 25b/05, 26b/03, 26b/06, 26b/13, 27a/01, 27a/13, 27a/13, 27b/04, 27b/07, 27b/10, 27b/12, 27b/13, 28a/02, 28a/04, 28a/06, 28b/07, 28b/11, 29a/04, 29b/01, 29b/02, 29b/11, 30a/13, 30b/11, 30b/12, 31a/09, 31a/11, 31b/05, 31b/12, 32a/03, 32b/11, 32b/12, 32b/13, 33a/05, 34a/11, 34b/04, 35a/03, 35a/07, 35a/11, 36a/09, 36b/01, 36b/04, 38a/03, 38a/05, 38a/09, 38a/12, 39a/12, 40b/11, 43b/10, 46b/06, 47b/01, 47b/11, 48b/08, 50b/11, 51a/02, 51a/03, 51a/05, 51a/07, 51a/07, 52b/05, 53a/02, 53a/09, 53a/13, 55a/04, 55a/09, 55a/11, 55b/13, 57b/09, 58a/07, 59a/09, 59b/09, 59b/13
[=180]

at siñegi At ve sığırların kuyruk altlarına ve bacaklarının iç tarafına yapışan, uzun bacaklı, vücudu yassı, kanatları büyük sarımsı bir sinek çeşidi.
a. (at siñeklerinüñ)23b/07
[=1]

at- Bir şey ibir hedefe veya bir tarafa doğru fırlatmak.
a.-a 31b/07
a.-ar 34b/03
a.-dugı 32a/05, 32a/07
a.-maḳdur 31b/04
[=5]

ata Ced, dede, büyük baba ve aynı soydan daha önce yaşamış olan kimse.
a. 14b/13, 26b/12, 47b/13
a.+m 24b/04, 25b/02, 26b/02, 27b/11, 35a/10, 47a/13
a.+muñ 1b/10
[=10]

ateş Far. Odun, kömür gibi maddelerin yandıktan sonraki sıcak ve kırmızı durumu, yanmış kömür ve odun, kor.
a. 8b/02, 8b/03, 8b/09, 14b/13, 15a/01, 17a/09, 19a/06, 19b/04, 21b/09, 24b/06, 33a/07, 37b/02, 41a/10, 42b/01, 42b/11, 46a/10, 47b/13, 54b/04, 55b/06, 55b/10, 56a/01
a.+de 8b/12, 53b/02
a.+den 46a/14, 59a/07
a.+e 18b/14
a.+le 9a/07, 20a/03, 22a/08, 32b/10, 39b/07, 45a/13, 45b/07, 46a/09, 48a/04, 52b/09, 53a/01, 53b/10
[=38]

atıl- Yay ve tokmak gibi özel araçlarla ditilmek.
a.-mış 21b/01
[=1]

ātīü'l-beyān Ar. Aşağıda zikredilen, aşağıda sözü geçen.
a. 8a703, 36b/10
[=2]

aya Ayak tabanı.
a.+sı 57b/09, 58b/10
a.+sına 57b/06
a.+sında 57a/01
a.+sınuñ 59a/02
a.+yı 57b/11
[=6]

ayaḳ Vücudun bacaktan ayak bileğiyle ayrılan ve yere basıp durmayı, yürümeyi sağlayan kısmı.
a. 52b/04, 58b/11
a.+a 41b/04
a.+da 53b/01
a.+ı(ayağı) 7a/01, 40b/01, 41b/02, 58b/09
a.+ına(ayağına) 41b/10
a.+ında (ayağında)2b/01
a.+ları 38a/09, 41b/09, 42a/10, 52a/10, 52b/01
a.+larına 52b/05, 52b/07
a.+larında 50b/11
a.+uñ(ayağuñ) 43b/13
[=19]

ayaḳ ṭaşı Ayağı törpülemekte kullanılan bir tür taş
a.+yla 5b/03, 6a/08
[=2]

ayaḳsız Ayağı olmayan.
a. 13a/12
[=1]

ʿayān Ar. Açık, aşikar, gözle görülür, belli.
a.+en 56b/10
[=1]

ayġır Damızlık erkek at.
a. 10b/06
[=1]

ʿayn Ar. Göz, gözle görünen.
a. 2a/09
[=1]

ʿaynı Ar. Ayırt edilemeyecek kadar benzeri.
a.+yla 22b/08
[=1]

ayru Farklı, değişik, başka.
a.+ ol- 35b/04
[=1]

ayu İri gövdeli memeli bir hayvan. *Ursus arctos*
a. 11a/10, 39b/12
[=2]

ayva Armut biçiminde üstü tüylü, sarı, sert, ufak çekirdekli, buruk bir tadı olan meyva. *Cydonia oblana.*
a. 29a/07, 30a/09
[=2]

ʿayyānen Ar. Ayan olarak, açıkça.
a. 10b/13
[=1]

az Miktarı, derecesi, niteliği belli bir derecenin altında olan, çok olmayan.
a. 5a/02, 17a/02, 21b/06, 59a/10, 60a/08
a.+ az 48a/10
[=6]

az- 1. Etkisini arttırmak, çok şiddetli bir hal almak fazlalaşımak.
a.-mış 56b/11
a.-up 45a/02
a. -ar 46a/14
2. (Yara için) İltihaplanıp, kötüye gitmek.
a.-up 3b/11, 9a/08
[=5]

aʿżā Ar. Vücudu meydana getiren parçalar, organlar.
a.+sı 18a/10
a.+sına 50a/01
a.+sından 50a/07
a.+yı 9b/08
[=4]

azacuḳ Az miktarda olan, azıcık.
a. 42a/07, 51b/05
[=2]

ʿaẓametü's-sebaḳ (krş. ʿaẓmü's-sebaḳ) Ar. Kol kemiği.
a. 52b/08
[=1]

azar azar Az miktarda, az az, yavaş yavaş.
a. 14a/09, 21b/04, 32b/02, 43b/04, 44b/01, 59b/02
[=6]

ʿaẓīm Ar. Çok şiddetli.
a. 50a/13
[=1]

ʿaẓmü's-sebaḳ (krş.ʿaẓametü's-sebaḳ) Ar. Kol kemiği.
a. 52b/08
[=1]

azu Azı dişi.
a. 29b/02
a.+ları 29b/03
[=2]

azvay Sarı sabır. Zambakgillerden bir süs bitkisi.
a. 16a/13, 16b/12, 18a/07, 33b/04, 33b/06, 40b/12, 42b/08, 42b/10, 46a/06, 48a/09, 52a/13, 52b/02, 54a/04, 59a/12
[=14]

B

bāb Ar. Bir kitabın bölümlerinden her biri.
b. 3a/11, 5a/04, 6b/05, 7a/07, 7b/09, 8a/11, 8b/10, 9b/04, 10a/12, 11a/04, 11b/01, 11b/06, 12a/09, 12b/05, 13a/04, 13a/10, 13b/06, 14b/13, 15a/12, 15b/13, 16a/03, 17a/01, 17b/04, 17b/12, 18a/10, 18b/02, 18b/11, 19a/07, 19b/05, 19b/12, 20a/10, 20b/02, 20b/10, 21a/10, 21b/11, 22a/09, 22b/02, 22b/10, 23a/04, 23b/04, 23b/09, 24a/07, 24b/04, 25a/02, 25b/01, 25b/09, 26a/06, 26b/02, 26b/12, 27a/07, 27a/12, 27b/06, 27b/10, 28a/07, 28a/13, 28b/07, 29a/03, 29b/01, 29b/10, 30a/04, 30a/13, 30b/03, 30b/12, 31a/09, 31b/03, 31b/12, 33b/01, 34b/04, 35a/02, 35a/14,

37b/01, 37b/11, 38a/02, 38a/08, 39b/02, 39b/05, 39b/08, 39b/13, 40a/13, 40b/10, 41a/01, 41a/07, 41b/01, 42a/01, 42b/03, 43a/01, 43b/10, 44a/11, 45a/11, 46a/02, 46b/03, 47b/11, 48a/02, 48a/07, 48a/13, 49a/04, 49b/13, 50a/08, 50b/04, 50b/11, 51a/08, 51a/13, 51b/07, 51b/11, 52b/08, 52b/12, 53a/02, 53a/07, 53a/11, 53b/08, 53b/11, 54a/10, 54b/01, 54b/09, 55a/01, 55a/04, 55a/09, 55b/05, 55b/13, 56a/11, 56b/06, 57a/06, 58a/03, 58a/10, 58b/09, 59a/06, 59a/09, 59b/13, 60a/06
b.+ (b.u'ẕ-ẕarūrāt) 11b/13, 12a/08
b.+dur 32a/07
b.+-ı evvel 32a/10
b.+-ı evvelī 2a/02
b.+ında 31a/03, 34b/11, 41a/05
b.+lar 7a/06
b.+larında 25a/11, 33a/13, 52a/07
[=141]

ba‹dehü Ar. Sonra.
b. 5b/05, 6a/07, 11a/02, 17a/06, 23b/13, 25b/11, 27b/02, 28b/02, 36b/13, 37a/01, 39a/05, 56a/05, 56b/05, 58a/01
[=14]

bādem Far. İki çeneklileler sınıfının gülgiller familyasından, pembe ve beyaz çiçekler açan 5-12 cm boyunda ağaç ve bunun çağla halindeyken tamamı dış kabuğu sertleşince içi yenen şekercilikte ve tatlıcılıkta kullanılan meyvesi.
b. 31b/10, 35a/08, 35a/08, 35a/10, 36b/03, 36b/09, 37a/06
[=7]

bağ Bir şeyi başka bir şeye bir çok şeyi bir birine bağlamaya yarayan ip, sicim, tel gibi şeyler.
b.+ı 9a/12, 24a/02
[=2]

bağla- Bir şeyi bir yere veya bir şeye tutturmak.
b.-mayalar 12b/09
b.-mayup 38b/02
b.-rlar 47b/11, 51b/04, 51b/06
b.-ya 31a/06, 44a/07, 50a/09, 51a/02, 54a/10, 56a/14, 59a/04
b.-yu 54a/05
b.-yu ḳoy- 49a/12
b.-yup 7b/10, 9a/11, 9b/10, 17a/11, 20b/07, 24a/02, 40b/07, 47b/09, 49b/04, 53a/10, 54a/07, 56a/04, 56a/07, 56b/03, 58b/06, 60a/10
[=30]

bağlu İp veya başka bir araçla bir şeye, bir yere bağlanmış olan.
b. 31a/02
[=1]

bā-ḫuṣūṣ Far. Özellikle, bilhassa.
b. 4b/08
[=1]

bakır Dövme yoluyla kolayca işlenebilen, şekil verilebilen, kırmızıya çalar renkte, sembolü Cu olan metal element.
b. 53b/07
b.+dan 53b/02
b.+ı 53b/05
[=3]

bakla Ar. İri taneli kabuksuz veya fasulye gibi yeşil kabuğu ile pişirilip yenen, yurdumuzda çok bol yetişen bitki. *Vicia faba.*
b.+ 7b/07
[=1]

bal Arıların çiçeklerden topladıkları bal özü denen sıvı ile yaptıkları, rengi beyazdan esmere kadar değişen, koyu kıvamda tatlı madde.
b. 13b/01, 15b/11, 18a/07, 19a/03, 20a/11, 28a/06, 36a/08, 44b/08, 46a/10, 49a/02, 53b/05, 54b/13
b.+ı 29a/07

b.+ın 25a/04
[=14]

bal mumı Arıların karın halkalarının altında bulunan deri altı bezlerinden çıkardıkları ve bununla peteklerini yaptıkları yumuşak, sarımsı madde.
b. 8b/01, 8b/04, 8b/08
[=3]

balçuḳ Koyu kıvamda, özlü ve yapışkan çamur.
b. 46a/05, 52a/13
b.+ı(balçuġı) 51b/05
b.+ına(balçuġına) 30a/11
[=4]

baldır Bacağın diz kapağından ayak bileğine kadar olan kısım.
b.+ınuñ 50a/03
[=1]

baldırı ḳara Eğrelti otu cinsinden , nemli yerlerde taşlar arasında biten, yapraklarının sapları saça benzeyen bi bitki.
b. 7a/02
[=1]

balıḳ tutḳalı Mersin, morina gibi balıklardan çıkarılarak hazırlanan ve kuvvetli yapıştırma hassası olan yarı şeffaf beyaz madde.
b. 42b/10
b.+ndan 7a/03
[=2]

Balmumı Arıların peteklerini yapmak için salgıladıkları yumuşak madde.
b. 19b/03, 20a/06, 23b/05, 34a/05, 34b/13
[=5]

baña Ben zamirinin yönelme hali.
b. 5b/13, 10b/04, 24b/09, 51a/04, 59b/01
[=5]

baraṣ Vücutta yer yer lekeler görülen hastalık, abraşlık, alaca hastalığı, cüzzam.
b. 3b/11, 5a/04, 5a/09, 5b/13, 6a/07, 6a/10
b.+a 6a/03, 6a/09, 6b/02
b.+larına 6a/04
b.+uñ 5b/03, 5b/09, 6b/02, 6b/03
[=14]

bārgīr Far. Beygir.
b. 43b/10
[=1]

bārid Ar. Soġuk.
b. 3b/13, 4a/01, 4a/05, 34a/09, 34a/13, 48a/08
[=6]

bādezīgenī Far. Başta bulunan bir damar türü.
b. 2a/07, 22b/12, 27b/04
[=3]

barmaḳ 1.İnsanın ve bazı hayvanların el ve ayakların son bölümünü oluşturan eklemli uzantılardan her biri, parmak.
b. 32b/03, 42a/04, 45a/14
b.+la 28a/10
b.+uñla 23a/06
2. Eski ölçü sisteminde 1586 yılına kadar arşının altmışta birine, bu tarihten sonra yirmi dörtte birine eşit olan uzunluk ölçüsü birimi.
b. 13b/09, 47b/07
[=7]

baʿaru'l-ḥardūn Ar. Kertenkele türünden bir bir sürüngen pisliği.
b. 24a/12
[=1]

baṣ- Bir yere herhangi bir şeyi baskıyla sürmek, bastırmak.
b.-a 9a/02, 9a/07, 41a/07, 53b/08
b.-asın 23b/06

b.-up 5b/06, 9b/01, 9b/10, 12b/03, 14a/04, 17a/06, 22b/06, 40b/05, 44b/02, 48a/08, 49b/07, 52a/05, 53a/05, 60a/12
[=19]

başġu (krş. başḳu) Altına konan maddeyi basıp ezen veya sıkan alet.
b.+laruñ 33b/02
[=1]

başıl- Üzerine kuvvet uygulanmak, kuvvetle sıkıştırılmak, bastırılmak.
b.-a 10a/01, 24a/11, 33a/09, 43b/06, 46a/01, 52a/07, 53a/06, 58b/11, 59a/12
[=9]

bāsilīḳūn Ar. Büyük yaralarda kullanılan bir çeşit merhem.
b. 52a/07
[=1]

başḳu Yarayı kapatmak, yaraya basınç yapmak için üzerine kapatılan, örtülen madde.
b. 33b/03, 48a/08
b.+lar 42b/07, 44b/02, 52a/12, 59a/11
b.+laruñ 42b/07, 48a/14
b.+nuñ 59a/12
b.+yı 40b/12, 46a/06, 51a/10
[=12]

baş 1. İnsan vücudunun göz, kulak, ağız, burun gibi duyu organlarının ve beynin bulunduğu en üst, hayvan vücudunun en ön kısmı, kafa.
b. 2b/04, 4a/07, 18a/11, 18b/02, 18b/03, 40a/01, 45a/12, 45b/10
b.+da 4a/08, 17b/05, 48a/10
b.+dadur 2a/06
b.+daki 2b/03
b.+ı 12b/12, 13a/03, 30b/06, 40a/02
b.+ın 12b/11, 23b/07
b.+ına 17a/10
b.+ında 13a/03, 17b/09
b.+ını 26b/06
b.+ta 17a/04
2. Bir şeyin başladığı yer, baş taraf.
b.+da 32a/10
b.+ı 29b/07
b.+ına 18b/08, 44a/12
b.+ında 41b/13, 42a/13
b.+ıyla 11b/10, 47b/02
b.+larınuñ 41a/02
[=33]

bat- Bir sıvı veya yumuşak bir maddenin içine gömülmek.
b.-mış 58b/01
b.-sa 58a/12
b.-up 14a/10, 42a/06, 58a/14
b.-up-bit-üp 32b/09
[=6]

baṭbāṭ Patlıcangiller familyasından, büyük yapraklı, sarımsı, mor çiçekli, yaprakları ağılı bir çeşit bitki. *Hyoscyamus niger.*
b. 29a/11
[=1]

batır- Bir sıvının içine daldırmak.
b.-up 8b/06, 13b/13, 60a/11
[=3]

baṭmān Far. Yerine ve ölçülen mala göre birimi değişen (Ülkemizde 2 ile 8 okka arasında) eski bir ağırlık ölçüsü.
b. 4a/09, 7b/04, 15b/05, 20b/01, 35b/10, 36a/03, 36a/05, 36a/05, 36a/10, 36b/11, 37a/07, 40a/07, 40a/08
b.+a 4a/09, 4a/13, 4b/01, 4b/02, 4b/03, 4b/04, 4b/06, 5a/02
b.+dan 4a/09, 4a/12, 4a/13, 4b/02, 4b/02, 4b/05, 5a/02
[=28]

bayaġı Değişik bir tarafı bulunmayan, sıradan.
b. 58a/03
[=1]

bayıl- Geçici bir süre için şuur kaybına uğrayarak kendinden geçme.
b.-up 4b/08
[=1]

bayṭar-nāme Ar. Evcil hayvanların hastalık ve tedavileri üzerine İslam medeniyetinde yazılmış tıp kitaplarının genel adı.
b. 1b/09
b.+lerde 12b/06, 16b/04, 19a/12
[=4]

baʿż (krş. baʿżı) Ar. Birtakım, kimi.
b. 4b/07, 8a/05, 9b/11, 16b/04, 20a/08, 20b/12, 21a/11, 23a/12, 42a/10, 44b/09, 44b/12, 46b/10, 48b/13, 49b/09, 51a/01, 51a/04, 51b/03, 52b/10, 55a/08, 55b/09, 57b/04, 57b/10, 59a/01
b.+ıyla 22b/06
[=24]

baʿżı Ar. Birtakım, kimi.
b.+lar 8a/06, 12a/11, 18a/04, 20a/09, 47a/09, 47a/10, 47a/12, 47b/06, 51b/04, 52b/11, 54a/12, 55b/10, 59b/04
b.+ları 10b/05
b.+nı 11b/12
b.+sı 59b/10, 59b/10
[=17]

be-ġāyet Far. Son derece, pek çok, fazlasıyla.
b. 3a/06, 6a/09, 11a/03, 27b/12, 28a/03
[=5]

behaḳ-ebyāż Ar. Ciltte beyaz lekeler oluşan bir hastalık.
b. 6b/06
[=1]

beher Far. Her bir.
b. 35b/10
[=1]

bekmez Üzüm, dut vb. meyvelerin koyuca bir kıvama gelinceye kadar kaynatılmasından elde edilen tatlı sıvı.
b. 10a/02
[=1]

belesān Ar. Pelesenk ağacı, mürver ağacı, balsam ağacı.
b. 19a/10
[=1]

ben Tekil 1. şahıs zamiri.
b. 1b/10, 10b/11, 40a/13, 40b/09
b.+üm 49b/07
[=5]

benefşe Far. Menekşe kelimesinin eski ve asıl şekli, menekşegillerden, çiçekleri tek renkli yaprakları yürek biçminde olan, bir veya çok yıllık otsu bitki. *Viola.*
b. 18b/10, 19a/01, 19a/02, 34a/12, 35a/05, 36b/04
[=6]

berāber Far. Birlikte.
b. 15a/10, 18a/06
b.+ ol- 9b/03
b.+ce 8a/01, 9a/03, 13b/11, 15b/10, 22a/02, 22a/06, 22b/09, 23a/03, 24a/13, 26b/01, 26b/10, 28b/10, 29a/08, 29a/13, 35a/01, 36a/03, 36a/08, 37a/06, 39a/11, 39b/01, 46a/07
[=24]

berāberce Bir arada, birlikte.
b. 5b/09, 8b/03, 10a/06, 19a/05, 19b/03, 20a/06, 20a/13, 27a/06, 27b/03, 33b/04, 42b/08, 42b/11, 43a/06, 43b/03, 47a/02, 48b/07, 49a/03, 49a/12, 49b/05, 50b/09, 51a/11, 52a/06, 52b/06, 53a/06, 53b/05, 54a/09, 56b/01
[=27]

ber-ḫār Far. Vurgulanmış.

b. 33a/13
[=1]

bernūf Bir bitki adı.
b. 43b/03, 47a/01
[=2]

bersīm Yonca.
b. 17a/13
[=1]

beşre Ar. Bir çeşit sivilce.
b. 53a/02
[=1]

beş Dörtten sonra gelen sayının adı.
b. 4b/05, 7b/04, 36a/03, 41b/04, 55a/11
[=5]

beşinci Beş sayısının sıra sıfatı, sırada yeri dördüncüden sonra, altıncıdan önce olan.
b. 7a/05, 35a/14
b.+leri 2a/09
[=3]

bevāṭınu'r-ricleyn Ar. Ayağın altındaki damarlar.
b. 2b/01
[=1]

beyān Ar. Açıklama, anlatma, söyleme.
b.+(ẕikr ve b. it-) 49a/07
b.+(ẕikr ve b. ḳıl-) 35b/04
b.+ eyle- 3a/11
b.+ it- 11a/05, 12a/10, 13a/10, 15a/13, 16b/05, 20b/13, 21a/01, 21b/12, 26a/12, 52a/10
b.+ olın- 11b/13
b.+ olunma- 30b/02
b.+ıdur 3a/13
b.+ındadur 2a/03, 6b/06, 13a/04, 17b/12, 18a/10, 18b/03, 19a/08, 22b/11, 24b/04, 25b/02, 28a/07, 29b/11, 31a/10, 32a/11, 33b/01, 35b/01, 41a/02, 46b/04, 48a/03, 53a/07, 53a/12, 54b/02, 55a/02, 55b/05, 57a/06
[=41]

beyān Ar.Bir cins yabani armut.
b. 35b/07, 36b/09, 37a/01, 37a/05
[=4]

beyāż Ar. Kar renginde olan rengin adı.
b. 6a/01, 24a/01, 36b/03, 36b/07
b.+ ol- 6a/05
b.+ını 37a/02
[=6]

beyne'l-kāf ve'l-nūn Ar. "Kaf ve nun arasındadır." Burada kef, lam ve mim harflerine atıf ile "kelam" kelimesinden bahsedilmektedir.
b.+dur 1b/03
[=1]

bezr-benc Ar. Keten tohumu, "ban otu" denilen uyku verici ve gözbebeğini açan bir ot tohumu.
b. 29a/11
[=1]

bıçaḳ Bir sap ve kesici bir madeni kısımdan meydana gelen kesme aleti.
b. 50b/01, 55a/12, 55b/10, 56b/10, 58a/12
b.+ıla(bıçaġıla) 47a/13
[=6]

bıldırçın Tüyleri benekli, boz renkli, bacakları kısa, gövdesi etli, sonbahara yakın avlanan, eti çok lezzetli, kekliğe benzer küçük, göçücü bir av kuşu.
b.+ yaġı 11b/05
[=1]

bi-ʿavni'llāh Ar. "Allah'ın yardımıyla."
b. 5b/07, 6b/13, 7a/05, 8a/08, 12a/09, 13b/07, 14a/01, 22a/13, 23b/08, 24b/03, 56b/03, 59b/07, 60a/12

[=13]

biber Yun. Yurdumuzda bol yetişen, patlıcangillerden otsu bitki.
b. 15b/02, 21a/06, 22a/01, 22a/01, 22a/06, 23b/02, 39b/01
[=7]

bi'iẕni'llāh Ar. Allah'ın izniyle.
b. 5b/12, 6a/03, 7b/12, 8a/10, 10b/07, 13b/12, 20b/01, 20b/09, 26b/07, 26b/12, 27a/05, 27b/08, 49b/04
[=13]

bil İnsan vücudunun orta kısmında göğüsle karın arasında hafifçe darlaşmış olan ve kuşak bağlanan, hayvanlarda omuzla sağrı arası olan yer.
b.+i 38a/09
[=1]

bil- Bir şeyi anlamış ya da öğrenmiş bulunmak.
b.-dügüm 40b/09
b.-dügümüz 54a/13
b.-dükde 36a/11
b.-gil 2a/03, 5a/04, 12b/06, 14b/06
b.-se 3b/10
b.-üp 17a/03
b.-ür 17a/02, 24b/08
[=11]

bildür- Bilinir duruma koymak, açıklamak.
b.-üp 3b/08
b.-ür 7a/08, 7b/09, 8a/11, 11b/01, 11b/07, 12b/05, 13a/11, 13b/06, 14b/13, 15b/13, 16a/04, 19b/06, 19b/12, 22b/03, 23b/10, 24a/08, 26b/02, 26b/13, 27a/08, 27a/12, 27b/11, 29a/04, 30b/01, 30b/04, 34b/05, 35a/02, 37b/02, 39b/06, 40a/01, 41a/08, 44a/12, 45a/11, 49a/05, 49b/13, 50a/08, 50b/05, 50b/12, 51a/09, 51a/13, 52b/12, 53b/08, 53b/11, 55a/10, 56a/12, 58a/04, 59a/07
[=47]

bilegü ṭaşı Bileme işinde kullanılan çok ser bir taş.
b. 21a/06, 24a/05
[=2]

bilici Bilen kişi.
b.+ ol- 3b/13, 4a/06
[=2]

bilin- Hakkında bilgi sahibi olmak, öğrenilmiş bulunmak.
b.-dükde 11b/03
b.-e 37b/12
[=2]

bil-külliye Ar. Büsbütün.
b. 43b/13, 44a/02, 46a/14, 56b/06, 57a/12, 58a/02
[=6]

bi'llāhil-müsteʿān Ar. Kendisinden yardım beklenen Allah.
b. 2a/01
[=1]

bilmezlik Bilmez olma durumu, bilmeme.
b.+le 4b/07
[=1]

bilmiş Öğrenmiş, haberdar, bilen.
b.+ ol- 44a/11
[=1]

bir Sayıların ilki, tek, herhengi birvarlığı belirsiz olarak gösteren (sayı).
b. 3b/05, 3b/06, 3b/07, 3b/09, 4a/09, 4b/02, 4b/04, 5a/01, 5a/02, 5a/03, 5a/03, 5a/06, 5a/09, 5a/10, 5a/12, 5b/03, 5b/06, 5b/07, 5b/10, 5b/12, 5b/12, 6a/03, 6a/04, 6a/06, 6a/06, 6a/09, 6a/11, 6a/12, 6b/07, 7b/02, 7b/02, 7b/03, 7b/05, 7b/05, 8a/06, 8a/09, 8b/11, 9a/05, 10a/01, 10a/03, 10a/04, 10a/05, 10b/06, 10b/06,

11a/01, 11a/08, 11a/09, 11a/11, 11b/01, 11b/08, 12a/03, 12b/06, 12b/11, 13a/12, 13b/01, 13b/04, 13b/13, 14b/07, 14b/11, 15a/06, 15a/07, 15a/09, 15a/12, 15a/13, 15b/03, 15b/06, 16a/06, 16a/12, 16b/06, 16b/11, 17a/08, 17a/11, 17b/02, 17b/07, 18b/04, 18b/13, 19a/01, 19a/02, 19a/04, 19b/09, 20a/02, 20a/09, 20a/12, 20b/01, 20b/03, 20b/04, 20b/06, 20b/07, 20b/07, 20b/08, 21b/05, 21b/10, 22a/02, 22a/03, 22a/04, 22a/05, 22a/08, 22a/13, 22b/01, 22b/13, 23a/01, 24a/01, 24a/11, 24b/01, 24b/11, 25a/03, 25a/04, 25a/09, 25b/03, 25b/05, 25b/07, 25b/07, 25b/08, 25b/10, 26a/01, 26a/03, 26a/06, 26a/07, 26a/12, 26b/03, 26b/06, 26b/06, 26b/07, 26b/08, 26b/11, 27a/02, 27a/03, 27a/05, 27a/10, 27b/04, 27b/09, 27b/13, 28a/01, 28a/01, 28a/03, 28a/05, 28a/09, 28a/12, 28b/03, 28b/05, 28b/11, 28b/13, 29a/08, 29a/10, 29b/11, 30a/02, 30a/10, 30b/07, 30b/08, 30b/09, 30b/13, 31b/01, 31b/12, 32b/07, 32b/08, 33a/01, 33a/06, 33a/08, 34a/06, 35a/02, 35a/03, 35a/05, 35a/12, 35b/04, 35b/04, 36a/01, 36a/07, 36b/01, 36b/03, 36b/06, 36b/07, 36b/08, 36b/08, 36b/11, 37a/04, 37a/06, 37a/08, 37a/09, 37a/12, 37b/09, 38a/10, 38b/02, 39a/07, 39b/10, 39b/11, 40a/07, 40a/09, 40a/09, 40a/10, 40b/04, 40b/09, 41a/01, 41a/04, 41a/10, 41a/11, 41b/01, 41b/03, 41b/13, 42a/05, 42a/08, 42b/04, 42b/04, 42b/04, 42b/10, 43a/01, 43a/02, 43a/08, 43a/13, 43b/02, 44a/02, 44a/12, 45a/02, 45a/04, 45b/08, 45b/08, 45b/13, 46b/05, 47a/03, 47b/12, 48a/03, 48a/07, 48a/08, 48a/13, 49a/05, 49a/10, 49a/11, 49a/13, 49b/02, 50a/04, 50a/05, 50a/09, 50a/13, 50b/06, 50b/08, 52b/05, 52b/13, 53b/09, 53b/09, 53b/11, 53b/12, 54a/02, 54a/05, 54a/06, 54a/08, 54a/10, 54b/06, 54b/10, 55a/13, 55b/05, 56a/01, 56a/04, 56a/10, 56a/14, 56b/09, 57a/08, 58a/05, 58a/14, 58b/01, 58b/04, 59a/02, 59b/08, 59b/11, 59b/13, 60a/09

b.+i 47a/11

[=265]

biraz Bir parça, azıcık.

b. 29a/02, 46b/06, 54a/05

[=3]

birbiri (krş. biri biri) İki ya da daha fazla şey yahut kimsenin yerini tutar, bir öteki.

b.+ne 19a/11, 25a/09, 50b/14

[=3]

birer Bir sayısının her birine bir veya her defasında bir tane anlamına gelen üleştirme şekli.

b. 6b/11, 7a/03, 8b/08, 9a/06, 13b/09, 15b/05, 16b/02, 17b/02, 21a/06, 23a/02, 23b/02, 24a/06, 24a/11, 24b/02, 25a/13, 25b/06, 25b/13, 26a/05, 26b/05, 35b/07, 35b/10, 35b/13, 37b/08, 41a/10, 43a/12

[=25]

biri Her hangi bir şahıs veya şey.

b. 2a/04, 2a/05, 15a/05, 35b/02, 35b/02, 35b/02, 42a/01, 42b/08, 49b/04

b.+leri 10b/03, 24b/08, 50b/12, 53b/12, 59b/01

b.+lerin 51b/07

b.+lerinden 3b/05

b.+nden 16b/02, 17b/02, 21a/06, 21a/07, 23a/01, 23b/02, 25a/13, 25b/13, 26b/05, 35b/07, 35b/08, 37a/01, 37b/08, 41a/10

b.+ni 8a/04, 19b/08, 41a/05

b.+nüñ 35b/04

b.+yle 12b/03, 14a/04, 25a/11, 31a/04, 33b/03, 34b/12, 48a/14, 54b/05
[=42]

biri biri (krş. birbiri) İki ya da daha fazla şey yahut kimsenin yerini tutar, bir öteki.
b.+nden 4a/03, 5a/10
b+ne 10a/05, 53a/08
[=4]

birin Birini, herhangi birini.
b. 23b/07, 24a/04, 50a/11, 56b/05
[=4]

birḳaç Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır, üç beş tane kadar, az sayıda.
b. 5a/09, 8b/11, 13a/02, 27a/10, 30b/09, 42a/11, 53b/12
[=7]

bi'smi'llāhir-raḥmāni'r-raḥīm Ar. "Rahmān ve Rahīm olan Allah'ın adıyla."
b. 1b/01
[=1]

birsām Ar. Gerçekten var olmayan bir şeyi varmış gibi yanlış idrak etme hastalığı.
b. 18a/01
[=1]

bi'ṣ-ṣavāb Ar. Sevap ile.
b. 17b/11
[=1]

bī-şek Far. Şüphesiz.
b. 32b/05
[=1]

bit İnsan ve birçok hayvanın vücudunda dış asalak olarak yaşayıp kanlarını emen, renksiz, sert derili, ısırıcı, tifüs, humma, veba gibi tehlikeli hastalıklar aşılayan vücutta yerleştiği yere göre baş biti, kasık biti, vücut biti gibi isimler alan kanatsız ufak böcek.
b. 10a/13, 10b/02, 10b/11
b.+i 10b/01
[=4]

bit- 1. çıkmak, meydana gelmek.
b.-er 53b/09
b.-mekdür 47b/12
2. Çıkmak uzamak.
b.-üp 40a/10, 56a/10
[=4]

bitişik Birbirine dokunacak kadar yaklaşmış veya yapışmış olan.
b.+ ol- 30a/05, 35b/03
[=2]

biz Çoğul 1. şahıs zamiri.
b. 9b/12, 10a/03, 49a/06, 54a/13, 57b/12
b.+den 1b/11
b.+üm 12a/04, 26b/04, 31a/08, 33a/13, 38a/07, 60a/13
[=12]

boġ- Bir canlının nefes almasına engel olarak öldürmek.
b.-mışdı 35a/12
[=1]

boġaz Ağız boşluğundan sonra yiyeceklerin geçtiği, ağızla gırtlak arasındaki dar kısım ve bu kısmın dış tarafı.
b.+a 2b/10, 30a/05, 32a/11
b.+ın 35a/03
b.+ında 32a/04
b.+ından 31b/13
b.+ınuñ 31a/11
b.+uñ 27b/08, 35a/09, 36b/07
[=10]

boġazla- Boğazını keserek öldürmek.
b.-maḳdan 43b/09
[=1]

boġum Bir şeyin boġulmuş sıkılmış yeri.
b. 45a/02, 45a/04
[=2]

boḳ Testere ile biçilen veya rende, matkap, törpü vb. araçlarla işlenen bir şeyden dökülen kırıntılar, talaş.
b.+ı 53b/05
[=1]

bol İçine girecek şeyin gerektirdiğinden daha geniş olan.
b.+ itdür- 14a/10
b.+ ol- 28a/12
[=2]

bora Beyaz toz halinde maden.
b. 22b/13
[=1]

boşan- (Kan, su, ter, yaġmur gibi şeyler için) Birdenbire ve şiddetle akmak, dökülmek.
b.-sa 14a/13
b.-up 45b/04
[=2]

boy Meyan kökü. *Piyan.*
b. 15b/04, 35b/07, 35b/11, 37a/05, 38a/03, 38a/13, 39b/01, 39b/12, 43b/02, 50b/08
[=10]

boya Üzerine sürüldüġü, içine katıldıġı şeye renk veren ve bu maksatla kullanılan madeni, sentetik veya bitkisel madde.
b. 5a/12, 5a/12, 7a/02
b.+dan 6b/07, 6b/11
[=5]

boynuz Bazı hayvanların başında bulunan tırnak gibi bir maddeden sert sivri bazende çatallı madde.
b. 31a/05
b.+ı 10a/04
[=2]

boyun Vücudun omuzlarla baş arasında kalan ve başı bedene bağlayan kısmı.
b. 40b/05
b.+ı(boynı) 40b/03
b.+ın(boynın) 38b/01
b.+ına(boynına) 35a/11, 38a/12, 38b/03, 38b/08, 46b/06
b.+ını(boynını) 38b/04, 38b/06
b.+ları 40b/02
b.+uñ(boynuñ) 40b/06
[=12]

bögreg Kandaki zararlı maddeleri temizleyip süzen ve idrar olarak mesaneye veren son kaburgalar hizasında omurganın iki yanında saġlı sollu yer alan, fasulye biçiminde iki organdan her biri.
b.+i 49b/01, 56a/03, 56b/02
[=3]

böyle Bunun gibi olan, buna benzer, bu türlü, bu tarzda.
b. 13a/07
[=1]

bu İşaret sıfatı.
b. 4a/12, 4b/06, 5a/04, 5a/07, 5b/12, 6a/08, 6b/03, 6b/04, 7a/03, 7a/08, 7a/12, 7b/07, 9a/01, 9b/10, 9b/11, 10a/11, 12b/01, 12b/04, 13a/09, 13b/10, 14a/11, 14b/07, 14b/11, 14b/12, 15a/11, 16a/09, 16b/08, 16b/09, 17a/03, 17a/08, 17a/12, 17b/01, 17b/12, 18a/02, 18a/02, 18a/12, 19a/13, 19b/04, 19b/11, 19b/12, 20a/07, 20a/08, 21a/04, 21a/08, 21a/11, 21b/03, 21b/09, 22a/07, 22b/06, 23a/11, 23b/05, 23b/06, 24b/05, 25a/06, 26a/10, 26b/13, 27a/12, 29a/03, 30a/01, 30b/10, 31a/02, 31a/13, 32a/07, 32b/04, 33a/11, 34a/04, 34b/05, 34b/12, 35a/11, 35b/01, 36a/03, 36b/04, 37a/04, 37a/07, 39a/07,

39a/08, 39b/05, 39b/08, 40a/06, 40b/08, 40b/09, 40b/12, 41b/05, 42a/03, 42a/08, 42b/01, 42b/03, 43a/08, 44a/10, 44a/12, 44a/13, 45a/06, 45a/07, 45a/10, 46a/05, 46a/11, 46b/02, 46b/04, 46b/05, 46b/10, 47a/05, 47b/05, 48a/03, 48a/11, 48b/10, 49b/02, 49b/06, 49b/07, 49b/08, 49b/10, 49b/13, 50b/03, 51a/03, 51a/03, 51a/13, 53a/05, 53a/08, 53a/12, 53b/09, 54b/11, 55b/05, 56a/10, 56b/05, 56b/12, 57a/06, 57b/05, 58b/04, 58b/13, 59a/13, 59b/08, 59b/10, 59b/11, 60a/04, 60a/05, 60a/06, 60a/12
b.+dur 3b/01, 3b/08, 4b/11, 6a/01, 7b/02, 7b/05, 8a/09, 9a/02, 9a/05, 9a/09, 9b/09, 9b/12, 10a/04, 10b/08, 11a/01, 11a/06, 11b/09, 12a/04, 13b/11, 13b/13, 14b/05, 14b/08, 15a/05, 15a/07, 15b/04, 15b/09, 16a/01, 16b/10, 16b/12, 17a/04, 17b/05, 18b/04, 18b/06, 19a/01, 19a/05, 19b/03, 19b/08, 20a/06, 20a/11, 20b/06, 21a/05, 21b/13, 22a/03, 22b/03, 22b/07, 22b/12, 23a/05, 23b/01, 24a/05, 24a/08, 24b/06, 24b/12, 25a/04, 25a/08, 25a/12, 25b/04, 25b/05, 25b/07, 25b/12, 26a/02, 26a/03, 26a/09, 26b/04, 26b/08, 27a/02, 27a/04, 27a/06, 27a/09, 27b/07, 28a/04, 28a/05, 28b/03, 28b/05, 28b/09, 29b/04, 29b/06, 29b/13, 30b/13, 31a/04, 31a/08, 31b/05, 32a/01, 33a/03, 33b/01, 33b/04, 33b/11, 34a/10, 34b/07, 34b/10, 34b/13, 35a/04, 35b/06, 36a/01, 36a/07, 36b/02, 36b/07, 36b/11, 37a/04, 37a/08, 37a/11, 37b/06, 37b/09, 38a/07, 39a/10, 39b/01, 39b/09, 40b/09, 41a/03, 41a/09, 41b/06, 42b/08, 43a/04, 43b/02, 43b/08, 44b/01, 45a/03, 46a/03, 47a/11, 48a/01, 48a/09, 49a/07, 49b/04, 49b/11, 50a/08, 50b/05, 50b/12, 52a/11, 52b/04, 52b/09, 53a/01, 53a/05, 53a/09, 53b/10, 53b/12, 54a/01, 54a/13, 55b/14, 57a/07, 58b/10, 59a/12, 60a/01, 60a/07, 60a/13
b.+nda 50b/04
b.+ndan 21a/09, 32a/08, 43b/08, 51b/09
b.+nı 6b/09
b.+nlar 30a/06, 31b/10, 51b/06
b.+nlara 3b/12
b.+nlardan 7a/02
b.+nlardur 46b/13
b.+nları 16b/13, 20a/01, 27b/05, 28b/12, 38b/11
b.+nlaruñ 35b/04, 37b/08, 50a/06
b.+nuñ 5a/06, 31b/05, 31b/08, 39b/06
b.+nuñla 44b/11
b.+ña 7a/13, 59a/05
[=304]

bud Bacağın dizden kalçaya kadar olan kısmı.
b. 6b/10, 54b/02, 54b/10
[=3]

buġday Taneleri un ve ekmek yapımında kullanılan ve insanın başlıca gıdasını teşkil eden bitki.
b. 17a/08, 17b/08, 51b/05
[=3]

buḫār Ar. Isı etkisiyle sıvı ve bazı katı cisimlerin gaz durumuna geçmiş hali.
b.+ı 17a/10, 17b/09
[=2]

būḳalemūn Far. Yerine ve icabına göre tavrını hemen değiştirip bulunduğu yere uyan.
b.+(mūcid-i çarḫ-ı b.) 1b/02
[=1]

bul- Elde etmek, kazanmak.
b.-mayup(felāḥ bul-) 41b/12
b.-mayup(mecāl bul-) 31b/07
b.-maz 40b/10

b.-maz(ḳuvvet bul-) 34b/02
b.-unur 56b/11
b.-ur 13a/02
[=6]

bulamac Sulu ve cıvık hamur ve bu kıvamdaki karışım.
b.+ı 25b/13
b.+ını 17b/10
b.+ıyla 7b/03
[=3]

bulanıḳ Duru olmayan.
b.+ı (bulanığı) 17a/07, 27a/04, 27b/05
b.+ıyla (bulanığıyla) 20a/07,35a/01
[=5]

bulaşdur- Sürmek, sıvatmak, sıvaşıp yapışmasına sebep olmak.
b.-up 14b/04, 20a/05, 49a/02
[=3]

bulaşuḳ Bulaşmış olan.
b. 42a/13, 44b/08
[=2]

bulın- Elde edilmek, ele geçirilmek.
b.-an 22b/05
b.-duḳda 6a/12
b.-mayup 7a/06
b.-maz 5a/03, 12a/03
b.+mazsa 26a/02
[=6]

boncuḳ Cam, taş, sedef, tahta gibi maddelerden yapılan, ortası delik renkli süs tanesi.
b.+ı(boncuġı) 6a/04
[=1]

burçaḳ Baklagillerden, yuvarlak ve mercimeğe benzeyen, taneleri hayvan yemi olarak kullanılan bir bitki. *Lathyrus.*
b. 17a/13, 28b/12, 30a/11, 35b/11, 37a/09, 38a/03, 38a/13
[=7]

burıl- Döndürülüp bükülmek, kıvrılmak.
b.-mış 45a/04
b.-up 39b/03
[=2]

burun Yüzün ortasında alınla ağız arasında yer alan, çıkıntılı, iki delikli koklama organı.
b. 27a/08
b.+da 27a/13, 27b/06
b.+dan 3a/03, 4b/04, 26b/02, 27a/01
b.+ı(burnı) 26b/13
b.+ına(burnına) 15b/07, 15b/12, 17a/07, 17b/03, 17b/07, 18a/05, 18a/06, 18b/01, 18b/05, 18b/10, 19a/01, 26b/03, 26b/06, 26b/11, 27b/01, 27b/04, 27b/06, 27b/07, 30b/01, 31b/12, 34a/11, 35a/07, 35b/11, 36b/04, 38a/05, 38b/09, 39a/08, 39a/13, 46b/06, 46b/08
b.+ında(burnında) 27b/01
b.+ından(burnından) 27a/13, 32a/01
b.+ınuñ(burnınuñ) 14b/11
b.+larına 15b/03
b.+larınuñ 38b/05
b.+undan(burnundan) 26b/03
b.+uñ(burnuñ) 2a/13
[=46]

burūde Ar. Soğukluk, soğuk.
b.+den 4a/04
[=1]

buṭm Ar. Yabani fıstık ağacı.
b. 38b/11
[=1]

buyur- Söylemek, demek.
b.-updur 1b/06
b.-ur 5a/07
[=2]

bükül- Katlanmak, kıvrılmak.
b.-se 45b/09, 54a/11
[=2]

büyü- Daha büyük duruma gelmek, irileşmek.
b.-mekle 45a/02
b.-ye 9a/08
b.-yüp 9b/06
[=3]

büyücek Oldukça büyük, büyükçe.
b.+ ol- 5a/11, 9a/07
[=2]

büyük Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha yüksek, daha geniş, daha uzun veya iri olan.
b. 12b/08
[=1]

C

cāvşīr (Far< gāvşīr) Arpa çorbası.
c. 16b/01, 46a/07
[=2]

cāyiz Ar. Olur, olabilir.
c. 12b/05, 52b/12
[=2]

cehd Ar. Çalışıp çabalama, büyük gayret sarfetme.
c.+ olın- 18b/02
[=1]

celle celālehü Ar. Onun şanı, yüksekliği, büyüklüğü artsın anlamında Tanrı için kullanılan saygı sözü.
c. 5a/08
[=1]

cemʿ Ar. Toplama, toplanma, bir araya gelme, getirilme.
c.+ olın- 48a/12
c.+ ve vażʿ eyle- 1b/12
[=2]

caʿda Ar. İlaç yapımında da kullanılan bir çeşit ot, eğrelti otu. *Varens.*
c. 29a/12
[=1]

cenṭınāyā (Far.ʿ cinṭināyā) Büyük kantaron. Centiyangiller familyasının örnek bitkisidir. Anayurdu bilinmeyen, ılıman iklim bölgelerindeki dağlık yerlerde ve güneşli bayırlarda ağır ağır gelişerek yetişen, yaraları iyileştirme etkisi olan, çok yıllık dayanıklı bir otsu bitkidir. *Gentiana Lutea.*
c. 15b/10, 16a/13
[=2]

cerāḥat Ar. Kanın damar dışına sızmasıyla vücut dokularında meydana gelen, ak yuvarların hakim olduğu donuk renkli birikinti, irin.
c. 12b/08, 31a/08, 31b/09, 51b/12
c.+a 13a/07
c.+dandur 32a/06
c.+den 36b/06
c.+e 32a/05
c.+ı 9a/04, 13a/05, 31b/06
c.+ini 13a/11
c.+lara 8a/03
c.+leri 32a/04
c.+lerüñ 12b/05
c.+uñ 9a/06
[=16]

cürd Ar. At ve develerde görülen, kılların döküldüğü bir cilt hastalığı.
c. 59a/06
[=1]

cerīd Ar. Hurma dalı yaprağı.
c.+inden 44a/05
[=1]

cevānib Ar. Taraflar, yönler.
c.+-i erbaʿa(dört yön) 52a/02
[=1]

cezve Ar. Saplı küçük kap.
c. 6b/07, 6b/08, 6b/11, 6b/12, 7a/03, 7a/04, 7b/05, 7b/06, 8b/08, 8b/09, 9a/06, 9a/06, 13b/01, 15b/05,

16b/02, 17b/02, 17b/03, 18b/13, 18b/14, 20a/13, 21a/06, 21a/07, 22a/02, 22a/04, 23a/02, 23b/03, 24a/06, 24a/11, 24b/02, 25a/13, 25b/06, 25b/13, 26a/05, 26b/05
c.+yi 18b/14, 19a/06, 21b/07
[=37]

cibār Ar. Kan akıtmak.
c. 59a/05
[=1]

ciger Far. Karaciğer ve akciğerin ortak adı.
c. 3a/03, 26a/11, 36b/06
c.+e 45b/03
c.+in 24b/06
c.+ini 24b/12
c.+üñ 24b/07, 24b/09
[=8]

cilā Ar. Parlaklık, parıltı.
c. 20b/13, 26a/01
[=2]

cunūn Ar. Çılgınlık delilik.
c.+ 30b/04
[=1]

cühelā Ar. Bilgisizler, cahiller.
c.+-yı naʿl-bandān 4b/07
[=1]

cüllāb Far. Müshil etkisi yapan bir tür şurup.
c. 19a/02, 19a/03
[=2]

cüllenār Ar. Hint narı. *Nesua Ferrea.*
c. 22b/07, 26b/05, 26b/09
c.+ı 52b/04
[=4]

cümle Ar. Bütün, hep.
c. 1b/11, 8b/07, 10b/09, 16b/05, 18b/07, 27b/01, 28a/11, 34a/02, 34a/07, 39a/12, 50b/02, 56a/02, 56b/11, 57b/08, 57b/13, 59b/06
c.+lerin 50a/06
c.+sin 34b/08, 34b/10
c.+sini 15b/02, 60a/09
[=21]

cümleten Ar. Hep beraber, hep birlikte.
c. 59b/05
[=1]

cüzʾ Ar. Bir bütünü meydana getiren kısımlardan her biri, parça, kısım.
c. 6b/07, 6b/08, 6b/11, 6b/12, 7a/03, 7a/04, 7b/05, 7b/06, 8b/08, 8b/09, 9a/06, 9a/06, 13b/01, 15b/05, 16b/02, 17b/02, 17b/03, 18b/13, 18b/14, 20a/13, 21a/06, 21a/07, 22a/02, 22a/04, 23a/02, 23b/03, 24a/06, 24a/13, 24b/02, 25a/13, 25b/06, 25b/13, 26a/05, 26b/05, 35b/07, 35b/08, 37b/08, 41a/10
cüzʾ+i (cüzʾ-i s̱ānī) (İkinci bölüm.)32a/08
[=39]

cüzʾī Ar. Biraz, pek az.
c. 18b/14, 19a/02, 19a/06, 21b/07
[=4]

cüzīce Pek az miktarda.
c. 38b/12
[=1]

Ç

çābūt Eskimiş, paçavra durumuna gelmiş bez parçası.
ç. 31a/01, 31a/05, 41a/01, 41a/11, 41b/07, 47b/10, 51a/12, 54a/06, 58b/13
ç.+a 60a/10
ç.+ı 42a/13
ç.+larla 43a/08
[=12]

çāre Far. İlaç, deva.
ç. 16b/09, 43b/09, 49b/11
[=3]

çalı Ağaçtan küçük, cılız, dalları çok sık ve çatallı, odunumsu bitki.
ç. 38a/12
[=1]

çam Ar. Çamgiller denen bitki familyasını meydana getiren, iğne yapraklı, reçineli ağaçların ortak adı.
ç. 29a/10, 37a/04, 39a/11
[=3]

çam ṣaḳızı Çam ağaçlarından sızıp toplanan reçine.
ç. 19b/03, 20a/06, 34b/13, 41a/09, 42b/10, 43a/04
[=6]

çarḫ Far. Kainat, felek, alem, dünya.
ç.+(mūcid-i ç. būḳalemūn) 1b/02
[=1]

çarpıl- Şiddetle vurulmak.
ç.-maḳ 58a/04
[=1]

çatla- Parçalara ayrılmaksızın üzerinde çizgi halinde bir yarık meydana gelmek, yarılmak.
ç.-maḳ 55b/14
[=1]

çatlaḳ Çatlamış veya yarılmış olan.
ç. 56a/01, 56a/09
ç.+a(çatlaġa) 56a/07
ç.+ı(çatlaġı) 56a/02
ç.+uñ(çatlaġuñ) 56a/04, 56a/07
[=6]

çek- 1. Sürmek, çizgi durumunda uzatmak.
ç.-e 18b/11, 19a/02, 21a/08, 21b/06, 21b/09, 22a/03, 22a/07, 22b/01, 22b/01, 22b/13, 23a/02, 23a/04, 24a/06, 24b/11, 25a/01, 25a/06, 26a/02, 26a/10, 32b/11
ç.-esin 24a/03, 24b/08, 25a/08, 25a/09
2. Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek.
ç.-dükde 29b/07
ç.-esin 14a/09, 14a/12, 20b/09, 23a/08, 23b/01, 42a/05
ç.-üp 8a/03, 8b/07, 14a/12, 21b/05, 25a/05, 25b/04, 26a/01, 57b/13
3. İçine almak emmek.
ç.-üp 14b/06
4. Sınırlarını belirlemek.
ç.-üp 46a/10
[=40]

çekil- Sürmek, çekme işi yapılmak.
ç.-e 18a/07, 22a/05, 22a/08, 23b/03, 25b/01, 25b/07, 25b/09, 25b/12, 26a/06, 33a/13, 45b/08
[=11]

çekürdek 1. Meyvelerde bulunan, sayısı bir veya daha fazla olabilen, sert kabuklu tohum.
ç.+i(çekürdegi) 11a/04, 37a/05
2. Eskiden kuyumcuların kullandığı beş santigram ağırlığında bir ölçü.
ç. 40a/09
[=3]

çendān Far. O kadar, o derece.
ç. 40a/13
[=1]

çengel Far. Bir yere takılmaya veya ucuna bir şey asmaya yarayan eğri demir, kanca.
ç.+lerle 23b/11
[=1]

çepçevre Bütün çevresini, her tarafını kuşatacak şekilde, fır dolayı.
ç. 58a/13
[=1]

çevir- Bir şeyi bir yna doğru döndürmek.
ç.-üp 23b/11
[=1]

çevre Yakın olan yerler, etraf, civar.
ç.+lerini 33a/05
ç.+sin 20a/03
ç.+sinde 38a/10
ç.+sine 46a/10, 52b/11, 59a/03
ç.+sini 9a/09, 12a/01, 38b/03
[=9]

çıbān Vücudun herhangi bir yerinde ve deri üzerinde meydana gelen iltihaplı kabartı.
ç. 8b/06
ç.+a 8b/04, 8b/10
ç.+lar 8a/12
ç.+lardan 2b/13
ç.+laruñ 8a/11
[=6]

çıḳ- 1. Bulunduġu yerden dışarıya varmak, içerden dışarıya doġru gitmek.
2. Ulaşmak
ç.-a 17a/06, 17a/11, 27b/02, 28a/11, 29b/02, 34a/03, 34a/04, 42a/12, 55b/04, 55b/08, 56a/10
ç.-acaḳ 56a/02
ç.-an 22b/02, 45b/11, 58b/03
ç.-ar 20b/06, 20b/09, 23a/07, 23a/09, 23b/05, 36b/07, 53a/01, 58b/07
ç.-dıḳdan 12a/07
ç.-dıysa 41a/04
ç.-duġı 32a/01, 36a/12
ç.-duḳça 46a/01
ç.-duḳda 25a/01
ç.-duḳdan 50a/10, 50b/02
ç.-ıcaḳ 24b/07
ç.-ıncaya 5b/03, 36b/12, 53b/03
ç.+maḳa(çıḳmaġa) 34b/02
ç.-maḳdan 12b/10
ç.-masa 20b/03
ç.-ması 14a/08
ç.-mazsa 14a/07
ç.-sa 41b/02
ç.-up 10b/13, 17b/09, 19a/08, 34a/07, 44b/10, 49a/07
[=47]

çıḳar- Birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak.
ç.-a 8b/07, 21b/06, 41a/04
ç.-duḳdan 14a/12
ç.-mayup 57a/11
ç.-up 9a/01, 11b/11, 12b/12, 13a/03, 19b/02, 28a/01, 29a/09, 29b/05, 32a/03, 32b/02, 34b/08, 39a/09, 41a/11, 44b/08, 45b/06, 48b/12, 49b/07, 54b/04, 56a/12, 56b/12, 57a/10, 58a/12
[=27]

çıḳarıl- Bulunduġu yerden dışarı çıkmasını sağlamak.
ç.-a 8b/05, 57a/09
ç.-duḳdan 59b/07
[=3]

çıḳart- Çıkmasını sağlamak.
ç.-ması 29b/09, 31a/12, 45a/07
[=3]

çınar Far. iki çeneklilerden gövdesi kalın yaprakları parçalı, uzun ömürlü, büyük bir ağaç.
ç. 22a/11, 25b/06, 29a/12
[=3]

çınla- Düzeltmek.
ç.-yup 23b/13
[=1]

çiçek Tohumlu bitkilerin, üreme organlarını taşıyan güzel renkli ve ekseri güzel kokulu kısmı.
ç. 22b/08
ç.+i(çiçegi) 20a/12, 29a/12
ç.+ine(çiçegine) 22b/08
ç.+inüñ(çiçeginüñ) 35a/07, 36b/05
[=6]

çigdem Zambakkiller familyasından, renk renk çiçekler açan, bazı türleri zehirli alkaloitler taşıyan, soġanlı otsu kır bitkisi.
ç. 29a/12
[=1]

Çīnī Çine ait.
ç. 7b/02
[=1]

çirīş Far. Bir çenekliler sınıfının zambakgiller familyasından salkım durumunda beyaz çiçekli, yumrulu, otsu, çok yıllık bitki. *Asphodelus.*
ç. 41a/10, 42b/11, 43a/06
[=3]

çitle- Kabuklu yemişleri kabuklarını çıkararak yemek.
ç.-mek 31a/07
[=1]

çitlemük Sıcak ve ılık yerlerde yetişen, çok uzun ömürlü, iri gövdeli, esnek dallı, kereste kasnak ve kutu işlerinde kullanılan, kökünden sarı boya çıkarılan yapraġından hayvan yemi olarak yararlanılan aġaç. *Celtis.*
ç. 38b/10, 39a/11, 39b/11
[=3]

çitlemük şaḳızı Çitlembik aġacından elde edilen bir tür sakız.
ç. 43a/04
[=1]

çiz- (Bir şeyin üzerinde sert ve sivri bir şey geçirerek) Çizgi halinde berelemek.
ç.-üp 56a/02
[=1]

çizil- (Bir şeyin üzerinde sert ve sivri bir şey geçirerek) Çizgi halinde berelenmek.
ç.-e 20a/03
[=1]

çoġān Ḥelvacıkökü, sabunotu
ç. 8a/13, 56b/04
[=2]

çoġal- Fazlalaşmak, artmak.
ç.-ur 46b/11
[=1]

çoḳ Miktarı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün üstünde bulunan, az olmayan.
ç. 12b/02, 18a/09, 18a/09, 23a/11, 24b/05, 46b/02, 48a/11
ç.+ çoḳ 51b/01
ç.+ ol- 20a/12
ç.+dan 3b/11
ç.+dur 60a/13
ç.+ı(çoġı) 40b/02
[=12]

çölmek Toprak tencere.
ç. 55a/06
[=1]

çöp Saman parçası veya bu incelikte meyve sapı, dal veya tahta parçası.
ç. 6b/07, 6b/11, 7a/02, 28a/10
[=4]

çörek otu Düğün çiçeġigillerden, çiçekleri saplarının ucunda ve tek tek bulunan, süs bitkisi olarak yetiştirilen bir yıllık otsu bitki.
ç. 28b/05, 30a/02, 40a/06
[=3]

çöz- Bir şeyi bağlı, düğümlü, sarılı durumdan çıkarmak, açmak.
ç.-üp 21b/07, 24a/02, 31a/06
[=3]

çubuḳ Maden veya herhangi sert bir maddeden sopa biçiminde dar, ince ve düz parça.
ç. 21a/13
ç.+lar 44a/05
ç.+laruñ 21b/02
[=3]

çul Ar. Hayvanların üzerine konan kıl, kenevir veya yünden yapılmış örtü.
ç. 28a/01

ç.+dan 33a/08
[=2]

çuvaldūz Far. Çuval ve bunun gibi kaba dokumaları dikmekte kullanılan, ucu yassı ve eğrice, kalın, büyük dikiş iğnesi.
ç.+la 47b/08
[=1]

çürü- Çeşitli dış sebeplerin etkisiyle kimyevi değişikliğe uġrayıp bozulmak, dağılmak.
ç.-miş 9a/13
[=1]

çürük Çeşitli dış sebeplerin etkisiyle kimyevi değişikliğe uġrayıp bozulmuş olan, çürümüş..
ç. 45a/06, 45a/08
ç.+i(çürügi) 52a/06
[=3]

D

da (krş. de) Dahi, bile anlamında kullanılan kelimeden ayrı yazılan bir takı.
d. 26b/11, 29b/09
[=2]

ḍafdaʿ Ar. Atların ayaklarında bir kurbağa türü.
z. 28b/08
[=1]

dāġ Far. Tedavi için vücutta kızgın bir demirle oluşturulan yanık.
d. 8b/12, 39b/05, 43b/06, 44a/08, 45b/10, 48a/01, 49b/10, 59a/08, 59b/12
d.+dan 49b/10
d.+dur 54b/01
d.+ı 48a/05, 48a/06, 54a/12, 55a/03
d.+ları 55a/12
d.+laruñ 42a/01
d.+uñ 22b/04, 49b/11, 52b/09, 53a/01, 53b/10
[=22]

dāġla- Hastalıklı kısımları kurutmak, akan kanı durdurmak için vücudun hasta ve yaralı yerini kızgın bir aletle veya yakıcı maddelerle yakmak.
d.-maḳ 53b/10
d.-maḳdur 48a/01, 48a/04, 52b/09, 53a/01
d.-masın 12a/03
d.-rduḳ 35b/13
d.-rlar 52b/11, 52b/11
d.-ya 22a/08, 32b/12, 33a/06, 38a/04, 39a/05, 39b/07, 42a/01, 43a/01, 45b/11, 51b/11, 59b/13, 60a/05
d.-yalar 54a/12
d.-yasın 33a/03
d.-yıcı 23a/13
d.-yup 11b/11, 12a/02, 21b/10, 22b/04, 32b/10, 32b/12, 36b/09, 37b/02, 45b/07, 50b/03, 53a/04, 55a/03, 55a/12
[=37]

dāġlan- Vücudun herhangi bir yeri kızgın bir aletle veya yakıcı maddelerle yaktırmak.
d.-a 59a/08
d.-duḳdan 43b/07, 44a/08
[=3]

daḫı "Fazla olarak, üstelik, daha, bile, de" anlamlarına gelen kuvvetlendirme sözü.
d. 1b/07, 2b/07, 6a/04, 6a/09, 7a/04, 7b/02, 7b/05, 9a/05, 9b/08, 10a/01, 10a/04, 10a/06, 10b/02, 10b/08, 11a/08, 11a/09, 11a/11, 13a/10, 13b/13, 15a/05, 15a/07, 15a/07, 15a/09, 15b/02, 15b/04, 16a/08, 16a/12, 16b/08, 16b/11, 17a/13, 17b/02, 17b/10, 18a/04, 18b/03, 18b/06, 19a/01, 19a/02, 19a/04, 19b/11, 19b/12, 20a/08, 20a/09, 20a/13, 20b/06, 20b/13, 21a/01, 21b/09, 22a/03, 22a/05, 22a/13, 22b/01, 22b/01, 23a/01, 23a/02,

23a/12, 24a/11, 24b/01, 24b/11, 25a/04, 25b/05, 25b/07, 26a/02, 26a/03, 26b/07, 27a/03, 27a/05, 27a/10, 27b/01, 27b/04, 27b/09, 27b/13, 28a/04, 28a/05, 28b/03, 28b/05, 28b/11, 29a/09, 29a/10, 30a/02, 30a/10, 31a/07, 32a/06, 32a/08, 32b/06, 32b/10, 32b/12, 33a/05, 34b/02, 35a/06, 36a/01, 36a/06, 36a/07, 36b/02, 36b/08, 36b/10, 37a/04, 37a/08, 37b/06, 39b/06, 39b/10, 39b/11, 40a/11, 42b/10, 44a/01, 44a/09, 45a/12, 46a/10, 46a/13, 46b/10, 47a/09, 47a/10, 47a/11, 47b/06, 47b/06, 48a/03, 49a/10, 49a/11, 49a/13, 49b/02, 49b/04, 49b/09, 50a/04, 50a/05, 50b/06, 50b/08, 51b/05, 52a/01, 52a/02, 52b/06, 52b/11, 53b/04, 53b/06, 53b/09, 54a/02, 54a/05, 54a/08, 54a/13, 54b/13, 55a/08, 55b/09, 55b/10, 55b/12, 56a/04, 56b/01, 57a/09, 58a/06, 59b/04, 60a/06
[=148]

dāḫiliyyūn Ar. İç organlar.
d. 45a/10
[=1]

dāʾi'ş-şaʿleb Ar. Tüy dökülmesi hastalığı.
d. 11a/05, 11a/05
d.+den 3a/08
[=3]

dāʾi'l-ḥayye Ar. Yılan hastalığı, tüy dökme hastalığı.
d. 11b/01, 11b/01
[=2]

dāʾi'l-ḥırdūn Ar. Dikenli bir kertenkeleden sebep bir rahatsızlık.
d. 39b/05
[=1]

daḳīḳ Ar. Ufalanmış, un haline getirilmiş, un.
d. 24a/10
[=1]

dal Bir ağaç gövdesinde çıkan kollardan her biri.
d.+larını 37b/04
[=1]

demeviyye Ar. Kanla ilgili.
d.+ (ruṭūbet-i d.) 17a/05
[=1]

dāne Far. Tohum, habbe.
d. 33b/12, 40b/08, 42a/03, 43a/05, 44b/05
d.+leri 37b/06, 37b/07, 37b/07
d.+lerince 5a/13, 55b/07
d.+lerini 50a/02
d.+lerinüñ 39b/11
[=12]

dāne-çāṭır Bir bitki adı.
d. 19a/10, 33b/12, 40b/08, 42a/03, 43a/05, 44b/05, 48b/01, 49a/08, 49b/03, 50a/04
d. +ı 51a/04
[=11]

dār-ı şīşʿān Far. Himala'da yetişen bir ağacın kokulu kabuğu. *Myrica sapida.*
d.-ı 20a/11
d.+a 20a/11
[=2]

darçın Far. Tarçın Defnegiller familyasından; anayurdu Güney ve ve Güneydoğu Asya olan, yaprak dökmeyen kokulu bir ağaç. *Cinnamomum*
d.+ısı 52a/03, 52a/06
[=2]

dār-ı fülfül Ar. Olgunlaşmamış dişi başak. *Chavicaroksburghi.*
d. 23a/01, 24b/10
[=2]

ḍarsu'l-fużūl Ar. Azı dişi fazlalığından kaynaklanan bir hastalık.
z. 29b/02
[=1]

dāyim Ar. Her zaman, sürekli, dima.
d. 50a/03
[=1]

dāyire Ar. Çember biçimindeki şekil.
d. 20a/03, 32b/11, 45b/08, 46a/10
d.+nüñ 9a/13
d.+si 5a/11
d.+since 40b/11
d.+ye 9a/11
[=8]

de (krş. da) Dahi, bile anlamında kullanılan kelimeden ayrı yazılan bir takı.
d. 12b/08, 27b/08, 48b/09, 57a/09
[=4]

defʿ Ar. Ortadan kaldırma.
d.+ it- 26a/01
d.+ olın- 6b/04, 18b/07
[=3]

defʿa Ar. Kere, kez.
d. 59a/01
d.+da 13a/02
[=2]

defʿātle Defalar, kereler.
d. 14b/12
[=1]

defne Yun. iki çeneklilerden, yağı veteriner hekimliğinde ve tuvalet sabunlarında, sert, yeşil, güzel kokulu ve baharlı yaprakları et ve balık yemeklerinde kullanılan yaz kış yeşil, laftan cinsinden ağaç ve ağaççık. *Laurus nobilis.*
d. 11a/10, 11a/12, 15b/10, 39b/12, 40a/05, 40a/11
[=5]

deg- Dokunmak, temas etmek.
d.-dükde 50a/13
d.-memek 47a/03
d.-meye 21b/07, 45b/02
d.-meyesin 41b/12
d.-üp 14b/13
[=6]

degirmi Yuvarlak.
d. 16b/01, 23a/08, 48a/03
[=3]

degişdür- Bir şey veya kimsenin yerine başkasını koymak, getirmek.
d.-mek 41a/11
d.-üp 14b/05, 43a/12, 53a/11, 54a/07, 55b/02, 57b/13
[=7]

degmi Değerli olan, seçme.
d. 40b/10
[=1]

degül -im, -sin, -dir, idi gibi eklerin ve imiş, ise, iken'inbaşına gelerek cümlenin anlamını olumsuz hale getiren kelime.
d. 9a/08, 33a/06, 37b/05
[=3]

degür- Değdirmrk, dokundurmak.
d.-mekden 57a/02
d.-meyüp 56b/08
d.-meye 14a/04
d.-meyüp 39a/08
[=4]

dehnü'l-bān Ar. Sorkun ağacı, bey söğüdü yağı.
d. 35a/06
[=1]

dek Bir işin sonuna erdiği yeri veya zamanı gösterir, -e kadar, -e değin.
d. 2b/10, 4b/04, 4b/04, 5a/01, 5b/03, 7b/10, 8b/10, 14b/01, 14b/06, 15a/11, 15b/06, 16a/02, 17a/09, 19b/04, 20a/07, 31a/06, 32b/02,

33a/09, 33b/07, 35a/01, 35a/13, 36a/04, 36a/12, 36b/11, 36b/12, 37a/03, 38a/13, 38b/04, 39a/06, 41a/13, 41b/04, 41b/07, 41b/09, 41b/10, 41b/12, 42a/06, 42a/12, 42b/01, 42b/03, 43a/12, 43a/13, 44a/07, 44b/10, 45b/09, 47a/05, 48b/04, 49b/01, 53a/04, 53b/03, 54a/03, 54b/09, 55a/05, 55b/03, 56a/09, 56a/10
d.+dür 4a/09, 5a/02
[=57]

del- Üzerinde delik açmak.
d.-üp 45a/03, 47b/09, 51a/02, 55b/06
[=4]

delin- Üzerinde delik peyda olmak.
d.-dükde 55b/07
d.-e 46a/01
d.-en 55b/09
d.-medük 21a/06
[=4]

delüce bakla İri taneleri kabuksuz olarak veya fasülye gibi yeşil kabuğu ile pişirilip yenen besleyici bitki. *Vicia faba.*
d. 7b/07, 37a/08
d.+ya 7b/09
[=3]

delük Bir cismin bir yanından öbür yanına kadar geçen oyuk şeklindeki açıklık.
d. 55b/01, 57b/02
d.+ delük it- 5b/10
d.+de 45a/04
d.+i(delügi) 57b/01
d.+ine(delügine) 8b/06, 14b/11, 57a/13, 58b/03
d.+leri 38b/05
[=10]

demren Ok, mızrak vb. şeylerin ucundaki sivri demir, temren.
d. 14a/07, 14a/10
d.+i 14a/07, 14a/09, 14a/12
[=5]

demür Dövülüp şekillendirilmesi, çekilip uzatılması, inceltilmesi kolay ve döküme elverişli olduğu için kullanış yeri çok geniş olan element.
d. 8a/02, 13b/06, 20a/02, 27a/03, 30b/10, 31a/11, 32a/13, 34a/02, 36a/13, 39b/07, 42b/06, 44b/07, 45a/03, 48b/11, 55b/06, 58a/12, 59b/06
d.+den 36a/09
d.+i 22b/04
d.+ile 8b/12
d.+inden 30b/12
d.+le 11b/11
[=22]

denil- Söylenmek, sözü edilmek.
d.-di 52a/08
d.-mişdür 7b/07, 11a/03, 13a/05, 18a/08, 38b/12, 53b/11, 56b/04
d.-ür 2a/11, 2b/02, 6b/06, 6b/07, 7b/09, 9b/05, 10a/13, 10b/05, 15b/04, 15b/05, 16a/10, 16a/13, 16b/01, 16b/12, 18b/03, 19a/08, 19a/11, 20a/12, 22a/01, 24a/12, 29a/11, 29a/12, 36a/02, 37a/09, 37b/03, 37b/06, 37b/08, 38a/06, 38a/11, 40a/03, 40a/08, 46a/07, 47a/01, 50a/06, 52a/03, 53a/12, 54a/08, 56a/04, 59a/05
[=47]

deñiz Yeryüzünün büyük bir kısmını kaplayan tuzlu su kütlesi.
d. 52a/03, 52a/06
[=2]

deñlü Kadar.
d. 4a/03, 4b/12, 7a/03, 9a/11, 13b/09, 27b/01, 27b/05, 28b/09, 35b/10, 37b/04, 42a/04, 47b/03, 57a/09
d.+dür 44a/10, 47b/07
[=15]

depren- Harekete gelmek, kımıldamak.
d.-memek 43a/10
d.-mesinüñ 29b/10
d.-se 29b/12
d.-üp 45a/08
[=4]

depreş- Kıpırdamak, oynamak, harekete gelmek.
d.-mek 3a/04
[=1]

depret- Hareket ettirmek, kımıldatmak, oynatmak.
d.-emezse 38b/05
d. ürse(depredürse) 38b/02
d.-üp(depredüp) 45a/05
[=3]

derārīc Ar. Keklik kanadındaki şekillere benzeyen bir daġ dağlama şeklidir.
d. +ur- 54a/13, 59b/04
d.+den ur- 6a/13
[=3]

derd Far. Devam eden, geçmeyen hastalık, illet, ağrı, sızı.
d. 4b/10, 10a/10, 41a/02, 42a/08, 44b/04
d.+ ol- 58b/05
d.+den 14b/12, 16b/09
d.+dür 44a/03
d.+e 9b/11, 10a/03, 10a/05, 35a/11, 46b/02, 46b/05
d.+i 3b/09, 17a/03
d.+inden 3a/03, 4a/07
d.+ine 3a/02
d.+inüñ 18b/03, 18b/11, 39b/08, 41a/02
d.+üñ 10a/09, 53a/11, 56b/07
[=27]

deren Ar. Deri içinde kir, vesahtan kabarcık oluşan bir hastalık.
d. 12a/10
[=1]

deri İnsan ve hayvan vücudunu bir örtü gibi saran koruyucu tabaka.
d. 12a/09, 15a/03, 26a/12, 42a/06, 42b/03, 45a/13, 51b/13, 55a/09, 57a/01
d.+den 41a/04, 53a/10
d.+nüñ 9a/10
d.+sin 12b/02
d.+sini 47b/02
d.+sinüñ 11b/04
d.+ye 15a/01
d.+yi 8a/07, 9a/01, 12a/12, 22b/05, 32b/01, 34b/07, 45a/12, 47b/04, 51b/13
[=25]

dermān Far. İlaç, şifa, deva.
d. 3a/12, 3b/12, 4a/01, 4a/01, 4a/05, 5a/11, 6a/04, 6a/09, 7b/02, 7b/05, 8a/08, 8a/09, 9a/02, 9a/02, 9a/05, 10a/01, 10a/04, 10a/11, 10b/08, 11a/08, 11a/09, 11a/11, 13b/10, 13b/13, 14b/08, 15a/07, 15a/09, 15b/03, 16b/11, 17b/02, 17b/05, 19a/01, 19a/02, 19a/04, 19a/05, 20a/13, 20b/06, 22a/03, 22a/05, 22a/13, 22b/01, 23a/01, 23a/02, 24a/11, 24b/01, 24b/05, 24b/11, 25a/04, 25a/06, 25b/04, 25b/07, 26a/01, 26a/03, 26b/07, 27a/03, 27a/05, 27a/09, 27a/10, 27b/04, 27b/07, 27b/09, 27b/13, 28a/05, 28b/03, 28b/05, 28b/08, 28b/11, 29a/01, 29a/08, 29a/10, 29b/12, 29b/13, 30a/02, 30a/10, 30b/02, 30b/13, 33a/11, 36a/01, 36a/03, 36a/07, 36b/01, 37a/04, 37a/08, 37b/09, 39b/09, 39b/10, 39b/11, 40a/07, 40a/10, 41a/03, 41b/03, 41b/05, 42b/05, 42b/07, 42b/10, 45a/01, 49a/10, 49a/11, 49a/13, 49b/02, 49b/02, 50a/01, 50a/04, 50a/05, 50b/06, 50b/08, 51a/03, 52b/04, 52b/05, 52b/09, 53a/09, 53b/04, 53b/06, 54a/02, 54a/05, 54a/08, 54b/08, 56a/14, 58b/10, 59a/02, 59a/07, 59a/13

d.+ it- 5b/02, 13b/07, 18b/01, 21a/12, 48a/14, 51a/01, 51b/02, 60a/08
d.+ ol- 35a/11
d.+ olın- 25b/02, 31a/04
d.+ ur- 44b/13
d.+ vir- 50b/11
d.+dan 10a/10, 30a/01, 37b/05, 48b/10, 49b/06
d.+ı 3b/08, 5a/06, 6a/08, 7b/13, 8a/11, 8a/12, 8b/05, 13a/04, 13b/10, 15a/12, 16a/09, 16b/10, 18a/10, 18b/03, 18b/06, 20a/11, 22b/03, 21b/12, 22b/11, 24b/04, 26a/09, 28a/07, 29b/11, 30b/01, 30b/07, 31a/09, 31b/08, 32a/06, 32a/11, 33b/01, 35a/04, 35b/04, 35b/06, 36b/07, 36b/10, 37a/11, 39a/13, 39b/03, 43a/02, 45a/12, 46a/03, 48a/03, 50b/05, 52a/11, 54b/01, 55a/02, 55b/14, 56a/10, 59b/08
d.+ıdur 23b/04, 32a/01
d.+ın 7a/08, 7b/09, 8a/11, 11b/01, 11b/07, 12b/05, 13a/11, 13b/06, 14b/13, 15a/13, 15b/13, 16a/04, 19b/06, 19b/12, 22b/03, 23b/10, 24a/08, 26b/02, 26b/13, 27a/08, 27a/12, 27b/11, 29a/04, 30b/01, 34b/05, 35a/02, 37b/01, 39b/06, 40a/01, 41a/07, 44a/11, 45a/11, 49a/05, 49b/13, 50a/08, 50b/05, 51a/08, 51a/13, 52a/10, 53b/08, 53b/11, 53b/12, 55a/10, 56a/11, 58a/04
d.+ına 35a/10
d.+ında 19b/07, 19b/10, 44a/03, 44b/12, 51b/10, 53a/03, 54b/07
d.+ındadur 5a/04, 9b/04, 20b/10, 22a/09, 23a/05, 26a/07, 31b/03, 38a/02, 40a/13, 40b/11, 41b/01, 42a/02, 43b/11, 47b/12, 48a/07, 51b/08, 51b/12, 52b/08, 55a/04, 60a/06
d.+ını 4a/04, 21a/09, 50b/01, 54b/07
d.+ınuñ 35b/01
d.+lar 1b/11, 6b/05, 11a/13, 19a/13, 49b/10, 53a/04
d.+ları 6b/06, 49a/06, 60a/12
d.+larıdur 34a/09
d.+larında 55b/12
d.+larınuñ 49b/04
d.+laruñ 8a/04, 15a/05, 16b/04, 56b/05
d.+sız 47b/05
d.+uñ 24b/05
[=287]

derūn Far. İç, yürek.
d.+ında 42a/09
[=1]

deryā Far. Deniz.
d. 26b/11
[=1]

deve Geviş getiren memelilerden, sırtı bir veya iki hörgüçlü, eti yenip sütü içilen, bacakları ve boynu çok uzun yük ve binek hayvanı.
d. 8a/05, 20a/01, 40a/11, 48b/06, 48b/06, 49a/10, 50a/04
d.+nüñ 24b/12
[=8]

deve kükürdi Doğada yaygın olarak bulunan bir çeşit element.
d. 16a/01
[=1]

deviş Yarılma.
d.+de (Yarılma esnasında.)45b/08
[=1]

devşil- Yarılmak.
d.-dükde 8b/04, 20a/08
d.-en 20a/05, 42b/01, 53b/07
d.-üp 12a/07, 19b/01, 20a/04, 48b/10
[=9]

devşildür- Yarılmak.
d.-ür 19b/01
[=1]

di- Söylemek, ifade etmek.
d.-di 25b/04

d.-digümüz 13a/09
d.-dükleri 4a/08, 8b/06, 10a/02, 10b/05, 11b/07, 13a/01, 13b/04, 17a/02, 17b/12, 22b/07, 22b/11, 23a/05, 26a/07, 27a/08, 34b/05, 35b/03, 38a/09, 44a/12, 48a/03, 51b/08, 52b/09, 52b/13, 53a/02, 55a/01, 56a/06, 56a/11, 56b/07, 58a/02, 59a/06
d.-miş 25b/02, 26b/02
d.-mişdür 1b/07, 1b/09, 24b/09, 49b/09, 51a/04, 59b/01
d.-mişlerdür 8a/05, 8a/06, 13a/11, 17a/08, 18a/02, 23b/06, 31b/11, 37b/13, 40b/03, 46a/09, 52b/01, 53b/02
d.-rler 7a/13, 12a/11, 13a/13, 14b/08, 14b/09, 16a/12, 16a/13, 17b/06, 22b/03, 29b/03, 35a/06, 38b/11
[=63]

dibḳ Ar. Ökseotu, Ökseotugiller familyasından; genç sürgünleri yeşil, ufak çalı halinde bir bitki. *Viscum album.*
d. 20b/04, 37a/12
[=2]

diger Far. başka, öteki, öbür.
d. 5b/12
[=1]

dik- (Bir şeyi) İğne iplikle kumaş, deri vb. şeylerin parçalarını, sökük, yırtık yerlerini birbirine eklemek.
d.-esin 23a/11
d.-meyeler 12b/08
d.-meyüp 51b/13, 52a/03
d.-üp 12a/06, 13b/08, 14a/02
[=7]

diken Bazı bitkilerde bulunan ucu sivri, sert, batıcı çıkıntı.
d.+i 20a/12
[=1]

dikil- iğne ve iplikle birbirine tutturulmak.
d.-dükden 13b/10
d.-ürse 52a/01
[=2]

dikiş Dikilen şey üzerinde iğne ile geçirilmiş iplik sırası.
d.+lerüñ 13b/08
[=1]

dil Ağız boşluğunda yer alan tat duymaya, besinleri ağız içinde evirip çevirmeye, yutmaya ve ses çıkarmaya yarayan etli uzun ve hareketli orgen.
d. 30b/03
d.+i 13a/03, 30b/07
d.+ini 28a/01, 30b/05
d.+üñ 30b/03, 30b/08
[=7]

dile- Bir şeye erişmeyi istemek, arzu etmek, talep etmek.
d.-digüñde 36a/04
d.-dügüñ 29b/08
[=2]

dilkü Köpekgillerden sivri burunlu çok kurnaz yabani memeli hayvan, tilki.
d. 50b/05
[=1]

dilkü üzümi Zambakgiller familyasından; nemli ortamlarda yetişen, 20 - 50 cm boyunda, çok yıllık bir bitki. *Paris incompleta.*
d. 8b/02
d.+nüñ 18b/09, 33b/05, 46a/04
[=4]

dimāġ Ar. Beyin, şuur, akıl.
d. 4a/07, 17b/13
d.+a 17b/09
d.+ı 17a/01
d.+ına 17a/11, 17b/04
d.+uñ 2b/04
[=7]

diñ- Sona ermek, kesilmek, durmak, devam etmek.
d.-er 26b/12
d.-mese 26b/08
d.-meyüp 12a/02
d.-mezse 28a/12
d.-üp 34b/12
[=5]

dip Bir şeyin bulunduğu yere bitişen en alt kısmı veya bunun hemen yanı başı.
d.+i(dibi) 39a/03
d.+inde(dibinde) 19b/13, 23b/09, 39a/05
d.+inden(dibinden) 54b/08
d.+ine(dibine) 56a/07
d.+ini(dibini) 56a/01
d.+lerine 30a/01, 30a/04
[=9]

direm Far. Dirhem.
d. 14b/08, 14b/09, 14b/09, 14b/10
[=4]

dirhem Ar. Okkanın dört yüzde biri miktarındaki ağırlık ölçüsü.
d. 14b/10, 40a/09
d.+dür 4a/10
d.+ini 27b/03
[=4]

dirsek Kolun orta yerindeki eklemin dış tarafı.
d. 44a/12, 53b/09
d.+de 53b/11
[=3]

diş Üst ve alt çene kemikleri üzerinde karşılıklı sıralanmış olan ve ağza alınan şeyleri koparıp çiğnemeye yarayan sert, beyazımtırak parçalardan her biri.
d. 2b/10, 28b/01, 28b/07
d.+ler 29a/05, 30a/02
d.+leri 28b/03, 28b/04, 29b/10, 29b/11, 30b/05
d.+lerüñ 28a/13, 30a/01, 30a/04
[=13]

dişi Canlıların üreme bakımından ayrıldığı iki cinsten, erkeği tarafından döllenecek ve neslini üretecek biçimde yaratılmış olanı, erkeğin kaeşı cinsi.
d. 6a/04
d.+si 6a/05
[=2]

dişle- Dişlerini geçirip ısırmak.
d.-dükde 16a/06
d.-yüp 42b/04
[=2]

diyār Ar. Memleket, ülke, el.
d.+ında 26a/04
[=1]

diz Bacakta uylukla baldırın birleştiği oynak kısım.
d.+in 48a/13
d.+ine 48b/08
d.+ini 48b/09
d.+inüñ 47b/07
d.+lerinde 47b/11
d.+üñ 47b/12, 48a/04, 48b/12
[=8]

diz- Belirli bir düzene göre sıraya koymak, sıralamak.
d.-üp 59a/04
[=1]

dög- Ufalamak, ezmek, parçalamak, karıştırmak, temizlemek, bastırmak, sıkıştırmak vb. maksatlarla bir şeyin üzerine arka arkaya vurmak.
d.-üp 5b/11, 7b/06, 7b/03, 9a/04, 10a/02, 10a/07, 10a/08, 10b/09, 11a/10, 13a/13, 13b/01, 13b/03, 13b/12, 14a/01, 14b/10, 15a/06, 15a/11, 15b/11, 16a/03, 16b/02, 16b/11, 16b/13, 18a/06, 22a/02, 22a/06, 22a/12, 22b/10, 23a/02, 23a/03, 23b/03, 24a/06, 24a/11, 24a/13, 24b/02, 25a/13, 25b/07,

26b/01, 26b/05, 26b/10, 27a/06, 27a/09, 27a/11, 27b/03, 27b/13, 28a/04, 28a/06, 28b/06, 28b/10, 28b/12, 29a/09, 29b/13, 30a/09, 31a/05, 33b/13, 34b/10, 36a/08, 37a/06, 39a/11, 40b/13, 46a/08, 48b/07, 49a/10, 49a/13, 49b/03, 49b/05, 50a/02, 50a/04, 50a/06, 50b/09, 50b/14, 51a/11, 52a/04, 52a/08, 52b/06, 53a/06, 53b/05, 53b/07, 54a/02, 54a/09, 54b/13, 56b/01, 58b/07
[=81]

dögül- Ufalamak, ezmek, parçalamak, karıştırmak, temizlemek, bastırmak, sıkıştırmak vb. maksatlarla bir şeyin üzerine arka arkaya vurulmak.
d.-medük 55a/13
d.-miş 25b/08, 28a/02, 30a/11, 57a/01, 58a/01
[=6]

dök- (Sıvı veya tane halindeki şeyleri) Bulundukları yerden başka bir kaba ya da yere boşaltmak.
d.-erlerdi 18a/06
d.-üp 20b/08, 21a/07, 30a/03, 57b/04, 58b/03
[=6]

dökdür- Dökme işini başkasına yaptırmak.
d.-ür 9b/06, 11b/02
[=2]

dökil- (Kıl, tüy, kaplama, boya, yaldız vb. şeyler) Bulunduğu yerden kendini atmak, üzerinden düşmek.
d.-dükde 40a/01
d.-en 11a/10
d.-mekden 3a/09
d.-mesinüñ 40a/01
d.-r 26a/12
d.-üp 9b/01
d.-ür 39b/09
[=7]

dön- 1. Benzer hal almak, benzemek, andırmak.
d.-er 32b/09
2. Sapmak, yönünü değiştirmek.
d.-üp 38b/05
3. Geri yerine gitmek.
d.-üp 60a/04
[=3]

döndür- Geri yerine getirttirmek.
d.-üp 43a/03
[=1]

dördünci Dört sayısının sıra sıfatı, sırada yeri üçüncüden sonra, beşinciden önce olan.
d. 6b/05, 35a/02
d.+leri 2a/08
[=3]

dörpi Yumuşak madenleri ve ağaç işlerini eğelemek için kullanılan, üzeri seyrek ve kaba dişli çelikten el aleti, törpü.
d. 56a/02
[=1]

dört Üçten sonra, beşten önce gelen sayının adı.
d. 1b/12, 4b/05, 15b/05, 16b/03, 36b/01, 36b/03, 37a/02, 38a/04, 47b/07, 48b/09, 55b/02
[=11]

durūş Far. Neşter.
d. 4b/03
[=1]

dübür Ar. İnsan ve hayvan vücudunda kıç, makat, vera.
d.+de 6b/09
[=1]

dügüm Kolay bükülebilen şeylerin kendi üzerine dolanması ile meydana gelen boğum.
d. 50b/04
d.+ ol- 50b/10

d.+i 29a/11, 50b/06
[=4]

dürt- Sivri bir şeyle dokunup hafifçe itmek.
d.-e 33a/07
[=1]

düş- 1. Var olmaya başlamak, belirmek, peyde olmak.
d.-dükde 25b/02
d.-icek 20b/11
d.-se 25b/03
d.-üp 51b/12
2. Bulunduğu yerden ayrılmak.
d. er 27b/08
d.-inceye 53a/04
d.-mekdür 11a/06
d.-üp 20b/03
3. Bulunduğu yerden ayrılıp yukarıdan aşağı doğru inmek.
d.-üp 10b/13, 57b/10
4. Dik durumda iken devrilip yatık duruma gelmek.
d.+mekden 40b/01
[=11]

düşvār Far. Zor, güç.
d. 16a/05
[=1]

dütün Patlıcangillerden birleşmesinde nikotin bulunan otsu bitki.
d.+i 6a/07, 13b/11
d.+iyle 49b/07
[=3]

düz Girintisi çıkıntısı olmayan.
d. 56a/06, 57a/04, 58a/02, 58a/09
[=4]

düz- Yapmak, meydana getirmek, hazırlamak.
d.-üp 14b/03, 20a/04, 20b/04, 40b/06, 44a/06, 49a/01
[=6]

düzil- Yapılmak, meydana getirilmek.
d.-en 9b/12, 14a/11, 36a/09
[=3]

E

ebe gümeci İki çenekliler sınıfından, her yerde kendiliğinden yetişen, kökü ve çiçekleri tıpta kullanılan, yaprakları sebze olarak yenen bitki. *Hubbaz.*
e. 40a/03
[=1]

ebū cehl ḳarpūzı İki çenekliler sınıfının kabakgiller familyasından, elma büyüklüğünde, sert kabuklu, acı ve kokusuz bir meyve veren, parçalı yapraklı, sarı çiçekli, çok yıllık bir bitki. *Citrullus colocynthis.*
e.+nuñ 16a/10, 52b/06
[=2]

ebvāb Ar. Bölümler, baplar.
e. 2a/01
[=1]

eczā Ar. Kimya yoluyla elde edilen, ilaç yapımında ve saniyede çeşitli işlerde kullanılan birleşiklerin ortak adı.
e. 5b/01, 7a/03, 27b/12, 33b/11
e.+nuñ 14b/11
[=5]

edik Yumuşak ve renkli sahtiyandan yapılmış yarım konçlu lapçın, mest.
e. 48b/08
[=1]

edviye Ar. Devalar, ilaçlar.
e.+ler 60a/08
e.+lerin 18b/08
[=2]

eger Far. Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir.
e. 6b/13, 7b/10, 9a/07, 12b/03, 13b/03, 13b/08, 13b/09, 14a/06, 14a/10, 14a/12, 15a/01, 15a/03, 18a/07, 18b/12, 19a/08, 26a/02,

27a/02, 28a/12, 29a/04, 29b/07, 29b/11, 30a/06, 30b/04, 30b/08, 31a/10, 31a/12, 31b/01, 32b/04, 32b/13, 33a/04, 33a/06, 36b/05, 37a/03, 37b/05, 38b/04, 39a/01, 41a/06, 41b/12, 42a/04, 43b/04, 43b/11, 44a/10, 44b/03, 44b/06, 45b/08, 47a/05, 48a/11, 48a/14, 48b/03, 48b/05, 51a/07, 51a/09, 51b/06, 51b/10, 51b/12, 52b/01, 55a/03, 56b/04, 56b/13, 57a/04, 57a/05, 57a/08, 57a/11, 57b/09, 58a/05, 58a/06, 58a/14, 58b/01, 58b/06, 58b/09, 60a/02, 60a/03, 60a/09
2. Tekrar edilerek kullanıldığında "ister.....ister, gerek,,,gerek" anlamına gelir.
e. 5a/05, 5a/05, 12b/07, 12b/07, 16a/05, 16a/05, 16a/09, 16a/09, 17b/13, 17b/13, 42a/08, 42a/08, 50b/03, 50b/03,
[=87]

egil- Eğik bir durum almak, bir yöne doğru çarpılmak.
e.-en 58b/10
e.-mekden 59a/04
e.-se 58b/10
e.-üp 40b/02, 51a/07
[=5]

egri 1. Yay gibi kavis biçiminde olan.
e. 47a/13
2. Eğik olarak, eğilmiş biçimde.
e.+ ol- 40b/04, 51a/07
[=3]

ek- Bir şeyi belli bir maksatla serpmek.
e.-e 8a/02, 8a/08
e.-meyeler 12b/09
e.-üp 8a/04, 9a/05, 9a/07, 10a/01, 11b/12, 12a/09, 13a/01, 14a/13, 14b/02, 54a/04
[=13]

ekil- Belli bir maksatla serpilmek.
e.-e 22b/10
e.-ecek 8a/03
[=2]

ekle- Katmak, ilave etmek.
e.-dükçe 10a/11
[=1]

ekmek Unun su ile yoğrulmasından elde edilen hamurun pişirilmesiyle yapılan ve insanın başlıca gıdası olan yiyecek.
e. 33a/09
e.+i(ekmegi) 29a/01
[=2]

ekşer Ar. Genellikle, umumiyetle, ekseriya.
e. 11b/09, 16a/07, 34b/05, 44a/13, 51b/02
[=5]

ekser Çekiçle dövülerek yapılan demir çivi.
e 58a/11, 58b/03, 58b/06
[=3]

eksil- Eskisinden az duruma gelmek, azalmak.
e.-e 30a/08
e.-mezse 44b/04
e.-üp 45a/08
[=3]

eksük Bulunması gerekirken bulunmayan.
e. 50a/07
[=1]

el Kolun bilek mafsalından itibaren avuç ve parmakları içine alan ve iş görmeye, tutmaya yarayan kısmı.
e. 2a/04, 38a/09, 43b/13, 50b/11, 52b/03, 53a/10
e.+de 53b/01
e.+e 41b/04
e.+i 41b/02, 51a/03, 51a/07, 53a/09, 58b/09
e.+ini 56b/08, 58b/05
e.+iñi 31a/13
e.+inüñ 51a/01

e.+leri 42a/10, 52a/10, 52b/01, 53a/08
e.+lerine 52b/05, 52b/07
e.+lerüñ 2a/12
[=24]

el-aderʿayn Ar. Dilin her iki tarafında bulunan damarlardır.
a. 27b/11,28b/01,28b/09, 29a/06, 30a/07
[=5]

el-ʿankebūtiyye Ar.Bir dokuyu saran ince tabaka, göz zarı. *Membrana.*
e. 21a/02
[=1]

el-ʿayniyye Gözü oluşturan yedi tabakadan biridir.
e. 21a/02
[=1]

el-cāʿar Atın kuyruğunda bulunan bir damar.
e. 2b/02
[=1]

ele- Bir maddeyi, eleğe koyup sallamak suretiyle içindeki yabancı öğelerden temizlemek, irisini ufağından ayırmak, elekten geçirmek.
e.-yüp 21a/07, 22a/03, 22a/06, 23a/02, 23a/03, 23b/03, 24a/06, 25a/13, 26b/01, 26b/06, 26b/10, 27b/03, 53a/06
[=13]

elem Ar. Ağrı, acı, sancı, sızı.
e. 19a/09, 26a/11, 29b/08, 41b/10, 42b/04, 43b/05, 44b/03, 50a/13, 56b/11, 56b/13, 57a/04, 57a/05, 57a/06, 57a/12, 57b/06, 60a/06
e.+ vir- 25a/02, 26a/08, 28a/08, 29b/04, 30b/11, 53a/08, 53a/10
e.+dendür 35b/03
e.+dür 44a/12
e.+e 50a/01
e.+i 22a/09, 46a/14, 56b/07
e.+inden 2b/03, 4a/07
e.+ine 44b/01, 57b/05
e.+inüñ 40a/13, 42a/02
e.+lü 20b/07
e.+üñ 55a/02, 56b/09, 60a/12
[=39]

elemlü Ağrılı, acılı, sancılı.
e.+ ol- 41b/04
[=1]

elen- Eleme işine tabi tutulmak, elekten geçirilmek.
e.-miş 25b/08
[=1]

el-ḥāzım Ar. Atın karnında, kolanın altında kalan ve her iki tarafta bulunan damarlar.
e. 37b/03
[=1]

el-ḥırẕūn Ar. Özellikle siyah atlarda görülen, küçük bir kertenkeleye benzeyen yumru oluşan, bir yumru hastalığı. *Stellio.*
e. 11b/07, 11b/07
[=2]

elig El.
e. 36a/10
[=1]

el-ḳanāh Ar. Ciğere bitişik, kol kemiğine yakın bir göğüs damarıdır.
e. 45b/02, 47b/06
[=2]

el-ḳarīne Ar. Gözün yedi tabakasından biri olan şeffaf tabaka.
k. 21a/03
e.+dür 21a/03
[=2]

el-kerg(bk. kerg) Far. Yanık kafa da denilen bir uyuz hastalığı.
e. 44a/11, 54b/07
[=2]

el-kettān Ar. Keten, lif lif olan bir bitki, keten tohumu. *Linum.*
e. 41a/01
[=1]

el-kevn Ar. Atın dizinde ortaya çıkan bir kemik hastalığı.
e. 48a/02
[=1]

el-ḳındūl Ar. Dikenli karaçalı bitkisinin kokulu kabuğu.
a. 20a/12
[=1]

el-ḳışāş Ar. Göğüs duvarının üst kısmıyla ilgili bir hastalık.
e. 27a/12
[=1]

el-lāmiyā Ar.Bir bitki adı.
l. 55b/11
[=1]

el-levzetīn Ar. İki bademcik, bademcikler.
e. 30a/06
e.+üñ 2b/11
[=2]

elli Kırk dokuzdan sonra, elli birden önce gelen sayı.
e. 44a/09
[=1]

elli altıncı Sırada elli beşinciden sonra, elli yedinciden önce olan.
e. 27b/06, 56a/11
[=2]

elli beşinci Sırada elli dördüncüden sonra, elli altıncıdan önce olan.
e. 27a/12, 55b/13
[=2]

elli birinci Sırada ellinciden sonra, elli ikinciden önce olan.
e. 26a/06, 55a/01
[=2]

elli dördüncü Sırada elli üçüncüden sonra, elli üçüncüden önce olan.
e. 27a/07, 55b/04
[=2]

elli ikinci Sırada elli birinciden sonra, elli üçüncüden önce olan.
e. 26b/01, 55a/04
[=2]

elli sekizinci Sırada elli yedinciden sonra, elli dokuzuncudan önce olan.
e. 28a/06, 57a/05
[=2]

elli ṭoḳuzuncı Sırada elli sekizinciden sonra, altmışıncıdan önce olan.
e. 28a/13
[=1]

elli üçünci Sırada elli ikinciden sonra, elli dördüncüden önce olan.
e. 26b/12, 55a/09
[=2]

elli yedinci Sırada elli altıncıdan sonra, elli sekizinciden önce olan.
e. 27b/10, 56b/06
[=2]

ellinci Sırada kırk dokuzuncudan sonra, elli birinciden önce olan.
e. 54b/09
[=1]

el-meşmiyye Ar. Gözün yedi tabakasından biri.
e. 21a/02
[=1]

el-mülteḥimme Ar. Gözün yedi tabakasından biri.
e. 21a/02
[=1]

el-menaḥiẕīn Ar. Atın iki tarafında kolanın altına denk gelen yerde bulunan damarlar.
e. 2a/12
[=1]

el-nāḫirīn Ar. Göğüste olan iki damara verilen isim.
e. 2a/10
[=1]

el-nemle Ar. Vücutta karıncalanmaya sepep olan kabarcıkların çıkması.
e. 56a/11
[=1]

el-nevāẓır Ar. Hayvanın gözlerinde bulanan damar.
e. 2a/07, 4a/08, 17b/05, 48a/10
e.+dan 18a/12
[=5]

elsiz Eli olmayan.
e. 13a/12
[=1]

el-ṭābıḳ Ar. Bacak veya vücudun bir üyesinde görülen yara türünde bir hastalık.
e. 55b/05, 55b/12
[=2]

el- übhül Ar. Dağ selvisi, ardıç ağacı.
e. 36a/02
[=1]

el-vaḥşeyyān Ar. Atın vücudunda bulunan bir damar türü.
e.- 47a/09
[=1]

el-zıḳḳ Ar. Derinin su toplaması.
e. 42a/02
[=1]

emek Bir işin yapılması için harcanan güç.
e. 51b/01
[=1]

emr Ar. Ferman, buyruk.
e.+i 1b/03
e.-i muḥāl 21a/11, 51a/04
[=3]

emrāż Ar. Hastalıklar, illetler, marazlar.
e.+ı 4a/03
[=1]

enār Far. Nar kelimesinin eski metinlerde rastlanan asıl şekli.
e. 5b/08, 9a/03, 22b/08, 34b/10, 37b/07
e.+ı 29a/09
[=6]

enberbāris Ar. Yabani, çalı şeklinde, sarı çiçekli kökü acı, yaprakları ve yemişi tatlı bir çeşit ağaççık. *Berberis vulgaris.*
e. 37b/06
[=1]

encīr Far. İncir kelimesinin eski metinlerde ratlanan asıl şekli.
e. 36b/02, 40b/13, 47a/01
e.+i 36b/11
e.+üñ 36b/12
[=5]

enderān Far. Sakız, zamk.
e.+ı 6a/11, 21a/07, 23b/02, 25a/13, 49a/11, 49b/03
[=6]

eñek Yanağın çeneyi örten alt kısmı.
e. 32a/11, 32b/04, 33b/02
e.+den 31a/02
e.+i(eñegi) 32a/12
e.+lerine 32b/11
[=6]

enfaʿ Ar. Çok faydalı, pek yararlı.
e. 15a/09
e.+dur 17b/01
[=2]

en-nāre Ar. Atın kulak dibinde şiş oluşan bir hastalık.
e. 19b/12
[=1]

envāʿ Ar. Neviler, çeşitler, türler.
e.+ından 42a/01
[=1]

erbaʿ Ar. Dört.
e.+dan 15b/09
e.+sı(cevānib-i e.) 52a/02
[=2]

eri- (Katı bir cisim)Isı etkisiyle sıvı duruma gelmek.
e.-miş 13b/13, 53b/03
[=2]

eritdür- Katı bir cismi ısı etkisiyle sıvı duruma getirtme.
e.-üp 20a/01, 30a/03, 33b/12, 34a/06, 40a/08, 40b/09, 41a/10, 53b/06
[=8]

erkeç Erkek keçi, teke.
e. 24b/06, 38b/10
[=2]

ermeni Ermeni'ye ait olan.
e. 18b/05
[=1]

erü- Azalmak, kaybolmak.
e.-r 59b/05
[=1]

eṣer Ar. İz, nişan işaret.
e.+in 34b/08
[=1]

eski Çok zamandan beri var olan, üzerinden zaman geçmiş olan.
e. 9a/12, 19a/09, 20a/01, 30b/02, 33b/11, 38b/07, 42a/03, 44b/05, 47a/01, 47a/07, 48b/01, 49a/08, 50a/02, 50b/05, 50b/11, 50b/13, 50b/13
[=17]

eski- Üzerinden zaman geçmek.
e.-miş 3b/11
[=1]

es-sāḳīn Ar. Atın ön ayaklarının altında bulunan damar.
e. 2a/13
[=1]

eṣ-ṣulbe Ar. Göz yuvarını en dıştan örten sağlam, opak ve telli bir kat, göz akı tabakası.
e. 21a/02
[=1]

es-sulāḳ (bk. sulāḳ) Ar. Göz kapağında oluşan yara.
e. 55b/12
[=1]

esved Ar. Siyah, kara.
e. 16a/13
e.+(muḳl-ı e.) 5b/05
[=2]

eşcār Ar. Ağaçlar
e. 26a/04
[=1]

eşek Tek parmaklılardan, uzun kulaklı attan küçük binek ve yük hayvanı, merkep.
e. 6b/03, 7a/01, 16a/10, 22b/01, 25a/01, 30a/12, 40a/04
[=7]

eṣ-ṣebekiyye Ar. Gözün en iç tabakası, ağ tabaka, retina.
e. 21a/02
[=1]

eṣ-ṣeẓā Ar. Damarın yarılması.
e. 51b/08
[=1]

eşyā Ar. Şeyler, nesneler.
e. 5a/03, 8a/13, 31b/09, 35a/04, 46b/13, 55b/13
e.+dur 5a/03
e.+lar 46a/04
e.+larla 6b/04
e.+laruñ 18b/01
e.+yı 5b/10, 18a/05, 26a/09, 46b/12
[=14]

et İnsan ve hayvan vücudunun kas ve yağdan meydana gelen, kemikle deri arasında bulunan kısmı.
e. 9b/01, 30a/06, 44b/09, 45a/06, 45a/08, 45a/08, 53a/04, 54b/08
e.+den 28b/01, 54b/06
e.+e 42a/06
e.+i 26a/11, 28b/01, 28b/03, 28b/07, 29a/05, 29a/13, 42b/06, 54a/03
e.+in 42b/04, 54a/02
e.+ini 9b/06, 9b/08, 42b/05
e.+inüñ 2b/10
e.+leri 34b/06
e.+üñ 56a/14
[=27]

et- Yapmak, işlemek.
e.-mek 42b/03
e.-miş(sirāyet et-) 33a/01
e.-señ 52b/12
[=3]

etmek Ekmek.
e.+i(etmegi) 38a/01
[=1]

eṭibbā Ar. Doktorlar, hekimler.
e.+ları 5a/04
[=1]

evḳāt Ar. Vakitler, zamanlar.
e.+ında 3b/04
[=1]

evlā Ar. Daha uygun, daha iyi.
e. 30b/11
[=1]

evvel Ar. Karşılaştırma yoluyla bir yer, zaman veya oluşun bahsedilen yer zaman veya oluştan önce veya önde bulunduğunu veya olduğunu anlatır, önce.
e. 4b/12, 6b/03, 16a/08, 53b/12, 54b/12
e.+i(bāb-ı e.) 32a/10
e.+iñ (maḳālet-i e.) 2a/01
e.+ki 57b/02
e.+kiden 4b/10, 9a/08
[=10]

evvelā Ar. İlk önce ilk, olarak.
e. 8a/12, 38a/02
[=2]

evvelī Evvelki.
e.+(bāb-ı e.) 2a/02
[=1]

eyle O şekilde, o biçimde, o tarzda.
e. 10a/12, 57b/07
e.+ it- 23a/06, 57b/09
e.+ ol- 32a/07
[=5]

eyle- Etmek, yapmak anlamında yardımcı fiil.
e.-di 50b/01
e.-dük(beyān eyle-) 3a/11
e.-düm(cemʿ ve vażʿ eyle-) 1b/12
e.-düm(müşāhede eyle-) 10b/11
e.-düm(tertīb eyle-) 2a/01
e.-ye 17b/11, 28a/05
e.-yüp(saḥḳ eyle-) 9a/04
e.-yüp(taḳayyud eyle-) 3b/03
e.-yüp(yaḳu eyle-) 10a/03
[=10]

eyü Uygun, hayırlı.
e.+dür 18a/12
[=1]

eyyām Ar. Zaman.
e.+ında 4a/01, 17a/01
[=2]

ez Az.
e. 15b/07
[=1]

ez- (Katı, toz veya tane halindeki bir şeyi) Ufalamak, ya da bir sıvı içinde eritmek.
e.-üp 8b/02, 42b/09, 55a/01
[=3]

ezraḳ Ar. Gök rengi, mavi.
e.+(muḳl-ı e.) 50b/08, 52b/02
[=2]

F

faḳīr Ar. Zavallı, aciz kimse.
f. 10b/11
[=1]

farḳ Ar. İki şeyin birbirinden ayrılmasını sağlayan taraf, başkalık.
f.+ it- "Ayırt etmek."4a/03, 17a/03
f.+ olın- "Bir şeyin varlığını hissetmek, anlamak."18a/11
[=3]

fāsid Ar. Fesada uğramış, bozulmuş, kötü, bozuk.
f.+ ol- 17a/01
[=1]

faṣl Ar. Bölüm, kısım.
f. 1b/12
f.+da 2a/01
f.+ında(faşlında) 17a/11, 17b/04, 22a/09, 34a/12, 49b/13
[=7]

fuṣūl Ar. Fasıllar, bölümler.
f.+larını 3b/13
[=1]

fāyide Ar. İşe yarama, işe yaramanın meydana getirdiği iyi durum, olumlu sonuç, yarar.
f.+it- 3b/10, 37a/11
f.+ol- 43b/12, 59b/11, 60a/0451a/04, 51b/10
f.+si 2b/05, 2b/07, 2b/08
f.+ vir- 48a/14, 60a/02
f.+ virüp 44b/06
[=13]

fehm Ar. Anlama, anlayış, idrak.
f.+ it- 20b/03
[=1]

felāḥ Ar. Kurtuluş, selamet.
f.+ bul- 41b/12
[=1]

ferāsyūn Far. Bir çeşit yabani pırasa.
f. 16a/11
[=1]

fesād Ar. Bozulma, bozuklu, karışıklık, kötülük.
f. 17b/04
f.+ından 2b/04, 4a/07, 17b/13
[=4]

fevt Ar. Ölüm, mevt.
f.+ ol- 3b/02
[=1]

feyyāşe Atın burnunun üstünde oluşan bir yara.
f. 27a/08, 27a/09
[=2]

fınduḳ Ar. Kayıngillerden, kuzey yarım kürenin ılık yerlerinde ve yurdumuzun genellikle Doğu Karadeniz bölgesinde yetişen, boyu 6-7 metre, yaygın tepeli bir ağaççık. *Corylus avellana.*
f. 13b/02
[=1]

fıstıḳ Ar. Çamgillerden, çam fıstığı, Antep fıstığı ve yer fıstığı yemişleri veren ağaçların ortak adı.
f.+ı 37a/04

f.+ıdur 35a/06
f.+uñ 37b/07, 37b/09
[=4]

fışḳı Yun. Hayvan tersi, taze gübre.
f.+da 39a/07
[=1]

fīl Ar. Hortumu olan, iri ve kalın derili hayvan.
f. 11b/05
[=1]

fil-ḥāl Ar. O anda, hemen, şimdi.
f. 14b/12, 26b/04, 38a/10, 46a/11
[=4]

fitīl Ar. Kanamayı durdurmak için, cerahati boşaltmak için derin yaraların içine sokulan, ilaçlı veya ilaçsız steril bez.
f. 8b/06, 8b/10, 14b/03, 20a/04, 20b/04, 34a/06, 49a/01
f.+e 20b/05
f.+i 14b/04, 14b/05, 14b/06, 20a/05, 44b/09
f.+leri 20a/08
[=14]

furun Yun. Ekmek vs. pişirmeye yarayan yapı, fırın.
f. 5b/08, 6a/07, 13b/11, 49b/07
[=4]

fuvve Kızıl boya.
f. 6b/07
[=1]

G

gāh Far. Bazen, bazı zaman.
g. 35b/12, 48b/10, 52b/13, 52b/13
[=4]

ġāyet Ar. Çok, pek çok, son derece.
ġ. 5a/08, 9b/11, 11a/13, 16a/09, 16b/04, 28a/08, 29b/04, 37a/03, 39a/01, 42a/03, 44b/06, 49b/09, 52a/04
[=13]

ġayrı Ar. Başka.
ġ. 32b/01, 42b/12, 45b/09, 50a/12, 51b/09, 53a/11, 53b/09, 57b/02, 58a/05, 58a/11, 59b/08, 59b/12
ġ.+sı 56a/10
ġ.+sın 5a/12, 41a/12, 43a/11, 54a/07
ġ.+sını 39a/12
ġ.+ya 22b/07
[=19]

gebere Bir bitki adı. *Cabbans capher*
g. 28b/04
[=1]

geçmiş 1. Yaşanıp bitmek.
g. 11b/06, 15b/01, 16b/07, 17a/02, 18a/02, 20b/06, 23b/06, 24b/11, 28a/03, 29a/03, 31b/11, 37b/12, 39a/06, 40b/03, 46a/08, 49a/05, 52a/13, 53b/01
g.+ ol- 43b/08, 44a/09
g.-üp 46b/11
2. Bir yerden başka bir yere gitmek.
g.-meyüp 31b/13
[=22]

geçür- 1. Sokmak, takmak.
g.-üp 35a/11, 45a/03, 45a/04, 46b/06, 51a/02
2. Batırmak, saplamak.
g.-üp 21b/04
[=6]

gel- 1. Rastlamak, isabet etmek, oturmak.
g.-e 40b/05, 42a/07
g.-mezse 41b/05
g.-üp 13b/07, 60a/03
2. Hakim olmak.
g.-meyecek 4a/03
3. varmak, ulaşmak.
g.-üp 3b/07, 58b/11
4. Yer almak, bulunmak.
g.-en 1b/11

[=9]

gelincik Sansargiller familyasından, çok uzun gövdeli, kısa bacaklı, sivri çeneli, esmer kırmızı renkte, karnı beyaz, fare, tarla sıçanı ve köstebekle beslenen, kümeslere zarar veren yırtıcı, etçil memeli hayvan.
g. 16a/04, 16b/10
[=2]

gem Zaptetmek veya istenilen tarafa çevirmek için atın ağzına takılan demir alet.
g. 30b/06, 32a/02
g.+ini 32a/03
[=3]

gemlü Gem takılmış olan.
g. 31b/13
[=1]

gerdān Far. Vücudun omuzlarla baş arasında kalan kısmı.
g. 39a/04, 40a/13, 40b/04
g.+da 2a/09
g.+ı 11b/08
g.+ını 32b/12
g.+ınuñ 39a/04
g.+uñ 2a/07
[=8]

gerek Yapılması, edinilmesi icap eden, şart olan, lazım.
g. 2a/03, 3b/13, 4b/06, 4b/12, 19b/11, 20a/01, 29b/12, 35a/14, 41b/06, 42b/03, 43a/10, 43b/09, 43b/10, 45a/09, 48a/05, 50b/12, 54b/08, 60a/03
g.+ ol- 3b/08, 9a/09, 35b/05
g.+dür 5b/03, 7a/09, 7b/01, 8a/12, 8b/12, 10a/10, 11b/03, 13b/08, 14a/10, 15a/01, 15b/02, 16a/08, 18a/10, 18b/12, 19a/09, 20b/04, 22a/10, 23b/05, 23b/10, 25a/03, 25b/10, 28a/09, 30a/07, 30b/01, 32a/03, 32a/12, 35b/04, 37b/02, 38a/02, 38a/10, 39a/03, 40a/02, 41a/08, 42b/06, 44a/05, 46b/05, 48a/13, 53b/12, 54b/03, 54b/11, 55a/02, 55a/05, 55a/11, 56a/12, 56b/08, 58a/12, 59a/10
[=68]

getür- İsabet ettirmek, oturtmak.
g.-mekçün 54a/11
[=1]

gevde Hayvanlarda baş, ayak ve kuyruk dışında kalan kısım.
g. 2b/12
g.+de 5a/11, 5b/01
g.+leri 4b/13, 34b/06
g.+sin 10b/12
g.+sinde 7a/07, 7a/11, 8b/11, 9b/05, 10a/12, 10b/01
g.+sinden 10b/12, 11a/06
g.+sine 7b/08, 10b/06, 10b/09, 10b/13, 11a/02, 11a/09, 38b/11, 59b/03
g.+sini 16b/05, 39a/12
g.+siyle 23b/08
[=25]

gevdelü İri yapılı.
g. 5a/01
[=1]

gevşeklen- Kendini koyuvermek, sertliğini veya sıklığını kaybetmek, çözülmek.
g.-üp 29b/10, 29b/11
[=2]

gezdür- Sürekli yer değiştirtmek, yürütmek, gezmesini dolaşmasını sağlamak.
g.-e 48a/11
g.-üp 49a/03, 52a/12
[=3]

gezdüril- Gezdirme işi yapılmak, dolaştırılmak.
g.-e 41b/11, 43b/04, 48b/02
[=3]

gibi Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen, bahsedilen şeyin eşi, örneği, benzeri olan.
g. 3b/10, 3b/11, 3b/11, 3b/12, 4b/09, 5b/07, 10a/02, 10b/01, 10b/12, 13a/02, 16a/02, 17a/02, 17b/08, 23a/09, 26a/04, 26a/12, 26b/11, 27a/13, 28a/05, 30b/09, 31b/10, 31b/10, 32a/02, 32a/07, 33a/02, 36b/07, 38a/03, 41b/13, 45a/10, 46a/04, 48a/01, 48a/09, 48b/09, 51b/11, 53a/03, 53b/09, 54a/12, 60a/01
g.+dür 8a/12, 45a/12
[=40]

gice Güneş battıktan sonra başlayan ve gün ağarıncaya kadar süren karanlık zaman.
g. 6a/06, 10b/07, 36a/04, 50a/07
[=4]

gider- Ortadan kaldırmak, yok etmek, izale etmek.
g.-e 31a/06
g.-üp 6a/13, 8a/07, 43a/10
[=4]

gidert- Ortadan kaldırtmak, yok ettirmek.
g.-mesi 9a/07, 45a/06
g.-meyince 57a/11
g.-üp(giderdüp) 45a/14
[=4]

gil-i ermenī Ar. Ermeni kili, eskiden eczacılıka kullanılan, siyaha çalar kırmızı renkte, yumuşak ve yağlı çamur, bir çeşit kil.
g.+yi 15a/03
[=1]

gir- Dışarıdan içeriye geçmek, varmak, dahil olmak.
g.-dügi 14a/07
g.-dürüp 60a/07
g.-ecek 42a/04
g.-üp 58a/11
[=4]

girdür- Sulu bir şeyin içine daldırmak.
g.-üp 44b/03, 48a/09, 52a/12, 59a/11, 59b/02
[=5]

girü Yine, tekrar.
g. 31b/04, 31b/07, 32a/01, 32a/05, 32b/09, 43a/13, 54a/11, 54b/11
[=8]

git- 1. Yok olmak, eser kalmamak.
g.-dükçe 5a/12
g.-dükde 9b/01
g.-e(gide) 42a/12, 57a/03
g.-er(gider) 10b/03, 27b/09, 56b/06
g.-inceye(gidinceye) 49b/01
g.-meyüp 44b/03
g.-mez 30b/11
g.-üp(gidüp) 51a/06, 55b/04, 56a/09, 58a/02
2. zaman geçtikçe, gitgide, giderek.
g.-dükçe 9b/06
3. Geçmek, sona ermek, tükenmek.
g.-er(gider) 59b/05
g.-üp(gidüp) 25b/10, 60a/09
[=18]

ġonca Far. Henüz açılmamış çiçek.
ġ.+sın 30a/08
[=1]

göger- Yeşermek, yeşillenmek.
g.-üp 52a/01
[=1]

gögüs Vücudun boyunla karın arasında bulunan ve kalp, akciğer gibi organları içine alan bölümü.
g. 4a/13, 4b/09, 45a/11, 45b/01, 46a/12
g.+de 2a/10, 3a/01, 46a/02
g.+üñ 2b/13, 3a/02
[=10]

gök Gökyüzü rengi, yeşile çalan mavi.
g. 3b/10, 20b/11, 21a/03, 21a/10

g.+dan 2b/06
[=5]

gölge Işığın geçmesine engel olan bir cismin ışıklı yer üzerinde meydana getirdiği karartı.
g.+de 21a/13
[=1]

göm- (Bir şeyi) Üzerini kapatıp örtecek şekilde toprak vb. şeylerin içine sokup yerleştirmek.
g.-üp 39a/07
[=1]

gömülü Konup üstü örtülmüş, gömülmüş.
g. 39a/09
[=1]

gör- 1. Şahit olmak, müşahede etmek.
g.-diler 12a/11, 44b/13
2. Tecrübe etmek, şahit olmak.
g.-düm 40b/01, 46b/02, 59a/01
g.-mişem 6b/01, 6b/02, 45a/01, 59b/05
3. Bir şeyin varlığını algılamak, hissetmek.
g.-düm 11a/01, 50a/13, 57b/11
g.-mez 25b/10
g.-üp 18a/11, 31a/12, 56b/10
4. Anlamak, idrak etmek.
g.-e 4a/04
5. Yardımcı fiil.
g.-diler(revā gör-) 12a/04
[=18]

göre Uygun şekilde, uygun olarak
g. 3a/11, 4a/13, 10b/02, 15b/02, 42b/05, 58a/04
[=6]

göril- Gözlenmek, şahit olunmak, müşahede edilmek.
g.-dükde 15b/08
[=1]

göz 1. İnsanda ve hayvanda görme organı.
g. 6b/10, 8b/05, 20b/13, 23a/04, 24a/06, 25a/10, 25b/09, 33a/04
g.+de 22b/10, 23b/04
g.+den 21b/05, 23a/08, 25a/06, 25b/11
g.+e 2b/06, 3b/10, 20b/10, 20b/11, 20b/12, 21a/04, 21a/08, 21a/10, 21b/08, 21b/11, 22a/03, 22a/05, 22a/07, 22a/12, 22a/13, 22b/01, 22b/13, 23a/02, 23a/04, 23b/03, 23b/13, 24a/01, 24b/11, 25a/01, 25a/04, 25a/04, 25a/05, 25a/09, 25b/01, 25b/01, 25b/07, 26a/01, 26a/01, 26a/02, 26a/06, 26a/08, 26a/10, 26b/01
g.+i 23b/05, 33a/10, 33a/12
g.+in 25b/05
g.+ine 18a/07, 21b/06, 21b/09, 24a/03, 24b/08, 25a/02, 25a/07, 25b/03, 25b/04, 25b/12, 33a/01, 33a/13
g.+ini 12a/05
g.+inüñ 21b/09, 38b/05
g.+lere 20b/13, 22a/09
g.+lerine 18b/11, 19a/01
g.+lerüñ 2b/05
g.+üñ 2b/06, 4a/10, 21b/04, 22a/07, 22a/10, 22a/11, 23a/05, 23b/09, 25b/10, 26a/08
2. Bir şeyin üzerindeki çukur veya kabarcık.
g.+inde 47b/12, 48a/04
3. Çıbanın irinin toplandığı ve aktığı en şişkin noktası.
g. 46a/01
g.+lerini 45b/11
[=90]

gözük- Görünmek.
g.-mez 31b/01
g.-mezse 14a/10
[=2]

ġubār Ar. Toz.
ġ.+ı 36b/13
[=1]

güçlük Sıkıntı, ağrı.
g.+inden (güçlüginden) 3a/06
[=1]

gügercin Pek çoğu evcilleşmiş olan, gagası düz, tüyleri kalın ve sık, vücudu kısa, tane ve meyve ile beslenen tünek kuşu.
g. 22a/04, 25a/03, 33b/13, 44b/05, 48b/01, 48b/03, 48b/06
[=7]

gül Far. Gül ağacının güzel kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok makbul çiçeği.
g. 15a/10, 21b/06, 22a/13, 23b/05, 24a/01, 25a/08, 25b/13, 27b/03, 30a/08, 34a/11, 34a/12, 35b/12, 37a/10, 38a/06, 38b/09, 54b/13
[=16]

gülāb Far. gül suyu.
g. 10b/10, 15a/04, 18b/09, 46b/07
g.+a 18a/06
g.+ı 15a/06
g.+la 15a/03, 17b/07, 17b/03
[=9]

gümüş Ar. Parlak, beyaz renkte, kolay işlenir ve tel durumuna gelebilen element.
k. 53b/04
[=1]

gün Yirmi dört saatlik zaman parçası.
g. 6a/06, 8a/05, 9a/12, 9a/13, 9b/10, 10a/10, 10b/06, 12a/06, 13a/07, 14a/03, 14b/05, 15a/11, 21b/07, 22b/05, 24a/02, 25a/05, 33a/10, 35b/10, 35b/11, 36a/13, 36b/01, 37a/02, 39a/09, 43a/09, 43a/11, 43b/07, 43b/07, 44a/09, 44a/09, 44b/03, 45b/12, 46b/08, 46b/11, 48b/05, 48b/09, 54a/07, 57b/12
g.+de 5b/06, 5b/11, 27b/03, 33a/08, 33b/06, 34a/12, 37a/03, 43a/11, 46b/06, 47a/06, 55b/02
g.+den 6a/11, 8a/07, 8b/13, 11a/02, 14a/02, 38b/01, 43a/10, 43b/05
g.+e 14b/01, 33b/07, 37a/03, 38a/13, 41b/04, 41b/09, 41b/10, 41b/12, 42b/01, 43a/12, 43a/13, 44a/07, 47a/05, 55b/03, 56a/10
[=71]

güneş Dünyaya ısı ışık ve hayatın devamı için gerekli enerjiyi veren gök cismi ve bu gök cisminin verdiği ısı ve ışık.
g.+de 10a/07
[=1]

H

ḥab Ar. Hap, ilaç.
ḥ.+lar it- 36a/09
ḥ.+lardan 36a/10
[=2]

ḫaber Ar. Olmuş veya olmakta bulunan bir şeye dair orada olmayanlara erişen bilgi, ondan ona nakledilen söz.
h.+ vir- "Bir şeyi bildirmek." 5b/13, 10b/04
[=2]

ḥabs Ar. Bir yere kapatıp salıvermeme, hapis.
ḥ.+ it- 27a/01
[=1]

ḥacāmet Bedenin herhangi bir yerinden buynuzla kan alma.
ḥ. 6a/10
[=1]

ḥācet Herhangi bir şey için gerekli olma, gereklilik, lüzum.
ḥ. 7a/09, 8b/03, 17a/05, 17b/05, 18a/12, 22a/10, 24a/09, 27b/04, 28b/09, 29a/07, 35b/09, 37b/04,

39b/05, 42b/13, 47a/08, 47b/03, 47b/09
[=17]

ḥācize Ar. Bölgeyi ayıran, teması kesen, perdeleyen.
ḥ. 53a/10
ḥ.+yi 45a/14
[=2]

ḥad Ar. Ölçü, derece.
ḥ. 53a/04
ḥ.+dine(ḥaddine) 41b/06, 56a/03
[=3]

ḥādiṣ Ar. Sonradan oluşan, hudus eden.
ḥ.+ ol- 4a/05, 36a/06, 38a/08, 46b/05, 48a/04
[=5]

hafta Far. Birbiri arkasına gelen yedi günlük zaman dilimi.
h. 39a/01
[=1]

ḥak Ar. Oyma, kazıma.
ḥ.+(ḥakk) it- 6a/08
[=1]

ḥaḳ Ar. 1. Pay, hisse.
ḥ. 3b/06
2. Doğru, gerçek.
ḥ.+ı(ḥaḳḳı) 3b/05
[=2]

ḥaḳīr Ar. Değersiz, zavallı.
ḥ. 1b/10, 40a/13
[=2]

Ḥaḳḳında İlgili olarak, üzerine.
ḥ. 1b/07
[=1]

ḫalāṣ Ar. Kurtulma, kurtuluş.
h.+ ol- 14b/12
[=1]

Ḥaleb Suriye'de bir şehir.
ḥ. 26a/04
[=1]

ḥālet-i evla Ar. Önceki hal, önceki şekil.
ḥ. sına 32b/09
[=1]

ḥalḳa Ar. Daire, çember.
ḥ. 52b/11
[=1]

ḥall Ar. Karışık bir sorunun içinden çıkma, sonuca varma.
ḥ.+ it- 37a/12, 42b/11
ḥ.+ ol- 47a/06
ḥ.+ olın- 33b/09, 33b/10, 34a/01, 42a/12
[=7]

hālik Ar. Helak olan.
h.+ ol- 12b/10
[=1]

ḫāliṣ Ar. Karışıksız, katkısız.
h. 15a/04
[=1]

ḫām Far. Yenecek kadar olgunlaşmamış.
h. 29a/09
[=1]

ḫamar Ar. Atta meydana gelen bir hastalık. *Lumbriciterrestres.*
ḥ. 3a/02, 14b/07, 46b/04
[=3]

ḥamd Ar. Allahın ululuğunu söylemek için söylenen şükran sözü.
ḥ. 1b/02
[=1]

ḥammī Ar. Şiddetli ateş, hararet.
ḥ. 2b/04
[=1]

ḫanāzīr Ar. Genellikle at, deve ve sığırlarda görülen, kronik seyirli, deformasyonlar ve multiple

apselerle karakterize, bulaşıcı olmayan bir hastalıktır. *Aktinomikozis.*
h. 34b/04
[=1]

ḫannāḳ Ar. Boğucu, boğan.
h. 35a/02, 35a/02, 35a/10, 35a/11
[=4]

ḫār Ar. Sıcak, kızgın, yakıcı.
ḫ. 3b/12, 35a/02, 38a/03, 38a/13, 39a/06, 39b/04
[=6]

ḫarāret Ar.Sıcaklık.
ḫ. 18b/07, 25b/11, 26a/09, 27b/10, 36b/05
ḫ.+den 7a/12, 26a/06, 46a/12
ḫ.+dür 53b/11
ḫ.+i 7a/11, 22a/11, 34b/01
ḫ.+in 26a/01
ḫ.+inden 2b/13, 7a/07, 26a/11
ḫ.+ine 3a/10
[=17]

ḫarāṭīn Ar. Soğulcan.
h. 13a/13
[=1]

ḫarbaḳ Ar. Zanbak fasilesinden beyaz ve siyah renklerde iki nevi bulunan bir bitki, çöpleme.
h. 16a/13
[=1]

ḫardal Ar. 1. Turpgiller familyasından sarı veya beyaz çiçekli, sert ve yakıcı tohumu hekimlikte kullanılan otsu bitki. *Sinapis.*
h. 20a/13, 49a/11, 53b/06, 56b/01
2. Bu bitknin tohumu.
h. 57a/09
[=5]

ḫareket Ar. Bir cismin durumunun ve yerinin değişmesi.
ḫ. 42a/10
[=1]

ḫarīr Ar. İpek.
h. 23a/11
[=1]

ḫarnūb Far. Keciboynuzu. *Ceratonia siligua.*
h. 31b/10, 34b/03, 37b/10
[=3]

ḫarzıma Yörüklerin burnuna taktıkları mercan ya da gümüş düğme.
h. 8a/01, 8a/01
h.+ler 9b/03, 10a/06
[=4]

ḫāṣ Ar. 1. Saf, halis.
h. 43b/09
2. İyi.
h. 25b/04
[=2]

ḫaseb Ar. Kişisel özellik, nitelik.
ḫ.+ince 42a/08
ḫ.+iyle 4a/02
[=2]

ḫāṣıl Ar. Olan, ortaya çıkan, görünen.
ḫ.+ ol- 3a/01, 7a/08, 8a/12, 10a/13, 24a/07, 26a/11, 38a/02, 46a/13, 51b/02
ḫ.+ olmış ol- 6a/02
ḫ.+dur 9b/07
[=11]

ḫaşḫāş Ar. Gelincikgillerden, uzun bir sapın ucunda beyaz veya mor tek bir büyük çiçek açan, kapsül biçiminde meyvesi olgunlaşmadan çizildiğinde akan sütten afyon elde edilen, Asya ve Afrika'nın ılık ve sıcak bölgelerinde pek çok türü bulunan bir yıllık otsu bitki. *Papaver.*
h. 55b/07
[=1]

ḫāṣṣıyyet Ar. Öz, cevher.
h.+i 36b/12

[=1]

ḫaṭā Ar. aslına uygun olmayan, doğru olmayan şey; yanlış, yanlışlık.
h. 4b/06
[=1]

ḫaṭarlu Tehlikeli, korkulu.
h. 40b/09
[=1]

ḫaṭmiyye Ar. Ebegümecine benzeyen, ondan daha büyük bir çiçek olup kök ve çiçekleri hekimlikte kullanılan bitki. *Althaea Officinalis.*
h. 33b/06, 40a/02, 46a/07, 52a/08, 52b/03, 52b/06
[=6]

havā Ar. Hava yuvarını oluşturan, bütün canlıların solunumuna yarayan, renksiz, kokusuz, akışkan gaz karışımı.
h. 3a/01, 17a/12, 23a/13, 39b/02, 47a/03, 47a/04
h.+dan 58b/04
[=7]

ḫavalān Ar. Dikenli küçük çalı. *Buckthorn.*
h. 18b/09, 46a/04
[=2]

havān Far. Toz haline getirilmek veya ufalanmak istenen bir maddenin içine konulup dövüldüğü taş, tahta veya madenden çukur kap.
h.+da 15a/10, 49b/03, 54a/02
[=3]

ḫavf Ar. Korku.
h.+ it- "Korkmak." 16a/07
[=1]

ḫaylī Far. Çok.
h. 5a/04
[=1]

ḫayr Ar. 1. Maddi manevi karşılık beklemeden yapılan iyilik, yardım.
h. 3b/04
2. Herkesin katında iyi ve makbul olan iş.
h.+gelme- "Bir faydası dokunmamak." 43b/09, 43b/13, 44a/01, 44a/11
[=5]

ḫayvān Ar. At, eşek gibi türlü hizmetlerde kullanılan canlı.
ḫ. 29b/03, 30a/10, 32b/05, 40b/10, 43a/09, 45b/03, 45b/05, 47b/06, 47b/09, 56b/08, 57b/10, 58a/10
ḫ.+a 4a/02, 11a/13, 15b/09, 16a/09, 16b/03, 16b/04, 39a/07, 43b/12, 59a/10
ḫ.+da 16a/05, 43b/09
ḫ.+ı 17a/11, 39a/07, 41b/09, 44b/02, 46a/11, 46b/01, 49b/08, 52a/12
ḫ.+uñ 8b/11, 9b/08, 15b/12, 16b/05, 17a/10, 17a/10, 18b/06, 30a/12, 39a/01, 39b/02, 39b/09, 41b/01, 42a/04, 42a/09, 42a/10, 42b/05, 43a/01, 48a/07, 52a/10, 52b/07, 57a/01, 57a/03, 57a/10, 58b/05
[=55]

ḫayvānāt Ar. Çeşitli hayvanlar.
ḫ. 15b/07, 57b/04
[=2]

ḫeder Ar. Boşa gitme, ziyan olma.
h.+ it- 4a/01
h.+ olın- 18a/07
[=2]

helāk Ar. Ölme, perişan olma, mahvolma.
h.+ it- 46a/12
h.+ ol- 32b/05, 40b/02, 45b/03, 46b/03
h.+ı 16a/08
[=6]

hem Far. Üstelik, şu da var ki.
h. 30b/11

[=1]

her Far. Tekil kelimelerin önüne getirilir ve o kelime için verilen hükmün aynı cinsten olan şeylerin hepsi için teker teker geçerli olduğunu gösterir, - nin hepsi, bütün, cümle.
h. 1b/12, 2a/02, 3a/12, 4a/04, 5b/06, 5b/11, 8a/05, 9b/10, 10a/10, 14a/02, 14b/05, 14b/11, 15a/11, 16b/02, 17b/02, 20b/09, 21a/06, 21a/07, 23a/01, 23b/02, 25a/13, 25b/13, 26b/05, 32b/11, 32b/12, 33a/10, 35b/04, 35b/07, 35b/08, 35b/11, 36b/01, 37a/01, 37a/01, 37b/08, 41a/10, 43a/11, 44a/06, 46a/01, 52b/11, 54a/07, 55b/02, 57b/12
[=42]

her biri Teker teker, hepsi.
h.+nden 8b/08, 15b/05, 24a/06, 24a/10, 24b/02, 26a/05
h.+ne 35b/05
[=7]

ḫeẕer Ar. Boşa gitme, zayi olma.
ḫ.+ it- 32b/05
[=1]

ḫıltīt Ar. Fena kokulu bir çeşit zamk, şeytan teresi.
ḫ. 17b/02, 29b/13, 30a/03, 36a/07
[=4]

ḫımār Ar. Eşek.
ḫ. 50a/03
ḫ.+uñ 4b/13
[=2]

ḫımle Ar. Atın bit taşıması, bitlenmesi.
ḫ. 10a/13
[=1]

ḫırizma Bazı hayvanların dudaklarına ve burun deliklerine geçirilen demir halka.
h. 56a/13, 56a/13

[=2]

ḫıyār Far. Kabakgillerden, yaprakları geniş ve parçalı bir yıllık otsu sürüngen bitki ve bunun meyvesi, salatalık.
h. 7b/01
[=1]

hindibā Ar. Kumluk yerlerde kendiliğinden yetişen, yaprakları salata gibi yenen bir bitki, güneyik. *Taraksakum leontodon.*
h. 8b/02, 13a/05, 17b/11, 18a/04, 35a/14
[=5]

hindī Hintle, Hindistan'la ilgili, Hind' e ait, Hint'te yapılan.
h. 23a/03, 23b/02, 24a/10
h.+(nemek-i h.) 49b/05
h.+(şīṭerec-i h.) 6b/11
h.+yi 49a/13
[=6]

ḫinnā Ar. Kınaağacıgiller familyasından, Akdeniz ikliminde yetiştirilen ayrık dallı, beyazımsı kabuklu bir ağaçtır. Çiçekleri beyaz renkli ve keskin kokuludur. Kurutulmuş yapraklarından kına elde edilir. *Laḫsonia inermis.*
ḫ. 35a/06, 36b/04
[=2]

ḫod Far. Kendi, bizzat, -de, dahi.
h. 4a/09, 53a/12
[=2]

ḫoş Far. Beğenilen, güzel, latif.
h. 5b/04, 5b/06, 5b/11, 6a/11, 8b/10, 11a/01, 15a/06, 22a/02, 28a/01, 28a/12, 32b/07, 33b/08, 40b/04, 41b/03, 43a/08, 45b/13, 47a/03, 55a/13, 56a/01, 56b/09
h.+ ol- 25a/07, 25a/10, 34a/08, 38b/04, 41a/13, 44a/04, 44a/07, 48b/03, 49a/04, 57a/03, 59a/06

h.+ça 35a/12
[=32]

ḥudūṯ Ar. Sonradan olma, baş gösterme.
ḥ.+ it- 3a/02, 26b/13, 27a/13, 35b/02, 53a/13
ḥ.+ına 54b/02
ḥ.+ından 18b/12
[=7]

ḥuḳna Ar. Lavman, boşaltıcı.
ḥ. 19b/08
ḥ.+laruñ 19b/07
ḥ.+yı 18b/13
[=3]

ḥulbe Ar. Meyan kökü, boy. *Piyan.*
ḥ. 15b/04
[=1]

ḥummā Ar. Ateşli hastalık.
ḥ.+dan 4a/07
[=1]

ḫūrmā Far. Hurma ağacının tatlı, besleyici, etli meyvesi.
h. 44a/05
[=1]

ḫūrmā aġacı Hurma ağacı şeklinde bir dağ dağlama şekli. *Phoeniks dactylifera.*
h. 43b/06, 59b/12
h.+n 60a/05
[=3]

ḫuṣūṣ Ar. Konu, iş, keyfiyyet.
h.+da 3b/05
h.+unda 37b/12, 40b/03
[=3]

ḫūṣab Ar. Bukağı, bukağının takıldığı ayak kemiği.
ḥ. 52b/13
[=1]

ḫuşk Far. Kuru.
h. 6a/02, 17b/01
h.+ ol- 52a/02
[=3]

ḫuşklig Kuruluk.
h.+inden 23a/12
[=1]

ḫuṭām Ar. Atların diz kapağında görülen bir kemik hastalığı.
ḥ. 47b/11, 47b/12
[=2]

ḫüdā Far. Allah, Tanrı.
h.+-yı müteʿāl 1b/05
h.+yiçün 1b/02
[=2]

I

ıḳlīmıyal-füża Ar. Gümüş cürufu.
ı. 21a/05
[=1]

ıḳlīmıyal-ẕeheb Ar. Altın cürufu.
ı. 21a/05, 24a/05
[=2]

ılan Omurgalı hayvanlardan, bacakları olmayan uzun sürüngen hayvan, yılan.
ı. 11b/03, 15a/12, 15a/13, 15b/08, 35a/12
[=5]

ılġın İki çeneklilerden, çiçekleri açık, eflatun renkli ve sapsız yaprakları pul biçiminde, kumlu nehir yataklarında, çorak yerlerde tabi olarak yetişen çeşitli türleri bulunan çalı veya ufak ağaç halindeki bitki. *Tamariks.*
ı. 15a/08, 24a/12
[=2]

ılıca Şifalı suyu bulunan hamam, kaplıca.
ı. 44b/03
[=1]

ʿIrāḳī Irak'a ait olan.
ı. 27b/01
[=1]

ısıcaḳ Sıcak.
ı. 8a/13
[=1]

ışır- Dişleri arasına alıp sıkmak, dişlemek.
ı.-masınuñ 16b/10
[=1]

ışıt- Sıcak duruma getirmek.
ı.-up(ışıdup) 6a/02, 47a/05
[=2]

ışıtdur- Sıcak duruma getirtmek.
ı.-up 18b/14, 19a/06, 21b/07, 38b/12
[=4]

ışlat- Islanmasına sebep olmak, ıslak duruma getirmek.
ı.-up(ışladup) 36b/02, 36b/11, 51b/04
[=3]

ışlan- Islak duruma gelmek.
ı.-mış 40b/13
[=1]

ışlatdur- Islak duruma getirtmek.
ı.-up 29a/02, 38a/01
[=2]

İ

i- idi, imiş, ise, iken şekillerinde kullanılan fiil, ek fiil, cevheri fiili.
i.-der 19b/10, 44a/13, 49a/05, 52a/10
i.-desin 59a/01
i.-di 25b/02, 26b/02
i.-ken 6a/02, 17a/09, 17b/08, 19a/03, 19a/04, 19b/09, 30a/01, 31b/13, 33b/13, 43a/07, 43b/04, 44b/06, 47a/02, 48b/04, 49a/09, 50a/03, 50a/05, 50a/06, 51a/05, 51b/03, 58b/03, 60a/11
i.-se 5b/01, 7b/10, 8a/02, 9a/08, 10a/12, 12a/05, 12b/01, 12b/02, 12b/03, 12b/08, 13b/08, 19b/11, 19b/13, 20a/03, 20b/05, 20b/09, 27a/02, 27b/08, 31a/13, 31b/01, 33a/01, 33a/01, 33a/05, 33a/05, 33a/07, 36a/11, 36b/06, 37b/05, 41a/06, 48b/09, 56b/11, 57a/04, 57a/05, 57a/08, 57a/09, 58a/05, 58b/07
[=66]

ebreş Bir çeşit deri hastalığı.
i.+ ol- 6b/05, 6b/08, 6b/13, 7a/04
[=4]

ebreşlik Ebreş olma durumu.
i. 6b/09
[=1]

ibtidā Ar. Bir işin, bir şeyin ilk defa ortaya çıkan kısmı veya başlama zamanı, başlangıç.
i.+da 5a/06, 7a/09, 22a/10, 51b/02
i.+sı 60a/13
[=5]

iç Herhangi bir cismin veya alanın sınırları arasında bulunan, dışın karşıtı.
i. 3a/04, 3a/06, 4b/01, 30a/05, 32b/01, 53b/03, 55a/14, 56a/05, 56a/08, 57a/01, 57a/13
i.+i 14b/02, 49b/03, 52a/08, 52b/06
i.+inde 8b/05, 9a/13, 12a/10, 13a/12, 14a/07, 14b/02, 19a/07, 19a/08, 19b/02, 19b/06, 20b/05, 22b/08, 23a/04, 26b/13, 27b/08, 33a/10, 33b/08, 33b/09, 34a/03, 34a/07, 38a/01, 40b/09, 45b/12, 49b/06, 50a/10, 52b/13, 53b/02, 54b/04, 55b/01, 56a/12, 56b/11, 56b/13, 59b/05, 59b/06
i.+indeki 2a/12, 34a/01

i.+inden 9a/10, 12b/11, 19b/06, 31a/13, 53b/03, 55b/07, 56b/11
i.+ine 13b/02, 13b/03, 34a/03, 35a/07, 58a/11
i.+ini 31a/12, 32b/10, 34b/04, 45b/07, 55a/14
[=68]

iç- Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.
i.-erken 37b/11
i.-inde 44b/07, 48b/12
i.-mek 32a/02
[=4]

içerü İçte kalan yer, iç taraf, iç kısım.
i. 42a/06
i.+de 41a/06
i.+den 34a/13, 34b/01, 49b/12, 52b/13
i.+sinde 31b/06
i.+ye 14a/10
[=8]

içün Amacıyla, maksadıyla.
i. 3a/13, 5b/13, 14a/11, 37a/04, 37a/08, 42b/05, 47a/03
i.+dür 45a/06
[=8]

içür- İçmesini sağlamak.
i.-dükden 7b/07
i.-eler 15b/09, 16b/03, 37b/11
i.-esin 31b/01, 31b/02
i.-üp 7b/01, 17b/10
[=8]

içüril- İçmesini sağlamak.
i.-e 7b/02, 7b/03, 7b/05, 7b/07, 35b/10, 36a/06, 36b/04, 36b/09, 36b/10, 37a/02, 37a/03, 37a/07, 37a/10, 37b/01, 37b/05, 37b/09
[=16]

iç yağı Geviş getiren hayvanların karın boşluğundan çıkarılan yağ.
i. 8b/01, 8b/03, 8b/08
[=3]

idügi "Ne idüğü belirsiz" söyleyişinde geçer.
i. 16a/06
[=1]

igne Dikiş dikmekte kullanılan, bir tarafında iplik geçirilecek deliği bulunan, ucu sivri ince çelik alet.
i. 5b/09, 23a/07, 23a/10
[=3]

ihlîlece Ar. Yumurta şeklinde olan.
e. 19a/07
[=1]

ihmāl Ar. Üstüne düşeni, gerekeni zamanında yapmama.
i.+ it- 23a/10, 46a/01
i.+ olın- 44b/12
i.+ ve teġāfül olın- 57a/11
[=4]

iḫrāc Ar. Dışarıya çıkarma, dışarıya atma.
i.+ it- 2a/05, 4a/06, 29b/05, 31b/02
i.+ olın- 33b/11, 44b/13, 57a/13
[=7]

iḫrāḳ Ar. Yanma.
i.+ olın- 15a/04
[=1]

iḫsān Ar. Bağışlama, bağışta bulunma.
i.+lar ḳıl- 3b/01
[=1]

iḫtimāl Ar. Mümkün olma, olabilirlik, olasılık.
i.+dur 12a/02
[=1]

iḫtirāḳ Ar. Tutuşup yanma.
i.+a 15a/06
[=1]

iḫtiyāṭ Ar. Olabilecek şeyleri hesaba katarak tedbirli ve ölçülü davranma.
i.+ olın- 57a/02

[=1]

iki Birden sonra, üçten önce gelen sayının adı.
i. 2a/03, 2a/08, 2a/08, 2a/09, 2a/10, 2a/10, 2a/11, 2a/11, 2a/12, 2a/13, 2b/01, 2b/03, 2b/08, 2b/13, 3a/04, 3a/06, 4a/08, 4a/09, 4a/10, 4a/11, 4a/12, 4a/13, 4b/02, 4b/03, 4b/04, 5a/01, 5a/02, 5a/10, 7a/09, 7b/06, 11a/02, 15b/12, 18b/06, 21a/13, 22a/10, 25b/11, 29a/06, 29a/06, 30a/05, 30a/07, 32b/04, 35b/13, 37a/07, 37a/11, 37b/02, 37b/03, 38a/07, 39a/01, 39a/03, 39a/04, 39a/05, 40b/06, 41a/02, 41a/07, 47a/06, 48b/07, 49b/12, 58b/13
i.+si 2a/06
i.+sinde 24a/08
[=60]

iki ḳardaş ḳanı Birçenekgiller sınıfının, zambakgiller familyasından, Kanarya adalarında yetişen, gövdesi kalın, yaprakları sert ve kılıç şeklinde bir ağaç veya ağaççıktır, Ejderkanı. *Centranthus.*
i. 13b/11, 21b/13, 22b/09, 26b/10, 41a/09, 43a/05
[=6]

ikinci İki sayısının sıra sıfatı, sırada yeri birinciden sonra, üçüncüden önce olan.
i. 3a/11, 22b/10, 32a/10, 33b/01
[=4]

ikişer İki sayısının her birine iki veya her defasında iki tane anlamına gelen üleştirme şekli.
i. 32b/11, 33b/06
[=2]

iḳtiżā Ar. Lüzum, gerek, ihtiyaç.
i. 4a/02
i.+ya 42b/05
[=2]

ʿilāc Ar. Bir hastalığı, bir yarayı iyi etmek üzere içilmek, herhangi bir yolla verilmek veya dışarıdan sürülmek suretiyle kullanılan maddelere verilen isim, em.
ʿi. 3b/09, 4a/04, 10a/06, 11a/01, 12a/03, 13b/07, 17a/04, 18b/04, 20b/11, 25b/05, 29a/03, 30b/07, 31b/08, 35b/05, 37a/11, 42a/02, 44b/01, 50a/08, 50b/03, 51b/09, 53b/09
ʿi.+ it- 25a/12, 36a/04, 55a/01
ʿi.+ olın- 13a/08, 33b/03, 33b/08, 43a/04, 46b/01, 53b/04, 54b/05, 54b/09, 54b/13
ʿi.+a 42b/13
ʿi.+da 46a/11, 49b/07, 59b/10
ʿi.+dan 43b/12
ʿi.+dur 35a/12
ʿi.+ı 5a/08, 5b/13, 9b/06, 9b/09, 11b/09, 16a/01, 17b/12, 19a/08, 22b/11, 23a/05, 27a/02, 37b/12, 39b/06, 40b/03, 41a/02, 45a/12, 46b/04, 47b/13, 48a/04, 53a/01, 53a/03, 59b/13, 60a/07
ʿi.+ın 3b/07, 12a/10, 21b/12, 59a/07
ʿi.+ında 16b/08, 17a/08, 23b/06, 46a/09, 53b/01
ʿi.+ındadur 18b/12, 39b/08, 53a/03, 56b/07
ʿi.+ını 11a/05, 12a/11
ʿi.+lardan 59b/11
ʿi.+ları 28a/03, 49a/06
ʿi.+larla 18b/01, 42b/06
[=82]

ile İsimlerin sonuna gelerek beraberlik, vasıta, araç, hal, tarz, ilişki vb. anlamlarda zarf yapar.
i. 2a/04, 2a/07, 2a/09, 2a/12, 2a/13, 2b/02, 4b/03, 5b/01, 5b/09, 6a/11, 6b/05, 6b/08, 6b/08, 6b/12, 7a/10, 7a/13, 7b/01, 7b/01, 7b/04, 7b/06, 7b/10, 8a/02, 8a/06, 8a/13, 8b/01, 8b/04, 8b/09, 8b/10, 8b/11, 9a/02, 9a/09, 9a/12, 9b/01, 9b/03, 9b/07, 9b/10, 10a/07, 10b/04, 10b/07, 10b/07, 10b/10, 11a/03, 11a/10,

12a/01, 12a/02, 12a/03, 12a/05, 12a/12, 12b/07, 12b/11, 13a/05, 13a/08, 13a/11, 13b/01, 13b/05, 13b/07, 14a/11, 15a/02, 15a/02, 15a/08, 15a/10, 15b/06, 15b/11, 15b/11, 16a/01, 16a/02, 16b/05, 16b/11, 16b/13, 17a/04, 17b/07, 17b/10, 18a/01, 18a/03, 18a/04, 18a/07, 19a/10, 19a/13, 19b/04, 20a/05, 20a/09, 20b/01, 20b/07, 21b/02, 21b/10, 21b/11, 21b/13, 22a/05, 23a/07, 23b/06, 23b/09, 23b/12, 24b/05, 24b/10, 25a/05, 25a/09, 25a/11, 25b/05, 25b/07, 25b/09, 26a/06, 26b/03, 26b/06, 26b/11, 27a/03, 27a/03, 27a/04, 27a/07, 27a/11, 27b/12, 28a/10, 28a/11, 28b/04, 28b/05, 28b/06, 28b/06, 28b/08, 29a/01, 29a/02, 29a/06, 29b/05, 29b/12, 30a/01, 30a/03, 30a/06, 30b/05, 30b/10, 30b/10, 31b/08, 31b/09, 32a/02, 32a/12, 32a/13, 32b/11, 33a/06, 33a/07, 33a/08, 33a/09, 33b/03, 33b/04, 33b/06, 33b/08, 33b/12, 34b/04, 35a/08, 35a/12, 36a/03, 36a/06, 36a/08, 36a/13, 36b/13, 37a/07, 37a/10, 37a/12, 37b/02, 37b/09, 37b/10, 37b/10, 37b/13, 38b/02, 38b/03, 38b/07, 38b/08, 39a/05, 39a/10, 39b/06, 39b/09, 39b/11, 40a/02, 40a/02, 40a/04, 40a/06, 40a/06, 40a/07, 40a/08, 40b/06, 40b/13, 41a/07, 41a/10, 41a/12, 41b/03, 41b/05, 41b/11, 42a/01, 42a/03, 42a/03, 42a/12, 42b/07, 42b/09, 42b/09, 42b/11, 43a/03, 43b/03, 45a/03, 45a/13, 45b/02, 45b/04, 45b/07, 45b/11, 45b/13, 46a/02, 46a/08, 46a/10, 46b/01, 46b/07, 46b/07, 46b/12, 46b/12, 47a/08, 47b/08, 47b/09, 47b/13, 48a/08, 48a/11, 48b/02, 48b/08, 49a/03, 49b/02, 49b/03, 50a/02, 50a/04, 50a/09, 50b/03, 50b/05, 51a/05, 51a/08, 51b/03, 51b/05, 52a/03, 52b/03, 52b/03, 52b/05, 52b/07, 53a/04, 53a/04, 53a/05, 53b/04, 53b/13, 54a/01, 54a/01, 54a/05, 54a/06, 54a/09, 54a/13, 54b/04, 54b/05, 54b/09, 54b/10, 55a/05, 55a/06, 55a/07, 55a/12, 55a/13, 55b/06, 55b/07, 55b/10, 55b/11, 55b/13, 56a/01, 56a/02, 56a/05, 56a/06, 56a/14, 56b/02, 56b/04, 56b/05, 56b/09, 56b/13, 56b/14, 57a/01, 57a/05, 57b/01, 57b/03, 57b/09, 57b/12, 58a/02, 58a/03, 58a/05, 58a/06, 58a/09, 58b/02, 58b/08, 58b/11, 58b/12, 59a/02, 59a/08, 59b/02, 59b/06, 60a/08

i.+dür 31b/09

[=290]

ilik Kemiklerin içini dolduran yağlı madde.

i. 6b/04

i.+i(iligi) 7a/01

i.+ini(iligini) 50b/05

i.+iyle(iligiyle) 50a/03

[=4]

iliş- Takılmak.

i.-mesinüñ 31a/09

i.-miş 42a/06

i.-üp 2b/10, 14a/07, 20b/06

[=5]

ilk (Sıra, zaman ve yer bakımından) En önce olan, en önde gelen.

i. 46b/06, 49a/07

[=2]

illā Ar. Ne olursa olsun, muhakkak, mutlaka, ille.

i. 29b/07, 33b/08, 53b/10

[=3]

imdi Şimdi.

i. 2a/03, 11a/06, 12b/06, 13b/07, 15a/13, 19b/06, 27a/08, 29b/11, 30b/04, 35a/03, 40a/01, 41a/08, 41b/01, 51b/12

2. Bunun için, bu sebepten.

i. 28a/08

[=15]

in- Aşağı doğru gelmek.
i.-en 3b/10, 20b/10, 21a/10
i.-erler 21a/03
i.-mekden 20b/12, 21b/10
i.-üp 28a/07, 28a/09
[=8]

ince Kendi cinsinden olanlara göre kalınlığı az olan.
i. 21b/01
i.+ ol- 34b/06, 58a/06
[=3]

incelt- İncelmesine yol açmak.
i.üp(inceldüp) 21b/03
[=1]

incü İstiridye cinsinden deniz hayvanlarının içinden çıkarılan ve süs eşyası olarak kullanılan küçük, yuvarlak, sert, sedefli tane.İncelmesine yol açmak.
i. 21a/06
[=1]

inek Sığır türünün dişisi.
i. 25b/07, 49a/12, , 49b/01, 49b/05, 50a/06
[=5]

inlik Genişlik, en.
i.+de 52b/10
i.+ini(inligini) 51b/13
[=2]

inmeklig Bir yeri kaplamak.
i.+i 21b/08
[=1]

insān Ar. İki ayaklı, iki elli, aklı ve konuşma yeteneği olan memeli canlı.
i. 6a/04, 10b/01, 40a/11
i.+a 11a/13, 16a/09, 16b/03, 18a/01
i.+da 5a/05, 8a/12, 16a/05
i.+ı 16a/06
i.+uñ 26a/11
[=12]

inṣibābe Ar. (inṣibāb) Canlıya hayat veren; kan, safra, balgam ve meni sıvılarından birinin dokular arasında toplanması.
a.+nüñ 48a/07
[=1]

inşā-allāh Ar. "Eğer Allah isterse, Allah nasip ederse" anlamında dilek sözü.
i. 8a/04, 9b/04, 13a/02, 13a/09, 37b/01, 21a/08, 25b/01, 26b/01, 27a/07, 27a/12, 27b/06, 27b/09, 45a/10, 49a/09, 50b/10
[=15]

inşā-allāh taʿālā Ar. "Eğer Allah isterse, Allah nasip ederse" anlamında dilek sözü.
i. 22b/10, 23a/04, 23b/03
[=3]

intişār Ar. Yorgunluktan damar şişip kabarması hastalığı.
i. 51a/13, 51b/06
[=2]

ip Dokuma malzemesinden yapılan ve bağlamak için kullanılan, çeşitli kalınlıkta bükümlü sicim.
i. 20b/07, 46b/06, 50a/09, 51a/02
i.+i 51a/02
[=5]

iplik Pamuk, keten, yün, ipek vb.nden bükülerek yapılan ve dikiş dikmekte kullanılan ince uzun lif.
i. 23a/07, 35a/12
i.+ile(ipligile) 23a/11
i.+in(ipligin) 35a/11
i.+iyle(ipligiyle) 13b/08
i.+le 12a/06, 12b/08
[=7]

ir- Belli bir yere, bir noktaya varmak, vasıl olmak, erişmek.
i.-dükçe 32a/05
i.-dükde 45a/14
i.-icek 57b/07
i.-inceye 32b/02, 41b/07
i.-mediyse 15a/01
i.-miş 33a/01
i.-üp 30b/04
[=8]

iri Ölçüleri olağandan daha hacimli olan, kocaman.
i. 5a/01, 5b/01, 7b/10, 12a/04, 28a/09, 36b/08, 55b/01, 55b/04, 56a/02
i.+ ol- 7a/01, 12b/01
[=11]

iriñ Cerahat.
i. 19b/07
[=1]

irte Bir sonraki günün sabahı, yarın.
i. 25a/05
i.+ ol- 10b/10
i.+ye 31a/06, 36b/11, 42a/12
[=5]

ʿīsā İsa peygamber.
ʿi. 5a/06
[=1]

isim Ar. Varlıkları birbirinden ayırmaya, tek tek veya cins cins karşılamaya yarayan kelime ad.
i.+i(ismi) 16a/12, 35a/05, 56a/04
[=3]

issi Sahip.
i. 3b/06
[=1]

issi Sıcak, sıcaklık.
ı. 4a/01, 4a/04, 4a/04, 17a/06, 17a/09, 17a/11, 17b/08, 18a/01, 19a/03, 19a/04, 19b/09, 30a/01, 33b/13, 34a/08, 37a/10, 37a/12, 38a/10, 39a/02, 39b/03, 41a/12, 41b/11, 43a/07, 43b/03, 44b/06, 47a/02, 48b/04, 49a/09, 49a/09, 50a/01, 50a/03, 50a/05, 50a/06, 51a/05, 51b/03, 53b/13, 54a/13, 55a/05, 55b/08, 56b/13, 56b/14, 57b/03, 57b/09, 57b/11, 57b/12, 58a/08, 58b/03, 58b/08, 58b/12, 59b/04, 60a/11
ı.+ ol- 24a/01
[=51]

issilik Sıcaklık, hararet.
i.+den 25b/09, 35b/02, 36a/11, 46a/13
[=4]

iste- 1. Bir şeyin yapılmasını veya kendine verilmesini dilemek, talep etmek.
i.-meye 3b/09
i.-meyüp 3b/06
2. istek duymak, arzu etmek.
i.-mez 16a/07
[=3]

iştikāk Ar. Yarılmış bir şeyin bir bölümünü alma.
i. 53a/07, 53a/07
[=2]

istiʿmāl Ar. Kullanma.
i.+ it- 15a/12, 16a/09, 19b/05, 24a/04, 34b/13, 39b/02
i.+ olın- 34a/13, 35b/05, 44b/05
i.+ı 18b/01
[=10]

istisḳā Ar. Vücudun çeşitli yerlerinde su toplanması.
i.+dan 3a/03
[=1]

isyiʿmāl Ar. Kullanma.
i.+ olın- 19b/11
[=1]

işbu Bu işaret sıfatının yazıda kullanılan eski bir şekli, işte bu.
i. 5b/13, 34a/10, 36a/05
[=3]

işe- İdrar kesesinde toplanan idrarı dışarı atmak.
i.-mekden 3a/07
[=1]

işle- Bir şeyi daha elverişli hale getirmek için Üzerine emek sarf etmek.
i.-diyse 33a/08
i.-dügi 57b/08
i.-dükde 14a/02, 14b/02
i.-mekden 3b/04
i.-ye 45b/12
i.-yicek 45b/13
i.-yüp 33b/09, 52a/01
[=9]

işletdür- Daha elverişli hale getirtmek.
i.-e 14b/06
i.-ile 20a/08
[=2]

iştihā Arzu, istek.
i.+ sı (iştihāsı ol-) 30b/05
[=1]

it Köpek.
i. 11a/07, 12b/11, 16a/04, 16a/06, 39b/10, 39b/12
i.+üñ 13a/03, 16a/04
[=8]

it- Bir çok isimden sonra gelen, bu isimlere "ismin ifade ettiği işi yapmak, işlemek" anlamını veren yardımcı fiil.
i.-di(dermān it-) 21a/12
i.-digimüz 30b/09, 49a/06
i.-digimüz(tecrübe it-) 36b/10
i.-digümüz 6b/05, 11a/01, 33a/13, 60a/01
i.-digümüz(beyān it-) 16b/05
i.-digümüz(tecrübe it-) 9b/12, 12a/04, 26b/04, 38a/07, 60a/13
i.-digümüz(ẕikr it-) 5a/02, 5b/06, 5b/10, 11a/13, 11b/03, 13a/02, 16b/07, 19b/07, 34a/08, 34a/10, 39a/02, 39b/04, 44a/03, 49b/10, 51b/10, 53a/03, 54b/08, 54b/12, 55b/13, 56b/02, 56b/05, 60a/08
i.-digümüzi(ẕikr it-) 58b/13
i.-digümüzüñ(ẕikr it-) 12b/04
i.-diler 45a/07
i.-diler(dermān it-) 51b/02
i.-dügi(murād it-) 48a/06
i.-dügi(taʿlīm it-) 3b/02
i.-dügüm(tecrübe it-) 1b/10
i.-dügümüz(ẕikr it-) 4b/12
i.-dügüñ 41b/13
i.-dügüñ(murād it-) 55a/03
i.-dügüñde(fehm it-) 20b/03
i.-dük(ẕikr it-) 19b/11
i.-dükçe(pāk it-) 55a/07
i.-dükde 42a/10, 59b/09
i.-dükde(ẓuhūr it-) 7a/09, 49a/08
i.-dükden(pāk it-) 8b/01, 9a/04, 12b/02
i.-dükleri 49a/06
i.-dürür(izāle it-) 50b/06
i.-e(ide) 5b/07, 6b/09, 10a/12, 13a/08, 42b/07
i.-e(ide)(ḫeder it-) 4a/02
i.-e(ide)(istiʿmāl it-) 15a/12, 16a/09
i.-e(ide)(ḳaṭʿ it-) 9b/02
i.-e(ide)(kül it-) 13a/03
i.-e(ide)(menʿ it-) 21b/10, 59a/05
i.-e(ide)(müşāhede it-) 56b/10
i.-e(ide)(ṣaʿūd it-) 17b/09
i.-e(ide)(ḫeẕer it-) 32b/05
i.-e(ide)(zāyil it-) 6a/03
i.-ecegimüz(idecegimüz)(ẕikr it-) 21b/08, 24a/04
i.-ecek(idecek)(iḫrāc it-) 4a/06
i.-eler(ideler)(ʿilāc it-) 55a/01
i.-eler(ideler)(iḫrāc it-) 29b/05
i.-eler(ideler)(istiʿmāl it-) 34b/13
i.-elüm(idelüm)(beyān it-) 21a/01, 26a/13
i.-elüm(idelüm)(şürūʿ it-) 7a/07, 32a/09

i.-elüm(idelüm)(ẕikr ve beyān it-) 49a/07
i.-en(iden)(menᶜ it-) 21b/08
i.-en(iden)(ḫudūṣ it-) 3a/02, 35b/02
i.-en(iden)(ẓuhūr ve tevellüd it-) 10b/01
i.-er(ider) 45a/01
i.-er(ider)(beyān it-) 11a/05, 12a/10, 15a/13, 21b/12
i.-er(ider)(defᶜ it-) 26a/01
i.-er(ider)(ekil it-) 9b/08
i.-er(ider)(farḳ it-) 17a/04
i.-er(ider)(helāk it-) 46a/12
i.-er(ider)(iḫrāc it-) 31b/02
i.-er(ider)(izāle it-) 10a/04, 56b/04
i.-er(ider)(kör it-) 18a/02
i.-er(ider)(menᶜ it-) 12b/10
i.-er(ider)(sirāyet it-) 57b/06
i.-er(ider)(taḫlīl it-) 50b/10
i.-er(ider)(ḥabs it-) 27a/01
i.-er(ider)(ḫudūṣ it-) 27a/01, 27a/13, 53a/13
i.-er(ider)(ẓuhūr it-) 11b/09
i.-erler(iderler) 51a/03
i.-erlerdi(iderlerdi)(istiᶜmāl it-) 39b/02
i.-erse(iderse)(ẓuhūr it-) 27a/09
i.-erüz(iderüz)(beyān it-) 13a/10
i.-erüz(iderüz)(ẕikr it-) 45a/10
i.-esin(idesin) 44b/03
i.-esin(idesin)(ᶜilāc it-) 25a/12
i.-esin(idesin)(istiᶜmāl it-) 19b/05, 24a/04
i.-icek(idecek)(eyle it-) 23a/06
i.-icek(idicek) 5b/12, 9b/10
i.-icek(idicek)(pāk it-) 10b/03
i.-icek(idicek)(şaḳ it-) 49b/09
i.-ici(idici)(menᶜ it-) 20b/12
i.-ici(idici)(taḫlīl it-) 50b/12
i.-ici(idici)(telyīn i.) 33b/11
i.-mek(ᶜilāc it-) 36a/04
i.-mek(beyān it-) 20b/13
i.-mek(dermān it-) 5b/02
i.-mek(iẓhār it-) 2a/04
i.-mekdür(iḫrāc it-) 2a/05
i.-mekdür(telyīn it-) 35a/05
i.-mekle(ṣabır ve taḥammül it-) 57b/06
i.-memesinüñ(nuzūl it-) 21a/04
i.-meye(fāyida it-) 37a/11
i.-meyeler 50a/07
i.-meyicegin(fāyide itme-) 3b/10
i.-meyüp(ihmāl it-) 23a/10, 46a/01
i.-meyüp(kār it-) 39a/02, 51b/06
i.-meyüp(taġāfül itme-) 3b/04
i.-mez(aṣṣı it-) 5a/12
i.-mezse(eyle it-) 57b/09
i.-mişdük(zikr it-) 20b/11
i.-mişdür 6a/01
i.-mişdür(ᶜāciz it-) 5a/05
i.-mişlerdür(dermān it-) 51a/01
i.-mişüz(dermān it-) 13b/07
i.-mişüz(müşāhede it-) 45b/04
i.-mişüz(tecrübe it-) 56a/11
i.-mişüz(ẕikr it-) 16a/01, 45b/10
i.-señ 12b/04
i.-üp(idüp) 8b/08, 10a/02, 13b/10, 25b/13, 34a/05, 36b/10, 40b/12, 40b/13, 42b/01, 49a/01
i.-üp(idüp)(bezm it-) 31a/08
i.-üp(idüp)(delük delük it-) 5b/10
i.-üp(idüp)(dermān it-) 18b/01, 48a/14, 60a/08
i.-üp(idüp)(farḳ/it-) 4a/03
i.-üp(idüp)(ḫavf it-) 16a/07
i.-üp(idüp)(iżāfe it-) 7a/04
i.-üp(idüp)(kül it-) 26b/08
i.-üp(idüp)(laḥm it-) 41a/06, 41a/08, 42b/07
i.-üp(idüp)(maᶜcūn it-) 15b/11
i.-üp(idüp)(müdāvemet it-) 55a/08
i.-üp(idüp)(mükāfātın it-) 3b/02
i.-üp(idüp)(pāk it-) 12a/12, 14a/03, 32b/08, 33a/09, 33a/10, 56a/09, 56b/12
i.-üp(idüp)(pulamaç it-) 19a/13
i.-üp(idüp)(refᶜ it.) 47b/03
i.-üp(idüp)(saḥḳ it-) 5b/05, 5b/11, 6a/05, 6a/07, 8a/01, 8a/10, 9a/06, 10a/01, 10a/08, 12b/12, 14b/11, 28b/04, 28b/06, 39b/01, 52a/06, 54a/01, 58b/07
i.-üp(idüp)(taḫmīr it-) 9a/13
i.-üp(idüp)(taᶜfīn it-) 12a/07
i.-üp(idüp)(ḫāblar it-) 36a/09
i.-üp(idüp)(ḫakk it-) 6a/08

i.-üp(idüp)(ḥall it-) 37a/12, 42b/11
[=212]

iṭʿām Ar. Yemek yedirme.
i.+ olın- 29a/02, 35b/11
[=2]

itdür- Bir çok isimden sonra gelen, bu isimlere "ismin ifade ettiği işiyaptırmek, işletmek" anlamını veren yardımcı fiil.
i.-e(ʿalaf itdür-) 16b/07
i.-üp(bol itdür-) 14a/11
i.-ür(pāk itdür-) 33a/12
[=3]

iʿvicāc Ar. Eğrilik.
i.+ı 59a/02
[=1]

iẓhār Ar. açığa vurma, meydana çıkarma.
i.+ it- 2a/04
[=1]

izāle Ar. Giderme, yok etme.
i. 45a/01
i.+ it- 10a/04, 50b/06, 56b/03
i.+si 21a/08
i.+sine 59a/11
[=6]

iżāfe Ar. Maletme, bağlama, nispet etme.
i.+ it- 7a/04
[=1]

J

jengār Far. Bakır pası, bakır yeşili.
j. 8b/09, 9a/06, 14b/10, 22a/02, 24a/05, 24a/10, 24b/01, 27a/06, 34a/05, 35a/01, 45a/09, 49a/02
[=12]

jīve Far. Civa.
j.+yi 11a/01
[=1]

K

ḳabaḳ Kabakgillerden bir çok cinsi bulunan, sürüngen gövdeli bitki.
k. 11a/04
[=1]

ḳabar- Ağırlığı artmadan hacmi büyümek, şişmek, şişkin duruma gelmek.
k.-an 42a/11
k.-sa 52b/02
k.-up 2b/11, 13b/03, 29a/04
k.-ur 4b/11, 19b/13
k.-ursa 30a/06
[=8]

ḳabarcuḳ Deride meydana gelen ufak sivilce, küçük kabartı.
k. 12a/10, 20a/08, 22b/05, 23a/05, 23a/07, 23b/05, 23b/10, 28b/08, 56a/11
k.+a (ḳabarcuġa)54b/07
k.+ı 23b/11
k.+ı(ḳabarcuġı) 40b/11
k.+lar 7a/08, 7a/12, 12b/01, 22b/02
k.+larına 2b/07
k.+uñ(ḳabarcuġuñ) 12a/11
[=18]

ḳabart- Bir şeyin yüzeyinde kabarıklık oluşturmak.
k.-ur (ḳabardur) 42a/10
[=1]

ḳābiż Ar. Kan kesici.
k. 12b/09, 42b/06, 43a/03, 51b/07
[=4]

ḳābil Ar. olabilir, mümkün.
k.+ ol- 45a/07
k.+dür 32b/06
[=2]

ḳabuḳ Bir şeyin üstünü kaplayan, kendiliğinden meydana gelmiş az veya çok sert tabaka.
k.+ı(ḳabuġı) 5b/08, 9a/03, 9b/13, 34b/10, 36a/12, 37b/07, 37b/10
k.+ın(ḳabuġın) 11b/04

k.+ından(ḳabuġından) 37a/05
[=9]

ḳaburġa Moġ. göğüs kafesini meydana getiren kemiklerin her biri.
k. 43b/12
[=1]

ḳadar Ar. Ölçüde, derecede.
k. 5a/02, 12b/08
[=2]

kāfī Ar. Yeten, elveren.
k. 10a/11
[=1]

kāfūr Ar. Hindistan ve Çin'de yetişen kafur ağacının zamkından elde edilen beyaz, yarı şeffaf, kolaylıkla parçalanabilir ıtırlı madde.
k. 15a/04, 15a/10, 17b/03, 18b/10, 22a/06, 23a/01, 26a/03, 26b/09, 46b/07
k.+dan 17b/07
k.+ı 18a/05, 26a/13
[=12]

kāġıt Far. Hamur haline getirilmiş bitki maddelerindeki çok ince liflerin keçeleştirilmesi suretiyle imal edilen, yazı yazmak, kitap basmak, sarmak, kaplamak gibi bir çok işte kullanılan ince yaprak.
k.+dan(kāġıddan) 14b/03, 20a/04, 20b/04, 49a/01
k.+ı(kāġıdı) 26b/08
[=5]

ḳaḳ- El veya ayakla ittirmek, vurmak.
k.-ıda 55a/08
[=1]

ḳaḳıl- Vurularak sokulmak.
k.-a 57a/05
[=1]

ḳaḳılt- Vurularak sokturmak.
k.-a (ḳaḳılda) 57b/02
[=1]

ḳākıyā Far. Kanı durdurucu kan kesici bir şeyin suyu, özellikle mısır suyu.
k. 10a/06, 23a/03, 26b/09, 43a/05
[=4]

ḳal- 1. Zaman, uzaklık veya nicelik belirtilen miktarda bulunmak.
k.-a 12a/06
k.-an 3a/07, 34a/04
k.-ıncaya 15b/06
k.-maz 10b/03, 43b/09, 43b/13, 44a/01, 44a/11
k.-mış 41a/06, 57a/08
k.-up 43b/02
k.-up(muʿallaḳ ḳal-) 30b/09
k.-ur 29b/04, 54b/07, 54b/11, 57b/10
k.-ursa 28b/01, 29b/08, 32b/09, 57a/10
2. Herhangi bir durumda bulunmak.
k.-mağıla 45b/05
k.-sa 29b/09, 50b/11
3. İşlemez, duruma gelemek.
k.-dıysa 58a/14
[=25]

ḳalem Ar. Yazı yazmaya yarayan genellikle çubuk biçiminde alet.
k. 29b/06
k.+den 29b/07
[=2]

ḳalīl Ar. Çok olmayan, az.
k. 5a/13, 17b/07, 20a/09, 21b/03
k.+ ol- 4b/13, 22a/11
[=6]

ḳalḳadīs Far. Sülfirik asit.
k. 13a/01, 13b/11
[=2]

ḳalḳaṭār Far. Demir sülfat.
k. 27a/03, 27a/06, 28b/10, 53a/06
k.+ı 27a/11, 28a/05
[=6]

ḳalya Potasyum hidrat, kalya taşı.

k. 7b/12, 10a/06
k.+dan 9a/05
[=3]

ḳamaʿ Ar. Şişme ve iltihapın görüldüğü bir hastalık.
k. 60a/06
[=1]

ḳamış Buğdaygillerden, sulak yerlerde yetişen, çeşitli türleri olan, içi boş, yüzü boğumlu bitki.
k. 20b/08, 25a/04, 26b/06, 26b/11, 35a/13, 42a/05, 46b/09, 59a/03, 59a/04
k.+uñ 17b/11, 18a/03, 20b/08
[=12]

kāmil Ar. Noksansız, tam, bütün.
k. 43b/07, 44b/03
[=2]

Kāmilü'ṣ-ṣınāʿateyn 14. yüzyılda İslam dünyasının ve Orta Çağın en büyük veteriner hekimi olarak kabul edilen Ebu Bekr İbn el-Münzir el-Baytar'ın (ö. 1340) muhtemelen 1310-1340 yıllarında yazdığı ve Mehmed b. Çerkes tarafından 17. yüzyılda (Hicri 1095/Miladi 1683) Kitābu Bayṭar-nāme adıyla tercüme ettiği eserin adı.
k. 32a/09
[=1]

ḳamu Bütün, hep.
k.+dan 47b/05
k.+lardan 15a/09
k.+sın 14b/10, 25a/13
[=4]

ḳan Plazma ve kanyuvarlarından meydana gelen ve damarların içinde dolaşarak vücut dokularını besleyen kırmızı renkli sıvı.
k. 4a/08, 5b/03, 6a/08, 7a/07, 7a/10, 7a/11, 12a/02, 13b/09, 13b/12, 14a/01, 14a/12, 14a/13, 14b/01, 23a/10, 23a/11, 26b/02, 26b/03, 26b/07, 26b/08, 26b/11, 28a/08, 28a/11, 28a/12, 30b/13, 31a/03, 34b/09, 34b/09, 34b/12, 42a/11, 45b/04, 45b/05, 46b/10, 46b/11, 47a/09, 47a/09, 47a/10, 47a/10, 47a/12, 47b/03, 47b/05, 47b/06, 47b/10, 47b/10, 48a/10, 48b/02, 50a/12, 50b/02, 55a/13, 56a/02
k.+ al- 2a/02, 2a/03, 2a/13, 2b/03, 2b/05, 2b/08, 2b/12, 3a/03, 3a/05, 3a/07, 3a/08, 3a/10, 4b/07, 7a/10, 17b/06, 18a/12, 18a/12, 18b/07, 22a/10, 22b/12, 24a/09, 27b/05, 27b/11, 28a/10, 28b/02, 29a/07, 30a/07, 37b/04
k.+ alın- 2a/05, 4b/03, 4b/05, 4b/09, 4b/10, 4b/12, 7a/13, 17a/05, 17a/06, 18a/03, 22a/07, 25b/11, 26a/09, 28b/09, 38a/08, 50a/13
k.+ı 2a/05, 5b/04, 26b/04, 30b/13
k.+ın 25a/01
k.+ını 25a/04
k.+ları 4b/13
k.+uñ 4a/06, 5b/11, 32b/06
[=103]

ḳana- Vücudun herhangi bir yerinden dişarıya kan akmak.
k.-yınca 5b/10, 6a/07
[=2]

ḳanat Kuşlarda ve böceklerde gövdenin iki yanında yer alan ve uçmayı sağlayan açılır kapanır bir çift organ.
k.+ından(ḳanadından) 25a/03
k.+ınuñ(ḳanadınuñ) 22a/05
[=2]

ḳanat- kanamasına sebep olmak veya özellikle kanamasını sağlamak.
k.-sa 31a/10
[=1]

ḳancıḳ Dişi hayvan
k. 6b/03, 22b/01, 30a/12
[=3]

ḳanġı Hangi.
k.+sın 12b/04, 52b/11
[=2]

ḳanḳı (krş. ḳanġı.) Hangi.
k. 2a/02
[=1]

ḳanṭariyūn İki çenekliler sınıfının birleşikgiller familyasından, ılık bölgelerde yetişen, bazı türleri iştah açıcı ve byara iyleştirici olarak hekimlikte kullanılan, kırmızı, sarı, bazen de beyaz çiçekli, çok veya bir yıllık küçük bitki. *Centaurea.*
k. 24a/10, 24b/01
[=2]

ḳapat- Kapamak.
k.-up (ḳapadup) 57b/01
[=1]

ḳapaḳ Her türlü kap, kacak, kutu vb. lerini kapamaya, örtmeye yarayan nesne.
k.+a(ḳapaġa) 21b/04
k.+ın(ḳapaġın) 23a/06
k.+ına(ḳapaġına) 21b/04
k.+ında(ḳapaġında) 6b/10
k.+ından(ḳapaġından) 22a/10
k.+larından 2b/05, 4a/10
k.+larını 26a/08
[=8]

ḳapanuḳ Kapanmış, kapalı.
k. 33a/05
[=1]

ḳapatdur- Kapatma işini yaptırmak.
k.-up 47b/04
[=1]

ḳapla- Bir şeyin dış yüzünü başka bir madde ile örtmek.
k.-duḳdan 7a/13
k.-yup 10b/12, 14b/01
[=3]

ḳaplan Kedigillerden çok kuvvetli, iri, çevik, yırtıcı hayvan.
k. 13a/04
[=1]

ḳaplat- Kapamak.
k.-up(ḳapladup) 52a/04
[=1]

ḳaplatdur- Kapama işini başkasın yaptırmak.
k.-up 40b/06, 57a/02
[=2]

ḳaplatdurıl- Kaplatmak işini başkasına yaptırmak.
k.-a 9b/03
[=1]

ḳar Havadaki su buharının donmasından meydana gelen ve yağmur gibi yağan hafif beyaz taneler.
k.+dan 25b/10
[=1]

kār Far. Bir işin sonunda elde edilen fayda, çıkar.
k.+ it- 39a/02, 51b/06
[=2]

ḳara Rengi koyu olan, başka renkleride olan şeylerin siyah veya siyaha yakın koyu renkli olanı.
k. 5b/08, 11b/09, 15a/02, 22a/01, 24b/07, 57b/05
[=7]

ḳaragünlük Amber.
k. 41a/09, 41b/06
[=2]

ḳara ot Hindistan'dan gelen ağılır bir bitki, baldıran otu.
k. 16a/12
[=1]

ḳarār Bir yerde veya bir halde durma, sebat üzere kalma, sabit olma.

k.+ ol- 43b/01
[=1]

ḳaraciger Karın boşluġunda, midenin sağında, koyu kırmızı renkte, sert fakat kolay yırtılan ve zedelenen, iç organların en büyüġü olan çok önemli görevleri olan organ.
k.+e 35b/03
[=1]

ḳarañu Karanlık.
k. 16b/06
[=1]

ḳarar- Kara bir renk almak, rengi koyulaşıp siyahlaşmak.
k.-sa 30b/09
[=1]

ḳar çiçegi Süs olarak yetiştirilen beyaz veya pembe çiçekli, soġanlı bitki.
k. 16b/05, 16a/12
[=2]

ḳarın İnsan ve hayvan vücudunun kaburgaların kenarında kasıklara kadar olan ve iç boşluġunda mide, bağırsak, böbrek, safra kesesi dalak, karaciğer gibi organlar bulunan kısmı, batın.
k. 54b/10
k.+ların 13a/06
[=2]

ḳarışdur- Karışmasını, bir maddenin başka bir madde içinde dağılmasını sağlamak.
k.-up 6a/03, 8a/10, 8b/04, 10a/05, 10b/09, 11a/02, 11a/12, 15a/09, 15b/03, 16b/02, 17a/07, 18a/06, 19a/11, 24b/10, 25a/09, 25b/08, 26a/05, 27a/10, 28a/06, 28b/13, 29a/08, 29a/10, 30a/09, 30a/12, 33b/13, 36b/12, 49b/01, 50b/14
[=28]

ḳarışdur- Bir maddenin başka bir madde içinde dağılmasını sağlamak.
k.-up 28b/11
[=1]

ḳarīb Ar. Yakın, uzak olmayan.
k. 39a/04, 55b/06
k.+idür 50a/13
k.+ ol- 39b/07
[=4]

ḳarpūz Far. Kabakgiller familyasından, sürüngen gövdeli bir yıllık bitki ve bunun iri, yuvarlak, dış kabuġu kalın, içi kırmızı, etli ve sulu meyvesi. *Citrullus vulgaris.*
k. 7b/01
k.+a 59b/09
[=2]

ḳarşu Ön, huzur.
k. 6a/02
[=1]

ḳarż Ar. keçi boynuzu.
k. 28b/12
[=1]

ḳaşar Tetanos.
k. 38a/09
[=1]

ḳaşīl Ar. Hayvanlara yedirmek üzere erken ekilen ve yeşilken biçilen ekin.
k. 35a/14
[=1]

ḳaşnı Maydanozgiller familyasından, şeytan tersi, çadır uşaġı otu gibi bitkilerden elde edilen bir nevi zamk.
k. 16b/12
k.+sı 17b/02, 29b/13, 30a/03, 36a/07, 42b/08, 43a/05, 53b/04, 57b/01
k.+sıyla 33a/11
[=10]

ḳasuḳ Vücudun karın altı ile uyluġun üstü arasında kalan kısmı.
k.+da 54b/10
[=1]

ḳat Huzur, yan.
k.+umda 49b/07
[=1]

ḳat- karıştırmak, koymak.
k.-up 6a/07, 7a/03, 9b/13, 13a/01, 17a/13, 18b/05, 22a/03, 22a/04, 22b/13, 24b/07, 25a/01, 35b/09, 35b/11, 36b/04, 36b/13, 37a/01, 37a/02, 37a/12, 40a/09, 41a/10, 42b/12, 43a/06, 48b/08, 50b/08, 51b/05
[=25]

ḳaṭʿ Ar. Kesme, biçme.
k.+ it- 9b/02
[=1]

ḳatı Çok, pek, pek çok.
k. 16a/05, 21a/08, 31b/10
k.+ ol- 38b/04
[=4]

ḳatıl- Eklenmek, ilave edilmek, karıştırılmak.
k.-mış 19a/10, 36a/06
k.-sa 11a/04
[=3]

ḳatır Erkek eşekle kısrağın çiftleşmesinden doğan, eşekten büyük, başı iri ve uzun, yelesi kısa, göğsü dar, karnı geniş kuvvetli, ağır işlere uygun melez hayvan.
k. 4b/13, 49a/05
[=2]

ḳatıraḳ Çok şiddetli.
k. 58b/05
k.+dur 5a/10
[=2]

ḳaṭrān Ar. Odun, petrol vb. nin damıtılmasından elde edilen, koyu, yapışkan, kahve rengi ile siyah arasında rengi olan, keskin is kokulu, suda erimediği için sürüldüğü yeri suya karşı koruyan, ve birçok organik maddenin imalinde kullanılan madde.
k. 9b/01, 9b/02, 33a/09, 34a/03, 45b/13, 54a/13, 55b/08, 55b/11, 57b/03, 58a/01, 58a/10, 58b/08, 59b/04
k.+a 6a/03
k.+ı 58b/02
[=15]

ḳattāl Ar. Çok kan alıcı, çok öldürücü.
k. 35a/03
k.+dur 16a/05
[=2]

ḳavī Ar. Güçlü, kuvvetli, sağlam.
k. 43a/03
k.+ce 30a/02, 44b/13
[=3]

ḳavil Ar. Sözi kelam.
k.+ince (ḳavlince) 11b/06
k.+lerince 15b/01, 20b/06
[=3]

ḳavrul- Bir kabın içinde kızaracak şekilde pişirilmek.
k.-duġı 17b/08
[=1]

ḳavur- Bir şeyi kabın içinde kızaracak şekilde pişirmek.
k.-up 17b/08
[=1]

ḳavuş- (İki şeyi veya bir şeyin iki ucu) Bir araya gelmek, birleşmek, üst üste gelmek.

k.-a 60a/03
k.-masına 52a/04
k.-mazsa 44a/10, 60a/04

k.-up 54b/11
[=5]

ḳavuşdur- İki şeyi veya bir şeyin iki ucunu bir araya getirmek, birleştirmek, üst üste getirmek.
k.-a 51b/09
k.-ıcı 42b/07
k.-up 47b/04
k.-ur 52a/09
[=4]

ḳavuşdurıcı Bir araya getiren, birleştiren, üst üste getiren.
k. 45a/09
[=1]

ḳavutdur- Bir şeyi kabın içinde kızaracak şekilde pişirtmek.
k.-up 17a/09
[=1]

ḳay Koyu.
k. 6a/03
[=1]

ḳayış Bağlamak, sıkmak vb. işlerde kullanılan, şerit gibi dar ve uzun kösele parçası.
k. 43a/08
[=1]

kāyināt Ar. Yaratılmış şeylerin hepsi, alem, evren.
k.+(seyyidül-k.) 1b/04
[=1]

ḳayna- Çok sıcak olmak.
k.-yup 7a/11
[=2]

ḳaynat- Bir şeyin, pişirmek veya belli bir işleme tabi tutmak maksadıyla su veya bir sıvı içinde kaynamasını sağlamak.
k.-up (ḳaynadup) 6b/01, 6b/08, 6b/12, 16b/13, 20b/01, 35b/08, 36a/03, 37b/08, 37b/10, 41b/07, 43a/06, 46b/12, 47a/02, 50b/06, 51a/05, 58b/02, 60a/10
[=17]

ḳaynar 1. Kaynamakta olan.
k.+dan 36a/05
2. Kaynatılmış olan.
k.+ı 35b/06
[=2]

ḳaynatdur- Bir şeyin, pişirmek veya belli bir işleme tabi tutmak maksadıyla su veya bir sıvı içinde kaynamasını sağlamak.
k.-up 11b/04, 15b/06, 38b/11, 43b/03, 49b/03, 56b/04
[=6]

ḳayrūṭī İncir türüden bir bitki adı.
k. 13a/09
[=1]

ḳayūlyā Kızıl bir toprak tütü.
k. 13b/04
[=1]

ḳaz Ördekgiller familyasından, gri ve beyaz tüylü, bitkiyle beslenen, perde ayaklı kuş cinsi.
k. 50a/04
[=1]

ḳaz- (Hendek, kuyu, çukur vb. şeyleri) Toprağı eşip çıkarmak suretiyle meydana getirmek.
k.-up 11b/11, 14a/09, 32b/07, 55a/14, 58a/13
[=5]

ḳazıl- Oyulmak.
k.-up 55b/01
[=1]

ḳażıyye Ar. Madde.
f. 22a/01
[=1]

keçe Dokuma yoluyla değil yapağıyı dövmek veya ayakla tepmek suretiyle yapılan kaba kumaş.
k. 38b/03, 40b/06, 50b/02, 55a/09, 57a/01, 58b/13
k.+ler 38a/12, 50a/01
k.+lerle 47a/03
[=9]

keçi Geviş getirenlerden, eti, sütü, derisi ve pöstekisi için yetiştirilen, çenesinde sakalı bulunan, bitkilere çok zararlı evcil memeli hayvan.
k. 56a/03, 56b/02
[=2]

keçişek Atın kulağında ortaya çıkan bir tür hastalık.
k. 20a/10, 20b/01
[=2]

kef Kaynayan pekmezin, pişen etin vs. üzerinde oluşan köpük.
k.+i 15b/11
[=1]

kefe Atların tüylerini parlatmak için kullanılan bir tür araç.
k. 55a/06, 55a/14, 56a/05, 56b/09, 58a/06
[=5]

kehle Ar. Bit.
k. 10b/01
[=1]

keklik Tavukgillerden, eti için avlanan, tüyleri boz, ayakları ve gagası kırmızı, güvercin büyüklüğünde kuş.
k. 22a/06, 25a/12, 26a/13
[=3]

kelām Ar. Söz ifade.
k.+larından 1b/12
[=1]

kelb Ar. Köpek.
k.+üñ 6a/01
[=1]

kelbetīn Ar. Herhangi bir şeyi sökmeye veya çekmeye yarayan kıskaç biçiminde araç.
k. 14a/11, 29b/05
k.+üñ 29b/06
[=3]

kemne Ar. Karasu adı verilen bir göz hastalığı.
k. 22b/11
[=1]

kemnūn Ar. Maydanozgiller familyasından bir bitki, kimyon. *Cuminum cyminum*
k. 21b/06, 23b/12, 24a/01, 24b/01, 36a/02, 37b/09, 38b/07, 49a/13, 51b/03, 58b/12
[=10]

kemük İnsanda ve omurgalı hayvanlarda vücudun çatısını meydana getiren ve yumuşak kısımlara destek olan beyazımsı sert organların ortak adı.
k. 43a/13, 43a/13, 44a/02, 44a/06, 44a/09, 48a/03, 52b/13, 53b/09, 58b/06, 60a/01
k.+e(kemüge) 43b/06
k.+i(kemügi) 36b/08, 41b/01, 43a/02, 43a/03, 43a/07, 43b/10, 43b/11, 43b/11, 43b/13, 50a/03
k.+idür(kemügidür) 52b/09
k.+inden(kemüginden) 53b/09
k.+ine(kemügine) 45b/02
k.+inüñ (kemüginüñ) 7a/01, 32b/04, 50b/05, 52b/13
[=28]

kendene Kokmuş köpekayası.
k. 18b/13, 22a/04
[=2]

kendis Far. Kükürt.
k. 27b/01, 27b/05
[=2]

kendi Kişinin öz varlığı zatı.
k. 3b/01, 5a/09, 5b/02, 8a/09, 25a/06, 30b/05, 33a/13, 49a/07, 59a/13
k.+ kendi.nden 48b/10
[=10]

kendir Kendirgiller familyasından, sap liflerinden halat ve çuval yapılan bitki, kenevir. *Cannabis sativa.*
k. 10a/08, 21b/01
k.+den 53a/09
[=2]

kendü (krş. kendi) Kişinin öz varlığı zatı.
k.+den 3b/08
k.+lerle 3a/12
[=2]

kene Far. Köpek, at, koyun vb. hayvanların derilerine yapışıp kanlarını emen asalak böcek.
k. 10b/12
[=1]

kene Sütleğengillerden, tropik bölgelerde yetişen, ağaç veya ağaççık durumunu alabilen, tohumlarından koyu bir bitkisel yağ elde edilen, bir yıllık otsu bitki, Hint baklası
k. 49a/08, 50a/02
[=2]

kepek Öğütülüp elenen tahıl tanelerinden eleğin üstünde kalan kabuk kırıntıları.
k. 26a/12, 28a/13, 47a/01, 56b/14, 58a/08
[=5]

kere Tereyağı.
k. 25b/06, 35a/08
[=2]

kered Far. Kene.
k. 49b/13
[=1]

kerg Far. Yanık kafa da denilen bir uyuz hastalığı.
k. 44a/12, 44b/01, 44b/11, 45a/02
[=4]

kerre Ar. Defa, kez.
k. 5b/07, 5b/12, 27a/10, 33b/06, 43a/12
[=5]

kertenkel Keler denilen sürüngenlerin en yaygın olan uzun gövdeli, uzun kuyruklu, çatal dilli, böcek ve kurtlarla beslenen zararsız bir cinsi.
k. +üñ 24a/12
[=1]

kes- Bıçak, makas vb. bir araçla bir şeyi ikiye ayırmak, parçalamak, yaralamak.
k.-diyse 51b/13
k.-dükden 45b/12
k.-e 54b/08
k.-er 26b/04
k.-erse 30b/05
k.-esin 23a/09
k.-icek 12a/02
k.-mekden 30b/10, 32b/05
k.-meye 32b/01
k.-üp 8b/12, 9a/10, 23b/07, 27a/03, 30b/10, 34b/08, 40b/12, 45a/06, 47a/11, 47b/01, 53a/04, 55a/06, 56a/05, 56a/09, 56b/09, 56b/10
[=26]

kesici Kesmek işini yapan, kesen.
k. 14a/13, 31a/03, 34b/09
[=3]

kesik Kesilmiş
k. 45b/05
[=1]

kesil- Kesme işi yapılmak.
k.-dükde 34b/12
k.-dükden 7b/11, 7b/13, 14b/01, 23a/09, 23a/13

k.-e 13b/12, 14a/01, 32b/13, 34a/13, 57b/13
k.-en 52a/09
k.-inceye 7b/10
k.-mek 45b/04
k.-memesine 30b/13
k.-mesi 32b/06
k.-mesini 30b/03
k.-se 42b/06
k.-üp 9b/02, 25a/07, 30b/08, 33a/07, 45b/05
k.-ür 26b/07, 26b/12
k.-ürdi 47b/05
k.-ürse 30b/07, 32b/04, 45b/03
[=29]

keşīre Ar. Zamk ağacı. *Gum tragacanth.*
k. 14b/10, 18b/09, 37a/05, 51a/11
[=4]

keskün İyi kesen, çok kesici.
k. 12a/05, 27a/02, 30b/10
[=3]

keşret Ar. Çokluk, bolluk, fazlalık, ziyadelik.
k.+inden 44a/13, 46b/04, 60a/06
[=3]

kettān Ar. Ketengiller familyasından, lifleri dokumacılıkta kullanılan, çiçekleri göz alıcı, yaprakları basit, kireçli toprakları ve ılık iklimi seven otsu bitki, keten. *Linum.*
k. 11a/10, 21b/01, 39b/12, 41b/03, 50b/07, 50b/09, 59b/01
[=6]

kezbere Ar. Kanbel otu; baldırıkara otu.
k. 10b/05
[=1]

ḳıç Vücudun gerisi, kuyruk sokumu bölgesi, makat, popo.
k.+ından 48b/02
k.+ını 51a/05
k.+laruñ 3a/06, 4b/01
[=4]

ḳıl İnsan ve hayvan vücudunda biten sertçe ve kalınca tüy.
k. 6b/09, 6b/13, 7b/10, 7b/11, 11a/10, 15a/07, 33a/08, 45a/04, 45a/05, 56a/01
k.+dan 3a/09, 28a/01, 45a/02
k.+ı 40a/10, 45a/07, 47b/09
k.+ından 7b/10
k.+lar 45a/07
k.+ları 3a/09, 15a/01, 39b/13, 40a/01, 45a/05
[=23]

ḳıl- Etmek, eylemek, yapmak.
k.-alum(ẕikr ve beyān ḳıl-) 35b/05
k.-duġımuz(tecrübe ḳıl-) 31a/08
k.-duḳ(muḫtaṣar ḳıl-) 21a/10
k.-mışdur(muʿcize ḳıl-) 5a/09
k.-up(iḥsānlar ḳıl-) 3b/01
[=5]

ḳıllu Kılı çok olan, üstü kıllarla kaplı.
k. 39a/12
[=1]

ḳınā Ar. Sivri yapraklı bir bitki. *Laḥsonia inermis.*
k. 19a/11
[=1]

ḳır Kül rengine çalan beyaz.
k. 11b/09
[=1]

ḳırdān Far. Kalın.
k. 55b/06
[=1]

ḳırıl- Parçalanmak, iki veya daha fazla parçaya ayrılmak.
k.-an 44a/05, 57a/12
k.-up 44a/01, 57a/08, 58a/14
[=5]

ḳırḳ Otuz dokuzdan sonra, kırk birden önce gelen sayının adı.

k. 43a/13, 43b/07, 44a/07, 55b/03, 56a/09
[=5]

ḳırḳ altıncı Sırada yeri kırk beşinciden sonra, kırk yedinciden önce olan.
k. 24a/07, 53b/08
[=2]

ḳırḳ beşinci Sırada yeri kırk dördüncüden sonra, kırk altıncıdan önce olan.
k. 23b/09, 53a/11
[=2]

ḳırḳ birinci Sırada yeri kırkıncıdan sonra, kırk ikinciden önce olan.
k. 22b/02, 52b/08
[=2]

ḳırḳ dördünci Sırada yeri kırk altıncıdan sonra, kırk beşinciden önce olan.
k. 23b/04, 53a/07
[=2]

ḳırḳıl- (Davar için) Yünü veya kılı makasla kesmek.
k.-mış "Kesilmiş." 41b/08, 51b/04
[=2]

ḳırḳıncı Kırk sayısının sıra sıfatı, sırada yeri otuz dokuzuncudan sonra, kırk birinciden önce olan.
k. 22a/09, 52a/09
[=2]

ḳırḳ ikinci Sırada yeri kırk birinciden sonra, kırk üçüncüden önce olan.
k. 22b/10, 52b/12
[=2]

ḳırḳ sekizinci Sırada yeri kırk yedinciden sonra, kırk dokuzuncudan önce olan.
k. 25a/02, 54a/10
[=2]

ḳırḳ ṭoḳuzuncı Sırada yeri sekizinciden sonra, ellinciden önce olan.
k. 25b/01, 54b/01
[=2]

ḳırḳ üçünci Sırada yeri kırk ikinciden sonra, kırk dördüncüden önce olan.
k. 23a/04, 53a/02
[=2]

ḳırḳ yedinci Sırada yeri kırk altıncıdan sonra, kırk sekizinciden önce olan.
k. 24b/03, 53b/11
[=2]

ḳırmızī Ar. Kan rengi, al renk.
k. 7a/10, 8b/13
[=2]

ḳısa İki ucu arasında az mesafe olan, boyu uzun olmayan.
k. 43b/12
[=1]

ḳısac Demircilerin kızgın demiri tuttukları maşa gibi bir araç.
k. 8a/02
[=1]

ḳıssā'u-l ḥımār Ar. Yaban salatalığı.
k. 16a/10
[=1]

ḳış Sonbahar ve ilkbahar arasındaki yılın en soğuk mevsimi.
k. 4a/01, 17a/01, 17a/11, 42a/08, 49b/13
k.+da 2b/04, 12b/07, 17b/08, 17b/13
[=9]

ḳız- Aşırı derecede ısınmak, sıcaklığı çok artmak.
k.-mış 8b/12, 11b/11, 32a/12, 34a/02, 39b/07, 42b/05, 44b/07, 45a/03, 48b/11, 53b/02, 53b/07, 55b/06, 59b/06
[=13]

ḳızamıḳ Bulaşıcı, ateşli, kırmızı lekeler döktüren bir hastalık.
k. 2b/13

[=1]

ḳızar- Şiddetli ısıdan ateş rengi almak.
k.-ması 22a/11
[=1]

ḳızard- Kırmızı rengine getirmek, kırmızılaştırmak.
k.-up 26a/08
[=1]

ḳızdurıl- Çok ısıtılmak, çok sıcak duruma getirilmek.
k.-mış 30b/09
[=1]

ḳızıl Parlak kırmızı renk ve bu renkte olan.
k. 6b/06, 6b/11, 7a/01, 7a/08, 8a/01, 9b/03, 10a/06, 13a/12, 13b/04, 15a/09, 22a/04, 22b/04, 22b/07, 25a/12, 25b/06, 35b/03, 52a/13, 54a/08, 56a/13
k.+ından 24b/09
[=20]

ḳızılciger Karaciğer.
k.+dür 35b/03
[=1]

ḳızmıḳ Arpa, buğday artığı.
k. 37b/06
[=1]

ki Far. İki cümleyi sebep, sonuç vb. çeşitli fonksiyonlarda birbirine bağlayarak birleşik cümle haline getiren bir bağlaç.
k. 1b/02, 1b/05, 1b/10, 1b/12, 2a/01, 2a/04, 2a/07, 2a/09, 2a/10, 2a/11, 2a/12, 2b/01, 2b/02, 2b/08, 2b/12, 3a/11, 3b/01, 3b/08, 3b/09, 3b/13, 4b/11, 5a/03, 5a/04, 5a/10, 5a/10, 5a/13, 5b/02, 5b/03, 5b/13, 6a/01, 6a/01, 6a/05, 6a/09, 6b/01, 6b/02, 6b/06, 6b/07, 7a/07, 7a/09, 7b/01, 7b/02, 7b/05, 7b/07, 8a/01, 8a/04, 8a/06, 8a/09, 8a/12, 8b/08, 8b/11, 8b/12, 9a/02, 9a/05, 9a/09, 9b/01, 9b/05, 9b/09, 9b/12, 10a/04, 10a/10, 10a/13, 10b/04, 10b/08, 10b/11, 11a/01, 11a/03, 11a/05, 11a/06, 11b/01, 11b/03, 11b/09, 11b/13, 12a/04, 12a/10, 12a/11, 12b/06, 12b/07, 13a/05, 13a/11, 13a/13, 13b/08, 13b/10, 13b/13, 14a/10, 14b/04, 14b/06, 14b/07, 14b/08, 14b/08, 15a/01, 15a/05, 15a/07, 15a/09, 15b/02, 15b/04, 15b/04, 15b/05, 15b/09, 15b/13, 16a/01, 16a/06, 16a/08, 16a/10, 16a/11, 16a/12, 16a/13, 16b/01, 16b/05, 16b/08, 16b/10, 16b/12, 16b/12, 17a/04, 17a/05, 17a/08, 17a/10, 17b/05, 17b/06, 17b/09, 17b/12, 18a/02, 18a/05, 18a/10, 18b/01, 18b/02, 18b/04, 18b/06, 18b/07, 18b/12, 18b/13, 19a/01, 19a/03, 19a/05, 19a/07, 19a/09, 19a/10, 19a/11, 19a/12, 19b/03, 19b/08, 19b/11, 20a/06, 20a/11, 20b/04, 20b/05, 20b/06, 20b/09, 20b/11, 20b/12, 20b/13, 21a/05, 21a/12, 21b/01, 21b/05, 21b/10, 21b/13, 21b/13, 22a/03, 22a/08, 22a/10, 22a/11, 22b/03, 22b/03, 22b/08, 22b/12, 23a/05, 23b/01, 23b/05, 23b/07, 23b/10, 24a/01, 24a/08, 24a/12, 24b/06, 24b/09, 24b/12, 25a/03, 25a/04, 25a/08, 25a/12, 25b/02, 25b/05, 25b/07, 25b/10, 25b/11, 25b/12, 26a/02, 26a/03, 26a/04, 26a/07, 26a/09, 26a/10, 26a/11, 26b/03, 26b/04, 26b/08, 26b/13, 27a/02, 27a/04, 27a/06, 27a/09, 27b/01, 27b/07, 28a/04, 28a/05, 28a/07, 28a/09, 28a/11, 28b/03, 28b/05, 28b/09, 29a/11, 29a/12, 29b/02, 29b/04, 29b/06, 29b/07, 29b/13, 30a/06, 30a/07, 30a/08, 30b/01, 30b/13, 31a/04, 31b/03, 31b/05, 31b/08, 31b/11, 32a/01, 32a/03, 32a/07, 32a/11, 32a/12, 32b/03, 32b/12, 33a/03, 33b/04, 33b/08, 34a/04, 34a/05, 34a/10, 34a/13, 34b/03, 34b/07,

34b/10, 34b/13, 35a/03, 35a/04, 35a/05, 35b/04, 35b/05, 35b/06, 35b/13, 36a/01, 36a/02, 36a/07, 36b/02, 36b/06, 36b/06, 36b/07, 37a/01, 37a/04, 37a/08, 37a/09, 37a/11, 37a/11, 37b/02, 37b/03, 37b/06, 37b/06, 37b/08, 37b/09, 37b/13, 38a/02, 38a/04, 38a/05, 38a/09, 38a/10, 38a/11, 38b/10, 38b/12, 39a/03, 39a/10, 39a/13, 39b/05, 39b/08, 39b/09, 40a/02, 40a/03, 40a/07, 40a/08, 40b/01, 40b/03, 40b/05, 40b/09, 40b/12, 41a/03, 41a/08, 41a/09, 41b/06, 42a/06, 42a/09, 42b/06, 43a/04, 43a/12, 43b/01, 43b/06, 43b/07, 44a/04, 44a/05, 44a/09, 44a/12, 44b/01, 44b/05, 44b/13, 45a/01, 45a/03, 45a/07, 45a/12, 45b/02, 45b/04, 45b/12, 46a/01, 46a/03, 46a/06, 46a/07, 46a/09, 46b/02, 46b/05, 46b/13, 47a/07, 47a/11, 47b/12, 47b/13, 48a/08, 48a/13, 48b/10, 49a/02, 49a/05, 49a/07, 49b/04, 50a/02, 50a/05, 50a/08, 50a/09, 50b/01, 50b/05, 50b/12, 50b/12, 51a/01, 51a/03, 51a/10, 51b/02, 51b/08, 51b/09, 52a/03, 52a/05, 52a/08, 52a/10, 52a/11, 52a/13, 52b/04, 53a/05, 53a/07, 53a/09, 53a/10, 53a/12, 53b/02, 53b/10, 53b/11, 53b/12, 53b/12, 53b/13, 54a/08, 54a/13, 54b/02, 54b/03, 54b/08, 54b/11, 55a/02, 55a/04, 55a/05, 55a/11, 55b/03, 55b/14, 56a/03, 56a/09, 56a/12, 56b/07, 56b/08, 56b/09, 56b/13, 57a/03, 57a/07, 57b/05, 57b/07, 57b/11, 57b/13, 58a/01, 58a/12, 58b/04, 58b/10, 58b/11, 59a/01, 59a/03, 59a/04, 59a/10, 59b/05, 60a/01, 60a/03, 60a/07
k.+re 31b/09
[=412]

kibār Ar. Büyükler.
k.+dañ 24b/08
[=1]

kil Far. Islandığı zaman kolayca biçimlendirilebilen yumuşak yağlı toprak.
k. 18b/05
[=1]

kim Ki.
k. 1b/03, 1b/07, 30b/12
[=3]

kimesne Kimse, herhangi bir kişi.
k.+ler 8a/05, 9b/11, 20a/08, 46b/10, 48b/13, 51a/01, 51b/03, 52b/10, 55a/08, 55b/09
k.+yi 50a/13
[=11]

kir Vücutta veya nesnelerin üzerinde oluşan pislik.
k.+den 10a/13
k.+i 52b/04
[=2]

kirec Far. Kireç taşının bu işe mahsus ocaklarda kavrulmasıyla elde edilen, kalsiyum oksitten ibaret taşımsı beyaz madde.
k. 9b/01, 9b/02, 45b/13, 56a/13, 57b/09
k.+dür 56b/13
[=6]

kirmān Güzün sulu çayırlık yerlerde yetişen körpe çimen.
k. +ı49a/13
[=1]

kirpik Göz kapağının kenarlarında sıralanmış olan kıllar ve bu kıllardan her biri.
k. 2b/07, 22a/08, 24a/10
k.+e(kirpige) 24a/10, 24b/01, 24b/02
k.+i(kirpigi) 23b/08
k.+inden(kirpiginden) 25b/11
k.+lerde 24a/07
k.+lerini 23b/11
k.+lerüñ 22b/02, 24a/08

k.+üñ(kirpigüñ) 23b/05
[=13]

kirşān Bir bitki adı.
k. 13a/08, 15a/05, 42b/02, 53b/05
k.+ı 15a/04
[=5]

kişi İnsan, kimse, şahıs.
k. 16a/06, 48a/06
k.+ye 3b/01
[=3]

kişne- (At) ses çıkarmak.
k.-mesi 30b/11
[=1]

kişnic Far. Maydanozgillerden beyaz çiçekli, otsu, bir yıllık bitki, Kişniş.
k. 10b/04, 10b/05, 33b/05, 46a/04
[=4]

kitāb Ar. Herhangi bir konuda yazılmış manzum veya mensur eser.
k.+(muṣannifül-k.) 1b/09
k.+da 7a/06
k.+ında 5a/03
k.+ını 1b/10
k.+larında 16b/08
k.+uñ 32a/09
[=6]

ḳo- Bırakmak, yerleştirmek.
k.-a 52a/05, 54a/05
k.-asın 41b/08
k.-maya 32b/08, 41a/05, 57a/09
k.-mayup 21b/05, 34b/09, 58b/01
k.-rlar 55b/10
k.-rlardı 39a/09
k.-ya 9a/12
k.-yup 6a/06, 9a/02, 10b/07, 12a/06, 13b/02, 16b/06, 17a/09, 17b/09, 20b/09, 22b/05, 24a/02, 24b/06, 24b/12, 31a/01, 31a/02, 31a/05, 34a/06, 36a/10, 36b/12, 36a/13, 38a/10, 40b/07, 41a/01, 41a/11, 41b/07, 42a/13, 42b/12, 43a/09, 43b/07, . 44a/07, 44a/09, 45a/05, 45b/12, 46a/11, 48b/05, 48b/09, 51a/02, 51a/12, 51b/04, 54a/03, 54a/06, 55b/08, 55b/11, 56a/07, 56a/08, 58b/13, 59a/04, 60a/10
k.-yup(bağlayu ḳoy-) 49a/13
[=61]

ḳoḳ- Bozularak kötü bir koku çıkarmak, kokuşmak.
k.-masınuñ 30a/13
k.-mış 27a/01
[=2]

ḳoḳu Cisimlerden yayılan zerrelerin burun zarındaki sinirlerde meydana getirdiği duyu.
k.+sı 17a/10
[=1]

ḳoḳutdur Kokmasına yol açtırmak.
k.+ur 35a/03
[=1]

ḳol Koyun, dana, kuzu vb. hayvanlarda ön ayağın üst kısmı.
k. 3a/05, 41b/01, 41b/12, 42a/13, 45b/02, 52b/09
k.+laruñ 3a/04, 4b/01
[=8]

ḳolan Atın eyer ve semerini bağlamak için karnının altından geçirilerek bağlanan yassı bağ.
k. 37b/03
k.+uñ 2a/11
[=2]

ḳonıl- Koyma işi yapılmak, konmak.
k.-a 13b/03, 24b/01, 56b/14
k.-an 55b/01
k.-duḳda 49a/09
k.-up 37a/10
[=6]

ḳop- (Organlar için) Vücuttaki yerinden ayrılmak.

k.-an 43a/02, 43a/12, 43b/05, 60a/01, 60a/03
k.-maḳ 44a/03
k.-manuñ 43b/08
k.-mış 43a/07
k.-sa 43a/02, 59b/13
k.-up 54a/10
[=11]

ḳopar- Kopmasına yol açmak, bağlı bulunduğu yerden ayrılmak.
k.-a 57b/08
k.-asın 31a/13
k.-sa 42b/04
k.-up 8a/03, 23b/12, 25a/03, 32b/02, 41a/04, 41a/12, 41b/11, 57a/13, 57b/11, 58a/08, 58b/01
k.-uruz 57b/12
[=15]

ḳopar- Kopmasına yol açmak, bulunduğu yerden ayırmak.
k.-up 56b/03
[=1]

ḳoparıl- Kopmasına yol açılmak, bağlantısı kesilmek.
k.-up 45b/01
[=1]

ḳorḳ- Korku duymak, ürpermek.
k.-mazdan 16a/08
[=1]

ḳoruḳ Olgunlaşmamış, ekşi ve ham üzüm.
k. 26a/02, 29a/09, 30a/09, 37b/07
[=4]

ḳoş- (Havanı) çekeceği şeye bağlamak.
k.-up 51b/01
[=1]

ḳoyun Geviş getirenlerden, eti, sütü ve yapağısından faydanlanılan, boynuzlu, memeli, evcil hayvan.
k. 10a/04, 38b/08, 49b/01
[=3]

ḳoz Far. Kozalaklılar takımından olan ağaçların sert, dibi yuvarlak, ucu sivri meyvesi.
k. 49b/03
k.+ı 5b/08, 26b/05
k.+ınuñ 6b/01
[=4]

kök Bazı şeyleri özellikle bitkileri bulunduğu yere bağlayan dip bölümü, derinlerdeki alt ucu.
k. 15b/04, 29b/09, 56a/03, 56b/02
k.+i 18a/05, 28b/06, 29b/08, 35b/07, 35b/08, 36b/09, 37a/01, 37a/05
k.+i(rībās k.) 7b/06
k.+in 10b/08
k.+inden 17b/03, 56b/03
k.+ini 9b/02
k.+üni 16b/10
[=18]

köpük Bir sıvı üzerinde çeşitli etkilerle oluşan yığın halindeki hava veya gaz kabarcıklarından meydana gelen tabaka.
k. 24b/07, 24b/09, 34b/03, 36b/07, 36b/07, 43b/03
k.+i(köpügi) 24b/10, 25a/01, 37b/02
[=9]

kör Far. Görmayan, āmā.
k.+ it- 18a/02
[=1]

körlük Görme yetisini kaybetme durumu.
k.+den 18a/07
[=1]

köşeklen- Kasılmak.
k.-üp 52a/11
[=1]

köz Kızıl ateş parçası.
k. 28b/02
[=1]

ḳudret ḥalvāsı Bazı bitkilerden sızan şekerli öz suyunun kurutukmasıyla elde edilen tatlı macun. *Manna.*
k. +yla26a/04
[=1]

ḳudur- Kuduz hastalığına yakalanmak.
k.-mış 16a/03, 16a/04
[=2]

ḳuḳāz otı
k. 16a/11
[=1]

ḳulaḳ Başın iki yanında bulunan işitme organı.
k. 5a/07, 19a/07, 19a/08, 52b/04
k.+a(ḳulaġa) 19a/04, 19a/06, 20b/05, 20b/07, 20b/08
k.+da 20a/10, 20b/09
k.+ı(ḳulaġı) 20b/07
k.+ına(ḳulaġına) 18b/13, 18b/14, 19a/03, 19b/09, 39a/01
k.+ınuñ(ḳulaġınuñ) 19b/13
k.+lar 19b/06
k.+larda 19b/05, 19b/10
k.+ları 38b/06
k.+larına 19b/08, 20b/02
k.+uñ(ḳulaġuñ) 20b/05
[=25]

ḳurbaġa Küçük göl ve derelerde yaygın olarak bulunan, yumurta ile üreyen, derisi çıplak, sıçrayıcı ve yüzücü küçük hayvan.
k. 37b/11
k.+ların 13a/06, 37b/13
k.+sın 29a/01
k.+yı 6b/01
[=5]

ḳurd Uzun ve yumuşak gövdeli, omurgasız, bacaksız, ayaksız, sürünerek hareket eden küçük hayvan.
k. 13a/13
[=1]

ḳurı- Islaklığı, yaşlılığı kaybolarak kuru duruma gelmek.
k.-yup 7b/12, 12a/09, 38a/09, 46a/02, 52a/02, 57b/13
[=6]

ḳurtıl- Sıyrılmak, selamete çıkmak, halas olmak.
k.-ur 15b/08
k.-maḳ 21a/09, 21a/11
[=3]

ḳuru Nemi suyu olmayan.
k. 19b/13, 30a/08, 35b/10, 35b/11, 36b/02, 36b/11, 52a/06
k.+ması 14a/05
[=8]

ḳuru- 1. Islaklığını, nemini yitirerek kuru duruma gelmek.
k.-duḳdan 6a/08
k.-maya 43b/02
2. Bitki, suyu çekilip cansız duruma gelmek.
k.-mış 10b/04
[=3]

ḳurutdur- Kuru olmasını sağlamak.
k.-a 9b/02
k.-up 6a/06, 10a/07, 21a/13, 21b/02
k.-ur 14a/06
[=6]

ḳurutdurıl- Kuru olması sağlatılmak.
k.-a 53a/05
[=1]

ḳurūḥü'ş-şehdiyye Ar. El ve ayakta sulu yaralar, şişlikler oluşan bir hastalık.
k. 53a/12
[=1]

ḳuş- Midesinde bulunanları ağızdan dışarıya atmak.
k.-masınuñ 37b/01
[=1]

ḳuş Yumurtlayan omurgalılardan gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücudu tüylarle kaplı, uçucu hayvanların ortak adı.
k.+ı 48b/06
k.+ınuñ 40a/11
[=2]

ḳust tropikal çok yıllık otsu bir bitki. *Costus.*
k. 15b/02
[=1]

ḳuvvet Ar. Canlı bir organizmanın faaliyetini sağlayan güç.
k.+ bul- 34b/02
k.+inden 51a/07
[=2]

ḳuyruḳ Hayvanların büyük bir kısmında gövdenin arka tarafında yer alan uzun ve esnek organ.
k. 3a/08, 3a/08, 3a/09, 4b/02, 40a/09, 48b/05, 49b/05, 50b/09, 54b/03, 54b/12, 55a/02, 55a/06, 55b/02, 55b/02, 55b/08, 55b/11, 56a/07, 56a/08
k.+ı(ḳuyruġı) 11b/08
k.+ında(ḳuyruġında) 2b/02
k.+ınuñ(ḳuyruġınuñ) 39a/03
[=21]

küçürek Oldukça küçük, küçükçe.
k. 8a/02, 12b/01
k.+ ol- 4b/13, 6a/05
[=4]

kükürd Far. Beyazımsı açık sarı renkte, tabiatta kristal halinde bulunan, kibrit, kağıt, barut, böcek ilacı gibi yerlerde kullanılan element.
k. 20a/13, 53b/06
[=2]

kül Yanan şeylerden arta kalan toz halindeki madde.
k. 11a/03, 57b/12
k.+ it- 13a/03, 26b/08
k.+i 6a/13, 15a/08, 16b/03, 24a/13, 57b/12
k.+ine 9b/13
[=10]

kürküm Ar. Zencefilgiller familyasından; Yaprakları sivri uçlu, çiçekleri sarı renktli bir bitki. Safranı andıran boyalı bir madde çıkarılır. *Curcuma longa*
k. 56a/03
[=1]

küsbe Far. Yağlı tohum veya bitkilerin yağı çıkarıldıktın sonra kalan katı kalıntısı.
k.+sin 40a/08, 59b/01
[=2]

L

laḳbāş Ar. Atın budunda oluşan irin toplanması, şişliktir.
l. 54b/01, 54b/02
l.+uñ 54b/06
[=3]

laḥm Ar. Lehimlemek, kaynak.
l.+ it- 41a/06, 41a/08, 42b/06
l.+ ol- 44b/10, 54b/11
[=5]

lakin Ar. Ama, ancak, fakat.
l. 20b/12, 21a/11, 44a/03, 45b/01, 45b/05, 51a/04
[=6]

lāzım Ar. Gerekli, lüzumlu
l.+dur 34b/03, 51b/08, 59a/03
l+geldi 20b/12
l+gelmez 32b/06
l+gelür 57b/07
l.+olan 3b/01, 3b/07, 4b/11, 11a/06, 24a/08, 29b/04, 34a/09, 34b/06, 38a/07, 57a/07

l.+olduḳda 41a/12
[=17]

lenġec Yengeç.
l.+inüñ 16b/03
[=1]

levn Ar. Renk.
l.+i 6b/02, 30b/09
[=2]

limon Far. Turincgillerden bir aġaç ve bu aġacın sarı renkli kokulu ekşi meyvesi.
l. 5b/04, 5b/06, 10b/07
[=3]

lisān Ar. 1. (Aġızdaki) Dil.
l. 4b/11
l.+dan 4b/09
l.+ı 12b/12, 28b/07
l.+ını 28a/02, 28a/05
l.+ınuñ 30a/10
l.+uñ 2a/08, 2b/07, 4a/11, 29a/05, 30a/07
2. (Anlaşma vasıtası olarak) Dil.
l.+-ı ʿarabī 10b/05
[=13]

luʿābī Ar. Zamk, sıvı, bitkiden çıkan sıvı.
l.+ni 50b/07
[=1]

M

maʿcūn Ar. Hamur kıvamına getirilmiş şey.
m.+ it- 15b/11
[=1]

mādde Ar. İnsanın dokunma, görme, koklama, tatma duyuları ile tespit edebildiği, özelliklerini ölçüp biçebildiği, uzayda yer kaplayan, parçalandığı zaman enerjiye dönüşen, zaman ve mekanla sınırlı nesne.
m. 3a/05, 4b/12, 14a/02, 14b/02, 14b/06, 19b/07, 27a/02, 27b/02, 28a/07, 33a/08, 33b/09, 33b/09, 33b/10, 34a/01, 34a/03, 34a/04, 34a/07, 34b/02, 36b/07, 44a/12, 44b/10, 45b/12, 45b/13, 48a/07, 48a/12, 50a/08, 50a/09, 50a/10, 50b/02, 50b/03, 52a/01, 53b/02, 53b/03, 55b/07, 56b/11, 56b/14, 57b/08
m.+den 9b/07, 49a/04, 53a/13, 54b/10
m.+dendür 54b/03
m.+ler 4b/10
m.+nüñ 50b/01
m.+si 12b/02, 19a/08, 28a/08, 57b/13, 58b/06
m.+yi 8b/05, 8b/07, 12b/09, 19b/02, 21b/10, 44b/08, 48b/12, 49b/06, 54b/04, 56b/12
[=59]

maḥal Yerinde.
m.+linde(maḥallinde) 8a/04, 13a/10, 14a/03, 18b/08, 24a/03, 34b/11, 45a/10
[=7]

māhir Ar. Usta, becerikli, eli işe yatkın.
m.+ ol- 17a/03
[=1]

maḫṣūṣ Ar. Birisine ayrılmış, bir şeye ait.
m.+ ol- 18a/13
[=1]

maḳāle Ar. Eskiden bir kitabın ayrıldığı bölümlerin her birine verilen isim.
m. 32a/07
m.+nüñ 32a/10, 60a/13
m.+sine 32a/08
[=4]

maḳālet Ar. Bir bahsin kaleme alınışı.
m.+ -i evveliñ 2a/01
[=1]

maʿlūm Ar. Bilinen, öğrenilmiş olan.
m.+ ol- 16a/06
[=1]

māmīrān Ar. Kırlangıç otu.
m. 22a/05
[=1]

maʿnā Ar. Kelime, söz, hareket, davrenış vb. nin ifade ettiği şey, anlatılmak istenen veya onlardan anlaşılan şey, anlam, mefhum.
m. 12b/01, 14a/11, 30b/10, 44a/13, 45a/06, 47b/05, 53a/08
m.+dan 58b/04
m.+yı 51a/03
[=9]

mānend Far. Benzer, eş, misil, nazir.
m. 22b/08, 54b/07, 59b/09
[=3]

mānīʿ Ar. Bir işin yapılmasını önleyen şey, engel.
m.+ ol- 28a/08
[=1]

maraż Ar. Hastalık, illet.
m. 5a/04, 5a/07, 7a/08, 11b/07, 17b/13, 18a/01, 18a/02, 19b/12, 20a/07, 27a/12, 34b/05, 37a/04, 37a/07, 38a/09, 39a/07, 46b/04, 46b/11, 48a/03, 49b/08, 49b/13, 53a/12, 55b/05
m.+ ol- 50b/11
m.+a 3a/01, 4a/04, 4a/05, 14b/07, 17a/12, 22b/06, 39b/05
m.+da 2a/02, 17b/01, 18a/02, 18a/12, 19b/11, 21b/09, 22a/07, 36b/04, 46b/10
m.+dan 39b/08
m.+dur 5a/06, 26a/07, 26b/13, 35a/03, 42a/08, 49a/05
m.+ı 10a/13, 35b/01, 38a/02, 55b/05
m.+ıdur 35a/02
m.+ına 3a/02, 18a/08, 18a/13
m.+ından 3a/04, 3a/05, 18a/11
m.+ını 11a/05
m.+ınu 52b/12
m.+ınuñ 11b/07, 26b/13, 39b/06, 46b/04, 51a/13, 54b/01, 55a/04
m.+lardan 18a/01
m.+uñ 4a/04, 16b/08, 17a/08, 17b/12, 19b/12, 21a/08, 21b/11, 22b/11, 23b/06, 27a/08, 51a/13, 51b/08, 59a/06
[=80]

maʿrūf Ar. Bilinen, belli, malum.
m. 8b/11, 17a/04, 18a/01, 21b/11, 26a/04, 26b/03, 28b/08, 29a/06, 45b/02, 46a/03, 52a/03, 54a/05
m.+ ol- 23b/09
m.+dur 2b/03
m.+lardur 2a/07, 2a/09, 2a/12, 2a/13, 30a/06
[=19]

marul Yun. Birleşikgillerden, salatası yapılan, çiğ olarak yenebilen, yeşil ve bol yapraklı bitki. *Lactuca.*
m. 17b/11
[=1]

masdūm Ar. Çarpılmış, darbe almış.
m.+ ol- 18a/13
[=1]

maʿṣara Ar. Zeytin, üzüm ve susam gibi şeylerin sıkıldığı yer
m.+larında 9b/12
[=1]

māşerā Far. Kan toplamış şişlik, kanlı yumru.
m. 18b/03
m.+ nuñ 18b/06
[=2]

māü'l-ḫıllāf Ar. Söğüt ağacının suyu.
m. 17b/06
[=1]

māyil Ar. Bir tarafa, bir yöne doğru eğilmiş, meyletmiş.
m.+ ol- 5a/13
[=1]

māzı Far. Servigiller familyasının kozalaklılar takımından, her meyvesinde yeşil, yapraklı, yassı dallı bir orman ve süs ağacı. *Thuya.*
m. 5b/08, 9a/03, 26b/05, 26b/10, 27a/06, 28b/12, 31a/05, 34b/10, 36a/07, 53a/06, 54a/09, 55b/09
m.+yı 28b/10
[=13]

mecāl Ar. Güç, kuvvet.
m.+ bulma 31b/07
[=1]

mecmūʿ Ar. Bir araya getirilmiş, toplanmış nesnelerin hepsi.
m.+ını 6b/12
[=1]

mefḫar Ar. İftihara, övünmeğe, sevinmeğe sebeb olan. İftihara vesile olan şey.
m.+ül-mevcūdāt 1b/04
[=1]

meger Far. "Fakat, yalnız, şu kadar ki, illa" gibi anlamlarla istisna belirtir, meğerki.
m. 4a/02, 5a/12, 21a/09
[=3]

mekān Ar. Yer, mekan.
m. 33a/02, 39b/03
[=2]

melhem Ar. İçinde gerekli etkili maddeler bulunan, yumuşak ve koyu kıvamda, yağlı veya yağsız, deri üzerine sürülerek kullanılan ilaçların ortak adı.
m. 10a/02, 12b/04, 13a/08, 14a/04, 14b/04, 16a/02, 19b/03, 20a/05, 20a/06, 34a/07, 40b/13, 45a/09, 52a/07, 54b/09
m.+ ur- 14a/04
m.+den 20a/07
m.+e 49a/02
m.+i 8b/07, 13a/08, 19b/02, 19b/04, 34a/04, 34a/10, 34b/12, 42b/02, 45a/09, 45a/10, 52a/08, 56b/12
m.+in 53b/13, 59a/05
m.+iyle 54b/12, 55a/07
m.+le 14b/04
m.+ler 41a/05, 44b/09
m.+leri 13a/09, 13a/09, 45a/10
m.+lerüñ 41a/05, 54b/05
m.+üñ 54a/01
[=42]

menʿ Ar. Yasaklama, engelleme, önleme.
m.+ it- 12b/10, 20b/12, 21b/08, 21b/10, 59a/05
[=5]

mercümek Far. Baklagillerden, ufak boylu, beyaz çiçekli ve çok türü olan bir tarım bitkisi.
m. 5a/13, 9b/09
[=2]

merḥūm Ar. Ölmüş bir müslüman erkekten bahsedilirken ismin başına veya sonuna getirilerek "Allah'ın rahmetine kavuşmuş, rahmetli" anlamında kullanılırç
m. 1b/10, 25b/02, 26b/02, 27b/11, 35a/10, 47a/13
[=6]

mernebe Ar. Deniz tarçını. *Cinnamomum.*
m. 52a/03
[=1]

mersīn Ar. Mersingiller familyasından; daima yeşil çalı veya 2-5 metre boyunda yaprakları deri gibi sert, çiçekleri beyaz bir ağaççık olan bitki. *Asmar.*
m. 30a/11
[=1]

mertebe Ar. Kademe, derece, basamak, sıra.
m. 4a/02, 6a/12, 14a/08
[=3]

mertek Kereste parçası.
m. 54a/01
[=1]

meryem aġacı Gülgiller familyasından; Doğu, Güney ve Karadeniz bölgeleri ile İstanbul çevresinde yetişen bir bitki türü. *Mübarekotu.*
m.+ı 17b/03, 18a/05
m.+nuñ 10b/08, 16b/10
[=4]

mesṭūr Ar. Yazılmış.
m.+ ol- 25a/11, 34b/11
m.+dur 16b/05, 16b/08, 19a/12
[=5]

meşrūḥ Ar. anlatılmış, açıklanmış.
m.+(minvāl-i m.) 44b/10
[=1]

meşvere Ar. Bir konu hakkında tecrübeli kimselere, danışma, fikir alma.
m.+ ol- 3a/13
[=1]

mevcūdāt Ar. Var olanlar, yaratılan şeylerin tamamı.
m.+(mefḥarül-m.) 1b/04
[=1]

mevt Ar. Ölüm.
m.+ine 4b/08
[=1]

meyve Far. bitkilerin, çiçeğin döllenmesinden sonra yumurtalığın gelişip büyümesiyle meydana gelen ve tohumları taşıyan kısmı, yemiş.
m.+sinüñ 40a/05
[=1]

meẕkūr Ar. Adı geçen, sözü edilen.
m.+ ol- 12a/08
[=1]

meẕkūre Ar. Meẕkūr kelimesinin aynı manadaki müennes şekli.
m.+de 31a/06
[=1]

mıḳdār Ar. Bir şeyin ölçüsü, sayısı veya ölçülebilme, azalıp çoğalabilme durumu, nicelik, kemiyet.
m. 7b/03, 17a/08, 17b/07, 18b/04, 19b/09, 20a/09, 20b/07, 22b/13, 24a/01, 30b/13, 31b/01, 35b/10, 36b/03, 37a/09, 37a/12, 41a/10
m.+ca4a/12
m.+ı 7b/05, 30b/08, 37a/07, 47a/08
m.+ınca 7a/09, 8b/03, 9b/02, 17a/05, 17b/05, 18a/12, 22a/10, 24a/09, 29a/07, 35b/09, 47b/09
m.+ını 4a/06
m.+ıyla 34a/12
m.+lardan 4b/06
[=35]

mışmış Ar. Kaysı, zerdali.
m.+ı 36b/02
[=1]

mıṭraḳ Ar. sopa, mızrak.
m. 32b/12, 37b/02, 38a/04, 39a/03, 39a/04, 39a/05, 49b/12, 52b/11, 55a/12
[=9]

mīḫ Far. Büyükçe çivi.
m. 28a/09, 57a/08, 57a/13
m.+e 57b/02
m.+lerden 57a/06, 57b/03
m.+leri 57b/02, 58a/06
[=8]

mī'atü's-sāyile Ar. Sıgla denen bir aġaçtan elde edilen yağ.
m. 38a/06, 50a/05

[=2]

minvāl Ar. Biçim, şekil, yol, tarz.
m. 39a/08, 43a/08
m.+-i meşrūḥ 44b/10
[=3]

miṣḳāl Ar. Son zamanlarda sadece altın, gümüş, inci gibi kıymetli maden ve mücevherleri tartmakta kullanılan ve kullanıldığı yere, zamana göre değişiklik gösteren, yaklaşık 1,5 yahut 4.80 gr. karşılığı kabul edilen ağırlık ölçüsü birimi.
m. 7b/02, 9a/10, 16b/03, 48b/07
m.+ini 15b/12
[=5]

muʿallaḳ Ar. Bir yere asılı veya bağlı kalmadan boşlukta duran.
m.+ ḳal- 30b/09
[=1]

mūcid Ar. (Allah için) Yok olanı var eden, yaratan, yaratıcı.
m.+-i çarḫ-ı būḳalemūn 1b/02
[=1]

muʿcize Ar. peygamberlerin Allahın izniyle yaptıkları olağan üstü iş, hal, davranış.
m.+ ḳıl- 5a/09
m.+sidür 5a/06
[=2]

muġāṣ Yabani nar kökü.
m. 16b/13, 43a/05, 46a/06
[=3]

muġra Kızıl balçık.
m. 54a/08
[=1]

muḫāṭara Ar. Tehlikeli durum, tehlike.
m. 16b/08, 46a/11, 49b/07, 50b/04, 59b/10
[=5]

muḥāl Ar.İmkansız, zor.
m.+dür (emr-i m.) 21a/11, 51a/04
[=2]

Muḥammedü'l Muṣṭafā İslām peygamberinin adı.
m. 1b/04
[=1]

muḥayyā-ʿālem Ar. Bir bitki adı.
ḥ. 10a/01
[=1]

muḥkem Ar. Sağlam, kuvvetli, dayanıklı.
m. 7b/10, 40b/07, 43a/08, 44a/04, 44a/06, 58b/05
[=6]

muḫtaṣar Ar. Kısa, öz.
m.+ ḳıl- 21a/10
[=1]

mūḳad Ar. Kötürüm.
m. 38a/02
[=1]

muḳaddemā Ar. Bundan önce, evvelce, eskiden.
m. 6b/04, 20b/10, 22b/12, 39b/04, 55b/12
[=5]

muḳl Ar. Bir çeşit kokulu reçine, lifleri güçlü bir pelesenk ağacı.
m. 46a/06
m.+ı 40b/08
m.+-ı esved 5b/05
m.+-ı ezraḳ 50b/08, 52b/02
[=5]

mum Far. 1. Bal mumu.
m.+ı 49a/03, 53b/05
m.+ıyla 55a/01
2. İşiğından gaydalanmak için ortasına yerleştirilmiş bir fitili üst kısmından yakmak suretiyle kullanılan basit bir aydınlatma aracı.

m. 8a/06
[=4]

murād Ar. Erişilmek istenen, olması, gerçekleşmesi arzu edilen şey, istek, dilek, amaç.
m. 41b/13
m.+ it- 48a/06, 55a/03
[=3]

murūr Geçme, geçip gitme, bitme, sona erme.
m.+undan 39a/01
[=1]

muṣannif Ar. Kitap telif eden kimse, yazar, müellif.
m.+ül-kitāb 1b/08
[=1]

maṣṭakī Ar. Sakız
m. 14b/09
[=1]

mu'tād Ar. Adet edinilmiş, alışılmış.
m.+ olma- 32a/02
[=1]

muttaṣıl Ar. 1. Aralıksız, hiç durmadan.
m. 10b/02, 13a/07, 56a/07
2. Bitişik.
m.+dur 45b/03
[=4]

muvāfiḳ Ar. Uygun, münasip.
m. 13b/07, 43b/06
[=2]

muvāẓabet Ar. Bir işi ara vermeden, aksatmadan yapma, bir işte ciddiyet, sebat ve devamlılık gösterme.
m.+ olın- 49b/02
[=1]

müberrid Ar. Soğutan, soğutucu.
m. 12b/04, 16b/07, 18b/01, 18b/11, 19a/02, 26a/09, 33b/02, 35a/04, 46a/04, 48a/14, 52a/12, 59a/11, 60a/08
[=13]

müberredāt Ar. Soğutulmuş.
m. 9b/07, 18b/08
[=2]

mübtelā Ar. Derde, hastalığa tutulmuş.
m.+ ol- 18a/08, 46b/02, 57b/05
[=3]

mücāvir Ar. Komşu.
m.+ ol- 32a/12
m.+dür 45b/02, 46a/13
[=3]

müceffef Ar. Kurutan, kurutucu.
m. 8a/08, 11b/12, 12a/08, 22b/06, 22b/07, 54b/05
[=6]

müceffif Ar. Kurumuş.
m. 12b/03, 14a/03
[=2]

mücerreb Ar. Denenmiş, tecrübe edilmiş.
m. 33b/01, 35b/06, 37a/03, 37b/09
m.+dür 5b/02, 20b/02, 22a/03, 24b/11, 26b/07, 27a/10
m.+lerdür 31b/11
[=11]

mücerrebāt Ar. Denenmiş, tecrübe edilmiş şeyler.
m.+dan 5b/07
m.+larumuzdan 5b/02
m.+ımuzdan 8a/09, 49a/07
m.+ımuzdandur 25a/06, 59a/13
m.+ından 1b/10
[=7]

müdāvemet Ar. Devamlı yapma, ara vermeden, yılmadan sürekli çalışma.
m.+ it- 55a/08
m.+ olın- 39a/06, 44b/11, 55b/03

[=4]

müddet Ar. Zaman, vakit, süre.
m.+i 5a/13, 43b/08, 44a/10
[=3]

müfîd Ar. Fayda veren, yarar sağlayan, faydalı, yararlı.
m. 5a/03
m.+ ol- 49b/10
m.+dür 2b/12, 37a/04
[=4]

mükāfāt Ar. İyi ve güzel davranışın karşılığı olan şey.
m.+ın it- 3b/02
[=1]

mülāṭafet Ar. Güzelce, iyi muamele etme, özen.
m. 21b/12
m.+le 35a/04
[=2]

mülāyemet Ar. Yumuşak huyluluk, mülayimlik.
m. 18a/03
[=1]

mülāyim Ar. Uygun, münasip.
m. 48b/08
[=1]

müleyyen Ar. Yumuşatılmış.
m.+dür 42a/04, 44b/06
m.+i 44b/05
m.+lerden 44b/04
[=4]

müleyyin Ar. Yumuşatıcı, hafifletici, sakinleştirici.
m. 13a/08, 19b/13, 40b/07, 47a/06
[=4]

mülūḫıyye Ar. Ebe gümeci, mülhiye. *hibiscus.*
m. 40a/03
[=1]

mümkin Ar. Olması, gerçekleşmesi imkan dahilinde olan, olabilir, kabil, muhtemel.
m. 31a/13, 9a/08
m.+ ol- 4a/02, 14a/08, 43a/02
m.+dür 29b/09
[=6]

münāfiʿ Karşıt, aykırı, uymaz, uyuşmaz, muhalif.
m.+ni 3a/10
[=1]

müncemiʿ Ar. Toplamak.
m.+ ol- 42a/09, 50a/10
[=2]

münecciî Ar. Kurtarıcı.
m. 5b/12
[=1]

münḥall Ar. Çözüme kavuşmuş, yoluna girmiş.
m.+ ol- 46b/11
[=1]

mürdāsenc Far. (<Far. mürdāseng) Mürdesenk, doğal kurşun oksit.
m. 15a/05, 15a/10, 22a/01, 54b/13
[=4]

mürekkeb Ar. Birden fazla şeyin birleşmesinden meydana gelmiş, birleşik.
m. 15a/02
m.+dür 21a/01
[=2]

mürr Ar. Lavanta yapımında kullanılan kokulu bir çeşit sarı sakız, Arap beldesinde bulunan bir ağacın zamkı. *Commiphora myrrha*
m. 15b/10, 16b/12, 33b/04, 40b/13, 42b/08, 46a/06, 48a/09, 52a/13, 54a/05, 59a/12
[=10]

mürret Ar. Acı aġaç veya bitki türü.
m. 31a/06
[=1]

müşāhede Ar. Gözle görme, gözlem.
m.+ eyle- 10b/11
m.+ it- 45b/04, 56b/10
m.+ olın- 15b/01, 18b/04
[=5]

müteʿāl Ar. Çok yüce, ulu.
m.+(ḫüdā-yı m.) 1b/06
[=1]

müteʿalliḳ Ar. Ait, dair, ilgili, alakalı.
m. 1b/11
[=1]

müteġayyir Ar. Başka bir şekle giren, başka hal alan, değişen.
m.+ ol- 6b/02
[=1]

mütemekkin Ar. Yerleşmiş, yerleşik.
m.+(ẓāhir ve m. ol-) 11b/02
[=1]

müzd Ar. Mükafat, ödül.
m. 3b/06
[=1]

müzdād Ar. Artmış, çoġalmış, çok ziyade.
m. 46a/14
m.+ ol- 47a/05
[=2]

N

nā-būd Far. Bulunmayan, mevcut olmayan, yok.
n.+ ol- 7a/06
[=1]

nādir Ar. Seyrek, ender.
n.+ ol- 21a/09
[=1]

nāfiʿ Ar. Faydalı, faydası olan, menfaatli.
n. 3a/04, 3a/06, 3a/07, 6a/04, 19b/08, 22a/03, 27b/12, 28a/03, 31b/10, 37b/05, 39a/01, 59a/11
n.+dü 21a/08
n.+dür 2b/11, 2b/13, 3a/03, 3a/10, 6a/09, 6b/01, 7b/05, 7b/08, 8a/06, 9b/04, 10a/05, 11a/03, 11a/04, 11a/07, 11a/12, 11a/13, 11b/06, 12b/05, 13a/09, 13b/02, 13b/05, 15b/07, 15b/12, 16a/03, 16a/09, 16b/04, 16b/11, 17a/01, 22a/07, 22a/12, 22b/01, 22b/02, 22b/10, 22b/13, 23a/04, 23b/03, 24a/07, 25a/01, 25b/01, 26b/01, 27a/07, 27a/11, 27b/06, 27b/09, 28a/06, 28b/03, 28b/07, 28b/13, 29a/08, 29a/10, 29b/01, 30a/13, 36a/06, 36b/01, 37a/07, 37b/01, 37b/11, 38a/01, 38b/12, 39b/13, 40a/12, 41a/01, 48a/08, 49a/13, 50b/08, 51a/12, 52a/07, 52b/03, 52b/05, 53a/06, 53b/06, 53b/08, 54a/05, 54a/08, 54a/10, 59a/01
[=89]

naʿl Ar. At, eşek gibi binek ve yük hayvanlarının tırnaklarının aşınmasını önlemek için ayaklarına çakılan demir parçası.
n. 51a/08, 53a/11, 55a/08, 56a/06, 57a/04, 57a/05, 57b/02, 58a/02, 58a/03, 58a/05, 58a/05, 58a/09
n.+ın 53a/11, 58a/08
n.+ uñ 55a/08
[=15]

naʿl-band Ar. Hayvanları nallıyan kimse.
n.+ ol- 3a/11, 3a/13
n.+laruñ 10b/03
n.+uñ 5a/03
[=4]

naʿl-bandān Ar. Hayvanları nallıyan kimseler.

n. 21a/12, 49b/09, 51a/04
n.+(cühelā-yı n.) 4b/07
n.+laruñ 59b/01
[=5]

naḳl Ar. Ağızdan ağıza veya kitap yoluyla gelmiş olan bilgi.
n.+ olun- 32a/10
[=1]

naʿllan- Nal takılmak.
n.-a 51a/08
n.-maḳdan 53a/08
[=2]

naʿllat- Nal çaktırmak.
n.-maḳda 55b/03
n.-up (naʿlladup) 56a/06, 57a/05
[=3]

naʿllatdur- Nal çaktırtmak.
n.-a 58a/03
n.-up 58a/06, 58a/09
[=3]

nām Far. İsim, ad.
n. 19b/12, 30a/07
[=2]

namāz Far. İslam kurallarına göre günde beş vakit yapılması farz olan ibadet.
n. 3b/03
[=1]

nā-muvāfiḳ Uygun olmayan, mevcut olmayan.
n.+dur 17a/12
[=1]

naʿnaʿ Ar. Bahçe nanesi. *Mentha viridis.*
n. 37b/08
[=1]

naʿnaʿül-mād Ar. Taze nane.
n. 47a/01
[=1]

nānḫvāh Ar. Anason, kimyon. *Ptyoclis Ajoḫan*
n. 36a/02
[=1]

nās Ar. İnsanlar.
n. 51b/02
[=1]

nāṣūr Ar. Vücudun özellikle el ve ayakların devamlı sürtünmeye uğrayan yerlerinde üst derinin sertleşmesi ve kalınlaşması sonucunda meydana gelen sertlik.
n. 24a/07
n.+dan 2b/06
n.+ ol- 24a/09, 24a/13
n.+ı 24b/03
[=5]

naṭrūn Su ile birleşmiş ve billurlaşmış sodyum karbonat.
n. 6b/11, 7a/02, 9b/13, 11a/11, 13a/05, 38b/09, 39b/01
n.+dan 6b/07
n.+ı 9b/11, 31b/12
[=10]

naṭūl Kaynatılmış öz, yarayı iyileştirmek için kullanılan yağ.
n. 43b/01
n.+uñ 43b/02
[=2]

naẓar Ar. Bakma, bakış, görme.
n.+ı 25b/10, 38b/05
[=2]

nāzil Ar. Yukarıdan aşağı inen.
n.+ ol- "İnmek." 26a/05
[=1]

ne 1. Hangi şey.
n. 19b/11, 20b/05, 20b/09
2. Miktar, ölçü.
n. 5a/02, 12b/08
[=5]

nebāt Ar. Bitki.
n.+ 14b/09, 21a/07, 24a/06, 26a/13, 37a/06
[=5]

necāset Ar. Dışkı.
n.+i 6a/01
[=1]

necāt Ar. Kurtulma, kurtuluş.
n. 40b/10
[=1]

nefʿ Ar. Fayda, çıkar, kār, menfaat.
n.+i 9b/11, 52a/04
[=2]

nefes Ar. Akciğerlere hava alıp verme ve bu yolla alınıpġ verilen hava, soluk.
n.+ al- 39a/08
n.+in 27a/01
n.+iyle 42a/05
[=3]

neft Ham veya arıtılmış petrol, neft yağı.
n. 42a/07, 48b/07, 50b/13
[=3]

nem Far. Rutubet.
n. 57a/02
n.+den 57b/04, 58b/04
n.+i 57b/13
[=4]

nemek Far. Tuz.
n. 6a/11, 21a/06, 23b/01, 23b/02, 23b/02, 24a/10, 25a/13, 49a/11, 49a/13, 49b/03
n.+-i hindī 49b/05
[=11]

namīd Far. Nemli.
n.+ ol- 54a/11
[=1]

nerdübān Far. Merdiven.
n. 31a/11, 33a/03, 36a/13, 45b/10
n.+ı 36a/09
n.+uñ 31a/13, 33a/03
[=7]

nergis Far. Bir çenekliler sınıfının familyasından, lale gibi soġanla üretilen, beyaz ve sarı çi,çekli, soġanı zehirli süs bitkisi. *Narcissus.*
n. 49a/10, 49b/04
[=2]

nesne Belli bir ağırlığı, maddesi ve hacmi olan her türlü cansız varlık, herhangi bir şey.
n. 16a/05, 2b/06, 25b/10, 32b/06, 58a/11, 58a/14
[=6]

neşter Far. Cerrahların kesmek ve yarmak için kullandıkları keskin ve sivri uçlu ufak bıçak.
n. 6a/12, 11b/10, 12a/05, 47b/02, 50a/10
n.+i 47b/03
n.+le 2a/05, 14a/08, 33b/10, 42a/11, 47a/13, 48a/12
[=12]

nevʿ Ar. Tür, cins.
n. 2a/03, 35b/01
n.+de 23a/11
n.+dür 5a/09, 47a/11
n.+i 54b/06
[=6]

nıbḳ Ar. Lotus ağacının hafif tatlı meyvesi. *Zizyphus lotus*
n. 17b/10
[=1]

nıḳris Ar. Ayak ağrısı.
n. 52b/12, 52b/13, 53b/09
[=3]

nıṣf Ar. Yarı, yarım.
n.+ın 14b/11
[=1]

nışādır Far. Amonyak tuzu, amonyum klorür.
n. 9a/05, 23b/02, 24a/05, 24a/13, 27b/02
n.+ı 5b/05, 8a/09, 27a/09, 58b/07
[=9]

niçe Çok, pek çok.
n. 13b/07
[=1]

nīm Far. yarım.
n. 6b/08, 8b/09, 9a/10, 20a/13
[=4]

nīmrişt Far. Yarı kavrulmuş.
n. 23b/13
[=1]

nişān Far. İşaret, belirti, iz.
n. 36b/06
n.+lardan 11b/03
n.+ların 18a/11, 36a/11
[=4]

nişasta Far. Mısır, buğday vb. tahıllardan, mercimek, bezelye gibi baklagillerden ve patatesten elde edilen sanayide ve besin maddesi olarak kullanılan una benzer madde.
n. 51a/10
[=1]

nitekim Cümle başında kendisinden önce gelen cümledeki hükmü doğrulamak için "gerçekten, hakikaten, nasıl ki... olduğu gibi" anlamlarında kullanılır.
n. 5a/07, 18a/01, 39b/04, 45b/10
[=4]

niyāz Far. Dua, tazarru.
n.+a 3b/03
[=1]

noḳṭa Ar. Belli bir yer.
n. 21b/10, 22a/08, 35b/13, 36b/08, 36b/09
[=5]

numūne Far. Örnek.
n. 48a/01
n.+lerin 41b/13
n.+si 29b/04, 48a/01, 48a/05
[=5]

nuzūl Ar. Yukarıdan aşağı inme.
n. 44a/13
n.+ it- 21a/04
[=2]

nügi Tartısı yerine göre değişen bir ağırlık ölçüsü.
n. 15b/02, 34a/12, 35b/12, 37a/01, 37a/06, 37a/11, 43b/02
n.+den 4a/11, 4b/04, 4b/04, 5a/01
n.+ye 4a/11, 4b/04, 5a/01
[=14]

nüsḫa Bir yazıdan çıkarılan suret, yazılı bir şeyin benzeri, eşi, tıpkısı.
n.+da 30b/02
[=1]

O

o İşaret zamiri olarak yerini tuttuğu en uzaktaki kimse veya şeyi gösterir.
o.+dur 2a/04, 2b/08, 11a/05, 11b/01, 19a/03, 36b/06, 47b/12, 52a/10, 53a/07
[=9]

od Ateş.
o. 12a/01, 12a/03, 24b/12, 32b/11, 33a/06, 39a/12, 45b/07, 45b/11, 53a/04
o.+a 6a/02, 30b/09
[=11]

oğ- Elini bir şeyin üzerinde bastıra bastıra gezdirmek.
o.-a 28a/10, 29b/01, 34b/04
o.-alar 28b/03, 28b/05
o.-ardı 28a/03
o.-arlar 51b/03
o.-asın 23b/08, 30a/10

o.-duġı 28a/05
o.-up 2a/04, 5b/04, 6a/11, 28a/12, 41b/04, 42a/12, 55a/13, 58b/12
[=18]

oġıl- Üzerinde bastırıla bastırıla el gezdirilmek.
o.-a 30a/12, 47a/08
[=2]

oġlan Erkek çocuk.
o. 15a/08, 40a/03, 46a/07, 56a/14
[=4]

oġlan aşı Çiriş otu. *Andrum sativum.*
o. 16b/01, 18b/13
[=2]

oḳ Yay denilen aletle fırlatılan ve ucunda sivri demir bulunan ince kısa değnek.
o. 13b/06, 14a/06, 14a/06
[=3]

oḳı- Bir kimseye dua maksadıyla belli sözler söylelerek Allh!tan mağrifet dilemek.
o.-yup(raḥmet oḳı-) 3b/03
[=1]

ol Üçüncü tekil şahıs zamiri ve işaret sıfatı, o.
o. 1b/02, 1b/04, 3b/08, 5a/08, 5a/10, 5a/13, 5b/03, 5b/05, 6a/12, 6b/02, 7a/12, 9a/02, 9a/11, 9a/12, 9b/04, 9b/07, 10a/03, 12a/03, 12a/04, 12a/07, 12b/07, 12b/10, 12b/12, 13a/07, 13b/10, 14a/07, 14b/04, 15a/06, 15b/09, 16a/06, 19a/11, 19a/13, 19b/03, 19b/09, 20a/06, 20b/01, 20b/05, 20b/07, 21a/01, 21a/09, 21b/02, 21b/05, 22b/01, 23a/06, 23b/07, 23b/11, 24a/04, 24b/10, 27b/01, 28a/02, 29b/06, 29b/09, 29b/13, 30a/08, 30b/02, 30b/13, 31a/04, 31b/08, 31b/13, 32a/05, 32a/06, 33a/02, 33a/03, 33a/07, 33b/07, 33b/10, 34a/01, 35a/12, 35b/09, 36a/09, 36a/13, 36b/02, 36b/12, 37a/10, 38a/01, 38b/01, 38b/06, 39a/10, 40b/06, 41b/07, 41b/11, 42a/11, 42a/12, 43a/02, 43a/07, 43a/09, 43a/10, 43b/01, 43b/02, 43b/04, 43b/09, 43b/12, 44b/13, 45a/01, 45a/05, 45a/07, 45a/08, 45b/03, 45b/04, 45b/09, 46a/08, 46b/12, 46b/13, 47b/04, 47b/06, 47b/08, 48a/01, 49a/04, 49b/11, 50a/01, 50a/09, 50b/06, 51a/02, 51a/05, 51a/06, 53a/01, 53a/11, 53b/07, 53b/13, 54a/03, 55b/01, 55b/04, 55b/14, 56a/09, 56b/05, 56b/09, 56b/11, 56b/13, 57a/04, 57b/01, 58a/12, 58a/14, 58b/03, 58b/06, 58b/10, 59a/04, 59a/12, 59b/03, 59b/08, 60a/01, 60a/04, 60a/11
o.+dur 6a/05, 6a/09
[=144]

ol-
o.-a 1b/07, 5a/11, 7b/04, 13b/09, 17b/01, 19a/10, 21b/02, 29b/06, 34b/12, 37a/01, 38a/05, 46b/09, 49b/12
o.-a(berāber ol-) 9b/03
o.-a(büyücek ol-) 5a/11
o.-a(geçmiş ol-) 43b/08, 44a/09
o.-a(ḫoş ol-) 44a/04, 49a/04
o.-a(issi ol-) 24a/01
o.-a(ḳalīl ol-) 22a/11
o.-a(küçürek ol-)(beyāż ol-) 6a/05
o.-a(müncemiʿ ol-) 50a/10
o.-a(nādir ol-) 21a/09
o.-a(s̱ābit ol-) 43a/13
o.-a(ḥāṣıl olmış ol-) 6a/02
o.-a(ẓāhir ol-) 7a/01
o.-a(zāyil ol-) 5b/07, 6b/13, 7a/05, 7b/12, 8a/11, 25b/11, 27a/05, 36b/05, 44b/02, 46a/02
o.-acaḳ(mümkin ol-) 14a/08
o.-an 2a/08, 2a/09, 2a/10, 2a/10, 2b/01, 2b/02, 2b/08, 3a/06, 3a/09, 4a/08, 4b/01, 8a/07, 8a/09, 8b/05, 9a/01, 9a/13, 12a/10, 12a/12, 13a/03, 17a/04, 17b/05, 19b/02,

19b/05, 19b/10, 23b/08, 27b/02, 29a/06, 30b/06, 32a/10, 33a/10, 33b/09, 34a/03, 35b/06, 42a/06, 44b/08, 45a/13, 48a/10, 48b/12, 49b/06, 50a/10, 51b/13, 53b/02, 54b/04, 56a/12, 59b/05, 59b/06
o.-an(ʿārıż ol-) 18b/07, 19a/07, 22a/09, 22b/11, 26a/07, 26b/12, 47b/11
o.-an(ārıż ol-) 21b/11, 36a/01
o.-an(bitişik ol-) 30a/05, 35b/03
o.-an(elemlü ol-) 41b/04
o.-an(gerek ol-) 3b/08, 9a/09, 35b/05
o.-an(ebreş ol-) 6b/08, 6b/13, 7a/05
o.-an(ḳarīb ol-) 39b/07
o.-an(lāzım ol-) 3b/01, 3b/08, 4b/11, 11a/06, 24a/08, 29b/04, 34a/09, 34b/07, 38a/07, 57a/07
o.-an(maʿrūf ol-) 23b/10
o.-an(māhir ol-) 17a/03
o.-an(maḫṣūṣ ol-) 18a/13
o.-an(masdūm ol-) 18a/13
o.-an(meṣṭūr ol-) 34b/12
o.-an(meẕkūr ol-) 12a/08
o.-an(mübtelā ol-) 18a/08
o.-an(müncemiʿ ol-) 42a/09
o.-an(naʿl-band ol-) 3a/12, 3a/13
o.-an(ṣarḳılmış ol-) 2b/11
o.-an(şikest ol-) 44a/08
o.-an(vāḳıʿ ol-) 51b/11, 52b/07
o.-an(ḫādiş ol-) 4a/05, 36a/07, 38a/08
o.-an(ḫāṣıl ol-) 3a/01, 7a/08, 8a/12, 10a/13, 24a/07, 26a/11, 38a/02
o.-an(zikr ol-) 22b/12
o.-anlaruñ(meṣṭūr ol-) 25a/11
o.-asın(bilmiş ol-) 44a/11
o.-dı(helāk ol-) 40b/02
o.-dı(zāyil ol-) 50b/03, 59b/08
o.-dılar(helāk ol-) 46b/03
o.-duġı(düğüm ol-) 50b/10
o.-duġı(egri ol-) 40b/04
o.-duġı(ḳalīl ol-) 4b/13
o.-duġı(mümkin ol-) 4a/02
o.-duġı(nāṣūr ol-) 24a/09, 24b/01
o.-duġı (serd ol-)34b/01
o.-duġı(sıraca ol-) 32b/01
o.-duġından 31b/05
o.-duġındandur(ince ol-) 34b/06
o.-dukda(ḫoş ol-) 57a/03
o.-duḳda 4a/10, 4b/05
o.-duḳda(ʿārıż ol-) 39a/07, 49b/13, 55b/06
o.-duḳda(fāsid ol-) 17a/01
o.-duḳda(ḫoş ol-) 25a/07, 25a/10
o.-duḳda(irte ol-) 10b/10
o.-duḳda(ḳarār ol-) 43b/01
o.-duḳda(lāzım ol-) 41a/12
o.-duḳda(teşennüc ol-) 39b/03
o.-duḳda(ẓāhir ol-) 24b/10, 28b/08, 33b/02, 46a/03, 47b/08
o.-duḳdan(pāk ol-) 40a/05
o.-duḳdan(zāyil ol-) 45a/09
o.-ıcaḳ 6b/09, 6b/10, 12a/01, 34a/07, 57b/07
o.-ıcaḳ(yumşaḳ ol-) 48b/11
o.-ıcaḳ(ẓāhir ol-) 8b/12, 9b/05, 23b/04, 40b/11
o.-ınanı(ẕikr ol-) 7b/07
o.-ıncaya 8b/10, 16a/02
o.-ıncaya(ḫoş ol-) 38b/04
o.-ıncaya(pāk ol-) 42b/03
o.-madugındandur(muʿtād olma-) 32a/02
o.-maġa(dermān ol-) 35a/12
o.-maġıla (ḫarāreti) 34b/02
o.-maġıla(küçürek ol-) 4b/13
o.-maġıla(nā-būd ol-) 7a/06
o.-maḳ(bilici ol-) 3b/13
o.-maḳlıġı(meşveret ol-) 3a/13
o.-mamaġıla(ḳābil ol-) 45a/07
o.-ması(ṭaracuḳ ol-) 55a/10
o.-masınuñ(ebreş ol-) 6b/05
o.-masınuñ(vāḳıʿ ol-) 27b/10, 50b/04
o.-maya(żarar ol-) 58b/04
o.-mayan 41b/10
o.-mayup 24b/09
o.-mayup(fāyida ol-) 43b/12, 60a/04
o.-mayup(uzun uzaduya ol-) 38a/05, 47b/13
o.-mayup (ābit ol-)27b/08
o.-mayup(zāyil ol-) 48a/11
o.-maz 22b/09
o.-maz(derd ol-) 58b/05

o.-maz(fāyide ol-) 51a/04
o.-maz(laḥm ol-) 54b/11
o.-maz(müfīd ol-) 49b/10
o.-maz(zāyil ol-) 57a/10
o.-mazsa(fāyida ol-) 59b/11
o.-mazsa(fāyide ol-) 51b/10
o.-mazsa(ḫoş ol-) 48b/03
o.-mazsa(münḥall ol-) 46b/11
o.-mazsa(namīd ol-) 54a/12
o.-mazsa(ḥall ol-) 47a/06
o.-mazsa(zāyil ol-) 43b/05, 55a/03, 60a/09
o.-mış(fevt ol-) 3b/03
o.-mış(ḥāṣıl olmış ol-) 6a/02
o.-mış(tiftik ol-)21b/02
o.-mışdur 59b/09
o.-mışdur(aʿmmī ol-) 23a/12
o.-sa 18b/12, 25b/10, 59a/10
o.-sa(vāḳıʿ ol-) 20a/10, 55b/14, 58a/08
o.-sa(ẓāhir ve mütemekkin ol-) 11b/02
o.-sun 1b/05, 43b/10, 43b/10
o.-up 9a/07, 32a/04, 46b/01, 49b/12
o.-up(ʿasīr ol-) 3b/09
o.-up(ayru ol-) 35b/04
o.-up(bilici ol-) 4a/06
o.-up(bol ol-) 28a/12
o.-up(ḫoş ol-) 41a/13, 44a/07
o.-up(ince ol-) 58a/06
o.-up(iri ol-) 7a/01, 12b/01
o.-up(iştihāsı ol-) 30b/05
o.-up(ḳatı ol-) 38b/04
o.-up(laḥm ol-) 44b/10
o.-up(māyil ol-) 5a/13
o.-up(maraż ol-) 50b/11
o.-up(mübtelā ol-) 46b/03, 57b/05
o.-up(müteġayyir ol-) 6b/02
o.-up(pāk ol-) 49a/04
o.-up(tamām ol-) 32a/08
o.-up(uzun uzaduya ol-) 44a/01
o.-up(üzere ol-) 2a/04
o.-up(vāḳıʿ ol-) 19b/06, 52b/01
o.-up(ẓāhir ol-) 31a/12, 44b/12
o.-up(zāyil ol-) 38b/01
o.-ur 9b/07, 11b/09, 13a/13, 16a/08, 21b/13, 31b/08, 34b/05, 38a/10, 42a/03, 47b/13, 48b/10, 49b/08, 53a/09, 53b/01, 55a/05, 60a/07
o.-ur(ʿārıż ol-) 17b/13, 18a/02, 57a/07
o.-ur(ʿasīr ol-) 14a/05
o.-ur(çoḳ ol-) 20a/12
o.-ur(eyle ol-) 32a/07
o.-ur(hālik ol-) 12b/10
o.-ur(helāk ol-) 32b/05, 45b/03
o.-ur(ḫalāṣ ol-) 14b/12
o.-ur(ḫoş ol-) 34a/08, 59a/06
o.-ur(ḫuşk ol-) 52a/02
o.-ur(maʿlūm ol-) 16a/06
o.-ur(māniʿ ol-) 28a/08
o.-ur(mücāvir ol-) 32a/12
o.-ur(müzdād ol-) 47a/05
o.-ur(nāzil ol- 26a/05
o.-ur(perk ol-) 30a/02
o.-ur(sebeb ol-) 4b/08
o.-ur(telef ol-) 57a/12
o.-ur(vāḳıʿ ol-) 18a/09
o.-ur(ḥādiṯ ol-) 46b/05, 48a/04
o.-ur(ḥāṣıl ol-) 46a/13, 51b/02
o.-ur(ẓāhir ol-) 7a/12, 10b/02, 53b/12
o.-ur(zāyil ol-) 5b/12, 6b/05, 8a/08, 10b/04, 10b/08, 18a/04, 20b/02, 23b/09, 27a/10, 46b/02, 48a/11, 49a/10, 49a/11, 49b/01, 49b/04, 56b/06, 59b/04, 60a/12
o.-ur(ziyāde ol-) 4b/11
o.-urdı 35b/13
o.-ursa 19a/09
o.-ursa(egri ol-) 51a/07
o.-ursa(mümkin ol-) 43a/02
o.-ursa(ẓāhir ol-) 29a/05
o.-ursa(zāyil ol-) 33b/07
[=340]

olın- Olmak fiiline konu olmak, yardımcı fiil.
o.-a(ʿamel olın-) 3a/11
o.-a(ʿilāc olın-) 13a/08, 33b/03, 33b/08, 43a/04, 53b/04, 54b/06, 54b/09, 54b/13
o.-a(cehd olın-) 18b/02
o.-a(defʿ olın-) 18b/07
o.-a(dermān olın-) 31a/04

o.-a(iḫrāc olın-) 33b/11, 44b/13
o.-a(istiʿmāl olın-) 34a/13, 35b/05, 44b/05
o.-a(iṭʿām olın-) 29a/02, 35b/11
o.-a(iḥtiyāṭ olın-) 57a/02
o.-a(muvāżabet olın-) 49b/02
o.-a(müdāvemet olın-) 39a/06, 44b/11, 55b/03
o.-a(mütālata olın-) 2a/01
o.-a(ḥall olın-) 42a/12
o.-a(yaḳınraḳ olın-) 57b/03
o.-acaḳ(vaṣf olın-) 22b/06
o.-acaḳ(ẕikr olın-) 5b/01, 5b/13, 7b/13, 8b/07, 9a/01, 13b/06, 14a/03, 14a/13, 14b/04, 18a/04, 18b/08, 19b/02, 20a/05, 23b/01, 24a/03, 25a/07, 25a/10, 25b/12, 27b/12, 29b/12, 30b/01, 31a/03, 33a/02, 33a/12, 33b/03, 34b/11, 39a/09, 39a/13, 40a/06, 41a/05, 42a/02, 44b/04, 46b/12, 49a/01, 50a/01, 50a/11, 51a/10, 52a/05, 52a/07, 54b/05, 56b/12
o.-acaḳ(zikr olın-) 59a/08
o.-an(vażʿ olın-) 29b/05
o.-an(ẕikr olın-) 2a/06, 10a/10, 10b/02, 10b/11, 11b/13, 18a/08, 26a/10, 35a/10, 41a/02, 41a/13, 44b/11, 45a/02, 45a/11, 57b/05, 59b/11
o.-caya 14b/06
o.-dı(ẕikr olı-) 39b/04
o.-dıysa(iḫrāḳ olın-) 15a/04
o.-duḳda(farḳ olın-) 18a/11
o.-duḳda(iḫrāc olın-) 57a/13
o.-duḳda(müşāhede olın-) 15b/01, 18b/04
o.-duḳda(pāk olın-) 45b/06
o.-duḳda(ṭaleb olın-) 3b/05
o.-duḳda(ḥall olın-) 34a/02
o.-maḳ(dermān olın-) 25b/02
o.-maḳ(isyiʿmāl olın-) 19b/11
o.-maḳda(riʿāyet olın-) 3a/12
o.-mamışdur(beyān olınma-) 30b/03
o.-mış(saḥḳ olın-) 7b/12, 24b/10, 49b/07, 54a/04, 55b/09
o.-mışdur 14b/12
o.-mışdur(ẕikr olın-) 12b/07
o.-mışdur(naḳl olın-) 32a/10
o.-sa(ʿilāc olın-) 46b/01
o.-sa(cemʿ olın-) 48a/12
o.-sa(ihmāl olın-) 44b/12
o.-up(ḥall olın-) 33b/09, 33b/10
o.-ur(beyān olın-) 11b/13
o.-ur(defʿ olın-) 6b/04
o.-ur(ẕikr olın-) 8a/04
o.-ur(zikr olın-) 50b/13
o.-ursa(ḥeder olın-) 18a/07
o.-ursa(ihmāl ve teġāfül olın-) 57a/11
[=119]

omuz Yun. Vücutta boynun iki yanında kalan, kolların gövdeye bağlandığı kısım.
o. 41a/02
o.+a 45b/09
o.+da 41a/07
o.+dan 41b/02
o.+ı 18a/08, 53a/02
o.+ına 39a/04
o.+ında 8b/11, 42b/04
o.+ını 42a/05, 47a/06
o.+ınuñ 43b/11
o.+ların 46b/12
o.+larına 47a/02
[=14]

on Dokuzdan sonra on birden önce gelen sayının adı.
o. 14b/10, 44a/08
[=2]

oñ- İyileşmek, şifa bulmak.
o.-mayup 16b/09, 43b/05, 59a/02
o.-maz 59b/10
o.-mazsa 48b/05
o.-up 25a/10
[=6]

on altıncı Sırada yeri on beşinciden sonra, on yedinciden önce olan.
o. 11b/06, 41a/01
[=2]

on beşinci Sırada yeri on dördüncüden sonra, on altıncıdan önce olan.
o. 11a/13, 40b/10
[=2]

on birinci Sırada yeri onuncudan sonra, on ikinciden önce olan.
o. 8b/10, 39b/05
[=2]

on dördünci Sırada yeri on üçüncüden sonra, on beşinciden önce olan.
o. 11a/04, 40a/12
[=2]

on dört On üçten sonra on beşten önce gelen sayının adı.
o. 41b/11
[=1]

oñdurıcı İyileştirici.
o. 31b/09
[=1]

oñıl- İyileşmek, şifa bulmak.
o.-mayup 58b/06
o.-up 34a/08, 42a/04, 44a/10, 54b/06
o.-ur 32b/06, 59b/10
[=7]

oñulın- İyileşilmek, şifa bulunmak.
o.-caya 35a/01
[=1]

on ikinci Sırada yeri on birinciden sonra, on üçüncüden önce olan.
o. 9b/04, 39b/08
[=2]

on sekizinci Sırada yeri on beşinciden sonra, on yedinciden önce olan.
o. 12b/05, 41b/01
[=2]

on ṭoḳuzuncı Sırada yeri on sekizinciden sonra, yirminciden önce olan.
o. 13a/04, 42a/01
[=2]

oñul- (Bak. oñıl-) İyileşmek, şifa bulmak.
o.-uncaya 44b/10
[=1]

onuncı Sırada yeri dokuzuncudan sonra, on birinciden önce olan
o. 8a/11, 39b/02
o.+ları 2b/02
[=3]

on üçünci Sırada yeri on ikinciden sonra, on dördüncüden önce olan.
o. 10a/12, 39b/13
[=2]

on yedinci Sırada yeri on altıncıdan sonra, on sekizinciden önce olan.
o. 12a/09, 41a/07
[=2]

orta İki uçtan veya bütün noktalardan aynı uzaklıkta olan yer.
o.+da 49b/12
o.+sında 39a/04, 57a/04
o.+sından 46a/09, 47a/13, 47b/01, 58b/02
[=7]

ortanca Ortada olan.
o. 47b/02
[=1]

ot Bir iki mevsim veya bir yıl, pek azı da daha fazla yaşadıktan sonra kuruyan, toprak üstündeki kısımları odunlaşmayıp yumuşak kalan küçük bitkilerin ortak adı.
o.+a 8b/06
o.+dan 13a/01
o.+ı 10a/02
o.+ı (südlegen o.)25b/03
o.+ı(şıçan o.) 9a/10
o.+ınuñ (gebere o.) 28b/04
o.-ınuñ (sedāb o.) 15b/06
[=6]

otlaḳ hayvan otlatılan yer, mera, çayır.

o. 46b/09
[=1]

otuz Yirmi dokuzdan sonra, otuz birden önce gelen sayının adı.
o. 43a/12, 43b/05
[=2]

otuz altıncı Sırada yeri otuz beşinciden sonra, otuz yedinciden önce olan.
o. 20b/02, 51a/08
[=2]

otuz beşinci Sırada yeri otuz dördüncüden sonra, otuz altıncıdan önce olan.
o. 20a/10, 50b/10
[=2]

otuz birinci Sırada yeri otuzuncudan sonra, otuz ikinciden önce olan.
o. 18b/11, 49a/04
[=2]

otuz dördüncü Sırada yeri otuz üçüncüden sonra, otuz beşinciden önce olan.
o. 19b/11, 50b/04
[=2]

otuz ikinci Sırada yeri otuz birinciden sonra, otuz üçüncüden önce olan.
o. 19a/06, 49b/12
[=2]

otuz sekizinci Sırada yeri otuz yedinciden sonra, otuz dokuzuncudan önce olan.
o. 21a/10, 51b/07
[=2]

otuz ṭoḳuzuncı Sırada yeri otuz sekizinciden sonra, kırkıncıdan önce olan.
o. 21b/10, 51b/11
[=2]

otuzuncı Otuz sayısının sıra sıfatı, Sırada yeri yirmi dokuzuncudan sonra, otuz birinciden önce olan.
o. 18b/02, 48a/13
[=2]

otuz üçüncü Sırada yeri otuz ikinciden sonra, otuz dördüncüden önce olan.
o. 19b/05, 50a/08
[=2]

otuz yedinci Sırada yeri otuz altıncıdan sonra, otuz sekizinciden önce olan.
o. 20b/10, 51a/13
[=2]

oy- Sivri uçlu ser veya keskin bir cisimle yontmak, kazmak veya delmek suratiyle bir şey üzerinde çukur oluşturmak.
o.-up 12a/05, 56a/03, 57a/09
[=3]

Ö

öbür Diğer, öteki.
ö. 45a/04, 53a/10
[=2]

öd Karaciğer tarafından salgılanan yeşil sarı renkte acı sıvı, safra.
ö.+i 22a/06, 25a/12, 26a/13
o.+i 46b/07
[=4]

öksürük Solunum organlarının kasılması ve zorlanmasıyla ciğerlerdeki havanın gürültülü bir şekilde ağızdan dışarı atılması.
ö. 35a/14, 35b/01, 36a/11, 36b/05, 37a/11
ö.+e(öksürüge) 36a/01, 36a/07
ö.+üñ(öksürügüñ) 35b/06
[=8]

öl- Hayatı sona ermek, yaşamaz olmak, can vermek.
ö.-mişdür 45b/06
[=1]

öldür- Bir canlının hayatına son vermek.

ö.-üp 31b/02
ö.-ür 46a/12, 46b/01
[=3]

ölüm Bir canlıda hayati fonksiyonların sona ermesi, mevt, vefat.
ö. 18a/09
[=1]

öñ Arka, sağ ve soldan başka dördüncü yön, görünen ileri taraf.
ö. 47a/12, 51a/01
ö.+den 57a/05
ö.+ince 51a/02
[=4]

öñdin Önce, önceden.
ö. 1b/11
[=1]

ördek Perde ayaklılardan, evcil ve yabani cinsleri bulunan, kazdan küçük, paytak yürüyüşlü, su kuşu.
ö. 20a/01, 47a/07, 50b/07, 50b/13
[=4]

ört- Kapamak, ısıtmak, görünmez duruma getirmek için üstüne bir şey koymak.
ö.-üp 7a/11, 47a/03
[=2]

örtü Örtmeye yarayan şey.
ö. 7a/13
ö.+yi 50a/07
[=2]

örtüci Örten, kapayan.
ö. 33a/06
[=1]

örtül- Üstüne bir şey konmak suretiyle kapatılmak.
ö.-ecek 7a/03
[=1]

özge Başka, gayrı.
ö. 16b/09, 43b/09, 49b/11, 59a/07
[=4]

P

pāk Far. Temiz.
p. 19b/10, 53b/13
p.+ itdür- 33a/12
p.+ it- 8b/01, 9a/04, 10b/03, 12a/12, 12b/02, 14a/03, 32b/08, 33a/09, 33a/10, 55a/07, 56a/09, 56b/12
p.+ ol- 40a/05, 42b/03, 49a/04
p.+ olın- 14b/06, 45b/06
[=20]

pākla- Temizlemek.
p.-dukdan 47b/02
[=1]

pāklat- Temizlemek.
p.-up(pākladup) 45b/13
[=1]

pāklatdur- Temizletmek.
p.-ur 24b/03
[=1]

panbuḳ Far. Pamuk bitkisinin tohumlarının etrafını kaplayan, Yatak ve yastık doldurmakta, iplik yapmakta ve çeşitli işlerde kullanılan yumuşak, ince beyaz teller.
p. 13b/08
[=1]

pancar Erm. Ispanakgillerden, zengin vitaminli, iki yıllık otsu bitki. *Beta vulgaris.*
p. 11a/12, 31b/11, 40a/04, 40a/12, 49a/12
[=5]

parça Far. Bir bütünün bir kısmı.
p. 33a/08
p.+sını 57a/13
p.+sıyla 28a/01
[=3]

pekişdürici Pekiştiren, sertleştiren, güçlendiren.
p. 41a/06, 41a/08
[=2]

pekişdürül- Pekiştirme, güçlenme işi yapılmak.
p.-mek 29b/12
[=1]

pelîd Ar. Meşe ağacı ve meyvesi, palamut.
p. 6a/13
[=1]

penbe Far. Pamuk.
p. 37a/05
p.+den 14b/03, 20a/04, 20b/04
p.+yi 10a/04
[=5]

perk Sağlam, sıkı, berk.
p.+ ol- 30a/02
[=1]

pes Far. Şu halde, öyleyse.
p. 3a/13, 4b/11, 5b/03, 6b/06, 7a/13, 8b/04, 8b/13, 9a/09, 9b/09, 11b/03, 12b/10, 13a/13, 14a/02, 15b/02, 16a/08, 18b/03, 19a/13, 20a/02, 21a/04, 23a/09, 23a/13, 23b/05, 23b/10, 24a/08, 24b/07, 25a/06, 26a/12, 27a/13, 29b/03, 29b/04, 32a/02, 32a/12, 33b/09, 34a/01, 34b/03, 34b/06, 34b/12, 35b/05, 36b/07, 41a/03, 42b/03, 43a/10, 43b/07, 44a/05, 45a/14, 45b/06, 45b/11, 47b/07, 48b/11, 49a/09, 50b/12, 51a/06, 51a/09, 51b/08, 52a/03, 54b/03, 54b/11, 55a/05, 55b/07, 56b/08, 56b/10, 57a/03, 57a/07, 57a/12, 58a/04, 59a/03, 59b/11
[=67]

pey-ā-pey Far. Birbiri arkasından gelen, birbiri ardınca.
p. 9a/13, 13a/07
[=2]

peygamber Far. Allah tarafından emirlerini kullarına bildirmekle görevlendirilmiş kimse.
p.+ine 5a/09
p.+üñ 5a/06
[=2]

peyvend Far. Bağ.
p. 41b/05, 41b/10
[=2]

piş- Isı etkisiyle çiğliği ve hamlığı gitmek.
p.-e 33b/09
p.-inceye 17a/09
p.-meyüp 19a/09, 56b/13
p.-medük 29a/09
p.-üp 34a/04, 34b/02
[=7]

pişür- Isıda tutarak Çiğliği ve hamlığı gidermek.
p.-üp 8b/09, 19a/13, 19b/04, 20a/07, 27a/04, 28b/02, 28b/05, 29a/01, 29a/13, 34a/06, 35a/01, 37b/13, 52b/05
[=13]

pişüril- Pişirilme işlemine tabi tutulmak.
p.-e 49a/03
[=1]

pişüt- Pişirmek.
p.-üp(pişüdüp) 19b/01
[=1]

post Far. Bazı hayvanların vücudunu saran tüylü deri ve bu derinin tüyleriyle beraber kurutulmuş şekli.
p.+ı 38b/08
[=1]

pulamaç Sulu ve cıvık hamur ve bu kıvamdaki karışım.
p.+ it- 19a/13
[=1]

R

raḥmet Ar. Allahın yarattıklarına olan merhameti, acıması.
r.+ oḳı- 3b/03
[=1]

raḥmetullāhi ʿaleyh "Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" meālinde vefat etmiş müslümanlar için söylenen duā.
r. 24b/04
[=1]

rāmek Far. Olgunlaşmamış üzüm suyundan yapılmış pestil.
r. 26b/09
[=1]

rās Ar. Yün.
r. 26b/03
[=1]

rastıḳ ṭaşı Far. Kadınların kaşlarını veya saçlarını boyamak için sürdükleri siyah boyanın elde edildiği taş. *Antimon.*
r. 14b/08
[=1]

rāsuḫt Far. Kaşlar için bir pigment olarak kullanılan, bakır sülfit.
r. 14b/08
[=1]

rāvend-i Çīnī Far. Çin ravendi. Ravent otundan yapılan ecza. (rāvend: Karabuġdaygiller familyasından; büyük yapraklı, çok yıllık bir bitki cinsidir. *Işgın.*)
r. 7b/02
[=1]

rāzıyāne Far. Rezene denen bitki.
r. 35b/07, 36a/08
[=2]

refʿ Ar. Eğilmek.
r.+ it- (Eġmek.)47b/03
[=1]

remed Ar. Göz iltihabı, göz ağrısı.
r. 22a/09
[=1]

rend Ar. Akdeniz defnesi. *Laurus nobilis.*
r. 20a/13, 34b/03, 34b/04
[=3]

renk Far. Cisimler tarafından aksettirilen ışığın gözde yaptığı etki sonucu meydana gelen duyum.
r.+inde(renginde) 7a/10
[=1]

rişte Far. İplik.
r.+si 21b/01
[=1]

revā Far. Layık, uygun, yrinde, münasip.
r.+ gör- 12a/04
[=1]

revġan Far. Yağ.
r. 25a/09, 33b/12
r.+ı 25b/04
[=3]

riʿāyet Ar. Uyma, itaat etme.
r.+ olın- 3a/12
[=1]

rībās Ar. Usaresinden şerbet yapılan, taşıdığı hassalar sebebiyle halk hekimliğinde kullanılan mayhoş ot.
r.+ köki 7b/05
[=1]

rīḥü's-seyl Ar. Şiddetle gelen rüzgar.
r. 21b/11
[=1]

riye Akciğer.
r. 35b/03
r.+de 35b/02, 36b/06

[=3]

rubʿ Ar. Dörtte bir, çeyrek.
r. 6a/13, 6b/12, 7a/04, 9a/06, 18b/14
[=5]

rubb Ar. Su, meyva suyu.
r.+ı 31b/10, 34b/03, 35a/08, 36b/09, 37b/10
r.+ın 37a/01
[=6]

ruṭūbet Ar. Nem, yaşlık.
r. 23a/12, 27a/01, 27b/02
r.+ r.-i demeviyye 17a/05
[=4]

rūmiyān Rumelinden olan.
r.+dan 50a/13
[=1]

S

sāʿat Ar. Gece ile gündüzden meydana gelen bir günün yirmi dörtte birine eşit olan altmış dakikalık zaman birimi.
s. 26b/06
s.+de 21b/05
[=2]

ṣabāḥ Ar. Günün başlangıcı, gündüzün ilk saatleri.
s. 36a/05, 45a/05, 48b/02, 49a/03
s.+a 36a/04, 54a/03
[=6]

ṣabır Ar. Katlanması zor durumlar karşısında umutsuzluğa kapılmayıp şikayet etmeden dayanma, tahammül gösterme.
s.+ ve taḥammül it- 57b/06
[=1]

ṣābit Ar. Yerinde duran, yer değiştirmeyen, durağan.
s.+ ol- 43a/13
s.+ olma- 27b/08
[=2]

ṣābūn Ar. Yağlı maddelerden ve alkalillerden yapılan kirli, yağlı şeyleri temizlemekte ve her türlü yıkama işinde kullanılan temizlik maddesi.
s. 7b/11, 21b/02
[=2]

ṣaç Başı kaplayan kıllar.
s.+ını 11b/02
s.+u 12b/09, 12b/09
[=3]

ṣaç- (Bir şeyi) Ortalığa dağıtmak, etrafa serpmek, dökmek.
s.-a 9a/05, 26b/01
s.-up 11b/12, 15a/02, 27a/05, 58b/08
[=6]

ṣaçġu (krş. ṣaçu) Organların üzerine ekilen ilaç.
s. 53a/05, 54b/05, 54b/09
s.+nuñ 53a/05
[=4]

ṣaçıl- Ortalığa dağıtılmak, etrafa dökülmek, serpilmek.
s.-mış 5b/01
[=1]

ṣaçu Organların üzerine ekilen ilaç.
s. 11b/13, 14a/05, 34b/09
s.+lar 31a/03, 34b/11
s.+laruñ 11b/12, 12b/03, 14a/03, 22b/06, 31a/03, 34b/12
s.+nuñ 22b/07, 31a/04
s.+sız 47b/04
s.+yı 12a/08, 14a/13, 14b/02, 31a/02, 52a/05
[=19]

sāde Far. İçine bir şey katılmamış.
s. 9a/12, 19a/09, 20a/01, 25a/05, 25a/09, 25b/04, 33a/11, 33b/11, 35a/09, 38b/07, 38b/12, 40b/08,

41b/03, 42a/03, 44b/05, 47a/07, 48b/01, 49a/08, 50a/02, 50b/13, 56b/14, 58a/08
[=22]

ṣadef Ar. Mide, istiridye gibi deniz hayvanlarının kabuklarının iç taraflarında teşekkül eden, sert, parlak madde, sedef. *Graveoleus.*
s.+i 15a/07
[=1]

ṣāf Ar. İçine temizliğini bozacak bir şey karışmamış olan, temiz, arı.
s.+dur 21a/04
[=1]

ṣāfī Ar. Saf, katışıksız.
s. 22b/08
[=1]

ṣafīḥa Ar. Yassı ve düz bir levha halindeki şey, düz bir nal çeşidi.
s. 56a/06, 57a/04, 58a/02, 58a/09
[=4]

ṣafrā Ar. Karaciğerin salgıladığı yeşil sarı renkte acı sıvı, öd.
s. 2b/12
[=1]

saġ Sağlami salıklı, sıhhatli.
s. 56a/10
[=1]

ṣaġ Vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan. Bu tarafta bulunan (yön).
s. 18a/08, 20b/07
s.+a 38b/02, 52a/11
[=4]

ṣaġul- İyileşmek.
s.-duḳda 54b/06
s.-ınca 42b/12
s.-ıncaya 15a/11, 19b/04, 33a/09, 39a/06, 54b/09
s.-maḳdan 51b/01
s.-mazsa 37a/03, 39a/03, 41b/12, 42a/04, 43b/08, 44a/07, 51b/06
s.-up 8b/09
s.-ur 12a/09
[=17]

ṣaġuldur- İyileştirmek.
s.-ur 24b/03
[=1]

ṣaġulın- İyileşilmek.
s.-caya 20a/07, 35a/13, 41a/13
[=3]

ṣaġult- İyileştirmek.
s.-mışdur 24b/05
[=1]

ṣaġırlıḳ Sağır olma, İşitme duyusundan mahrum olma durumu.
s. 18b/11, 19b/07, 19b/10
s.+a(ṣaġırlıġa) 19a/05
s.+dan 2b/05
[=5]

ṣaġış Sayı, adet, miktar.
s.+ları 2a/06
[=1]

ṣaġlatdur- Tedavi etmek.
s.-ur 14a/06, 19b/10, 52a/09
[=3]

ṣaḥīḥ Ar. Gerçek, doğru.
s. 5b/02
[=1]

saḥḳ Ar. Döverek ezme.
s.+ eyle- 9a/04
s.+ it- 5b/05, 5b/11, 6a/05, 6a/06, 8a/01, 8a/10, 9a/06, 10a/01, 10a/08, 12b/12, 14b/11, 28b/04, 28b/06, 39b/01, 52a/06, 54a/01, 58b/07
s.+ olın- 7b/12, 24b/10, 49b/07, 54a/04, 55b/09
[=23]

saḫmūn Bir at hastalığı.

s. 55a/01
[=1]

saḫt Far. Sert, katı.
s. 21a/04
s.+lıginden 31b/06
[=2]

saḫtiyān Far. Tabakalanarak cilalanmış ve boyanmış deri.
s. 48b/08
[=1]

ṣaḳatlan- Sakat duruma gelmek.
s.-up 57b/10
s.-ur 52a/01
[=2]

ṣaḳatlatdur- Sakat duruma getirmek.
s.-ur 49b/08
[=1]

saḳāvī Sakağı da denilen atlarda olan mankafa hastalığı.
s. 33b/01, 34a/13, 34b/01
s.+nüñ 34a/09
s.+ye 34a/09
[=5]

ṣaḳın- Herhangi bir korku veya düşünce ile bir şeyi yapmaktan uzak durmak, içtinap etmek.
s.-a 4a/05, 32b/03
s.-up 45b/01
[=3]

ṣaḳınıl- Kaçınmak, tedbir almak.
s.-a 50a/ 13, 57b/04
[=1]

ṣaḳız Sakız ağacının ve bazı ağaçların kabuklarından sızan, çiğnendiği zaman yumuşayan, sarımtırak beyaz renkli, hoş kokulu reçine.
s.+ı 14b/09, 39a/11, 39a/11
s.+lar 50a/11, 51a/09, 51b/06, 57b/11, 60a/01
s.+lardan 48b/13
[=9]

sākin Ar. Yerinde duran, ilerlemeyen.
s. 46b/02
[=1]

ṣaḳlat- Öldürmek.
s.-a 47a/04
[=1]

ṣaḳlatdur- Öldürtmek.
s.-ur 50a/13
[=1]

ṣaḳlayıcı Öldürücü.
s. 23b/01
[=1]

ṣalāt Ar. Dua.
s. 1b/03
[=1]

ṣaʿleb Ar. Tüy dökülmesi hastalığı.
s. 39b/08
[=1]

ṣallan- (Bir şey belli noktasından bir yere bağlı kalmak üzere) Aynı doğrultu üzerinde sürekli gidip gelmek.
s.-ur 52a/11
[=1]

ṣallī allāhu ʿaleyhi ve sellem Allahu Teala, Ona salatu selam etsin.
s.+e 1b/05
[=1]

ṣamġ Ar. Bazı ağaçların kabuklarından sızdıktan sonra renksiz veya sarımtırak renkte katı bir madde halini alan camsı yapıştırıcı madde, zamk.
s.+ı 38b/10
s. -ı ʿarabī "Arap zamkı." 6b/12, 37a/05, 46a/07, 51a/10
[=5]

ṣanʿat Ar. Ustalı, maharet.
s.+ı 21a/05, 52b/09
[=2]

ṣanāʿat Ar. Zanaat, meslek.
s.+da 17a/03
s.+laruñ 3b/02
[=2]

ṣancu Organlarda batar veya saplanır gibi hissedilen şiddetli ağrı.
s. 3a/03
[=1]

ṣandal Ar. Sarımtırak renkli, çok dayanıklı, sert ve çok makbul bir odunu olan özellikle Hindistan'da yetişen ağaç.
s. 15a/10
[=1]

ṣānī Ar. İkinci.
s.+nüñ 32a/08
[=1]

ṣar- Yara, kırık vb.ni tedavi için sargı ile bağlamak.
s.-a 58b/13
s.-mağıla 44a/04
s.-up 21b/03, 38b/03, 38b/08, 43a/08, 47b/10, 48b/09, 53a/10, 57a/02, 58b/05
[=11]

ṣarāṣaya Ar. Gözün dışında çıkan arpacık. *Hordeolum eksternum.*
s. 22b/03
[=1]

ṣarı Altın rengi, kükürt rengi.
s. 8a/01, 9b/03, 10a/06, 20b/10, 24a/11
[=5]

ṣarımsaḳ Zambakgiller familyasından, toprak altında bir soğanı olan, gövdesi uzun, yassı ve sivri uçlu yaprakları sarılmış, keskin kokulu otsu bitki. *Allium sativum.*
s. 28a/04, 36a/01, 38b/07, 48b/01, 48b/07, 50a/06, 50b/14, 56b/01
[=8]

ṣarḳıl- Aşağı doğru uzamak, sarkmak.
s.-mış ol- 2b/11
[=1]

ṣaru Kükürt ya da limon rengi.
s. 15b/04, 20a/12, 20b/11, 21a/03, 23a/10, 23b/02, 37a/02, 46a/05, 55b/07, 56a/03, 56a/13, 56b/02
s.+sı 21b/06, 25a/08
s.+sını 36b/03
[=15]

ṣaruluḳ Kanda safra maddesinin artması sonucunda cildin, göz akının ve idrar, ter gibi bazı vücut sıvılarının sarı renk almasıyla beliren hastalık
s. 2b/04
[=1]

ṣaʿūd Ar. Yükselme, çıkma.
s.+ it- 17b/09
[=1]

ṣavutdur- Isı derecesini düşürtmek, soğumasını sağlatmak.
s.-up 10a/03
[=1]

sāyir Ar. Başka, diğer, öteki.
s. 2b/06, 3a/02, 3b/04, 9b/02, 10b/12, 38b/11, 45b/11, 50a/07, 57a/12, 57b/06
s.+lerini 17a/03
[=11]

ṣayrulan- Hastalanmak.
s.-sa 14b/07
[=1]

sāz Far. Kamış.
s.+ın 9b/13
[=1]

sebeb Ar. Bir şeyin olmasına yol açan şey, durum yahut kimse, neden, bahis.
s. 32a/01, 54b/02
s.+ ol- 4b/08
s.+den 5a/01, 5a/08, 9b/08, 12a/03, 12b/10, 21a/09, 34b/01
s.+i 31b/05, 51a/13
s.+inden 54b/10
s.+iyle 29b/03, 31a/08, 42b/05
[=16]

sebkīnc Çınar şekilli bir otun posası.
s. 16b/12, 46a/06, 52b/02, 59a/12
[=4]

sebzevāt Far. Sebzeler, zerzevat.
s. 16b/07, 17b/01
[=2]

sedāb Far. Sedefotu. *Rute graveolens.*
s. 15b/06, 38b/08, 47a/01
[=3]

sedde Ar. Tıkama, kapama.
s. 18b/12
[=1]

sedir Fr. Çamgiller familyasından, çapı üç, boyu kırk metreye ulaşabilen, kışın yapraklarını dökmeyen heybetli bir orman ağacı. *Cedrus.*
s. 33b/04, 42b/09, 48a/09, 52a/13
s.+dür 59a/13
[=5]

segir- Vücudun herhangi bir yerindeki deri, altındaki kaslarla beraber hafif hafif oynamak, kımıldayıp titremek.
s.-mek 4a/06
s.-mesinüñ 18a/10
s.-se 18a/09
[=3]

sehven Ar. Yanlışlıkla, hata ile.
s. 30b/02
[=1]

sekizinci Sekiz sayısının sıra sıfatı, sırada yeri yedinciden sonra, dokuzuncudan önce olan.
s. 2a/13, 7a/06, 38a/02
[=3]

selām Ar. Bir kimseye yakınlık, sevgi ve nezaket göstermek için kullanılır.
s. 1b/04
[=1]

selcem Şalgam.
s. 40b/08, 41b/03, 47a/07, 50b/13, 60a/10
[=5]

selīm Ar. Kusuru, noksanı olmayan, sağlam.
s. 56a/10
[=1]

semʿ Ar. Duymak, işitmek.
s.+i 18b/12
[=1]

semizotu Semizotugillerden, küçük, yuvarlak, etli yaprakları ve sapı sebze olarak yenen otsu bitki. *Portulaca oleracea.*
s. 7b/01, 7b/02, 11a/09, 15a/05, 37a/08
[=5]

semt Ar. Yan, taraf, cihet, canip.
s.+ine 42a/09
[=1]

sene Ar. Yıl.
s.+nüñ 3b/12
[=1]

sereṭān Ar. Kanser hastalığı.
s. 53b/08, 54a/12
[=2]

serp- Belli bir yere dağılacak şekilde atmak, azar azar saçmak.
s.-ile 7b/12

[=1]

sert Pek, katı, yumuşak karşıtı.
s.+ ol- (serd ol-) 34b/01
[=1]

serv Far. Servigillerden, kışın koyu yeşil yapraklarını dökmeyen, uzun ömürlü, güzel kokulu, kozalaklı, ince uzun ağaç. *Cupresus.*
s. 5b/07, 6b/01, 26b/04
[=3]

sevdā Ar. Eski tıpta insan vücudunu ve mizacını meydana getirdiği ve insan sağlığının aralarındaki dengeye bağlı bulunduğu kabul edilen dört unsurdan biri.
s.+dan 2b/12
[=1]

seylaḳūn Ar. Kuru hayvan tersi.
s. 13a/08, 42b/02
s.+ı 25a/05
[=3]

seyyid Ar. Efendi, önder.
s.+ül-kāyināt 1b/04
[=1]

şıçan Kemirgen memeli hayvanların birçoğuna verilen genel ad.
s. 11b/05
[=2]

şıçan otı Arsenik.
S.+ 9a/10
s.+n 12a/05
[=2]

şıçan şoġanı Bir çeşit ot.
s. 16b/01
[=1]

şıdma Sivrisineklerin ısırmasıyla insana bulaşan, değişik aralıklarla tekrarlanan ateş nöbetleriyle kendini gösteren mikrobik hastalık.
s. 18a/13
[=1]

ṣıfat Ar. Bir kimse veya şeyin sahip olduğu nitelik, ona ait olan özellik, hal ve vasıf.
s.+ı 6a/01, 15b/09, 16a/10, 17a/02, 21b/13, 22b/07, 23b/01, 24a/05, 24b/06, 25a/08, 25a/12, 25b/12, 29b/06, 31a/04, 33a/03, 33b/04, 34b/10, 34b/13, 35b/07, 36b/11, 37b/06, 39a/10, 39b/01, 40a/07, 41a/09, 41b/06, 43a/04, 43b/02, 46a/06, 48a/08, 49a/02, 49b/11, 50a/02, 53a/01, 53a/05, 53b/10, 54a/01, 59a/12
s.+ını 11b/03
[=38]

ṣıfāt Ar. Sıfatlar.
ṣ.+ını 3a/10
[=1]

ṣıġır Geviş getirenlerden mada, öküz, inek vb. büyükbaş, boynuzlu, evcil hayvanların ortak adı.
s. 38b/10, 46b/07, 54a/02
s.+uñ 7b/08, 9b/09
[=5]

ṣıġla Anadolu, Amerika ve Çinde yetişen, 15-20 metre yüksekliğinde, çınar görünümlü bir ağaç. *Liḳuidambar orientalis.*
s. 38a/05, 46a/05, 50a/05
[=3]

sıḫḫatlik Sağlıklılık.
s.+i(sıḫḫatligi) 47a/04
[=1]

ṣıḳ- 1. Çevresine sarılarak veya bir şey sararak sımsıkı kavramak, üzerine basınç uygulamak.
s.-asın 23a/06
s.-up 8b/05, 19b/01, 34a/02, 46b/06, 48b/12, 53b/03

2. Sıkıştırıp suyunu veya yağını çıkarmak.
s.-maġa 9b/12
s.-up 22a/12
[=9]

ṣıḳındı Sıkılarak çıkarılan meyve suyu.
s.+sı 16a/11
[=1]

ṣiñir Duyulardan ve hareketlerden gelen uyarıları organlardan beyne ileten beyazımsı teller ve bunlarun oluşturduġu demet.
s. 49b/08, 51a/07, 51a/08, 51a/09, 52a/01
s.+a 50a/07, 50a/08, 50a/13, 50b/06, 50b/08, 50b/14, 51a/09
s.+da 50b/04, 51b/11, 51b/12, 52a/01
s.+dan 50b/03
s.+ı 50a/09, 52a/09
s.+lara 53a/13
s.+lardan 53a/13
s.+uñ 50a/09, 50b/01, 51a/12, 51b/12, 52a/02, 52a/04
[=27]

ṣınuḳ Kırık.
s. 41a/04
[=1]

sıraca Daha ziyade çocuklarda ve gençlerde görülen, boyun ve koltuk altlarındaki lenf bezlerinde iltihaplanmalara ve akıntılı yaralara yol açan bir çeşit verem. *Scrofule*.
s. 32b/07, 32b/13, 33a/06, 33a/07, 33a/10, 45a/14
s.+ ol- 32b/01
s.+dan 32b/08, 33a/04, 33a/12
s.+-ı ṭayyār 3b/10
s.+nuñ 32a/11, 32b/13, 45a/12, 45b/11
s.+sı 45a/11
s.+sında 45b/10
s.+sınuñ 45a/12
s.+ya 32b/01, 45a/14
s.+yı 45b/06, 45b/11
[=22]

ṣurra Far. İçine herhangi bir şey koymaya yarayan küçük torba, kese.
s.+sın 60a/11
[=1]

ṣırt Hayvanlarda, karın bölgesinin arka tarafında boynun bittiği yerden saġrıya veya bazılarında kuruġa kadar olan kısım.
s.+ına 38a/12
s.+ında 40b/11
s.+ından 50a/07
s.+ını 38b/06
[=4]

ṣıyrıl- Sıyırmak işine konu olmak.
s.-up 40b/01
[=1]

ṣidām Ar. Atların kafasında görülen bir aġrı, gerginlik.
s. 17b/12, 18a/08, 18a/11
[=3]

sidük Böbrekler vasıtasıyla kandan süzülerek idrar yollarından vücudun dışına ayılan açık sarı renkli sıvı, idrar.
s.+i(sidügi) 15a/08, 40a/04, 40a/04, 40a/12, 56a/14
s.+in(sidügin) 8a/05
[=6]

sigil Deride oluşan pürtüklü küçük ur.
s. 7b/09, 7b/10, 8a/02, 8a/05
s.+e 8a/09, 8a/10
s.+i 8a/06
s.+leri 8a/02
s.+üñ 8a/01
[=9]

sil- Bir bez vb. ile sürterek bir şeyin üzerindeki ıslaklığı, kiri, tozu temizlemek.
s.-üp 5b/04, 28a/02, 33a/08
[=3]

silin- Üzerindeki ıslaklığı, kiri, tozu alınmak.
s.-e 33a/10
[=1]

siñek Çift kanatlılardan, karasinek, sivrisinek vb. pek çok çeşiti olan uçucu böceklerin ortak adı.
s. 15b/13, 23b/07
[=2]

sirāyet Ar. (Hastalık için) Geçme, bulaşma.
s.+ et- 33a/01
s.+i 32b/13
s.+ it- 57b/06
[=3]

sirke Bazı yemeklere ekşilik vermesi için konulan, halk arasında ateş düşürmesi ve ferahlatması için vücuda sürülen ekşimiş üzüm suyu.
s. 6b/12, 7a/03, 10a/02, 10a/07, 13b/05, 16a/01, 16a/02, 16b/05, 16b/11, 16b/13, 19a/13, 20a/11, 27a/03, 27a/07, 27a/11, 28b/04, 28b/06, 30a/01, 30a/03, 33b/04, 42b/02, 42b/09, 46a/05, 46a/08, 48a/09, 52a/13, 52b/03, 52b/05, 52b/07, 53b/13, 54a/01, 54a/09, 54b/12, 55a/07, 59a/13, 59b/02
s.+de 6a/06, 36a/13, 54a/03
s.+dür 52a/13
s.+ye 18b/05, 28b/10, 28b/13
s.+yi 18b/05
[=44]

sivri Ucu keskin ve iğne gibi batıcı olan.
s. 28a/10
[=1]

siyāh Far. En koyu renk, kömür rengi, kara.
s. 15b/03, 15b/11, 48b/06, 56b/11
s.+ı 24b/09
[=5]

şoġan Zambakgillerden, kat kat kabuktan ibaret yumrusu ve şerit şeklindeki uzun yeşil yaprakları yemeklerde kullanılan keskin kokulu ve acı otsu bitki.
s. 6a/10, 46b/07
s.+ı 16a/02, 49a/10, 49b/05
[=5]

şoḳ- 1. (İçine veya arasına) Girmesini sağlamak.
s.-a 34a/06
s.-asın 14b/04, 20b/05
s.-masınuñ 15b/13
s.-up 8b/06, 9a/11, 20b/08, 21b/05, 31a/13, 36a/10, 42a/05, 42a/13, 44b/09
2. (Yılan, akrep, ar vb. için) Isırmak, iğnesini batırmak.
s.-duḳda 15a/13
s.-duğınuñ 15b/01
s.-manuñ 15b/08
[=16]

şoḳıl- 1. (Yılan, akrep, ar vb. için) Isırılmak, iğnesini batırılmak.
s.-a 20a/06
s.-an 16a/01, 16a/03
2. (İçine veya arasına) Girmesini sağlanılmak.
s.-a 49a/02
[=4]

şol Yön olarak kalbin bulunduğu taraf.
s.+a 38b/02, 52a/11
[=2]

şoñ Akıbet, gelecek.
s.+unda 49b/09
[=1]

şoñra Daha ileri bir zamanda müteakiben.
s. 6a/08, 6a/11, 7a/13, 7b/07, 7b/11, 7b/13, 8a/07, 8b/01, 8b/13, 9a/04,

11a/02, 12a/07, 12b/02, 12b/11, 13b/10, 14a/02, 14a/12, 14b/01, 17b/13, 18a/01, 23a/10, 23a/13, 26a/10, 32a/08, 38b/01, 39a/02, 40a/05, 40a/10, 40a/12, 43a/10, 43b/05, 43b/07, 43b/08, 44a/08, 45a/09, 45b/12, 47b/02, 47b/03, 47b/10, 49b/12, 50a/11, 50b/02, 59b/03, 59b/07
[=44]

şor- Soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek.
s.-duḳda 3b/07
[=1]

şorḳun Sepetçi söğüdü denen ağaç.
s. 17b/06, 18b/10, 35a/05
[=3]

şovuḳ Isısı düşük olan, soğuk.
s. 7b/04, 7b/06, 9b/07, 12b/07, 12b/11, 13a/05, 17a/12, 25b/09, 38a/08, 44b/02, 48a/09, 52a/12, 59a/10, 59b/02, 60a/07
s.+dan 35b/02, 35b/05, 36a/01, 36a/06, 39b/02, 47a/04
[=21]

şoy- Üzerinde bulunan kabuk, deri, zar vb.ni kesmek veya tutup çekmek, sıyırmak suretiyle çıkarmak.
s.-up 12a/12, 22b/05, 47b/03
[=3]

şoyıl- Üzerinde bulunan kabuk, deri, zar vb.ni kesmek veya tutup çekmek, sıyırmak suretiyle çıkarılmak.
s.-masına 2b/09
s.-mış 37a/06
s.-up 26a/12
[=3]

sögüt Söğütgillerden, sulak yerlerde yetişen, yaprakları almaşık ve alt yüzleri havla örtülü büyük bir ağaç. *Saliks.*
s. 21a712
[=1]

söyle- Sözle bildirmek, konuşmak.
s.-yüp 3b/05
[=1]

söyün- Sönmek.
s.-medük 56a/13
s.-memiş 9b/01
s.-üp (söynüp)36b/05
[=3]

söyündürüci Söndürücü, gerileticı, azaltıcı.
s. 26a/09
[=1]

şu 1. Yağmur, göl, akarsu, baraj vb.nden sağlanıp tabi olarak içilen, yemeğe konan, temizlik işlerinde kullanılan sıvı, tatlı su.
s. 3a/05, 6b/08, 6b/08, 7b/01, 7b/04, 7b/06, 8a/13, 10b/07, 11a/03, 12b/07, 12b/11, 13a/05, 13a/06, 13a/11, 15a/02, 16b/03, 17b/10, 25b/05, 26a/02, 29a/01, 29a/01, 31b/13, 32a/02, 32a/04, 36a/06, 37a/10, 37a/12, 37b/10, 37b/11, 37b/13, 37b/13, 38a/01, 40a/02, 41a/12, 42b/11, 43b/03, 46b/12, 46b/12, 47a/02, 50b/03, 51a/05, 51a/05, 51b/05, 53b/13, 55a/05, 55b/07, 57a/02
s.+da 36b/02, 36b/11, 47a/02, 51b/03
s.+dan 3a/02, 14b/07, 16a/07, 16a/08, 46b/05, 57b/04
s.+ya 17a/12, 35b/09, 36b/12, 48a/09, 52a/12, 59a/10, 59b/02, 60a/07
s.+yı 16a/07, 47a/05
s.+yın(ṣābūn s.) 7b/11
s.+yıyla 29a/02
s.+yuñ 36b/02
2. Bazı bitkilerin çiçek ve yapraklarından damıtılmak suretiyle elde edilen sıvı.

s.+dan 50a/12
s.+ların 7b/01
s.+ya 44b/02
s.+yı 5b/06, 8b/02, 8b/03, 15a/05, 17b/06, 18b/09, 18b/10, 18b/13, 31b/11, 33b/05, 33b/05, 37a/08, 37a/09, 46a/04, 46a/05, 46b/08, 56b/04
s.+yın 5b/04, 18b/09, 22a/12, 29a/09, 31b/02, 36b/13
s.+yına 22a/04, 30a/09
s.+yını 26a/02, 29a/07
s.+yıyla 13a/05, 15b/07, 29a/10, 29b/01, 30a/09, 40a/03, 40a/04, 40a/12, 43b/01, 49a/12
s.+yuyla 16b/03
3. Vücutta yaralardan çıkan sıvı.
s. 3b/11, 20b/10, 20b/11, 20b/11, 20b/12, 21a/04, 21a/11, 21b/08, 56b/05, 59b/05
s.+dan 2b/06, 21a/11
s.+lar 21a/03
s.+yı 21b/05, 59b/06
s.+yıdur 30b/08
[=127]

ṣudāʿ Ar. Başağrısı.
s. 18b/02
[=1]

ṣuffa (?)
s. 6a/09
[=1]

sūẖte Far. Yanmış, yanık.
s. 31a/05
[=1]

sulāḳ Ar. Göz kapağında oluşan yara.
s. 26a/07, 26a/07, 26a/10, 27b/10
[=4]

summāḳ Ar. Antep fıstığıgiller familyasından yüz elliye yakın türü bulunan, çoğu zehirli, kabuğu hekimlikte kullanılan ağaç veya ağaççık. *Gerbersumach.*
s. 10a/01, 27b/09, 28a/11, 31b/02
[=4]

surẖ Kızıl.
s. 22b/08, 24b/12
[=2]

surẖī Far. Kızarıklık.
s. 36b/06
[=1]

surẖlıḳ Kırmızılık.
s.+a(surẖlığa) 5a/13
[=1]

susam Yun. Anayurdu Hindistan ile güney adaları olan, meyvesi kapsül şeklinde, beyaz veya alacalı çiçekli otsu bitki. *Sesamum.*
s. 50b/08
[=1]

sūẖte Far. Yanmış, yanık.
s. 31a/05
[=1]

suvañlatdur- Sıvatmak, bulaştırmak.
s.-urdı 27b/12
s.-urlar 55b/13
[=2]

suvañlatdurıl- Sıvatılmak, bulaştırılmak.
s.-a 28b/11, 28b/13, 29a/13
[=3]

ṣuvar- Su vermek, sulamak.
s.-duḳda 17a/12
s.-maḳ 32a/03
[=2]

ṣuvarıl- Su verilmek, sulamak.
s.-a 32a/03
[=1]

ṣuvarla- Sulamak.
s.-duḳda 17b/10, 31b/13
[=2]

süci Şarap.

s.+yi 26b/03
[=1]

süd Doğumdan sonra belli bir süre yavrularını besleyebilmeleri için kadınların ve memeli hayvanların memelerindeki bezler tarafından salgılanan besin değeri yüksek, tatlımsı, özel kokulu, mavi ya da sarıya çalan beyaz renkli sıvı.
s. 37a/07, 54a/06
s.+ine 30a/12
s.+ini 22b/01
[=4]

südlegen Sütleğengiller familyasından, süt gibi beyaz, kekre ve yakıcı, zehirli bir öz su çıkaran, pek çok türü bulunan, çiçekleri şemsiye durumunda otsu veya odunsu bitki. *Euphorbia.*
s.+n 25b/03
[=1]

sülük Far. Sülükgillerden, tatlı sularda yaşayan ve bazı hastalıklarda kan emmesi için insan vücuduna yapıştırılan, yaklaşık 15 cm. uzunluğunda halkalı bir solucan türü.ç
s. 27b/07, 27b/08, 31a/09, 31a/10, 31a/12, 31b/01
[=6]

s̱ülṣ Ar. Üçte biri.
s.+i 15b/06
[=1]

s̱ümn Ar. Sekizde bir.
s. 22a/02
[=1]

sünger Yun. Denizlerde koloni halinde bir yere tutunarak yaşayan bir hayvanın temizlik işlerinde kullanılan çok gözenekli, emici yumuşak ve esnek iskeleti.
s.+i 13b/13
s.+le 55b/01
[=2]

süñük Kemik.
s. 41a/03, 41a/05, 41a/06, 41b/05, 47b/12, 58a/11, 58a/13, 58b/03
s.+i(süñügi) 41a/03
s.+ler 40b/05
[=10]

sür- Bir madde bir yüzey üzerine ince bir tabaka olarak yaymak, dökmek.
s.-e 8a/10, 10b/11, 11a/09, 11a/11, 11b/05, 11b/06, 12b/04, 20b/01, 27a/03, 28a/06, 38b/08, 40a/06, 40a/07, 40b/09, 58a/10
s.-eler 38b/12, 39b/11, 39b/13
s.-erler 55b/12
s.-ilen 5b/05
s.-mesi 21a/05
s.-mesine 55a/07
s.-meye 50a/12
s.-üp 5b/04, 6b/03, 6b/09, 6b/13, 7b/11, 10b/06, 10b/10, 11a/07, 15a/02, 15a/11, 16b/06, 34a/01, 35a/10, 39a/13, 40a/05, 50a/03, 50b/06, 51a/06
[=41]

sürʿat Ar. Çabukluk, hızlılık.
s.+le 14a/06
[=1]

süril- Bir madde bir yüzey üzerine ince bir tabaka olarak yayılmak, dökülmek.
s.-e 8b/02, 39b/10, 40a/12, 50a/02, 50a/05, 52a/12, 52b/05, 52b/08, 58b/08, 59b/03
[=10]

sürme Far. Kirpik diplerine sürülen siyah toz.
s. 5b/08, 21b/12, 24b/07, 25a/11, 25a/11, 26a/12, 33a/13
s.+den 21b/08, 23b/01, 25b/12
s.+ler 19a/02, 20b/13
s.+lerüñ 24a/04, 33a/12

s.+nüñ 21b/13, 24a/04, 25a/12
s.+yi 24a/03, 25a/07
[=19]

sürmele- Göze sürme sürmek, sürme çekmek.
s.-r 18b/11
s.-ye 33a/11
[=2]

süsen Far. Süsengillerden, çeşitli renklerde iri ve güzel kokulu çiçekler açan, uzun ömürlü otsu bitki.
s. 19a/05
[=1]

süt Kadınların ve memeli dişi hayvanların yavrularını beslemek için memelerinden gelen, besin değeri yüksek beyaz sıvı.
s.+in(südin) 6b/03
[=1]

süz- Bir sıvıyı içindeki tortudan, katı maddelerden ayırıp tasfiye etmek için süzgeçten veya bez, kumaş vb. bir şeyden geçirmek.
s.-üp 35b/08, 36b/13, 37b/10
[=3]

Ş

şāb Ar. Nişadıra benzer buruk bir tadı olan, amonyum, demir, alüminyum, krom gibi metallerin sulfatlarından meydana gelen antiseptik madde.
ş. 24b/02, 26b/05, 26b/09, 29b/13, 30a/03, 55b/10, 58a/01, 58b/07
[=8]

şāb-ı Yemenī Yemen şapı.
ş. 9a/02
[=1]

şādene Ar. Kantaşı.
ş. 22a/01
[=1]

şāh ṭamar Kalbin pompaladığı temiz kanı aorttan alıp vücudun baş kısmına taşıyan, boynun iki tarafındaki atar damarlardan her biri.
ş. 4b/08, 11b/08, 12a/01
ş.+a 32b/03
ş.+dan 38a/07
ş.+dur 2a/10
ş.+ından 7a/09
ş.+lar 32b/03
ş.+larından 18b/06, 46b/10
ş.+lardan 2b/11, 4a/12
ş.+laruñ 35b/13
[=13]

şaḳ Bölük, parça, dilim.
ş.+ it- 49b/09
[=1]

şaḳāḳ At kusurlarından, atın ayaklarında yaralar çıkması.
ş. 55a/04
[=1]

şāngāh Atın sırtında ortaya çıkan kabarçıklar.
ş. 40b/10
[=1]

şarāb Ar. Meyve sularının ve özellikle üzüm suyunun belli usullerde mayalandırılmasından elde edilen alkollü içki.
ş. 15b/06, 15b/11, 19b/03, 20a/09, 27b/05, 30a/11, 36a/06, 38a/05, 38b/09, 40b/13, 43b/03, 52b/04
ş.+a 15b/03, 17a/07
ş.+la 36a/03
[=15]

şarṭ Ar. Olması başka durumların gerçekleşmesini gerektiren şey, koşul.
ş.+la 32a/13
[=1]

şāyed Far. Bağlaç. Şart bildirir, ihtimal bildirir, eğer.
ş. 9a/08
[=1]

şebeke Ar. ağ şeklinde vurulan bir dağ dağlama şekli.
ş. 59b/12
[=1]

şebīh Ar. Benzer.
ş.+dür 26a/10
[=1]

şebnem Far. Çiy.
ş. 26a/04
[=1]

şedīd Ar. Şiddetli.
ş.+dür 5a/08
[=1]

şehādet Ar. Görülen ve bilinen bir durum hakkında şahitlik etmek, tanıklık yapmak.
ş. 3b/05
[=1]

şeker Far. Şeker kamışı, şeker pancarı vb. bitkilerin öz suyundan veya nişastasından çıkarılan, çoğunlukla beyaz billurlar halinde, suda kolayca eriyen, ağızda tatlı bir lezzet bırakan, birleşiminde karbon, oksijen ve hidrojen bulunan maddelere verilen ortak isim.
ş. 7b/04, 8b/13, 14b*/09,* 19a/03, 21a/07, 22a/05, 22b/04, 23a/01, 24a/06, 25a/13, 25b/06, 26a/13, 31b/09, 34b/04, 35a/08, 35b/09, *37a/06*, 37b/09
ş.+(nebāt-ı ş.) 14b/09, 37a/06
ş.+den 20a/09, 22a/04
[=22]

şekl Ar. Biçim.
ş. 5b/12, 9b/10, 42b/01, 60a/05
ş.+i(şekli) 20a/03, 29b/06, 40b/13
ş.+inde(şeklinde) 43b/06
[=8]

şemse Ar. Güneş şeklinde motıf. (At dağlamada bir şekil.)
ş. 43a/01, 41b/13, 43b/06
[=3]

şerbet Ar. Su ve şekerli maddelerle yapılan tatlı içecek.
ş.+idür 19a/03
[=1]

şeref Ar. Bir kimseye gösterilen saygının dayandığı manevi yücelik, ululuk, onur.
ş.+ine 1b/05
[=1]

şeş- Çözmek.
ş.-üp 9a/12
[=1]

şey Belli bir nesne, oluş veya düşünceyi belirtmeyen, anlamı kendinden önceki ve sonraki kelimelerle ortaya çıkan; söz, olay, iş, durum, husus, madde, eşya vb. yerine kullanılan belirsiz kelime.
ş. 10b/03, 11b/09, 19b/13, 20b/03, 25a/02, 32b/08, 32b/08, 33b/01, 33b/08, 38b/02, 39a/08, 50a/12, 54b/07, 57a/10, 58b/01, 58b/01
ş.+den 58a/14
ş.+dür 26a/08, 40b/09
[=19]

şeẓā Ar. Sinir, damar vs. yarılması.
ş.+nuñ 41a/07
[=1]

şırlaġan Far. Susam yağı.
ş. 11a/11, 39b/12, 40a/06, 40a/07, 40a/07, 40a/08, 42b/02, 50b/07
ş.+ı 8b/01, 10b/06
ş.+ıla 50b/09
ş.+la 11b/04, 35a/09
[=13]

şiddet Ar. Bir güç, hareket veya kuvvetin derecesi.
ş.+inde 3b/13
ş.+inden 3a/01, 38a/08, 56b/08
[=4]

şifā Ar. Hastalıktan kurtulma, derman, ilaç.
ş. 40b/10
[=1]

şifāluḳ Hastalıktan kurtulma, iyi olma, eski sağlığına tekrar kavuşma.
ş. 13a/02
[=1]

şikest Far. Kırık, kırılmış.
ş.+ ol- 44a/07
[=1]

şīkūrlik (Far. <şīkīr) Atlarda herhangi bir sebepten duraksama, ayakları bağlanma.
ş. 24b/04
[=1]

şirā Ar. Ya kapalı bir şeyi yarıp açmak ve beyan etmek mānasına şer' mastarından veya birşeye duhul manasına şurū'dan alınmıştır.
ş. 7a/13
[=1]

şīrīn Far. Tatlı.
ş. 16b/02
[=1]

şiş (Vücutta) Şişmiş olan yer. *Enflure.*
ş. 12b/03, 13b/05, 19b/13, 20a/03, 29a/05, 30a/08, 33b/02, 33b/06, 33b/07, 44b/02, 49a/04, 49a/07, 51b/10, 59a/09, 59a/11, 59b/03, 59b/08
ş.+e 20a/02, 34a/01, 48a/08
ş.+i 6a/12, 59b/04, 59b/06
ş.+üñ 59b/12
[=24]

şiş- Gerilip kabarmak, şişik bir durum almak.
ş.-dükde 28a/09
ş.-er 4b/11, 19b/13
ş.-erse 13b/04
ş.-mekden 3a/07
ş.-mesine 2b/10, 2b/11, 52b/04
ş.-mesinüñ 29a/04
ş.-üñ 53b/02
ş.-üp 30a/06, 33a/04, 52b/02, 59b/09
[=14]

şişik Şişmiş olan yer, şiş.
ş. 6a/12, 33a/05
[=2]

şişir- Şişmesine sebep olmak.
ş.-ür 48a/08
[=1]

şişird- Şişmesine sebep olmak.
ş.-ür 7a/12, 53b/01
[=2]

şişirdür- Şişmesine sebep olmak.
ş.-ür 35a/03
[=1]

şīṭerec Far. Kurşunkök denen bir tür bitki, karbonun bir cinsi, grafit, dişotu. *Plumbago.* ş. 5b/09, 7a/02
ş.+-i hindī 6b/11
[=3]

şiyāf Losyon göz damlası.
ş. 21b/12
[=1]

şiyḥ Mavi ve beyaz çiçekler açan, çay gibi içilen ve hazmı kolaylaştıran, baş ve kulunç ağrılarına iyi gelen bir bitki.
ş. 38a/11
[=1]

şol Şu, o.
ş. 1b/09, 5a/02, 5a/09, 5b/01, 5b/10, 6b/08, 7b/13, 8b/07, 11a/12, 11b/10, 13b/06, 18a/04, 18b/12, 20a/05, 23b/01, 24a/03, 25a/07, 25a/10, 25b/12, 29b/03, 29b/04, 29b/12, 30b/01, 32a/13, 33b/03, 34a/08, 35b/06, 36a/10, 36b/10, 37b/05, 39a/09, 39a/13, 43b/01, 44b/01, 44b/04, 46a/12, 48a/01, 48a/05, 49a/01, 50a/01, 51a/10, 52a/05, 52b/12, 59a/07
[=44]

şöyle 1. Şu şekilde, şu yolda.
ş. 10a/09, 12a/11, 18a/02, 37b/12, 50b/01
2. Şuna benzer, şunun gibi.
ş. 10b/11,
[=6]

şu Herhangi bir mesafe ifadesi taşımadan işaret için kullanılır.
ş. 21a/12, 51a/01, 51b/02
[=3]

şuyey-i ḳalīl Az miktar.
ş.-i 17b/07, 21b/03
[=2]

şürūʿ Ar. Başlama.
ş.+ it- 7a/07, 32a/09
[=2]

T

tā Kadar, değin, yeter ki, öyle ki.
t. 3a/11, 3b/13, 8b/07, 9a/10, 9b/01, 17a/05, 17a/10, 17b/09, 18b/07, 21b/05, 21b/10, 22a/08, 22a/11, 25b/11, 28a/11, 30a/08, 32b/12, 33b/08, 34a/02, 34a/04, 34a/13, 35b/05, 36b/05, 40b/05, 42a/06, 42a/12, 43a/12, 43b/01, 43b/07, 44a/09, 44b/02, 45a/07, 45b/12, 46a/01, 49a/04, 50a/09, 51a/03, 51b/09, 53a/10, 54b/08, 55b/03, 56a/09, 56b/09, 57a/03, 57b/10, 57b/13, 58a/01, 58b/04, 58b/11, 59a/04, 60a/03
[=51]

taʿālā Ar. "Şanı yüce olsun" anlamında olup, Allah, Hak kelimelerinden sonra kullanılır.
t. 21a/08, 22a/13
[=2]

ṭaʿām Ar. Yemek, aş.
t. 6a/01
[=1]

ṭabaḳa Ar. Bir yüzeyin üzerindeki düzgün olarak yayılmış kısım, böyle kısımlardan her biri, kat, katman.
t. 21a/04
t.+dan 21a/01
t.+laruñ 21a/01
t.+sına 21a/03
[=4]

ṭaban Ayağın yere basan tarafı.
t. 47a/12, 55b/04, 55b/04, 56a/05
t.+a 57a/12, 57b/03, 58b/05, 58b/12
t.+da 57a/08, 57a/09
t.+dan 47a/10
t.+ı 47b/01, 51a/07, 55a/09, 55a/11, 55b/14, 56b/09, 58b/02, 59a/03, 59a/09
t.+ın 57a/07
t.+ına 56a/05, 58a/08, 58a/14
t.+ında 56b/07
t.+ından 4b/05, 47a/10
t.+ınuñ 58a/11
t.+uñ 47b/01, 47b/02, 55a/14, 57a/04, 57b/08
[=33]

taġāffül Ar. İhmal etme, gaflet gösterme.
t.+ itme- 3b/04
[=1]

ṭaġıl- Etrafa yayılmak.
t.-duḳça 45a/08

[=1]

ṭağıtdurıl- Yaydırılmak, serptirilmek.
t.-a 45a/06
[=1]

taḥammül Ar. Zor şeylere dayanma gücü, ses çıkarmadan katlanma.
t.+(ṣabır ve t. it-) 57b/06
[=1]

taḥḳīḳan Ar. İnceleyerek, araştırma suretiyle, hakikatını öğrenerek.
t. 45b/04
[=1]

taḥlīl Ar. Çözmek, eritmek.
t.+ it- 50b/10, 50b/12
[=2]

taḫmīr Ar. Yoğurma.
t.+ it- 9a/13
[=1]

taḥrīr Ar. Kaleme almak, yazmak.
t.+ine 7a/07
[=1]

taḫta Far. Ağaç parçası.
t. 52a/05
t.+dan 44a/05
t.+lar 40b/05
t.+ları 40b/06
t.+sınuñ 29a/11
[=5]

ṭaḳ- (Bir şeyi başka bir şey üzerine) İliştirmek, tutturmak veya geçirmek.
t.-mayup 41b/05
t.-up 23a/07, 41b/10
[=3]

taḳayyud Ar. Bağlanma, bağlı olma.
t.+ eyle- 3b/03
[=1]

ṭaleb Ar. İsteme, dileme.
t.+ olın- 3b/05
[=1]

ṭalḥ Ar. Arap akasyası. *Acacia vera*
t. 36b/13
[=1]

taʿlīm Ar. Bir şeyi öğrenme.
t.+ it- 3b/02
[=1]

talṭīf Ar. Güzel davranarak gönül alma.
t. 18a/03, 46b/01
[=2]

ṭamaḳ Ağız boşluğunun üstünü tavan gibi kuşatan kısım, damak.
t. 2b/10
t.+a 28a/07, 28a/09
t.+dan 4b/03, 28a/10
t.+ı 28a/10, 28a/11, 30b/12
t.+ında 32a/04
t.+ınuñ 31b/06
t.+uñ 28a/07, 30a/04
[=12]

tamām Ar. 1. Tam olarak, eksiksiz.
t. 45a/08, 47b/01
2. Sona erme.
t.+ ol- 32a/08
[=3]

ṭamar Canlı varlıkların vücudunda kan veya lenf dolaşımını sağlayan kanal, damar.
t. 2a/10, 32b/04, 32b/05, 32b/06, 33a/06, 45b/03, 45b/04, 45b/05, 45b/08, 45b/09, 45b/09, 47b/06, 47b/08, 54a/10
t.+dan 2a/02, 2b/03, 2b/08, 3a/04, 3a/07, 4a/08, 17a/05, 29a/06
t.+dur 2a/06, 2a/09, 2a/11, 2a/12, 2b/01, 2b/02
t.+ı 2a/04, 39b/07, 45b/01
t.+ından 3a/01, 3a/08, 4b/02, 7a/10, 22b/12, 27b/04, 47b/06, 48a/10
t.+ınuñ 33a/02

t.+larda 46b/11
t.+lardan 4b/01, 30a/07
t.+lardur 2a/08
t.+ları 2a/04, 18a/11, 39b/02
t.+larından 4a/11, 4a/13, 4b/09, 17b/05, 27b/11, 28b/01, 28b/09, 37b/03, 46b/10, 47a/08, 47a/09
t.+laruñ 2a/05, 2a/06
t.+uñ 54a/04
[=61]

ṭamlat- Damla damla akıtmak.
t.-durup 8b/13
[=1]

ṭamlatdur- Damla damla akıtdırmak.
t.-alar 26b/04, 27b/09
t.-asın 19b/09
t.-up 22b/04, 27b/07, 38a/06, 38b/10, 46b/08, 57b/01
[=9]

ṭamlatdurıl- Damla damla akıtdırılmak.
t.-a 25a/04, 26a/02, 27b/04, 30a/01, 30a/04
[=5]

ṭamzıtdur- Damlattırmak.
t.-up 35a/07
[=1]

ṭamzurıl- Damlatılmak.
t.-a 18b/14, 19a/04
[=2]

ṭamzur- Damlatmak.
t.-a 19a/03
[=1]

ṭamzutdur- Damlatmak.
t.-alar 19a/06
[=1]

ṭana burnı Gryllotalpidae familyasından bitkilerin toprak altı kısımlarını yiyerek zarar veren birböcek türü.
t. 16a/12
[=1]

ṭaracuḳ Genişliği az, çok dar, daracık.
t. 55b/04
t.+ ol- 55a/10
[=2]

ṭaraf Ar. 1. Ön, arka, sağ, sol, üst ve alt yanlardan her biri, cihet, yön.
t. 37b/03
t.+dan 2a/11, 32b/04, 32b/11, 32b/13, 44a/06
t.+ına 45a/04, 50a/09
t.+ında 2a/08, 30a/07
t.+ından 36b/08, 40b/07, 47a/12
2. Yöre, yer, bölge, civar.
t.+larında 2b/08
3. Bir şeyin belli bir kısmı.
t.+ındaki 3a/04
t.+da 3a/06, 4b/01
[=17]

ṭarāḳ Üst üste olma, aynı cincten olan şeylerden bazısı bazısının üstünde olması.
t. 54a/12
[=1]

ṭarāşīş Ar. Bir mantar türü.
t. 28b/12
[=1]

ṭarīḳ Ar. Yol, usul.
t.+ı 45a/03
[=1]

ṭaş Yeryüzünün sertleşmiş ve katılaşmış tabakalarında bulunan, içindeki maden, tuz ve oksitlere göre değişik renkte ve değişik birleşimdeki çok sert cisim.
t. 48b/09
t.+a 58a/04
t.+ı 21a/06
t.+ına 48a/13
t.+lardan 20b/02
[=5]

ṭaşaḳ Erkeklik bezi, haya.
t.+da 6b/10
t.+larda 8a/08
[=2]

ṭaşra Dışarı.
t. 7a/12, 27b/02, 28a/01, 32a/05, 32a/06, 34a/03, 41a/04, 50b/02, 53b/03
t.+dan 32b/10, 35a/04, 45b/07
t.+sına 34a/10
t.+sında 22b/02, 27a/08, 48b/12, 55a/11
t.+ya 14a/09, 23a/07, 23a/08, 31b/04, 31b/07
[=22] ṭatlu Şeker tadında olan, içinde şeker bulunan, tadıhoş olan, aġza hoş gelen.
t. 17b/10, 25b/05, 40a/02
[=3]

ṭavar İnek, özellikle koyun ve keçi gibi hayvanların ortak adı.
t. 3b/06, 3b/09, 3b/11, 4b/05, 4b/08, 6b/05, 7a/07, 9b/05, 10a/12, 12b/10, 16b/09, 25b/03
t.+a 3a/07, 3b/08, 4a/01, 7b/11, 19a/09, 38a/08, 52b/01, 55b/05
t.+da 5a/05, 10b/01, 11b/01
t.+dan 4a/05, 5a/01, 18a/13
t.+ı 7a/10, 10b/02, 12b/06, 15a/12, 15a/13
t.+ınuñ 3b/07
t.+lar 40b/01
t.+uñ 2b/01, 2b/02, 6a/04, 7a/09, 7a/11, 9b/06, 15b/07, 17a/07, 17b/03
[=42]

tavuḳ Sülüngillerden, dünyanın her tarafında yetiştirilen, eti ve yumurtası için üretilen, kanatları kısa ve küt, evcil kümes hayvanı.
t. 33b/13, 50a/04, 50b/07
t.+dan 36a/12
[=4]

ṭay Üç yaşına kadar olan at yavrusu.
t. 4b/12
t.+lara 49b/13
t.+larda 34b/05
[=3]

ṭayyār Ar. Havaya kalbolup gaip olan.
t.+(sıraca-ı ṭ.) 3b/10
[=1]

tāze Far. 1. (Çiçek, sebze vb. için) Toplanmasının üzerinden zaman geçmemiş.
t. 5b/04
2. İlk ve yeni durumunu koruyan, bayatlamamış olan.
t. 10a/02, 25a/05, 25b/03, 34b/03, 35a/08
3. Kurutulmamış veya kurumamış olan, yeşil.
t. 17a/13, 17b/11, 18a/03, 37b/04, 43b/01
t.+si 35a/14
[=12]

tecrübe Ar. Deneme.
t. 14b/12, 49a/06
t.+ it- 1b/10, 9b/12, 12a/04, 26b/04, 36b/10, 38a/07, 56a/11, 60a701, 60a/13
t.+ ḳıl- 31a/08
[=12]

tedbīr Ar. Bir şeyi önlemek veya olmasını saġlamak için yapılan hazırlık, önlem.
t. 46b/01, 48a/11
t.+i 42b/03
t.+ler 39a/02
[=4]

tüfl Ar. Köpük.
t.+i 40a/07
[=1]

taʿfīn Ar. Hapis.
t.+ it- (Haps etmek.)12a/07
[=1]

teġāfül Ar. Bilmezlikten gelme, kendini gafil gösterme.
t.+(ihmāl ve t. olın-) 57a/11
[=1]

tegelti Moğ. Binek hayvanlarının semeri altına konan kaba keçe.
t.+yi 40b/12
[=1]

tekellüm Ar. Söyleme, konuşma.
t.+ünde 3b/06
[=1]

tekerlen- Yuvarlanmak.
t.-mekden 40b/01
t.-üp 30b/06, 58b/09
[=3]

tekrār Ar. Yeniden, dirdaha, yine.
t. 6a/06, 10a/08
[=2]

tel Erm. Kuşların yüylerinden tek biri.
t. 25a/03, 25a/09, 25b/07, 25b/08, 26a/06
t.+i 22a/05
[=6]

telef Ar. Yok etme, öldürme.
t.+ ol- 57a/12
[=1]

telyīn Ar. Yumuşatma.
t.+ it- 33b/11, 35a/05
[=2]

temşīşe Ar. Atın ayaklarında çivi batması sebebiyle oluşan rahatsızlık.
t. 57a/06, 57b/05
[=2]

terehhül Ar. Atın ayaklarının kasılması hastalığı
t. 52a/10, 52a/10, 52b/01, 52b/03, 52b/07
t.+e 52b/03
[=6]

terengübīn Far. Kudret helvası.
t. 26a/03, 35b/09
[=2]

ters Olması gereken şekle aykırı durumda.
t.+ine 38b/05
[=1]

tertīb Ar. Sıraya koyma, sıralama.
t.+ eyle- 2a/01
[=1]

teşennüc Ar. Kasılma, gerilme.
t.+ ol- 39b/03
[=1]

tevellüd Ar. Doğma, meydana gelme, oluşma.
t.+(ẓuhūr ve t. it-) 10b/01
[=1]

tezek Yakıt olarak da kullanılan sığır tersi.
t.+i(tezegi) 9b/09
t.+iyle 7b/08
[=2]

ṭıḳa- Bir şeyin ağzını, deliğini, içine konulan veya dışarıdan uygulanan bir nesneyle kapamak.
t.-rdı 35a/11, 45a/03
[=2]

tırmıs Ar. Bir tür baklagil. Yurdumuzda Marmara, Ege bölgelerinde yetiştiği ve yendiği için adı acı bakla, delice bakla, termiye olarak bilinmektedir. *Lupinus.*
t. 7b/09, 37a/09
[=2]

ṭırnaḳ İnsan ve omurgalı hayvanlarda parmak uçlarının üst kısmını örten boynuzsu tabaka.
t. 23a/09, 23b/11, 45a/13
t.+a(ṭırnaġa) 58b/12

t.+ı 51a/01, 56a/08, 58b/10, 59a/03
t.+ın 55a/06
t.+ın(ṭırnaġın) 47b/01, 58a/04
t.+ına(ṭırnaġına) 58a/09
t.+ından 55a/04
t.+ını 56a/05
t.+ını(ṭırnaġını) 58a/07
t.+ınuñ(ṭırnaġınuñ) 59a/02
t.+la 32b/02, 45b/01
t.+ları 55a/10
t.+ların 47a/11
t.+uñ 47a/12
[=21]

ṭış Cisimlerin çevreye bakan tarafları, içte bulunmayan yüzleri.
t. 20b/08, 37b/07, 37b/10, 42a/09
t.+dan 49b/12, 53a/01
t.+ında 34a/07
t.+ını 35a/09
[=8]

tiftik Far. Eskiden yara tedavisinde pamuk yerine kullanılan tiftik yününden sargı.
t. 21b/01
t.+den 21b/03
t.+i(tiftigi) 21b/01
t.+ine(tiftigine) 10a/09
[=4]

tiryāḳ Far. Acem diyarlarında yaygın olarak kullanılan, özellikle yılan sokmalarında panzehir olarak kullanılan bir çeşit ot. (tiryāḳ-ı erba' cenṭınāyā, habbü›l gar, mürr, zerāvend-i ṭavīl gibi drogları içeren tiryaktır.)
t. 15b/09
t.+uñ 15b/09
[=2]

ṭodaḳ Ağzın yüze göre daha kırmızı renkteki dolgun ve etlice alt ve üst iki kenarından her biri, dudak.
t.+a 29a/08
t.+da 29a/05
t.+ı(ṭodaġı) 38a/04
t.+ları 29a/04
[=4]

ṭoġrul- Eğriliğini giderip düz hale gelmek, doğrulmak, dokunmak.
t.-a 51a/03, 58b/11
t.-ur 51a/07
[=3]

toḫm Far. Bitkilerde döllenme sonunda çiçekten sonra oluşan ve toprağa gömülünce kendisinden yeni bir bitki üreyen tane.
t. 7b/04, 54a/06
t.+ı 7b/01, 11a/09, 22b/09, 29a/11, 39b/12, 39b/12, 50b/09
t.+ından 7b/03
t.+ını 11a/10
t.+ınuñ 49a/08, 50a/02, 50b/07
t.+lardan 20b/03
t.+undan(ʿacūr t.) 7b/06
[=16]

ṭoḳın- 1. (Bir şey diğer bir şeye) Değmek, temas etmek.
t.-duḳda 53a/10
t.-up 25a/02, 53a/08
2. Sağlığa zarar vermek, rahatsız etmek.
t.-ıcaḳ 47a/04
[=4]

ṭoḳın- 1. (Bir şey diğer bir şeye) Değmek, temas etmek.
t.-maḳdan 2b/06
2. Sağlığa zarar vermek, rahatsız etmek.
t.-maḳdan 23a/13
[=2]

ṭoḳundur- El değdirmek.
t.-maya 32b/03
[=1]

ṭoḳuş- Kafa kafaya vuruşmak.
t.-maḳ 2b/03

[=1]

ṭoḳuzuncı Dokuz sayısının sıra sıfatı, sırada yeri sekizinciden sonra, onuncudan önce olan.
t. 7b/09, 38a/08
t.+ları 2b/01
[=3]

ṭoldur- Boş bir şeyi dolu hale getirmek, dolmasını sağlamak.
t.-up 12b/01, 55a/14
[=2]

ṭoñuz Kalın derili, eti, yağı ve derisi için beslenen, ağır, hantal, memeli evcil hayvan, domuz.
t. 11a/08, 13a/10, 39a/10, 39b/10, 52a/08, 52b/02
[=6]

ṭopalaḳ Hünnapgillerden, yapraklarından yeşil boya çıkarılan bir bitki.
t.-ı hindī 23a/02
[=1]

ṭopraḳ Yer kabuğunun, üzerini kaplayan çürümüş organik maddelerden ve kütle kırıntılarından oluşan kısım ve bu kısımdan belli maksatla ayrılmış parça.
t. 54a/08
t.+dan 13b/04
t.+dur 13b/04
[=3]

ṭopuḳ Ayağın toparlakça olan arka kısmı.
t. 53a/09, 53b/01
t.+dan 41b/02, 57b/10
t.+ı 59b/09
t.+ına 55a/05
t.+ına(ṭopuğına) 57b/07
t.+ını 51a/05
t.+uñ 43b/11
[=9]

ṭorba Far. Kıl, bez, iplikvb.nden dokunmu veya kağıt, naylonvb. şeylerden yapılmış, ağzı büzülebilen, küçük bir çuval biçiminde kullanım eşyası.
t.+ya 17a/09
[=1]

ṭoz Çok küçük parçacıklara bölünmüş madde.
t.+ına 22b/13
[=1]

ṭur- Var olmakta devam etmek, varlığını sürdürmek, durmak.
t.-a 10a/11, 31a/06, 43a/11
[=3]

ṭurdur- Ayakları üstünde kalmasını sağlamak, dikeltmek.
t.-up 41b/09
[=1]

ṭut- 1. Belli bir yerde veya şekilde kalmasını sağlamak.
t.-alar 26b/07
t.-amayup 38b/04
t.-ar 56b/08
t.-up 38b/02, 50a/01
2. (El, ayak, diz... için) İş görecek durumda olmak.
t.-maz 38a/10
3. Elle kavramak, elde bulundurmak.
t.-up 8a/03, 14a/09, 14a/11, 23a/06
4. getirmek, yaklaşıp göstermek.
t.-up 18b/14, 42b/01
5. Sürmek, kaplamak, doldurmak.
t.-up 54b/12
[=13]

ṭutdur- Serbest kalmaya bıraktırmamak.
t.-ur 27a/01
[=1]

ṭutıl- 1. (El, ayak, kulak... için) İş görecek durumda olmak.
t.-ması 5a/07
2. Sabitlemek, alıkoymak, ilerlemesini engellemek.

t.-mış 18b/12
[=2]

ṭuz Suda eriyen, kokusuz, dili yakan bir tada sahip, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billursu madde.
t. 5b/09, 9a/03, 12a/12, 13a/11, 15b/04, 20a/09, 20a/13, 23a/09, 24a/11, 27a/05, 28a/11, 38b/07, 38b/08, 39a/11, 42a/12, 46a/11, 50a/06, 50b/14, 55a/13, 60a/10, 60a/11
t.+ı 15a/02, 51b/03
[=23]

turb Far. Turpgiller familyasından, salkım durumundaki çiçekleri beyaz, sarı veya mor rekte meyvesi etli ve acımsı kökleri yenen bitki. *Raphanus sativus.*
t. 19a/04
[=1]

tut- Olduğu yerde durdurmak.
t. 35a/07
[=1]

tūte Far. Genellikle göz kapağında çıkan kötü huylu bir tümör, ur.
t. 8b/11, 23b/09, 53a/03
[=3]

tüfl Posa.
t.+i 40a/07
[=1]

tükür- Ağızdaki tükürüğü dışarı atmakç
t.-üp 23b/13
[=1]

Türkçe Türkiye'de ve Türkler'in hakim olduğu yerlerde kullanılan dil, Türk dili.
t. 14b/08
[=1]

tütsi Nazar, sinir hastalıkları, sara vb.ni gidermek, bunlardan korunmak maksadıyla yakılan kokulu madde.
t. 39b/03
[=1]

tütsü Nazar, sinir hastalıkları, sara vb.ni gidermek, bunlardan korunmak maksadıyla yakılan kokulu madde.
t.+ler 39a/05
[=1]

tütün Bitkinin kıyılıp kurutulan yaprağı.
t.+i 5b/08
[=1]

tütüzdür- Bir şeyi yakıp tüttürmek, tütsülemek.
t.-üp 38a/11, 38b/03
[=2]

tütüzle- Tütsülemek.
t.-yicaḳ 10b/04
[=1]

tüy İnsanlarda ve hayvanlarda deri üzerinde bulunan ince kıl.
t. 11a/06
t.+i 39b/09
t.+ini 11b/02
[=3]

U

uç 1. Bir nesnenin genellikle sivri olan bitim noktası.
u.+ı(ucı) 28a/09
u.+ını(ucını)20b/08, 21b/03
u.+ınuñ(ucınuñ) 46b/09
u.+ıyla(ucıyla) 6a/12, 11b/10, 20a/02, 22b/04, 23a/08, 34a/02, 34b/08, 39b/07, 42b/06, 44b/07, 48b/11, 50a/10, 50b/01, 55a/14, 55b/06, 56b/10, 58a/12
2. Kenar, yan
u.+ından(ucından) 2b/10, 30a/05

3. Bir nesnenin baş veya son noktası.
u.+ında(ucında) 29a/06
[=24]

ʿufūnet Ar. Pis kokulu cerahat, irin.
u.+den 10a/12
u.+i 56a/12
[=2]

uġra- (Kötü bir durum) Başına gelmek.
u.-sa 46b/05
[=1]

un Tahıl veya bazı gıda maddelerinin öğütülmesinden elde edilen toz halindeki besin.
u. 28a/13, 31a/01
u.+dan 55b/06
u.+ı 6b/10, 7a/02, 7b/07, 9b/10, 25b/08, 28b/12, 31a/07, 37a/10, 51b/05
u.+ı(baḳla u.) 7b/06, 7b/08
u.+ın 17a/13
u.+ını 22b/13
u.+ını(arpa u.) 19a/12
u.+ınuñ(arpa u.) 7b/03, 7b/04
[=18]

ur- 1. Uygulamak, basmak, sürmek, vurmak.
u.-a 5a/12, 6b/01, 7a/05, 7b/08, 7b/13, 8b/04, 8b/10, 10a/03, 10a/05, 11a/12, 13a/07, 13b/05, 13b/10, 13b/12, 19a/13, 21b/07, 22a/12, 27a/05, 27a/07, 27a/10, 27a/11, 34a/05, 40b/12, 41a/01, 41a/05, 41a/13, 48a/06, 50b/08, 50b/10, 51a/12, 53b/13, 54a/07, 57b/09
u.-asın 15a/03, 15a/04, 15a/06, 18b/06, 19b/02, 19b/04, 20a/02, 23a/09, 41a/13, 41b/08, 42a/08
u.-makda 55b/03
u.-mışdur 6b/03
u.-salar 56b/06
u.-up 5b/11, 6a/09, 8a/02, 10a/09, 10b/10, 11a/02, 13b/01, 16a/02, 18b/08, 18b/09, 20b/05, 24a/02, 24b/03, 31a/02, 33b/07, 34a/11, 38a/12, 42a/09, 43a/11, 46a/04, 47a/02, 48b/04, 48b/08, 49a/09, 50a/01, 50a/07, 50b/14, 51b/03, 54b/03, 55a/02, 55b/02, 56a/06, 57a/01, 58a/01, 58a/09, 59a/05, 59b/05
u.-urlar 9b/11, 20a/09, 20a/10, 20a/11, 49a/01, 51b/04
2. Yardımcı fiil.
u.-a(daġ ur-) 48a/06
u.-a(yaḳu ur-) 50a/11, 50a/12
u.-a(başḳu ur-) 51a/10
u.-a(naʿl ur-) 53a/11
u.-a(zaḫma ur-) 14a/01
u.-alar(başḳu ur-) 46a/06
u.-am(daġ ur-) 39b/05
u.-ıcek(melhem ur-) 14a/05
u.-maġıla(ṭaşra ur-) 7a/12
u.-maġıla(yaḳu ur-) 44a/04
u.-maḳ(daġ ur-) 48a/05
u.-mışdur(ḳatran ur-) 54a/13
u.-sa(diz ur-) 48a/13
u.-up(yaḳu ur-) 42b/13, 51b/09, 54a/11, 59b/07
u.-up(daġ ur-) 49b/10
u.-up(melhem ur-) 56b/13
u.-up(dermān ur-) 45a/01
u.-urlar(keçe veyā deri ur-) 55a/09
u.-urlardı(yaḳu ur-) 57b/12
3. Kesmek, yarmak.
u.-an 45b/09
u.-sa 45b/08
[=114]

urıl- 1. Uygulanmak, basılmak, sürülmek, vurulmak.
u.-a 15a/06, 15a/09, 15a/11, 16a/03, 16b/11, 16b/13, 28b/07, 29a/08, 29a/10, 33b/12, 34b/09, 34b/11, 35a/02, 41a/08, 42b/02, 44b/09, 46a/08, 49b/01, 49b/06, 52a/08, 52a/09, 52b/03, 53b/06, 54a/02
u.-an 10a/08, 21b/01
u.-duḳda 6a/03, 49a/11
u.-dükde 6b/02
u.-maḳ 45a/09

u.-sa 8a/06
2. Yardımcı fiil.
u.-a(dağ urıl-) 44a/08, 45b/10, 55a/03
u.-a(yaḳu urıl-) 51a/10
u.-an(yaḳu urıl-) 43a/09
u.-maḳ(yaḳu urıl-) 60a/03
[=37]

ʿurūḳ Ar. Kökler, amerikan fıstığı, domuz elması, yer mantarı.
u. 27b/02, 54b/13
[=2]

ūṣṭura Far. Genelde tıraşta kullanılan çok keskin, açılır kapanır bıçak.
u. 9a/09, 11b/10, 12a/02, 23a/08, 30b/10, 32a/12, 34b/08, 39b/06, 45a/13, 47b/08, 53a/04
u.+sıyla 6a/10
[=12]

uş İşte, şimdi.
u. 32a/07
[=1]

uşaḳ Far. Amonyak sakızı. Ushaq
u. 16b/12, 33a/11, 42b/08, 43a/05, 53b/04, 57b/01
[=6]

uvan- Kırılmak, parçalanmak.
u.-maḳ 43b/11, 44a/01
u.-maḳdur 41a/03
u.-masınuñ 44a/10
u.-mayup 44a/02
u.-sa 43b/12, 44a/01
u.-up 29b/08, 41a/03, 41a/06, 58b/01
[=11]

uzan- 1. Uzamak.
u.-a 40a/10
u.-duḳça 56a/08
u.-up 51a/03
2. Uzun sürmek.
u.-ınca 6b/04
[=4]

uzun İki ucu arasında kendi ölçülerine göre fazla mesafe olan.
u. 13a/12, 13b/08, 54a/10
u.+raḳ 43b/13
[=4]

uzun uzaduya Bütün ayrıntısıyla, etraflıca, uzun uzun.
u. 32a/13, 33a/02, 55a/11
u.+ ol- 38a/04, 44a/01, 47b/13
[=6]

uzunluḳ Bir yer veya nesnenin bir ucundan öbür ucuna kadar olan mesafe, boy.
u.+da 52b/10
u.+ı(uzunluġı) 56a/04
u.+ına(uzunluġına) 56a/08
u.+ınca(uzunluġınca) 14b/03, 44a/06, 45b/09
u.+ını(uzunluġını) 51b/12
u.+unca(uzunluġunca) 40b/05
[=8]

uzunraḳ Daha uzun.
u.+dur 29b/07
[=1]

ʿużuv Ar. Bir vücudu meydana getiren ve belli görebleri olan parçalardan her biri organ.
u. 60a/03, 60a/04
u.+a(ʿużva)44a/08
u.+ı(ʿużvı) 59b/13
u.+ına(ʿużvına) 48a/07
[=5]

Ü

ücret Ar. Bir hizmet veya emek karşılığında ödenen para veya mal.
ü. 3b/06, 3b/09
[=2]

üç ikiden sonra, dörtten önce gelen sayının adı.

ü. 3a/10, 4a/11, 4a/12, 4a/13, 4b/02, 4b/03, 5b/06, 5b/11, 6a/11, 8a/07, 8b/13, 9a/11, 9a/13, 12a/06, 13a/07, 14a/02, 14b/01, 14b/08, 14b/09, 14b/09, 21b/07, 22b/05, 24a/02, 25a/05, 27b/03, 33b/07, 35b/01, 35b/10, 36a/05, 36a/13, 37a/02, 37a/03, 38a/13, 38b/01, 41b/09, 42b/01, 43a/11, 43a/11, 44b/03, 45b/12, 46b/08, 46b/11, 47a/11, 48b/05, 52b/10, 59a/01
[=46]

üçünci Üç sayısının sıra sıfatı, sıradaki yeri ikinciden sonra, dördüncüden önce olan.
ü. 5a/04, 33a/07, 34b/04, 60a/13
ü.+leri 2a/07
[=5]

üfür- 1. Dudakları büzerek hızla nefes vermek, üflemek.
ü.-eler 26b/06, 26b/11
ü.-esin 14b/11
ü.-üp 27b/01
[=4]

ükl Ar. Yiyecek.
ü.+ it- 9b/08
ü.+inden 6a/01
[=2]

ümīẕ Far. Ummak, arzu etmek.
ü. 44a/04
[=1]

üst Bir şeyin yukarı, göğe doğru olan yanı veya bir şeyin dış yüzü, yüzey.
ü. 21b/04, 22a/08, 31a/02, 38a/03, 53a/12
ü.+den 36b/08
ü.+in 51a/02
ü.+inde 3a/09, 8a/07, 9a/01, 12a/01, 12a/12, 22b/05, 33a/06, 49b/08, 51b/13, 53a/09, 54b/02
ü.+indeki 34b/07
ü.+ine 5b/06, 12b/04, 31a/01, 42b/12, 48b/04, 49b/10, 50a/11, 50b/02, 51b/04, 55b/02
ü.+ini 5b/03, 9b/10, 12a/06, 33a/02, 40b/04, 53b/01, 58b/08, 59a/04, 59b/12
[=38]

üstāẕ Far. Üstat kelimesinin eski metinlerde rastlanan şekli. Herhangi bir ilimde veya sanat alanında bilgi ve söz sahibi olan, üstün bir yeri, tam vukufu bulunan kimse.
ü.+a 3b/07
ü.+ına 3b/01
ü.+lar 15b/01, 18a/02, 20b/06, 23b/06, 31b/11, 37b/12, 39a/06, 40b/03, 44b/12, 46a/08, 49a/06, 52b/01, 53b/01
ü.+lara 3a/12
ü.+lardan 24b/11
ü.+lardandur 29a/03
ü.+larına 3b/03
ü.+laruñ 1b/11, 11b/06, 16b/07, 28a/03
[=23]

üstāẕān Herhangi bir ilimde veya sanat alanında bilgi ve söz sahibi olan, üstün bir yeri, tam vukufu bulunan kimseler.
ü. 17a/02
[=1]

üzellik Tütsüsünün nazara iyi geldiğine inanılan kokulu bir ot.
ü. 43b/02
[=1]

üzere 1. Üstüne, üstünde, üzerinde.
ü. 8b/02, 8b/03, 8b/09, 10a/03, 17a/09, 19a/06, 19b/04, 24b/06, 24b/12, 30b/06, 31a/01, 31a/05, 34a/06, 36b/08, 37b/02, 38a/04, 41a/01, 41a/11, 41b/07, 41b/09, 42b/11, 45a/05, 51a/12, 53a/02, 53a/09, 54a/06, 55b/14, 59a/09

2. Biçiminde, şeklinde.
ü. 39a/08, 43a/08, 44b/10, 56a/04
ü.+ ol- 2a/03
ü.+dür 1b/12, 35b/01
[=35]

üzeri Bir şeyin yüzeyi, dış yüzü veya göğe doğru bakan tarafı.
ü.+lerinde(üzerlerinde) 11b/08, 35b/13
ü.+nde 28b/02, 39a/12
ü.+nden 45a/14
ü.+ne 5b/11, 7a/05, 7b/11, 8a/02, 8a/04, 8a/05, 8a/08, 8b/13, 9a/04, 9a/06, 10a/01, 10a/09, 10a/11, 11b/12, 12a/08, 13a/01, 13b/05, 14b/01, 15a/02, 21b/03, 22b/04, 24b/07, 26a/05, 27a/04, 27a/11, 28b/07, 33b/07, 36b/03, 37a/09, 40a/09, 40b/12, 41a/08, 41b/08, 42b/09, 43a/01, 43a/07, 43b/08, 44a/06, 44a/09, 45b/08, 46a/03, 46a/08, 48a/05, 49a/11, 49a/12, 49b/04, 49b/06, 51b/06, 52a/05, 52a/08, 54a/04, 54a/04, 54a/07, 54a/09, 54a/11, 54b/03, 54b/12, 55a/02, 55a/03, 55b/08, 56a/14, 56b/03, 56b/14, 57b/08, 58b/07, 59b/07, 60a/01, 60a/05
[=73]

üzerlik Sedef otugillerden, acı tohumları susama benzeyen, beyaz çiçekli, çok dallı, halk arasında tütsü olarak kullanılan sıcak bölge bitkisi. *Peganum.*
ü. 46b/13
[=1]

üzil- Kesilmek, kopmak, ayrılmak.
ü.-en 41b/08
ü.-üp 41b/02, 55a/10
[=3]

üzüm Asma adı verilen ağaççığın salkım durumunda ufak taneli, çekirdekli, ince kabuklu, sulu, etli, tazesi ve kurusu yenen meyvesi.
ü. 37b/04, 48b/06
[=2]

V

vāḳıʿ Ar. Olan, vuku bulan.
v.+ ol- 18a/09, 19b/06, 20a/10, 27b/10, 50b/04, 51b/11, 52b/01, 52b/07, 55b/14, 58a/07
[=10]

vaḳt Ar. Zaman.
v. 29b/08, 36a/12, 38b/06, 42a/08
v.+ında 32a/03, 36a/05
[=6]

vaḳre Ar. Atın ayağının taşa değmesiyle oluşan yara, yarık.
v. 56b/07
[=1]

vallāhu aʿlem Ar. "Herşeyin en doğrusunu bilen Allah'tır."
v. 5a/03, 17b/11, 18a/09, 21a/10, 29a/03, 31a/08, 33b/01
[=7]

var Kainatta veya düşüncede bulunan, mevcut olan (şey).
v. 12b/03, 20b/05, 20b/09, 46a/11, 49b/08, 59b/10
v.+dur 2b/05, 2b/07, 9b/11, 16b/08, 31b/06, 44a/04, 49b/09, 50b/04, 52a/04, 53b/12, 57b/05
[=17]

var- Ulaşmak, erişmek, vasıl olmak.
v.-ınca 4a/11, 4a/13, 4b/01, 4b/02, 4b/03, 4b/06, 21b/04, 30a/05, 45a/04
v.-ıncaya 4a/09
[=10]

varaḳ Ar. Kitap yaprağı, iki sayfadan ibaret üzeri yazılı yaprak.
v.+ları 7a/06
[=1]

vaṣf Ar. Niteliklerini sayarak tarif etme.

v.+ olın- 22b/06
v.+ındadur 21a/11
v.+ını 15b/13
[=3]

vaṣla Ar. Bir şeyi başka bir şeye ekleyen, bitiştiren şey.
v. 30a/05
[=1]

vaż‹ Ar. ortaya koyma, düzenleme.
v.+(cem‹ ve v. eyle-) 1b/12
v.+ olın- 29b/05
[=2]

ve Bağlaç. İki kelime, cümle ve öbeği birbirine bağlar, ile.
v. 1b/02, 1b/03, 1b/04, 1b/04, 1b/07, 1b/07, 1b/10, 1b/11, 1b/12, 2a/01, 2a/02, 2a/05, 2a/07, 2a/10, 2b/03, 2b/04, 2b/04, 2b/04, 2b/04, 2b/05, 2b/05, 2b/06, 2b/06, 2b/06, 2b/07, 2b/07, 2b/10, 2b/10, 2b/11, 2b/12, 2b/12, 2b/13, 2b/13, 2b/13, 3a/01, 3a/02, 3a/02, 3a/03, 3a/03, 3a/03, 3a/04, 3a/04, 3a/05, 3a/05, 3a/05, 3a/06, 3a/07, 3a/08, 3a/08, 3a/09, 3a/09, 3a/10, 3a/12, 3b/02, 3b/03, 3b/06, 3b/06, 3b/09, 3b/11, 3b/11, 3b/12, 3b/13, 4a/01, 4a/03, 4a/04, 4a/05, 4a/07, 4a/07, 4a/07, 4a/10, 4a/11, 4a/12, 4a/13, 4b/01, 4b/01, 4b/02, 4b/03, 4b/04, 4b/07, 4b/09, 4b/09, 4b/10, 4b/11, 4b/13, 4b/13, 5a/01, 5a/05, 5a/05, 5a/07, 5a/08, 5a/11, 5a/12, 5a/13, 5b/02, 5b/04, 5b/05, 5b/07, 5b/08, 5b/08, 5b/08, 5b/08, 5b/08, 5b/09, 5b/09, 5b/10, 5b/12, 6a/04, 6a/05, 6a/06, 6a/11, 6a/13, 6a/13, 6b/01, 6b/02, 6b/07, 6b/10, 6b/10, 6b/10, 6b/11, 6b/11, 6b/11, 6b/12, 6b/13, 7a/01, 7a/02, 7a/02, 7a/02, 7a/02, 7a/03, 7a/05, 7a/06, 7b/01, 7b/01, 7b/03, 7b/04, 7b/06, 7b/06, 7b/07, 7b/11, 7b/12, 8a/01, 8a/03, 8a/05, 8a/06, 8a/08, 8a/13, 8b/01, 8b/01, 8b/02, 8b/02, 8b/04, 8b/05, 8b/06, 8b/08, 8b/08, 8b/13, 9a/01, 9a/03, 9a/03, 9a/03, 9a/03, 9a/05, 9a/06, 9a/07, 9a/11, 9a/12, 9b/01, 9b/02, 9b/03, 9b/06, 9b/09, 9b/11, 9b/12, 9b/13, 10a/01, 10a/02, 10a/02, 10a/03, 10a/04, 10a/06, 10a/06, 10a/06, 10a/07, 10a/11, 10b/05, 10b/06, 10b/07, 10b/09, 10b/09, 10b/10, 10b/12, 10b/13, 11a/02, 11a/03, 11a/03, 11a/05, 11a/08, 11a/10, 11a/10, 11a/11, 11a/12, 11a/12, 11a/13, 11b/02, 11b/04, 11b/05, 11b/08, 11b/08, 11b/08, 11b/09, 11b/11, 11b/12, 12a/03, 12a/04, 12a/05, 12a/12, 12b/03, 12b/05, 12b/07, 12b/08, 12b/09, 12b/09, 13a/05, 13a/08, 13a/09, 13a/11, 13a/12, 13a/12, 13b/01, 13b/03, 13b/06, 13b/09, 13b/11, 13b/11, 13b/12, 14a/01, 14a/06, 14a/06, 14a/09, 14a/10, 14a/11, 14a/12, 14b/03, 14b/05, 14b/06, 14b/09, 14b/09, 14b/10, 14b/10, 14b/11, 15a/02, 15a/03, 15a/03, 15a/04, 15a/04, 15a/05, 15a/05, 15a/06, 15a/07, 15a/08, 15a/10, 15a/10, 15a/10, 15a/12, 15b/02, 15b/03, 15b/04, 15b/04, 15b/08, 15b/10, 15b/10, 15b/10, 15b/13, 16a/04, 16a/05, 16a/09, 16a/10, 16a/11, 16a/12, 16a/12, 16a/12, 16a/13, 16a/13, 16b/01, 16b/01, 16b/01, 16b/02, 16b/04, 16b/04, 16b/05, 16b/06, 16b/07, 16b/12, 16b/12, 16b/12, 16b/13, 16b/13, 17a/02, 17a/03, 17a/08, 17a/10, 17a/11, 17a/12, 17a/12, 17b/02, 17b/03, 17b/03, 17b/03, 17b/07, 17b/10, 17b/10, 17b/11, 17b/11, 17b/11, 17b/13, 18a/02, 18a/03, 18a/03, 18a/03, 18a/04, 18a/04, 18a/05, 18a/06, 18a/07, 18a/07, 18a/08, 18a/13, 18b/01, 18b/01, 18b/03, 18b/04, 18b/05, 18b/05, 18b/09, 18b/09, 18b/10, 18b/10, 18b/11, 18b/13, 18b/14, 19a/01, 19a/01, 19a/02, 19a/03, 19a/04, 19a/05, 19a/08, 19a/10, 19a/11, 19a/12, 19b/01,

19b/02, 19b/03, 19b/03, 19b/07,
19b/09, 19b/10, 20a/01, 20a/01,
20a/04, 20a/05, 20a/06, 20a/06,
20a/11, 20a/11, 20a/12, 20a/13,
20a/13, 20b/04, 20b/06, 20b/07,
20b/11, 21a/02, 21a/02, 21a/02,
21a/02, 21a/02, 21a/03, 21a/03,
21a/04, 21a/05, 21a/05, 21a/06,
21a/06, 21a/06, 21a/07, 21a/07,
21a/09, 21b/01, 21b/03, 21b/04,
21b/05, 21b/06, 21b/06, 21b/08,
21b/09, 21b/12, 21b/12, 22a/01,
22a/01, 22a/01, 22a/01, 22a/02,
22a/03, 22a/03, 22a/04, 22a/05,
22a/06, 22a/06, 22a/06, 22a/06,
22a/11, 22a/12, 22b/04, 22b/07,
22b/09, 22b/09, 23a/01, 23a/01,
23a/01, 23a/02, 23a/03, 23a/03,
23a/03, 23a/08, 23a/10, 23a/13,
23b/02, 23b/02, 23b/02, 23b/02,
23b/05, 23b/06, 23b/11, 23b/13,
24a/01, 24a/01, 24a/02, 24a/03,
24a/05, 24a/05, 24a/05, 24a/06,
24a/06, 24a/10, 24a/10, 24a/10,
24a/12, 24a/12, 24a/13, 24b/01,
24b/01, 24b/02, 24b/02, 24b/02,
24b/03, 24b/05, 24b/08, 25a/03,
25a/05, 25a/08, 25a/08, 25a/09,
25a/12, 25a/13, 25b/06, 25b/06,
25b/08, 25b/09, 25b/10, 25b/13,
25b/13, 26a/01, 26a/01, 26a/03,
26a/03, 26a/03, 26a/10, 26a/12,
26a/13, 26a/13, 26a/13, 26b/04,
26b/05, 26b/05, 26b/05, 26b/06,
26b/09, 26b/09, 26b/09, 26b/09,
26b/09, 26b/09, 26b/10, 26b/10,
27a/01, 27a/01, 27a/03, 27a/04,
27a/06, 27a/06, 27a/07, 27b/02,
27b/02, 27b/02, 27b/05, 27b/05,
27b/09, 27b/10, 28a/03, 28a/06,
28a/10, 28a/11, 28b/03, 28b/04,
28b/06, 28b/10, 28b/12, 28b/12,
28b/12, 29a/01, 29a/07, 29a/11,
29a/12, 29a/12, 29b/03, 29b/04,
29b/07, 29b/07, 29b/13, 30a/02,
30a/03, 30a/03, 30a/11, 30a/12,
30b/03, 30b/04, 30b/08, 30b/11,
30b/11, 31a/01, 31a/02, 31a/05,
31a/05, 31a/11, 31b/01, 31b/10,
31b/11, 31b/11, 31b/12, 32a/04,
32b/02, 32b/03, 32b/07, 32b/10,
32b/11, 32b/13, 33a/04, 33a/05,
33a/06, 33a/07, 33a/09, 33a/09,
33a/10, 33a/11, 33b/02, 33b/04,
33b/04, 33b/05, 33b/06, 33b/06,
33b/08, 33b/10, 34a/02, 34a/05,
34a/07, 34a/11, 34a/12, 34a/12,
34b/03, 34b/04, 34b/04, 34b/06,
34b/08, 34b/10, 34b/10, 34b/13,
34b/13, 35a/01, 35a/03, 35a/05,
35a/06, 35a/07, 35a/08, 35a/08,
35a/08, 35a/09, 35a/09, 35a/12,
35a/13, 35a/14, 35a/14, 35b/02,
35b/02, 35b/07, 35b/07, 35b/08,
35b/08, 35b/09, 35b/10, 35b/11,
35b/11, 35b/12, 35b/12, 36a/01,
36a/02, 36a/02, 36a/02, 36a/02,
36a/06, 36a/07, 36a/08, 36a/08,
36a/08, 36a/09, 36a/10, 36b/01,
36b/02, 36b/02, 36b/03, 36b/04,
36b/04, 36b/05, 36b/08, 36b/10,
37a/02, 37a/04, 37a/04, 37a/05,
37a/05, 37a/05, 37a/05, 37a/05,
37a/05, 37a/06, 37a/07, 37a/08,
37a/10, 37a/10, 37b/06, 37b/07,
37b/07, 37b/07, 37b/09, 37b/09,
37b/10, 37b/12, 38a/03, 38a/03,
38a/05, 38a/06, 38a/07, 38a/09,
38a/09, 38a/11, 38a/12, 38a/12,
38a/13, 38a/13, 38b/01, 38b/03,
38b/03, 38b/04, 38b/05, 38b/06,
38b/06, 38b/07, 38b/07, 38b/07,
38b/08, 38b/08, 38b/08, 38b/09,
38b/09, 38b/10, 38b/10, 38b/12,
39a/01, 39a/02, 39a/02, 39a/04,
39a/04, 39a/05, 39a/06, 39a/11,
39a/11, 39a/11, 39a/12, 39a/13,
39b/01, 39b/01, 39b/02, 39b/03,
39b/04, 39b/04, 39b/05, 39b/07,
39b/10, 39b/11, 39b/12, 39b/12,
39b/12, 39b/12, 39b/13, 40a/01,
40a/02, 40a/02, 40a/06, 40a/07,
40a/09, 40a/11, 40a/11, 40a/12,
40b/04, 40b/06, 40b/07, 40b/08,
40b/08, 40b/08, 40b/09, 40b/10,
40b/12, 40b/13, 40b/13, 41a/06,

41a/09, 41a/09, 41a/10, 41b/03,
41b/03, 41b/06, 41b/08, 42a/05,
42a/08, 42a/10, 42a/10, 42b/01,
42b/02, 42b/02, 42b/06, 42b/08,
42b/08, 42b/09, 42b/10, 42b/10,
42b/11, 43a/03, 43a/04, 43a/05,
43a/05, 43a/05, 43a/05, 43a/05,
43a/07, 43a/08, 43b/03, 43b/03,
43b/04, 43b/05, 43b/10, 43b/13,
44a/02, 44a/04, 44a/06, 44a/08,
44a/13, 44b/01, 44b/02, 44b/05,
44b/05, 44b/08, 44b/10, 44b/11,
45a/01, 45a/05, 45a/13, 45b/07,
45b/08, 45b/09, 45b/11, 45b/13,
46a/04, 46a/05, 46a/05, 46a/06,
46a/06, 46a/06, 46a/06, 46a/07,
46a/07, 46a/07, 46a/08, 46a/11,
46a/13, 46a/13, 46a/14, 46a/14,
46b/01, 46b/02, 46b/03, 46b/05,
46b/06, 46b/08, 46b/09, 46b/09,
46b/12, 46b/13, 47a/01, 47a/01,
47a/01, 47a/01, 47a/03, 47a/04,
47a/07, 47a/07, 47a/12, 47a/12,
47b/03, 47b/04, 47b/05, 47b/05,
47b/09, 47b/10, 48a/09, 48a/09,
48a/09, 48a/09, 48a/11, 48b/01,
48b/01, 48b/01, 48b/01, 48b/02,
48b/06, 48b/06, 48b/06, 48b/06,
48b/06, 48b/07, 48b/07, 48b/12,
49a/02, 49a/03, 49a/05, 49a/06,
49a/08, 49a/08, 49a/10, 49a/11,
49a/12, 49a/13, 49b/01, 49b/03,
49b/03, 49b/03, 49b/05, 49b/05,
49b/05, 49b/12, 50a/01, 50a/03,
50a/04, 50a/04, 50a/06, 50a/06,
50a/06, 50a/07, 50a/12, 50a/13,
50a/13, 50b/03, 50b/07, 50b/07,
50b/08, 50b/08, 50b/09, 50b/09,
50b/11, 50b/13, 50b/13, 50b/13,
50b/13, 50b/14, 51a/01, 51a/02,
51a/05, 51a/05, 51a/07, 51a/10,
51a/11, 51a/12, 51b/01, 51b/03,
51b/03, 51b/05, 52a/06, 52a/06,
52a/08, 52a/08, 52a/09, 52a/10,
52a/12, 52a/13, 52a/13, 52a/13,
52a/13, 52a/13, 52b/01, 52b/02,
52b/02, 52b/02, 52b/03, 52b/03,
52b/04, 52b/04, 52b/05, 52b/06,
52b/07, 52b/10, 52b/10, 52b/13,
53a/04, 53a/06, 53a/11, 53a/13,
53b/01, 53b/03, 53b/04, 53b/04,
53b/05, 53b/05, 53b/06, 53b/06,
53b/07, 54a/01, 54a/04, 54a/05,
54a/09, 54b/01, 54b/04, 54b/06,
54b/10, 54b/13, 54b/13, 54b/13,
55a/06, 55a/10, 55b/01, 55b/03,
55b/08, 55b/09, 55b/10, 55b/11,
55b/11, 55b/12, 56a/03, 56a/05,
56a/06, 56a/07, 56a/08, 56a/08,
56a/10, 56a/13, 56a/13, 56b/01,
56b/01, 56b/02, 56b/04, 56b/04,
56b/13, 57a/01, 57a/01, 57a/02,
57a/05, 57a/08, 57b/01, 57b/04,
57b/04, 57b/05, 57b/05, 57b/08,
57b/10, 57b/12, 57b/13, 58a/01,
58a/01, 58a/05, 58a/06, 58a/08,
58a/08, 58a/09, 58a/10, 58a/14,
58b/01, 58b/04, 58b/06, 58b/07,
58b/08, 58b/08, 58b/10, 58b/12,
58b/12, 58b/12, 58b/13, 59a/01,
59a/02, 59a/03, 59a/03, 59a/05,
59a/10, 59a/12, 59a/12, 59a/13,
59a/13, 59b/01, 59b/02, 59b/04,
59b/05, 59b/10, 60a/03, 60a/07,
60a/10, 60a/12

v.+(cemʿ v. vażʿ eyle-) 1b/12
v.+(ihmāl ve teġāfül olın-) 57a/11
v.+(ṣabır v. taḥammül it-) 57b/06
v.+(ẕikr v. beyān it-) 49a/07
v.+(ẕikr v. beyān ḳıl-) 35b/04
v.+(ẓāhir v. mütemekkin ol-) 11b/02
v.+(ẓuhūr v. tevellüd it-) 10b/01
[=1040]

vecih Ar. Sebep.
v.+le 12a/03
[=1]

vers Ar. Yemende yetişen güzel kokulu sarı bir ot.
v. 15b/05
v.+dür 56a/04
[=2]

veril- Vermek işi yapılmak, verme işine konu olmak.
v.-se 31a/07

[=1]

veyā Ar. Bağlaç. Cümlede bildirilen hususun sayılan birdrn fazla şey için aynı zamanda söz konusu olduğu durumlarda bunların arasına getirilir.
v. 5a/10, 5a/10, 5b/01, 11b/05, 11b/10, 13a/05, 13b/09, 14b/03, 14b/07, 17a/13, 20a/04, 20b/03, 20b/04, 24a/03, 28a/09, 28a/13, 29a/05, 30a/09, 31b/10, 32a/12, 34a/11, 35a/09, 36b/07, 38b/09, 39b/07, 39b/10, 40a/04, 40a/05, 40a/06, 40b/01, 40b/02, 41b/02, 41b/02, 41b/04, 42a/03, 42a/07, 42b/02, 43b/06, 43b/11, 43b/12, 43b/13, 44a/05, 44b/09, 44b/13, 45a/10, 45a/13, 45b/08, 46a/04, 46a/05, 50a/11, 51b/07, 51b/13, 53a/10, 54b/09, 54b/12, 55a/06, 55a/07, 55a/09, 58a/03, 58a/11, 58a/11, 58a/13, 58b/03, 58b/06, 58b/09, 59a/01, 59b/12, 59b/12
[=68]

veyāḫūd Yahut, veya.
v. 7b/13, 9b/03, 11a/07, 11b/05, 13b/02, 18b/08, 18b/10, 25a/11, 29a/13, 30b/05, 31a/03, 31b/02, 31b/05, 32a/04, 33a/01, 33a/12, 33b/03, 33b/05, 33b/12, 34b/11, 38a/06, 38b/07, 40a/03, 40a/06, 41b/13, 42b/04, 42b/13, 44b/04, 46a/05, 46b/07, 48a/05, 50a/11, 51a/10, 52a/07, 54b/05
[=35]

vezn Ar. Ağırlık, ölçü.
v.+ince 6a/07, 6a/13, 7b/04
[=3]

vir- 1. Üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine eriştirmek, iletmek.
v.-e 4a/03, 31a/07
v.-mek 35a/04
v.-mekden 4a/01, 4a/05
v.-mekdür 35b/06
v.-meye 3b/12
v.-meyüp 16b/06, 35a/13, 36a/04, 46b/08
v.-üp 5a/12, 38a/13, 44b/01, 48a/10, 59a/10
v.-üpdür(ḫaber vir-) 5b/13, 10b/04
v.-ür 26a/01, 50a/13
2. Herhangi bir şey ortaya çıkarmak, oluşturmak.
v.-ici(elem vir-) 26a/08
v.-mekligin(dermān vir-) 50b/12
v.-meye(elem vir-) 53a/10
v.-mez(elem vir-) 30b/11
v.-mez(zaḥmet vir-) 29b/09
v.-mezse(fāyida vir-) 48a/14, 60a/02
v.-se(elem vir-) 25a/02
v.-üp(elem vir-) 28a/08
v.-ür(elem vir-) 29b/04, 53a/08
[=31]

virici Veren, verme özelliği olan.
v.+dür 20b/13
[=1]

viril- Vermek işi yapılmak, vermek işine konu olmak.
v.-e 28a/13, 60a/08
v.-mek 35a/14
v.-üp 38a/03
[=4]

virül- Verilmek.
v.-dükden 59b/03
[=1]

vuṣla Ar. Bir şeyi başka bir şeye ekleyen, bitiştiren şey.
v. 30a/05
v. +sın 20b/08,
v. +sı 57a/08
v. +ların 59a/03
[=4]

Y

yabān Far. (Hayvanlar ve bazı bitkiler için) kendiliğinden yetişen, yabani.
y. 16a/02, 28b/06, 35a/06, 46b/13

[=4]

yaġ Birleşiminde stearik, oleik, palmitik asitlerle gliserin bulunan ve bunların oranlarına göre kıvamları değişen bitkisel veya hayvansal madde.
y. 9a/12, 9b/12, 19a/10, 20a/01, 25a/05, 33a/11, 35a/09, 38b/07, 39a/10, 40b/08, 41b/03, 42a/03, 42a/03, 44b/05, 47a/07, 48b/01, 49a/08, 50a/02, 50b/13, 55b/01, 56b/14, 58a/08
y.+ı 6b/03,10b/06, 11a/10, 11b/05, 15a/10, 19a/02, 19a/04, 19a/05, 19a/10, 19a/10, 19b/08, 20a/01, 20a/01, 21b/07, 23b/06, 25a/08, 25b/06, 25b/13, 31b/09, 31b/10, 34a/12, 35a/05, 35a/05, 35a/07, 35a/08, 35a/08, 35a/08, 35b/12, 35b/12, 36b/04, 36b/05, 37a/10, 38a/05, 38a/06, 38b/09, 38b/10, 38b/10, 39a/10, 39b/09, 39b/11, 39b/11, 39b/12, 40a/05, 40a/11, 41b/03, 41b/03, 46a/05, 47a/07, 47a/08, 48b/05, 48b/06, 48b/06, 49a/08, 49b/05, 49b/05, 50a/05, 50a/06, 50b/07, 50b/09, 50b/13, 50b/13, 52b/02, 53b/04, 54b/12, 54b/13, 55a/02, 55b/08, 56a/03, 56a/06, 56a/08, 56a/08, 57a/01, 57b/01
y.+ın 24a/01, 25b/08, 40a/05, 42a/08, 50b/07, 54b/03, 55b/02, 55b/03, 56a/07
y.+ına 33b/13, 11a/12
y.+ına(zeyt y.) 8a/10, 10b/09, 11a/01
y.+ında 49b/02
y.+ını 11a/08,11a/08, 18b/10, 19a/01, 19a/05, 38b/09, 38b/12, 49a/10, 50a/04, 52a/08
y.+ınuñ 59b/01
y.+ıyla 6b/01, 11a/07, 11a/07, 11b/05, 22a/13, 27b/03, 34a/05, 35a/10, 36b/03, 36b/09, 39b/09, 39b/10, 49a/12, 49b/01, 49b/01, 55a/06, 55a/14, 55b/11, 56b/02
y.+lar 39a/02, 39b/04, 40b/08, 50b/12, 51a/06
y.+ları 39b/12, 50a/04
y.+ların 34a/11, 40a/11
y.+larıyla(bıldırçın y.)(şıçan y.) 11b/05
y.+larla 39a/05, 40b/07, 42a/02, 47a/07, 48a/12
y.+laruñ 50b/12
y.+uñ 39a/10
[=157]

yaġır Yük ve binek hayvanlarının sırtında eyer ve semerin açtığı yara.
y.+a 10a/08, 21a/13
[=2]

yaġla- Yaġ sürmek.
y.-yup 40b/07
[=1]

yaġlat- Yaġlama işini yaptırmak.
y.-up(yaġladup) 38b/07, 41b/04, 44b/06, 47a/07, 49a/09
[=3]

yaġlatdur- Yaġlama işini yaptırtmak.
y.-a 40a/10
[=1]

yaġlatdurıl- Yaġlama işini yaptırılmak.
y.-a 50a/03, 50b/14
y.-ardı 39a/10
[=3]

yāḫūd Far. Veya.
y. 59a/05
[=1]

yaḳ- Isı ve ateş etkisiyle yanmasını sağlamak.
y.-up 8a/07, 9b/08, 9b/13, 10a/05, 12b/12, 13a/03, 14a/01, 15a/07, 26b/08, 38a/11, 50b/03
[=11]

yaḳın Arada az mesafe bulunan.
y. 42b/01, 43b/06, 44a/08, 46a/13

[=4]

yaḳınraḳ Yakın şekilde, yakında.
y.+ olın- 57b/03
[=1]

yaḳlaşdur- Yakın duruma getirmek, yanaştırmak.
y.-mayup 55b/10
[=1]

yaḳlaşdurul- Yakın duruma getirilmek.
y.-maḳ 16a/07
y.-mayup 30b/07
[=2]

yaḳu Tedavi maksadıyla vücudun ağrıyan, hasta olan yerlerine yapıştırılan, üzerine koyu lapa halinde bir madde yayılmış olan bez veya bu iş için özel olarak hazırlanmış eczalı parça.
y. 41a/07, 41a/08, 43a/03, 54a/11, 54b/01
y.+ eyle- 10a/03
y.+dan 51b/10, 60a/04
y.+lar 44a/03
y.+laruñ 50a/11, 51b/07
y.+sı 41b/06, 51a/09, 57b/11, 60a/02
y.+sın 42b/13, 48b/13, 51b/07, 51b/09, 59b/07
y.+sını 50a/12, 60a/02
y.+sız 10a/11
y.+yı 41a/13, 41b/11, 43a/09, 43a/10, 43a/12, 48b/13
[=29]

yaḳula- Yakı yapmak.
y.-yup 58a/13
[=1]

yalñız Sadece.
y. 25b/03
[=1]

yan 1. Bir şeyin sağ ve solda kalan tarafı.
y.+ı 4a/11
y.+ına 18b/06
y.+ından 2a/13
2. Yakın, civar.
y.+ına 40b/04
y.+ında 39a/03
[=5]

yan- Fazla ısıya maruz kalıp kavrulmak, kül haline gelmek.
y.-mış 9a/03, 9b/07, 53b/05
y.-up 15a/01, 15a/03
2. (Isı ve ışık veren şeyler için) Çalışır duruma gelmek.
y.-mış 8a/06
[=6]

yañа Taraf.
y.+dan 41b/10
[=1]

yañaḳ Yüzün kulak, göz, şakak, burun ve çene arasında kalan iki yan tarafından her biri.
y.+ı(yañağı) 33a/05
y.+larda 33b/02
[=2]

yandur- Yakmak.
y.-up 15a/08, 38a/12
y.-ur 9b/09
[=3]

yaʿnī Şu anlatılmak isteniyor ki, sözün kısası anlamında kullanılan bir bağlaç.
y. 54b/10
[=1]

yanmaḳlıġ Isı etkisiyle vücudun bir yanı yara olma, kızarma.
y. +ın 14b/13
[=1]

yapaḳ Yapağı, Kırpılmış koyun yünü.
y. 41b/08, 51b/04
[=2]

yapça yapça Yavaş yavaş, usul, usul.

y. 23b/12
[=1]

yapış- (Bir şey, bir yere) Ayrılmayacak şekilde tutunup kalmak.
y.-duġı 58a/13
y.-sa 27b/07
y.-up 10a/11, 31a/10, 51b/09
[=5]

yapışdur- Yapışmasını sağlamak.
y.-a 42b/12
y.-maḳ 10a/10
y.-up 48b/13
[=3]

yapışdurıl- Yapıştırma işi yapılmak.
y.-a 10a/09, 41a/11, 42b/09, 43a/07, 51b/07
y.-up 60a/02
[=6]

yapışıḳ Yapışmış durumda bulunan.
y. 42a/06
[=1]

yapraḳ Bitkilerin solunum, özümleme, terleme, vb. olaylara yarayan, genellikle klorofilli, şekli bulunduğu bitkiye göre değişen yeşil uzantısı.
y. 22b/08
y.+ı(yapraġı) 18a/03, 29b/01, 30a/11, 46b/09, 56b/01, 56b/04
y.+ın(yapraġın) 22a/12, 27b/13, 53b/07
y.+ından 13b/02
y.+ından(yapraġından) 25b/06
y.+ını(yapraġını) 17b/11, 28b/04, 29a/12
y.+ınuñ(yapraġınuñ) 35a/13
y.+ıyla(yapraġıyla) 28a/02, 28a/04
[=18]

yar- Kesip açmak, delip açmak.
y.-arlar 55b/11
y.-maḳ 39b/06
y.-up 6a/10, 12b/02, 13a/07, 14a/08, 32a/13, 32b/02, 34b/07, 42a/05, 44b/13, 45a/13, 47b/08, 48b/04, 49b/06, 49b/08, 54a/04, 55a/12, 59b/04, 59b/06, 60a/09
[=21]

yara Bir dış etkiyle, bir hastalık veya arıza nedeniyle vücutta meydana gelen kesik, yarık veya çıban.
y. 13b/03, 13b/03, 13b/08, 14a/05, 14a/07, 14b/02, 19b/06, 25a/10, 28a/12, 31b/05, 34a/08, 35a/01, 42a/07, 42b/12, 45a/05, 45a/09, 50a/13
y.+da 14a/02
y.+dan 13b/09
y.+ları 23a/13
y.+larınuñ 13b/06, 16a/04
y.+laruñ 19b/05, 51b/11
y.+nuñ 13b/02, 14b/02, 31a/01, 32b/09, 34a/07, 34a/10, 45b/07, 49a/02
y.+sı 13a/10, 16a/04
y.+sını 30b/03
y.+sınuñ 13a/04
y.+ya 13a/13, 13b/12, 16b/11, 16b/13, 34a/06, 34b/11, 50a/12, 52a/04
y.+yı 14a/04, 14a/08, 14a/10, 14b/01, 19b/10, 47b/04
[=50]

yarala- Vurmak, ısırmak veya bir aletle yara açmak.
y.-sa 12b/06
[=1]

yarıḳ Yarılarak açılmış yer.
y.+dur 29b/07
y.+lar 55a/05
[=2]

yarıl- Üzerinde yarık veya yara açılmak.
y.-an 6a/11, 9a/11, 60a/11
y.-maḳdan 46a/14
y.-masınuñ 51a/08

y.-sa 32b/06, 44a/02
y.-up 30b/12, 55a/05
y.-ursa 51a/09
[=10]

yarım Bir bütünün ayrıldığı iki eşit parçadan her biri. bir bütünün yarısı.
y. 4b/04, 15b/02, 34a/12, 36a/05, 36a/10, 40a/08
[=6]

yarımşar Her birine yarım veya her defasında yarım.
y. 17b/03, 21a/07, 35b/08, 35b/12, 37a/01
[=5]

yarpuz Ballıbabagillerden, nane cinsinden, güzel kokulu, lısa saplı bitki. *Mentha pulegium.*
y. 35b/08, 37b/07
y.+ı 37b/10, 46b/13
[=4]

yaru Bir bütünün iki eşit parçasından birisi
y.+sından 36a/04
[=1]

yāsemin Far. Zeytingiller familyasından, güzel koku yapımında kullanılan, beyaz renkli (ender olarak kırmızı ve sarı), çok kokulu çiçekleri açan, sarmaşık cinsinden ağaççık. *Jasminum.*
y. 19b/08, 34a/11, 35b/12, 38b/09
[=4]

yaşşı Basık ve yayvan.
y. 57a/05, 58a/05
[=2]

yaş Kendi suyunu yitirmemiş, kurumamış.
y. 7b/08, 9b/09
2. Göz yaşı.
y. 25a/06
3. Islaklık, nem.
y. 50a/13, 58a/01
y.+dan 50a/13
[=6]

yaşa- Sağ olmak, haytta bulunmak.
y.-mayup 40b/02, 45b/06, 46b/03
[=3]

yaşlan- Islanmak.
y.-ur 14a/05
[=1]

yaturt- Yatmasını sağlamak, yatmasına sebep olmak.
y.-mayup 41b/09
y.-up(yaturdup) 23b/10, 40b/04
[=3]

yavrı Çok küçük yaşta olan insan veya hayvan.
y.+sın 48b/03
y.+sınuñ 25a/03
[=2]

yavşah Mavi ve beyaz çiçekler açan, çay gibi içilen ve hazmı kolaylaştıran, baş ve kulunç ağrılarına iyi gelen bir bitki. *Artemisia.*
y. 38a/11, 38b/03
[=2]

yavuz Fena, kötü.
y. 5a/05
[=1]

yay Yaz mevsimi.
y. 2b/03, 3b/13, 17b/04, 22a/09, 34a/12, 42a/08
y.+da 12b/07, 17b/13
[=8]

yayıl- Etrafa dağılmak.
y.-up 57a/12
[=1]

yazıl- Yazma işi yapılmak.
y.-acaḳ 41b/13

y.-an 48a/01, 48a/05
y.-mayup 30b/02
[=4]

yebūset Ar. Kuruluk, nemsizlik.
y. 38b/01, 38b/04, 47a/04, 51a/06
y.+ından 52a/02
[=5]

yedi Altıdan sonra, sekizden önce gelen sayının adı.
y. 21a/01, 37a/03, 39a/08, 41b/10, 43a/09, 43a/10, 43b/07, 47a/05, 47a/06
[=9]

yedinci Yedi sayısının sıra sıfatı, sırada yeri altıncıdan sonra, sekizinciden önce olan.
y. 7a/06, 37b/11
y.+leri 2a/12
[=3]

yel Bağırsaklardaki gaz.
y. 42a/09, 42a/12, 54b/09
y.+den 38a/02, 40b/02
[=5]

yele At vb. hayvanların ensesinde veya boynunda gür bir halde bulunan kıllar.
y. 39b/13
y.+nüñ 40a/01
y.+si 11b/08
y.+yi 40a/02
[=4]

yem hayvan yiyeceği.
y. 29b/03, 46b/08
y.+den 14b/07, 28a/08
y.+i 44b/01
y.+ini 9a/02, 32a/06
[=7]

yemiş Meyve.
y.+i 11a/10, 15b/10
[=2]

yeñi Öncekinden sonra olan.
y. 57b/02
[=1]

yer Herhangi bir bölüm, kısım.
y. 6a/12, 50a/13, 50b/02, 54b/10
y.+de 8b/12, 16b/06, 17a/11, 38a/10, 46a/10, 49a/09
y.+den 32b/01
y.+e 3b/12, 4b/10, 11a/11, 16a/01, 16a/03, 20a/05, 33a/01, 41b/08, 45b/09, 50b/10, 55b/09, 60a/11
y.+i 6b/08, 14a/08, 17a/06, 33a/07, 43a/07, 43b/01, 43b/04, 44a/04, 45b/06, 53b/08, 57b/08, 58a/13, 58b/06
y.+in 57a/08
y.+inde 54b/06
y.+inden 39a/12, 42a/11, 54a/10
y.+ine 51a/12, 56a/10, 58b/11
y.+ini 5b/09, 6a/10, 20b/01, 32b/07, 56b/09
y.+lere 6b/13, 42b/01
y.+leri 42a/11
y.+lerin 42a/10
y.+üñ 7a/05, 56a/01
2. Bir nesne veya kimsenin kapladığı yahut kaplayabileceği boşluk, bulunduğu mahal.
y. 58b/11
y.+i 53b/02, 54b/10
y.+inde 43a/13
y.+ini 11b/10, 11b/11
y.+ine 41b/05, 42a/07, 43a/03, 43a/13, 47b/04, 54a/11, 60a/03, 60a/04
3. Ayakla basılan yüzey, zemin.
y. 13a/12
y.+e 10b/12, 40b/01, 56b/08
4. Bir şey veya kimsenin yerini tutmak üzere.
y.+ine 40b/05
y.+ine 55b/04
[=74]

yeşil (Sebzeler için) Kurumamış, taze.

y. 46b/09
[=1]

yetmiş bir Yetmişten sonra, yetmiş ikiden önce geln sayının adı.
y. 32a/07
[=1]

yetmişinci Yetmiş sayısının sayı sıfatı, sırada yeri altmış dokuzuncudan sonra, yetmiş birinciden önce olan.
y. 31b/12
[=1]

yıḳıl- Olduġu yere düşüvermek, yıġılmak.
y.-up 30b/06
[=1]

yıl Miladi takvime göre 1Ocak'ta başlayıp 31 Aralık'ta sona eren on iki aylık süre.
y. 5a/10, 5a/10
[=2]

yi- 1. Ağızda çiġneyerek yutmak.
y.-dükde 31b/04
y.-dürüp 37b/05
y.-yüp 25b/03
2. Kemirmek, aşındırmak.
y.-yüp 9b/06, 9b/08
3. İyileştirmek, yok etmek.
y.-yüp 45a/01
[=6]

yidür- Yemesini saġlamak, yemesine sebep olmak.
y.-mek 17b/01
y.-üp 38a/13
[=2]

yidüril- Yedirme işi yapılmak.
y.-e 38a/01
[=1]

yigirmi On dokuzdan sonra, yirmi birden önce gelen sayının adı, yirmi.
y. 14b/10
[=1]

yigirmi altıncı Sırada yeri yirmi beşinciden sonra, yirmi yedinciden önce olan.
y. 17a/01, 46b/03
[=2]

yigirmi beşinci Sırada yeri yirmi dördüncüden sonra, yirmi altıncıdan önce olan.
y. 16a/03, 46a/02
[=2]

yigirmi bir yirmiden sonra, yirmi ikiden önce gelen sayının adı, yirmi.
y. 2a/06
[=1]

yigirmi birinci Sırada yeri yirminciden sonra, yirmi ikinciden önce olan.
y. 13b/05, 43a/01
[=2]

yigirmi dördünci Sırada yeri yirmi üçüncüden sonra, yirmi beşinciden önce olan.
y. 15b/12, 45a/11
[=2]

yigirmi ikinci Sırada yeri yirmi birinciden sonra, yirmi üçüncüden önce olan.
y. 14b/13, 43b/10
[=2]

yigirminci Yirmi sayısının sıra sıfatı, sırada yeri on dokuzuncudan sonra, yirmi birinciden önce olan.
y. 13a/10, 42b/03
[=2]

yigirmi sekizinci Sırada yeri yirmi yedinciden sonra, yirmi dokuzuncudan önce olan.
y. 17b/12, 48a/02
[=2]

yigirmi ṭoḳuzuncı Sırada yeri yirmi sekizinciden sonra, otuzuncudan önce olan.

y. 18a/09, 48a/06
[=2]

yigirmi üçünci Sırada yeri yirmi ikinciden sonra, yirmi dördüncüden önce olan.
y. 15a/12, 44a/11
[=2]

yigirmi yedinci Sırada yeri yirmi altıncıdan sonra, yirmi sekizinciden önce olan.
y. 17b/04, 47b/11
[=2]

yigrek Daha iyi, üstün, baskın, tercih edilir.
y. 47b/05
y.+idür(yigregidür) 16b/04
[=2]

yine Bir daha, tekrar, gene.
y. 3b/12, 4a/12, 4b/01, 4b/09, 5b/07, 5b/13, 6b/02, 7b/01, 7b/12, 8b/02, 10a/12, 10b/10, 10b/13, 13a/05, 13b/12, 15b/08, 16a/12, 17a/08, 18a/13, 19a/01, 19a/04, 19a/12, 20b/06, 25a/10, 25b/05, 28a/03, 29b/08, 30b/08, 35b/12, 36a/01, 36a/13, 36b/01, 37a/04, 37a/07, 37b/09, 37b/13, 38a/07, 38a/11, 40b/05, 43b/13, 45a/01, 45b/07, 48a/04, 52b/03, 54a/05, 54b/11, 56b/06, 58b/01, 59b/05
[=49]

yinil- Aşındırılmak.
y.-üp 28b/01
[=1]

yiyici Yok eden, ortadan kaldıran.
y. 44b/09, 54b/08
[=2]

yuğur- Hamur durumuna getirmek için üzerine basa basa karmak.
y.-up 10a/07, 13b/01, 13b/05, 15a/03, 16b/11, 27a/07, 28b/06, 33b/05, 33b/06, 36a/08, 42b/09, 49a/12, 50b/09, 51a/11, 51b/05, 52b/03, 52b/07, 54a/06, 54a/09, 56a/14, 56b/02, 59b/02
[=22]

yoḳ Bulunmayan mevcut olmayan.
y. 16b/09, 29b/08, 39b/05, 42b/13, 43b/09, 49b/11, 53b/10
y.+dur 20b/12, 51b/10, 59a/07
y.+ısa (yoġısa) 56b/14, 58b/02
[=12]

yoḳla- Durumunu incelemek, var mı yok mu diye anlamaya çalışmak.
y.-yup 57a/07, 58a/04
[=2]

yoḳsul Fakir.
y. 3b/06
[=1]

yol- Kuvvetle çekip koparmak, yerinden çıkarmak.
y.-ar 11b/02
[=1]

yonca Baklagiller familyasından, hayvan yemi olarak yetiştirilen, yaprakları üç dilimli, kazık köklü, başak durumundaki çiçekleri kırmızı, mor ve menekşe renginde, bir çok türü bulunan çok yaygın bitki.
y. 17a/13, 17b/10, 18a/03, 35a/13, 46b/09
[=5]

yu- Yıkamak.
y.-duḳdan 12b/11
y.-ya 6b/09, 43b/04
y.-yalar 12b/08
y.-yıla 46b/13, 47a/03, 47a/05
y.-yup 8b/01, 10b/03, 10b/10, 11a/03, 13a/06, 13a/12, 21b/02, 25b/05, 40a/02, 40a/04, 41a/12, 43b/01, 51a/06, 53b/13, 55a/06, 55a/07, 55b/01, 56b/05
[=25]

yud- Ağızda bulunan bir şeyi yutağa geçirmek, yutmak.
y.-amayup 32a/05
[=1]

yufḳa İnce, dayanıksız.
y. 9a/01, 58a/05
[=2]

yuḳaru 1. Bir şeyin aşağı kabul edilen kısmına göre üstte kalan tarfı.
y.+dan 50a/09
y.+lığında 47b/07
y.+sında 21b/09, 22a/07
y.+ya 22a/08, 26b/07, 56b/08
2. Üst taraf.
y.+ya 42a/07
[=8]

yumrı Vücuttaki, şiş, ur, kabarcık.
y. 8b/11, 9a/07, 11b/08, 12a/04, 12a/07, 19a/07, 19a/11, 34b/05, 46a/03
y.+nuñ 9a/09, 9b/04, 11b/10, 34b/07, 46a/08, 53a/03
y.+sı 44b/11, 45a/02
y.+ya 19a/13
y.+yı 44b/13
[=19]

yumşan- Yumuşamak.
y.-duḳda 20a/02, 49b/06, 54b/04
y.-up 47a/06, 48b/03, 48b/05
y.-ur 48b/10
[=7]

yumşatdur- Yumuşatmak, yumuşak olmasını sağlamak.
y.-up 31b/08, 50b/10
[=2]

yumşatdurıcı Yumuşatıcı, yumuşak olmasını sağlayıcı.
y. 51a/06
[=1]

yumurda Kümes hayvanları ve özellikle tavuk tarafından yumurtlanan üstü beyaz, kırılgan bir kabukla kaplı, aynı türden bir canlı meydana getiren hücre ve bir besin maddesi, yumurta.
y. 9b/13, 15a/10, 21b/06, 22a/13, 22b/13, 23b/13, 25a/08, 25b/13, 26a/03, 36b/01, 51a/11
y.+nuñ 36b/03, 37a/02
y.+yı 36a/12
[=14]

yumuşa- Yumuşak duruma gelmek.
y.-yınca 54b/03
y.-yıncaya 48b/04
y.-yıncaya(yumşayıncaya) 36a/12
[=3]

yumuşaḳ 1. Üzerine bastırıldığında çöken, çukurlaşan.
y. 8a/13, 34b/06
2. Kolayca şekil verilebilen, kolay işlenebilen, kolay bükülebilen.
y.+ ol- 48b/11
[=3]

yumuşan- Yumuşamak, yumuşak duruma gelemek.
y.-duḳda 41a/12
y.-up 34a/01
[=2]

yumuşat- Yumuşak duruma getirmek.
y.-duḳda 33b/10
[=1]

yumuşatdur- Yumuşak duruma getirtmek.
y.-up 8a/13, 48a/12, 48b/02
y.-ur 33b/08
y.-ursa 44b/07
[=5]

yumuşatdurıl- Yumuşak duruma getirilmek.
y.-a 19a/12
[=1]

yunıl- Yıkanmak.
y.-up 40a/04, 58a/07
[=2]

yut- Ağızda olan bir şeyi boğazdan aşağı indirmek, yemek.
y.-maġa 31b/07
y. mayup 31b/04
y.-sa 37b/11
[=3]

yutdurıl- Yutturmak işi yapılmak.
y.-a 36a/11, 36b/01
[=2]

yuvalaḳ Yuvarlak.
y. 36a/09, 36a/10
[=2]

yuyıl- Yıkanmak.
y.-duḳdan 40a/10, 40a/12
y.-sa 10b/07
[=3]

yürek Kalp.
y.+e(yürege) 46a/13
[=1]

yüri- Adım atarak ilerlemek, gitmek.
y.-dügin 10b/13
y.-dükde 52a/11
y.-rken 53a/08, 58a/03, 58a/10
y.-yüp 51b/01
[=6]

yüz Başın, üzerinde alın, kaş, göz, burun, yanaklar, ağız ve çene bulunan ön kısmı,surat, çehre.
y.+inüñ 18b/05
[=1]

yüzden Sebepten, sebebiyle.
y. 21a/12, 51a/01, 51b/02
[=3]

yüz elli Yüz kır dokuzdan sonra, yüz elli birden önce gelen sayının adı.

y. 4a/09
[=1]

Z

zāc Ar. Demir, çinko ve bakır sülfat.
z. 5b/08, 9a/03, 26b/09, 31a/04, 34b/10, 55b/09
[=6]

ẓafara Ar. Gözdeki katarakt.
ẓ. 23a/05
[=1]

zaʿferān Ar. Safran.
z. 11a/11, 17b/02, 18b/04, 22a/02, 25a/08, 26a/03, 27b/02, 40a/09
z.+ı 19b/09, 38a/06
z.+la 39b/13
[=11]

ẓāhir Ar. Meydanda olan, görünen, açık olan.
z. 27a/02
z.+ ol- 7a/01, 7a/12, 8b/12, 9b/05, 10b/02, 23b/04, 24b/10, 28b/08, 29a/05, 31a/12, 33b/02, 40b/11, 44b/11, 46a/03, 47b/08, 53b/12
z.+ ve mütemekkin ol- 11b/02
[=18]

zaḫm Far. Yara.
z.+a ur- "Yara açmak." 14a/01
z.+ı 14a/06, 12b/07, 46a/14
z.+uñ 13a/01
[=5]

zaḫmet Ar. Sıkıntı, eziyet.
z.+ çek- "Sıkıntıya uğramak, güçlükle karşılaşmak." 32b/07
z.+ vir- "Sıkıntıya sokmak." 29b/09
z.+inden 51b/01
[=3]

zamān Ar. Bir şeyin oluştuğu mevsim
z.+ı 37b/05
[=1]

zanbaḳ Ar. Zambakgiller familyasından, pek çok türü bulunan, güzel iri beyaz çiçekli, çok yıllık bitki.
z. 18b/14, 19a/05
[=2]

żarar Ar. Bir kimse veya şeyin sebep olduğu kayıp, kötü sonuç, ziyan.
z. 4a/02
z.+ ol- 58b/04
z.+dur 4b/07
z.+ı 49b/09
[=4]

ẕarūrāt Ar. Gerekli olanlar.
ẕ.+da (bābu'ẕ-ẕ.) 11b/13, 12a/08
[=2]

zāyil Ar. Devamlı ve kalıcı olmayan, sona eren, yok olan, ortadan kalkan.
z.+ it- 6a/03
z.+ ol- 5b/07, 5b/12, 6b/05, 6b/13, 7a/05, 7b/12, 8a/08, 8a/11, 10b/04, 10b/08, 18a/04, 20b/02, 23b/09, 25b/11, 27a/05, 27a/10, 33b/07, 36b/05, 38b/01, 43b/05, 44b/02, 45a/08, 46a/02, 46b/02, 48a/11, 48a/11, 49a/10, 49a/11, 49b/01, 49b/04, 50b/03, 55a/03, 56b/06, 57a/10, 59b/03, 59b/08, 60a/09, 60a/12
[=39]

zehir Far. Girdiği organizmada fizyolojik görevleri bozan veya yok ederek ölüme sebep olan madde, agu.
z.+inden 15b/08
[=1]

ẕeker Ar. Erkeklik organı.
z. 3a/09
[=1]

zenbīl Far. Hasırdan veya hurma liflerinden örülmüş kulplu torba.
z.+lerüñ 9b/13
[=1]

zerāvend-i ṭavīl Far. İlaç yapımında kullanılan bir bitki, loğusa oyu, kara asma, kabakulak otu. *Aristolochia.*
z. 13b/01, 15b/10, 16b/01, 27a/04
[=4]

zerkūle Ar. Biber.
z. 16a/12
[=1]

zevāyid Ar. Fazla şeyler, fazlalıklar.
z. 29b/02, 29b/03
[=2]

zeyt Ar. Zeytin tanelerinin sıkılmasıyla elde edilen bitkisel yağ, zeytin yağı.
z. 8b/09, 11b/04, 17a/07, 19a/10, 19b/04, 20a/07, 20b/01, 20b/07, 27a/04, 27a/10, 27b/05, 27b/07, 28b/05, 29a/02, 31b/01, 31b/01, 34a/05, 35a/01, 36a/02, 36a/08, 37a/12, 38b/06, 38b/10, 40b/08, 41b/11, 42a/07, 48b/01, 48b/06, 49a/03, 49b/02, 50b/05, 50b/13, 51b/02, 53b/06, 54a/01, 55b/11, 56b/13, 57b/03, 57b/09, 58a/01, 58a/10, 58b/02, 58b/08, 58b/12
z.+i 27b/09, 35b/12
z.+ yağı 8a/10, 17a/06
z.+ yağına 10b/09, 11a/01
[=50]

zeytin Ar. Zeytin ağacının yüksek besin değeri olan, önce yeşil iken sonra kararan tek çekirdekli yağlı maddesi.
z. 9b/12, 27b/13, 28a/02, 28a/04, 29a/13, 56b/04
z.+i 60a/10
[=7]

zībe Ar. Eyerin ve semerin iki yanlarının arası.

z. 46a/02
z.+si 46a/12
[=2]

ẕibh Ar. Bir hayvanı öldürme.
z.+dan 16b/09
[=1]

zibl Gübre.
z. +i 24a/12, 33b/13, 44b/06, 48b/01, 48b/07
[=5]

zifir Ar. Kir, is yağ; bulanık su.
z.+i 55a/07
[=1]

zift Ar. Kömür kadranı, odun kadranı ve petrolün damıtılması esnasında elde edilen, biraz ısınınca hemen yumuşayan, yapışkan, koyu siyah renkli madde.
z. 8b/08, 20a/06, 34b/13, 41b/05, 41b/06, 42b/13, 48b/12, 50a/11, 51b/08, 52a/06, 53b/04, 59a/05, 59b/07, 60a/02
z.+den 50a/12
z.+e 13b/13, 42a/13
[=17]

ẕikr Ar. Sözünü etme, anma.
z.+ it- 4b/12, 5a/02, 5b/06, 5b/10, 6b/04, 11a/12, 11b/03, 12b/04, 13a/02, 15b/13, 16b/07, 19b/07, 19b/11, 21b/08, 20b/11, 24a/03, 34a/08, 34a/10, 39a/02, 39b/04, 44a/03, 45a/10, 45b/10, 49b/10, 51b/10, 53a/03, 54b/07, 54b/12, 55b/13, 56b/02, 56b/05, 58b/13, 60a/07
z.+ ol- 7b/07, 22b/12
z.+ olı- 39b/04
z.+ olın- 2a/06, 5b/01, 5b/13, 7b/13, 8a/04, 8b/07, 9a/01, 10a/10, 10b/02, 10b/11, 11b/13, 12b/07, 13b/06, 14a/03, 14a/13, 14b/03, 18a/04, 18a/08, 18b/08, 19b/02, 20a/05, 23b/01, 24a/03, 25a/07, 25a/10, 25b/12, 26a/10, 27b/12, 29b/12, 30b/01, 31a/03, 33a/02, 33a/12, 33b/03, 34b/11, 35a/10, 39a/09, 39a/13, 40a/06, 41a/02, 41a/05, 41a/13, 42a/02, 44b/04, 44b/11, 45a/02, 45a/11, 46b/12, 49a/01, 50a/01, 50a/11, 50b/13, 51a/10, 52a/05, 52a/07, 54b/05, 56b/12, 57b/05, 59a/08, 59b/11
z.+ ve beyān it- 49a/06
z.+ ve beyān ḳıl- 35b/04
[=98]

zīrā Far. Bağlaç, çünkü, şundan dolayı.
z. 4b/07, 5a/05, 7a/11, 9b/05, 9b/07, 12a/02, 12b/09, 14a/04, 16b/09, 17a/12, 20b/13, 21a/04, 23a/11, 31a/07, 32b/03, 32b/08, 34a/13, 42a/03, 45b/03, 46a/12, 46b/10, 47a/04, 49b/08, 50a/13, 51b/13, 57a/09, 58b/04
[=27]

ziyāde Ar. Fazla, çok.
z. 4b/06, 4b/07, 4b/09, 9a/08, 20a/03, 25b/09, 25b/09, 26b/08, 30b/04, 30b/11, 51b/01, 58a/07, 58b/04
z.+ ol- 4b/11
z.+ce 13b/09, 18b/07
[=16]

zor Far. Sıkıntı, rahatsızlı, ıstırap.
z.+ından 30b/06
[=1]

ẓuhūr Ar. Meydana çıkma, baş gösterme, görünme.
z.+ it- 7a/08, 11b/09, 27a/09, 49a/08
z.+ ve tevellüd it- 10b/01
z.+unda 6b/04
[=6]

zükām Ar. Kafada soğuk algınlığı, nezle.
z. 27a/13
[=1]

HASTALIK ADLARI DİZİNİ

A

ākile Ar. Kanserli tümör.
a. 9b/05
[=1]

ʿamel-mānde Çalışamaz, iş yapamaz duruma gelmek.
a. 49a/05
[=1]

ʿaren Ar. Hayvanların ayak parmaklarıyla bileklerinde ter, pislik, çamur v.b. sebeplerden ileri gelen sulu yara.
a. 53b/11, 54a/07
[=2]

arpacuḳ Göz kapağının kenarında çıkan, arpa küçüklüğünde çiban.
a. 23b/04, 23b/08
[=2]

B

baraṣ Vücutta yer yer lekeler görülen hastalık, abraşlık, alaca hastalığı, cüzzam.
b. 3b/11, 5a/04, 5a/09, 5b/13, 6a/07, 6a/10
b.+a 6a/03, 6a/09, 6b/02
b.+larına 6a/04
b.+uñ 5b/03, 5b/09, 6b/02, 6b/03
[=14]

behaḳ-ebyāż Ar. Ciltte beyaz lekeler oluşan bir hastalık.
b. 6b/06
[=1]

beşre Ar. Bir çeşit sivilce.
b. 53a/02
[=1]

birsām Ar. Gerçekten var olmayan bir şeyi varmış gibi yanlış idrak etme hastalığı.
b. 18a/01
[=1]

C

cürd Ar. At ve develerde görülen, kılların döküldüğü bir cilt hastalığı.
c. 59a/06
[=1]

cunūn Ar. Çılgınlık delilik.
c.+ 30b/04
[=1]

Ç

çıbān Vücudun herhangi bir yerinde ve deri üzerinde meydana gelen iltihaplı kabartı.
ç. 8b/06
ç.+a 8b/04, 8b/10
ç.+lar 8a/12
ç.+lardan 2b/13
ç.+laruñ 8a/11
[=6]

D

dāʾi'ş-şaʿleb Ar. Tüy dökülmesi hastalığı.
d. 11a/05, 11a/05
d.+den 3a/08
[=3]

dāʾi'l-ḥayye Ar. Yılan hastalığı, tüy dökme hastalığı.
d. 11b/01, 11b/01
[=2]

dāʾi'l-ḥırdūn Ar. Dikenli bir kertenkeleden sebep bir rahatsızlık.
d. 39b/05
[=1]

ḍarsu'l-fużūl Ar. Azı dişi fazlalığından kaynaklanan rahatsızlık.
z. 29b/02
[=1]

deren Ar. Deri içinde kir, vesahtan kabarcık oluşan bir hastalık.
d. 12a/10
[=1]

E

ebreş Bir çeşit deri hastalığı.
i.+ ol- 6b/05, 6b/08, 6b/13, 7a/04
[=4]

el-ḥırẓūn Ar. Özellikle siyah atlarda görülen, kertenkele şeklinde yumru oluşan, bir yumru hastalığı. *Stellio.*
e. 11b/07, 11b/07
[=2]

el-ḳışāş Ar. Göğüs duvarının üst kısmıyla ilgili bir hastalık.
e. 27a/12
[=1]

el-kerg (bk. kerg) Far. Yanık kafa da denilen bir uyuz hastalığı.
e. 44a/11, 54b/07
[=2]

el-kevn Ar. Atın dizinde ortaya çıkan bir kemik hastalığı.
e. 48a/02
[=1]

el-nemle Ar. Vücutta karıncalanmaya sepep olan kabarcıkların çıkması.
e. 56a/11
[=1]

el-ṭābıḳ Ar. Bacak veya vücudun bir üyesinde görülen yara türünde bir hastalık.
e. 55b/05, 55b/12
[=2]

el-zıḳḳ Ar. Derinin su toplaması.
e. 42a/02
[=1]

es-sulāḳ (bk. sulāḳ) Ar. Göz kapağında oluşan yara.
e. 55b/12
[=1]

eş-şeẓā Ar. Damarın yarılması.
e. 51b/08
[=1]

F

feyyāşe Atın burnunun üstünde oluşan bir yara.
f. 27a/08, 27a/09
[=2]

H

ḥamar Ar. Atta meydana gelen bir hastalık. *Lumbriciterrestres.*
ḥ. 3a/02, 14b/07, 46b/04
[=3]

ḥammī Ar. Şiddetli ateş, hararet.
ḥ. 2b/04
[=1]

ḫanāzīr Ar. Genellikle at, deve ve sığırlarda görülen, kronik seyirli, deformasyonlar ve multiple apselerle karakterize, bulaşıcı olmayan bir hastalıktır. *Aktinomikozis.*
h. 34b/04
[=1]

ḫannāḳ Ar. Boğucu, boğan, Boğaz şişliğinden kaynaklanan bir hastalık.
h. 35a/02, 35a/02, 35a/10, 35a/11
[=4]

ḥımle Ar. Atın bit taşıması, bitlenmesi.
ḥ. 10a/13
[=1]

ḥummā Ar. Ateşli hastalık.
ḥ.+dan 4a/07
[=1]

ḫuṭām Ar. Atların diz kapaġında görülen bir kemik hastalığı.
ḫ. 47b/11, 47b/12
[=2]

İ

ihlīlece Ar. Yumurta şeklinde olan yumru, ur.
e. 19a/07
[=1]

inṣibābe Ar. (inṣibāb) Canlıya hayat veren; kan, safra, balgam ve meni sıvılarından birinin dokular arasında toplanması.
a.+nüñ 48a/07
[=1]

intişār Ar. Yorgunluktan damarın şişip kabarması hastalığı.
i. 51a/13, 51b/06
[=2]

istisḳā Ar. Vücudun çeşitli yerlerinde su toplanması.
i.+dan 3a/03
[=1]

K

ḳabarcuḳ Deride meydana gelen ufak sivilce, küçük kabartı.
k. 12a/10, 20a/08, 22b/05, 23a/05, 23a/07, 23b/05, 23b/10, 28b/08, 56a/11
k.+a (ḳabarcuġa)54b/07
k.+ı 23b/11
k.+ı(ḳabarcuġı) 40b/11
k.+lar 7a/08, 7a/12, 12b/01, 22b/02
k.+larına 2b/07
k.+uñ(ḳabarcuġuñ) 12a/11
[=18]

ḳamaʿ Ar. Şişme ve iltihapın görüldüğü bir hastalık.
k. 60a/06
[=1]

kemne Ar. Karasu adı verilen bir göz hastalığı.
k. 22b/11
[=1]

ḳaṣar Tetanos.
k. 38a/09
[=1]

kered Far. Kene yapışması.
k. 49b/13
[=1]

kerg Far. Yanık kafa da denilen bir uyuz hastalığı.
k. 44a/12, 44b/01, 44b/11, 45a/02
[=4]

ḳızamıḳ Bulaşıcı, ateşli, kırmızı lekeler döktüren bir hastalık.
k. 2b/13
[=1]

körlük Görme yetisini kaybetme durumu.
k.+den 18a/07
[=1]

ḳurūḥü'ş-şehdiyye Ar. El ve ayakta sulu yaralar, şişlikler oluşan bir hastalık.
k. 53a/12
[=1]

L

laḳbāş Ar. Atın budunda oluşan irin toplanması, şişliktir.
l. 54b/01, 54b/02
l.+uñ 54b/06
[=3]

M

māşerā Far. Kan toplamış şişlik, kanlı yumru.
m. 18b/03

m.+ nuñ 18b/06
[=2]

mūḳad Ar. Kötürüm.
m. 38a/02
[=1]

N

nāṣūr Ar. Vücudun özellikle el ve ayakların devamlı sürtünmeye uğrayan yerlerinde üst derinin sertleşmesi ve kalınlaşması sonucunda meydana gelen sertlik.
n. 24a/07
n.+dan 2b/06
n.+ ol- 24a/09, 24a/13
n.+ı 24b/03
[=5]

R

remed Ar. Göz iltihabı, göz ağrısı.
r. 22a/09
[=1]

rīḥü's-seyl Ar. Şiddetle gelen rüzgarın sebep olduğu bir göz hastalığı..
r. 21b/11
[=1]

S

ṣaġırlıḳ Sağır olma, İşitme duyusundan mahrum olma durumu.
s. 18b/11, 19b/07, 19b/10
s.+a(ṣaġırlığa) 19a/05
s.+dan 2b/05
[=5]

saḫmūn Bir at hastalığı.
s. 55a/01
[=1]

saḳāvī Sakağı da denilen atlarda olan mankafa hastalığı.
s. 33b/01, 34a/13, 34b/01
s.+nüñ 34a/09
s.+ye 34a/09
[=5]

ṣaʿleb Ar. Tüy dökülmesi hastalığı.
s. 39b/08
[=1]

ṣarāṣaya Ar. Gözün dışında çıkan arpacık. *Hordeolum eksternum.*
s. 22b/03
[=1]

ṣaruluḳ Kanda safra maddesinin artması sonucunda cildin, göz akının ve idrar, ter gibi bazı vücut sıvılarının sarı renk almasıyla beliren hastalık
s. 2b/04
[=1]

sereṭān Ar. Kanser hastalığı.
s. 53b/08, 54a/12
[=2]

ṣıdma Sivrisineklerin ısırmasıyla insana bulaşan, değişik aralıklarla tekrarlanan ateş nöbetleriyle kendini gösteren mikrobik hastalık.
s. 18a/13
[=1]

sıraca Daha ziyade çocuklarda ve gençlerde görülen, boyun ve koltuk altlarındaki lenf bezlerinde iltihaplanmalara ve akıntılı yaralara yol açan bir çeşit verem. *Scrofule*.
s. 32b/07, 32b/13, 33a/06, 33a/07, 33a/10, 45a/14
s.+ ol- 32b/01
s.+dan 32b/08, 33a/04, 33a/12
s.+-ı ṭayyār 3b/10
s.+nuñ 32a/11, 32b/13, 45a/12, 45b/11
s.+sı 45a/11
s.+sında 45b/10
s.+sınuñ 45a/12
s.+ya 32b/01, 45a/14

s.+yı 45b/06, 45b/11
[=22]

ṣidām Ar. Atların kafasında görülen bir aġrı, gerginlik.
s. 17b/12, 18a/08, 18a/11
[=3]

sigil Deride oluşan pürtüklü küçük ur.
s. 7b/09, 7b/10, 8a/02, 8a/05
s.+e 8a/09, 8a/10
s.+i 8a/06
s.+leri 8a/02
s.+üñ 8a/01
[=9]

ṣudāʿ Ar. Başağrısı.
s. 18b/02
[=1]

sulāḳ Ar. Göz kapaġında oluşan yara.
s. 26a/07, 26a/07, 26a/10, 27b/10
[=4]

Ş

şaḳāḳ At kusurlarından, atın ayaklarında yaralar çıkması.
ş. 55a/04
[=1]

şāngāh Atın sırtında ortaya çıkan kabarçıklar.
ş. 40b/10
[=1]

şeẓā Ar. Sinir, damar vs. yarılması.
ş.+nuñ 41a/07
[=1]

şīkūrlik (Far. <şīkīr) Atlarda herhangi bir sebepten duraksama, ayakları bağlanma hastalığı.
ş. 24b/04
[=1]

şiş (Vücutta) Şişmiş olan yer. *Enflure.*
ş. 12b/03, 13b/05, 19b/13, 20a/03, 29a/05, 30a/08, 33b/02, 33b/06, 33b/07, 44b/02, 49a/04, 49a/07, 51b/10, 59a/09, 59a/11, 59b/03, 59b/08
ş.+e 20a/02, 34a/01, 48a/08
ş.+i 6a/12, 59b/04, 59b/06
ş.+üñ 59b/12
[=24]

şişik Şişmiş olan yer, şiş.
ş. 6a/12, 33a/05
[=2]

T

temşīşe Ar. Atın ayaklarında çivi batması sebebiyle oluşan rahatsızlık.
t. 57a/06, 57b/05
[=2]

terehhül Ar. Atın ayaklarının kasılması hastalığı
t. 52a/10, 52a/10, 52b/01, 52b/03, 52b/07
t.+e 52b/03
[=6]

tūte Far. Genellikle göz kapağında çıkan kötü huylu bir tümör, ur.
t. 8b/11, 23b/09, 53a/03
[=3]

U

ʿufūnet Ar. Pis kokulu cerahat, irin.
u.+den 10a/12
u.+i 56a/12
[=2]

V

vaḳre Ar. Atın ayağının taşa değmesiyle oluşan yara, yarık.
v. 56b/07
[=1]

Y

yaġır Yük ve binek hayvanlarının sırtında eyer ve semerin açtığı yara.
y.+a 10a/08, 21a/13
[=2]

yanmaḳlıġ Isı etkisiyle vücudun bir yanı yara olma, kızarma.
y. +ın 14b/13
[=1]

yara Bir dış etkiyle, bir hastalık veya arıza nedeniyle vücutta meydana gelen kesik, yarık veya çıban.
y. 13b/03, 13b/03, 13b/08, 14a/05, 14a/07, 14b/02, 19b/06, 25a/10, 28a/12, 31b/05, 34a/08, 35a/01, 42a/07, 42b/12, 45a/05, 45a/09
y.+da 14a/02
y.+dan 13b/09
y.+ları 23a/13
y.+larınuñ 13b/06, 16a/04
y.+laruñ 19b/05, 51b/11
y.+nuñ 13b/02, 14b/02, 31a/01, 32b/09, 34a/07, 34a/10, 45b/07, 49a/02
y.+sı 13a/10, 16a/04
y.+sını 30b/03
y.+sınuñ 13a/04
y.+ya 13a/13, 13b/12, 16b/11, 16b/13, 34a/06, 34b/11, 50a/12, 52a/04
y.+yı 14a/04, 14a/08, 14a/10, 14b/01, 19b/10, 47b/04
[=49]

yel Bağırsaklardaki gaz.
y. 42a/09, 42a/12, 54b/09
y.+den 38a/02, 40b/02
[=5]

yumrı Vücuttaki, şiş, ur, kabarcık.
y. 8b/11, 9a/07, 11b/08, 12a/04, 12a/07, 19a/07, 19a/11, 34b/05, 46a/03
y.+nuñ 9a/09, 9b/04, 11b/10, 34b/07, 46a/08, 53a/03
y.+sı 44b/11, 45a/02
y.+ya 19a/13
y.+yı 44b/13
[=19]

Z

ẓafara Ar. Gözdeki katarakt.
ẓ. 23a/05
[=1]

zükām Ar. Kafada soğuk algınlığı, nezle.
z. 27a/13
[=1]

BİTKİ ADLARI DİZİNİ

A

ʿaccūr Ar. Kabakgillerden, kabuğu beyazımsı yeşil renkli, üzeri oluklu, bazen de tüylü olan, büyükçe bir çeşit hıyar. *Cucumis anguria.*
a. 17b/11
a.+ toḫmundan 7b/06
a.+ı 16a/10
a.+uñ 18a/04
[=4]

aġaç Kökü toprak altında olan gövdesi yukarı doğru yükselen ve gittikçe incelerek dallara ayrılan, kereste veya odun olmaya elverişli uzun ömürlü bitki.
a.+ı(aġacı) 17b/03, 17b/06, 18a/05, 35a/05, 36a/02, 43b/06, 59b/12
a.+ın(aġacın) 60a/05
a.+ından(aġacından) 21a/12
a.+ınuñ(aġacınuñ) 6a/13, 13b/2, 15a/08, 18b/10, 24a/13, 26b/04, 53b/07
[=15]

aġu aġacı Zakkum
a. 53b/07, 56b/01
[=2]

anason Yun. Maydanozgiller familyasından bir yıllık otsu bitki.
a. 35b/07
[=1]

ardıç Kozalakları sınıfının çamgiller familyasından, yapraklarını kışın da dökmeyen, çeşitli türleri bulunan aġaç ya da aġaççık.
a. 36a/02
[=1]

arpa Buġdaygillerden, taneleri ekmek ve bira yapımında kullanılan, hayvanlara yem olarak verilen bir tahıl cinsi.
a. 3a/05, 6b/10, 7a/02, 16b/06, 17b/08, 25b/08, 25b/13, 31a/07, 31a/07, 31b/06, 35a/13, 36b/13, 44a/13, 46b/08, 51b/05
a.+ unı 7b/03, 7b/04, 19a/12
a.+dan 3a/01
a.+ya 35b/11
[=20]

aşma Belli bir cins üzüm veren, dalları çardak üstüne yayılan küçük aġaççık, üzüm aġacı.
a.+sınuñ 37b/04
[=1]

ayva Armut biçiminde üstü tüylü, sarı, sert, ufak çekirdekli, buruk bir tadı olan meyva. *Cydonia oblana.*
a. 29a/07, 30a/09
[=2]

azvay Sarı sabır. Zambakgillerden bir süs bitkisi.
a. 16a/13, 16b/12, 18a/07, 33b/04, 33b/06, 40b/12, 42b/08, 42b/10, 46a/06, 48a/09, 52a/13, 52b/02, 54a/04, 59a/12
[=14]

B

bādem Far. İki çenekliler sınıfının gülgiller familyasından, pembe ve beyaz çiçekler açan 5-12 cm boyunda aġaç ve bunun çaġla halindeyken tamamı dış kabuğu sertleşince içi yenen şekercilikte ve tatlıcılıkta kullanılan meyvesi.
b. 31b/10, 35a/08, 35a/08, 35a/10, 36b/03, 36b/09, 37a/06
[=7]

baḳla Ar. İri taneli kabuksuz veya fasulye gibi yeşil kabuğu ile pişirilip yenen, yurdumuzda çok bol yetişen bitki. *Vicia faba.*
b.+ 7b/07
[=1]

baldırı ḳara Eğrelti otu cinsinden , nemli yerlerde taşlar arasında biten, yapraklarının sapları saça benzeyen bi bitki.
b. 7a/02
[=1]

baṭbāṭ Patlıcangiller familyasından, büyük yapraklı, sarımsı, mor çiçekli, yaprakları ağılı bir çeşit bitki. *Hyoscyamus niger.*
b. 29a/11
[=1]

belesān Ar. Pelesenk ağacı, mürver ağacı, balsam ağacı.
b. 19a/10
[=1]

benefşe Far. Menekşe kelimesinin eski ve asıl şekli, menekşegillerden, çiçekleri tek renkli yaprakları yürek biçminde olan, bir veya çok yıllık otsu bitki. Viola.
b. 18b/10, 19a/01, 19a/02, 34a/12, 35a/05, 36b/04
[=6]

bernūf Bir bitki adı.
b. 43b/03, 47a/01
[=2]

bersīm Yonca.
b. 17a/13
[=1]

beyān Ar.Bir cins yabani armut.
b. 35b/07, 36b/09, 37a/01, 37a/05
[=4]

bezr-benc Ar. Keten tohumu, "ban otu" denilen uyku verici ve gözbebeğini açan bir ot tohumu.
b. 29a/11
[=1]

biber Yun. Yurdumuzda bol yetişen, patlıcangillerden otsu bitki.
b. 15b/02, 21a/06, 22a/01, 22a/01, 22a/06, 23b/02, 39b/01
[=7]

boy Meyan kökü. *Piyan.*
b. 15b/04, 35b/07, 35b/11, 37a/05, 38a/03, 38a/13, 39b/01, 39b/12, 43b/02, 50b/08
[=10]

buġday Taneleri un ve ekmek yapımında kullanılan ve insanın başlıca gıdasını teşkil eden bitki.
b. 17a/08, 17b/08, 51b/05
[=3]

burçaḳ Baklagillerden, yuvarlak ve mercimeğe benzeyen, taneleri hayvan yemi olarak kullanılan bir bitki. *Lathyrus.*
b. 17a/13, 28b/12, 30a/11, 35b/11, 37a/09, 38a/03, 38a/13
[=7]

buṭm Ar. Yabani fıstık ağacı.
b. 38b/11
[=1]

C

cenṭınāyā (Far.ʿ cinṭināyā) Büyük kantaron. Centiyangiller familyasının örnek bitkisidir. Anayurdu bilinmeyen, ılıman iklim bölgelerindeki dağlık yerlerde ve güneşli bayırlarda ağır ağır gelişerek yetişen, yaraları iyileştirme etkisi olan, çok yıllık dayanıklı bir otsu bitkidir. *Gentiana Lutea.*
c. 15b/10, 16a/13
[=2]

cerīd Ar. Hurma dalı yaprağı.
c.+inden 44a/05
[=1]

cüllenār Ar. Hint narı. *Nesua Ferrea.*
c. 22b/07, 26b/05, 26b/09
c.+ı 52b/04
[=4]

Ç

çam Ar. Çamgiller denen bitki familyasını meydana getiren, iğne yapraklı, reçineli ağaçların ortak adı.
ç. 29a/10, 37a/04, 39a/11
[=3]

çalı Ağaçtan küçük, cılız, dalları çok sık ve çatallı, odunumsu bitki.
ç. 38a/12
[=1]

çınar Far. iki çeneklilerden gövdesi kalın yaprakları parçalı, uzun ömürlü, büyük bir ağaç.
ç. 22a/11, 25b/06, 29a/12
[=3]

çiçek Tohumlu bitkilerin, üreme organlarını taşıyan güzel renkli ve ekseri güzel kokulu kısmı.
ç. 22b/08
ç.+i(çiçegi) 20a/12, 29a/12
ç.+ine(çiçegine) 22b/08
ç.+inüñ(çiçeginüñ) 35a/07, 36b/05
[=6]

çirīş Far. Bir çenekliler sınıfının zambakgiller familyasından salkım durumunda beyaz çiçekli, yumrulu, otsu, çok yıllık bitki. *Asphodelus.*
ç. 41a/10, 42b/11, 43a/06
[=3]

çitlemük Sıcak ve ılık yerlerde yetişen, çok uzun ömürlü, iri gövdeli, esnek dallı, kereste kasnak ve kutu işlerinde kullanılan, kökünden sarı boya çıkarılan yaprağından hayvan yemi olarak yararlanılan ağaç. *Celtis.*
ç. 38b/10, 39a/11, 39b/11
[=3]

çoġān helvacıkökü, sabunotu
ç. 8a/13, 56b/04
[=2]

çörek otu Düğün çiçeğigillerden, çiçekleri saplarının ucunda ve tek tek bulunan, süs bitkisi olarak yetiştirilen bir yıllık otsu bitki.
ç. 28b/05, 30a/02, 40a/06
[=3]

D

dāne Far. Tohum, habbe.
d. 33b/12, 40b/08, 42a/03, 43a/05, 44b/05
d.+leri 37b/06, 37b/07, 37b/07
d.+lerince 5a/13, 55b/07
d.+lerini 50a/02
d.+lerinüñ 39b/11
[=12]

dāne-çāṭır Bir bitki adı.
d. 19a/10, 33b/12, 40b/08, 42a/03, 43a/05, 44b/05, 48b/01, 49a/08, 49b/03, 50a/04
d. +ı 51a/04
[=11]

dār-ı şīşʿān Far. Himala'da yetişen bir ağacın (*myrica sapida*) kokulu kabuğu.
d.-ı 20a/11
d.+a 20a/11
[=2]

darçın Far. Tarçın Defnegiller familyasından; anayurdu Güney ve ve Güneydoğu Asya olan, yaprak dökmeyen kokulu bir ağaç. *Cinnamomum*
d.+ısı 52a/03, 52a/06
[=2]

dār-ı fülfül Ar. Olgunlaşmamış dişi başak. *Chavicaroksburghi.*
d. 23a/01, 24b/10
[=2]

defne Yun. iki çeneklilerden, yağı veteriner hekimliğinde ve tuvalet sabunlarında, sert, yeşil, güzel kokulu ve baharlı yaprakları et ve balık yemeklerinde kullanılan yaz kış yeşil, laftan cinsinden ağaç ve ağaççık. *Laurus nobilis.*
d. 11a/10, 11a/12, 15b/10, 39b/12, 40a/05, 40a/11
[=5]

dehnü'l-bān Ar. Sorkun ağacı, bey söğüdü yağı.
d. 35a/06
[=1]

delüce bakla İri taneleri kabuksuz olarak veya fasülye gibi yeşil kabuğu ile pişirilip yenen besleyici bitki. *Vicia faba.*
d. 7b/07, 37a/08
d.+ya 7b/09
[=3]

dibḳ Ar. Ökseotu, Ökseotugiller familyasından; genç sürgünleri yeşil, ufak çalı halinde bir bitki. *Viscum album.*
d. 20b/04, 37a/12
[=2]

dilkü üzümi Zambakgiller familyasından; nemli ortamlarda yetişen, 20 - 50 cm boyunda, çok yıllık bir bitki. *Paris incompleta.*
d. 8b/02
d.+nüñ 18b/09, 33b/05, 46a/04
[=4]

dütün Patlıcangillerden birleşmesinde nikotin bulunan otsu bitki.
d.+i 6a/07, 13b/11
d.+iyle 49b/07
[=3]

E

ebe gümeci İki çenekliler sınıfından, her yerde kendiliğinden yetişen, kökü ve çiçekleri tıpta kullanılan, yaprakları sebze olarak yenen bitki. *Hubbaz.*
e. 40a/03
[=1]

ebū cehl ḳarpūzı İki çenekliler sınıfının kabakgiller familyasından, elma büyüklüğünde, sert kabuklu, acı ve kokusuz bir meyve veren, parçalı yapraklı, sarı çiçekli, çok yıllık bir bitki. *Citrullus colocynthis.*
e.+nuñ 16a/10, 52b/06
[=2]

el-kettān Ar. Keten, lif lif olan bir bitki, keten tohumu. *Linum.*
e. 41a/01
[=1]

el-ḳındūl Ar. Dikenli karaçalı bitkisinin kokulu kabuğu.
a. 20a/12
[=1]

el-lāmiyā Ar.Bir bitki adı.
l. 55b/11
[=1]

el- übhül Ar. Dağ selvisi, ardıç ağacı.
e. 36a/02
[=1]

enār Far. Nar kelimesinin eski metinlerde rastlanan asıl şekli.
e. 5b/08, 9a/03, 22b/08, 34b/10, 37b/07
e.+ı 29a/09
[=6]

enberbāris Ar. Yabani, çalı şeklinde, sarı çiçekli kökü acı, yaprakları ve

yemişi tatlı bir çeşit ağaççık. *Berberis vulgaris.*
e. 37b/06
[=1]

encīr Far. İncir kelimesinin eski metinlerde ratlanan asıl şekli.
e. 36b/02, 40b/13, 47a/01
e.+i 36b/11
e.+üñ 36b/12
[=5]

F

ferāsyūn Far. Bir çeşit yabani pırasa.
f. 16a/11
[=1]

fınduḳ Ar. Kayıngillerden, kuzey yarım kürenin ılık yerlerinde ve yurdumuzun genellikle Doğu Karadeniz bölgesinde yetişen, boyu 6-7 metre, yaygın tepeli bir ağaççık. *Corylus avellana.*
f. 13b/02
[=1]

fıstıḳ Ar. Çamgillerden, çam fıstığı, Antep fıstığı ve yer fıstığı yemişleri veren ağaçların ortak adı.
f.+ı 37a/04
f.+ıdur 35a/06
f.+uñ 37b/07, 37b/09
[=4]

G

gebere Bir bitki adı. *Cabbans capher*
g. 28b/04
[=1]

ġonca Far. Henüz açılmamış çiçek.
ġ.+sın 30a/08
[=1]

gül Far. Gül ağacının güzel kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok makbul çiçeği.
g. 15a/10, 21b/06, 22a/13, 23b/05, 24a/01, 25a/08, 25b/13, 27b/03, 30a/08, 34a/11, 34a/12, 35b/12, 37a/10, 38a/06, 38b/09, 54b/13
[=16]

H

ḫarbaḳ Ar. Zanbak fasilesinden beyaz ve siyah renklerde iki nevi bulunan bir bitki, çöpleme.
h. 16a/13
[=1]

ḫardal Ar. 1. Turpgiller familyasından sarı veya beyaz çiçekli, sert ve yakıcı tohumu hekimlikte kullanılan otsu bitki. *Sinapis.*
h. 20a/13, 49a/11, 53b/06, 56b/01
2. Bu bitkinin tohumu.
h. 57a/09
[=5]

ḫarnūb Far. Keciboynuzu. *Ceratonia siligua.*
h. 31b/10, 34b/03, 37b/10
[=3]

ḫaşḫāş Ar. Gelincikgillerden, uzun bir sapın ucunda beyaz veya mor tek bir büyük çiçek açan, kapsül biçiminde meyvesi olgunlaşmadan çizildiğinde akan sütten afyon elde edilen, Asya ve Afrika'nın ılık ve sıcak bölgelerinde pek çok türü bulunan bir yıllık otsu bitki. *Papaver.*
h. 55b/07
[=1]

ḫaṭmiyye Ar. Ebegümecine benzeyen, ondan daha büyük bir çiçek olup kök ve çiçekleri hekimlikte kullanılan bitki. *Althaea Officinalis.*
h. 33b/06, 40a/02, 46a/07, 52a/08, 52b/03, 52b/06
[=6]

ḫavalān Ar. Dikenli küçük çalı. *Buckthorn.*

h. 18b/09, 46a/04
[=2]

ḥıltīt Ar. Fena kokulu bir çeşit zamk, şeytan teresi.
ḥ. 17b/02, 29b/13, 30a/03, 36a/07
[=4]

ḫıyār Far. Kabakgillerden, yaprakları geniş ve parçalı bir yıllık otsu sürüngen bitki ve bunun meyvesi, salatalık.
h. 7b/01
[=1]

hindibā Ar. Kumluk yerlerde kendiliğinden yetişen, yaprakları salata gibi yenen bir bitki, güneyik. *Taraksakum leontodon.*
h. 8b/02, 13a/05, 17b/11, 18a/04, 35a/14
[=5]

ḥinnā Ar. Kınaağacıgiller familyasından, Akdeniz ikliminde yetiştirilen ayrık dallı, beyazımsı kabuklu bir ağaçtır. Çiçekleri beyaz renkli ve keskin kokuludur. Kurutulmuş yapraklarından kına elde edilir. *Laḥsonia inermis.*
ḥ. 35a/06, 36b/04
[=2]

ḥulbe Ar. Meyan kökü, boy. *Piyan.*
ḥ. 15b/04
[=1]

ḫūrmā Far. Hurma ağacının tatlı, besleyici, etli meyvesi. *Phoeniks dactylifera.*
h. 44a/05
[=1]

I

ılġın İki çeneklilerden, çiçekleri açık, eflatun renkli ve sapsız yaprakları pul biçiminde, kumlu nehir yataklarında, çorak yerlerde tabi olarak yetişen çeşitli türleri bulunan çalı veya ufak ağaç halindeki bitki. *Tamariks.*
ı. 15a/08, 24a/12
[=2]

İ

iki ḳardaş ḳanı Birçenekgiller sınıfının, zambakgiller familyasından, Kanarya adalarında yetişen, gövdesi kalın, yaprakları sert ve kılıç şeklinde bir ağaç veya ağaççıktır, Ejderkanı. *Centranthus.*
i. 13b/11, 21b/13, 22b/09, 26b/10, 41a/09, 43a/05
[=6]

K

kāfūr Ar. Hindistan ve Çin'de yetişen kafur ağacının zamkından elde edilen beyaz, yarı şeffaf, kolaylıkla parçalanabilir ıtırlı madde.
k. 15a/04, 15a/10, 17b/03, 18b/10, 22a/06, 23a/01, 26a/03, 26b/09, 46b/07
k.+dan 17b/07
k.+ı 18a/05, 26a/13
[=12]

ḳamış Buğdaygillerden, sulak yerlerde yetişen, çeşitli türleri olan, içi boş, yüzü boğumlu bitki.
k. 20b/08, 25a/04, 26b/06, 26b/11, 35a/13, 42a/05, 46b/09, 59a/03, 59a/04
k.+uñ 17b/11, 18a/03, 20b/08
[=12]

ḳanṭariyūn İki çenekliler sınıfının birleşikgiller familyasından, ılık bölgelerde yetişen, bazı türleri iştah açıcı ve byara iyleştirici olarak hekimlikte kullanılan, kırmızı, sarı, bazen de beyaz çiçekli, çok veya bir yıllık küçük bitki. *Centaurea.*
k. 24a/10, 24b/01

[=2]

ḳara ot Hindistan'dan gelen ağılır bir bitki, baldıran otu.
k. 16a/12
[=1]

ḳar çiçegi Süs olarak yetiştirilen beyaz veya pembe çiçekli, soğanlı bitki.
k. 16b/05, 16a/12
[=2]

ḳarpūz Far. Kabakgiller familyasından, sürüngen gövdeli bir yıllık bitki ve bunun iri, yuvarlak, dış kabuğu kalın, içi kırmızı, etli ve sulu meyvesi. *Citrullus vulgaris.*
k. 7b/01
k.+a 59b/09
[=2]

ḳaṣnı Maydanozgiller familyasından, şeytan tersi, çadır uşağı otu gibi bitkilerden elde edilen bir nevi zamk.
k. 16b/12
k.+sı 17b/02, 29b/13, 30a/03, 36a/07, 42b/08, 43a/05, 53b/04, 57b/01
k.+sıyla 33a/11
[=10]

kemnūn Ar. Kimyon
k. 21b/06, 23b/12, 24a/01, 24b/01, 36a/02, 37b/09, 38b/07, 49a/13, 51b/03, 58b/12
[=10]

kendir Kendirgiller familyasından, sap liflerinden halat ve çuval yapılan bitki, kenevir. *Cannabis sativa.*
k. 10a/08, 21b/01
k.+den 53a/09
[=2]

kene Sütleğengillerden, tropik bölgelerde yetişen, ağaç veya ağaççık durumunu alabilen, tohumlarından koyu bir bitkisel yağ elde edilen, bir yıllık otsu bitki, Hint baklası
k. 49a/08, 50a/02
[=2]

keşīre Ar. Zamk ağacı. *Gum tragacanth.*
k. 14b/10, 18b/09, 37a/05, 51a/11
[=4]

kettān Ar. Ketengiller familyasından, lifleri dokumacılıkta kullanılan, çiçekleri göz alıcı, yaprakları basit, kireçli toprakları ve ılık iklimi seven otsu bitki, keten. *Linum.*
k. 11a/10, 21b/01, 39b/12, 41b/03, 50b/07, 50b/09, 59b/01
[=6]

kezbere Ar. Kanbel otu, baldırıkara otu.
k. 10b/05
[=1]

kettān Ar. Ketengiller familyasından, lifleri dokumacılıkta kullanılan, çiçekleri göz alıcı, yaprakları basit, kireçli toprakları ve ılık iklimi seven otsu bitki, keten. *Linum.*
k. 11a/10, 21b/01, 39b/12, 41b/03, 50b/07, 50b/09, 59b/01
[=6]

kezbere Ar. Kanbel otu; baldırıkara otu.
k. 10b/05
[=1]

ḳıṣṣā'u-l ḥımār Ar. Yaban salatalığı.
k. 16a/10
[=1]

kirmān Güzün sulu çayırlık yerlerde yetişen körpe çimen.
k. +ı49a/13
[=1]

kirşān Bir bitki adı.
k. 13a/08, 15a/05, 42b/02, 53b/05

k.+ı 15a/04
[=5]

kişnic Far. Maydanozgillerden beyaz çiçekli, otsu, bir yıllık bitki, Kişniş.
k. 10b/04, 10b/05, 33b/05, 46a/04
[=4]

ḳoruḳ Olgunlaşmamış, ekşi ve ham üzüm.
k. 26a/02, 29a/09, 30a/09, 37b/07
[=4]

ḳuḳāz otı Bir çeşit yabani pırasa.
k. 16a/11
[=1]

ḳust tropikal çok yıllık otsu bir bitki. *Costus.*
k. 15b/02
[=1]

kürküm Ar. Zencefilgiller familyasından; Yaprakları sivri uçlu, çiçekleri sarı renktli bir bitki. Safranı andıran boyalı bir madde çıkarılır. *Curcuma longa*
k. 56a/03
[=1]

L

limon Far. Turincgillerden bir ağaç ve bu ağacın sarı renkli kokulu ekşi meyvesi.
l. 5b/04, 5b/06, 10b/07
[=3]

M

māmīrān Ar. Kırlangıç otu.
m. 22a/05
[=1]

marul Yun. Birleşikgillerden, salatası yapılan, çiğ olarak yenebilen, yeşil ve bol yapraklı bitki. *Lactuca.*
m. 17b/11
[=1]

māzı Far. Servigiller familyasının kozalaklılar takımından, her meyvesinde yeşil, yapraklı, yassı dallı bir orman ve süs ağacı. *Thuya.*
m. 5b/08, 9a/03, 26b/05, 26b/10, 27a/06, 28b/12, 31a/05, 34b/10, 36a/07, 53a/06, 54a/09, 55b/09
m.+yı 28b/10
[=13]

mercümek Far. Baklagillerden, ufak boylu, beyaz çiçekli ve çok türü olan bir tarım bitkisi.
m. 5a/13, 9b/09
[=2]

mernebe Ar. Deniz tarçını. *Cinnamomum.*
m. 52a/03
[=1]

mersīn Ar. Mersingiller familyasından; daima yeşil çalı veya 2-5 metre boyunda yaprakları deri gibi sert, çiçekleri beyaz bir ağaççık olan bitki. *Asmar.*
m. 30a/11
[=1]

meryem ağacı Gülgiller familyasından; Doğu, Güney ve Karadeniz bölgeleri ile İstanbul çevresinde yetişen bir bitki türü. *Mübarekotu.*
m.+ı 17b/03, 18a/05
m.+nuñ 10b/08, 16b/10
[=4]

mışmış Ar. Kaysı, zerdali.
m.+ı 36b/02
[=1]

muġāṣ Yabani nar kökü.
m. 16b/13, 43a/05, 46a/06
[=3]

muḥayyā-ʿālem Ar. Bir bitki adı.
ḥ. 10a/01

[=1]

muḳl Ar. Bir çeşit kokulu reçine, lifleri güçlü bir pelesenk ağacı.
m. 46a/06
m.+ı 40b/08
m.+-ı esved 5b/05
m.+-ı ezraḳ 50b/08, 52b/02
[=5]

mülūḫıyye Ar. Ebe gümeci, mülhiye. *hibiscus.*
m. 40a/03
[=1]

mürdāsenc Far. (<Far. mürdāseng) Mürdesenk, doğal kurşun oksit.
m. 15a/05, 15a/10, 22a/01, 54b/13
[=4]

mürr Ar. Lavanta yapımında kullanılan kokulu bir çeşit sarı sakız, Arap beldesinde bulunan bir ağacın zamkı. *Commiphora myrrha*
m. 15b/10, 16b/12, 33b/04, 40b/13, 42b/08, 46a/06, 48a/09, 52a/13, 54a/05, 59a/12
[=10]

mürret Ar. Acı ağaç veya bitki türü.
m. 31a/06
[=1]

N

naʿnaʿ Ar. Bahçe nanesi. *Mentha viridis.*
n. 37b/08
[=1]

naʿnaʿül-mād Ar. Taze nane.
n. 47a/01
[=1]

nānḫᵛāh Ar. Anason, kimyon. *Ptyoclis Ajoḥan*
n. 36a/02
[=1]

nergis Far. Bir çenekliler sınıfının familyasından, lale gibi soğanla üretilen, beyaz ve sarı çi,çekli, soğanı zehirli süs bitkisi. *Narcissus.*
n. 49a/10, 49b/04
[=2]

nıbḳ Ar. Lotus ağacının hafif tatlı meyvesi. *Zizyphus lotus*
n. 17b/10
[=1]

O

oğlan aşı Çiriş otu. *Andrum sativum.*
o. 16b/01, 18b/13
[=2]

ot Bir iki mevsim veya bir yıl, pek azı da daha fazla yaşadıktan sonra kuruyan, toprak üstündeki kısımları odunlaşmayıp yumuşak kalan küçük bitkilerin ortak adı.
o.+a 8b/06
o.+dan 13a/01
o.+ı 10a/02
o.+ı (südlegen o.)25b/03
o.+ı(şıçan o.) 9a/10
o.+ınuñ (gebere o.) 28b/04
o.-ınuñ (sedāb o.) 15b/06
[=6]

P

pancar Erm. Ispanakgillerden, zengin vitaminli, iki yıllık otsu bitki. *Beta vulgaris.*
p. 11a/12, 31b/11, 40a/04, 40a/12, 49a/12
[=5]

pelīd Ar. Meşe ağacı ve meyvesi, palamut.
p. 6a/13
[=1]

R

rāvend-i Çīnī Far. Çin ravendi. Ravent otundan yapılan ecza. (rāvend: Karabuğdaygiller familyasından; büyük yapraklı, çok yıllık bir bitki cinsidir. *Işgın.*)
r. 7b/02
[=1]

rāzıyāne Far. Rezene denen bitki.
r. 35b/07, 36a/08
[=2]

rend Ar. Akdeniz defnesi. *Laurus nobilis.*
r. 20a/13, 34b/03, 34b/04
[=3]

rībās Ar. Usaresinden şerbet yapılan, taşıdığı hassalar sebebiyle halk hekimliğinde kullanılan mayhoş ot.
r.+ köki 7b/05
[=1]

S

ṣaḳız Sakız ağacının ve bazı ağaçların kabuklarından sızan, çiğnendiği zaman yumuşayan, sarımtırak beyaz renkli, hoş kokulu reçine.
s.+ı 14b/09, 39a/11, 39a/11
s.+lar 50a/11, 51a/09, 51b/06, 57b/11, 60a/01
s.+lardan 48b/13
[=9]

ṣamġ Ar. Bazı ağaçların kabuklarından sızdıktan sonra renksiz veya sarımtırak renkte katı bir madde halini alan camsı yapıştırıcı madde, zamk.
s.+ı 38b/10
s. -ı ʿarabī "Arap zamkı." 6b/12, 37a/05, 46a/07, 51a/10
[=5]

ṣarımsaḳ Zambakgiller familyasından, toprak altında bir soğanı olan, gövdesi uzun, yassı ve sivri uçlu yaprakları sarılmış, keskin kokulu otsu bitki. *Allium sativum.*
s. 28a/04, 36a/01, 38b/07, 48b/01, 48b/07, 50a/06, 50b/14, 56b/01
[=8]

sebkīnc Çınar şekilli bir otun posası.
s. 16b/12, 46a/06, 52b/02, 59a/12
[=4]

sedāb Far. Sedefotu. *Rute graveolens.*
s. 15b/06, 38b/08, 47a/01
[=3]

sedir Fr. Çamgiller familyasından, çapı üç, boyu kırk metreye ulaşabilen, kışın yapraklarını dökmeyen heybetli bir orman ağacı. *Cedrus.*
s. 33b/04, 42b/09, 48a/09, 52a/13
s.+dür 59a/13
[=5]

semizotu Semizotugillerden, küçük, yuvarlak, etli yaprakları ve sapı sebze olarak yenen otsu bitki. *Portulaca oleracea.*
s. 7b/01, 7b/02, 11a/09, 15a/05, 37a/08
[=5]

serv Far. Servigillerden, kışın koyu yeşil yapraklarını dökmeyen, uzun ömürlü, güzel kokulu, kozalaklı, ince uzun ağaç. *Cupresus.*
s. 5b/07, 6b/01, 26b/04
[=3]

ṣıçan otı Arsenik.
S.+ 9a/10
s.+n 12a/05
[=2]

ṣıçan ṣoġanı Bir çeşit ot.
s. 16b/01
[=1]

ṣığla Anadolu, Amerika ve Çinde yetişen, 15-20 metre yüksekliğinde, çınar

görünümlü bir ağaç. *Likuidambar orientalis.*
s. 38a/05, 46a/05, 50a/05
[=3]

ṣoġan Zambakgillerden, kat kat kabuktan ibaret yumrusu ve şerit şeklindeki uzun yeşil yaprakları yemeklerde kullanılan keskin kokulu ve acı otsu bitki.
s. 6a/10, 46b/07
s.+ı 16a/02, 49a/10, 49b/05
[=5]

ṣorḳun Sepetçi söğüdü denen ağaç.
s. 17b/06, 18b/10, 35a/05
[=3]

sögüt Söğütgillerden, sulak yerlerde yetişen, yaprakları almaşık ve alt yüzleri havla örtülü büyük bir ağaç. *Saliks.*
s. 21a712
[=1]

summāḳ Ar. Antep fıstığıgiller familyasından yüz elliye yakın türü bulunan, çoğu zehirli, kabuğu hekimlikte kullanılan ağaç veya ağaççık. *Gerbersumach.*
s. 10a/01, 27b/09, 28a/11, 31b/02
[=4]

susam Yun. Anayurdu Hindistan ile güney adaları olan, meyvesi kapsül şeklinde, beyaz veya alacalı çiçekli otsu bitki. *Sesamum.*
s. 50b/08
[=1]

südlegen Sütleğengiller familyasından, süt gibi beyaz, kekre ve yakıcı, zehirli bir öz su çıkaran, pek çok türü bulunan, çiçekleri şemsiye durumunda otsu veya odunsu bitki. *Euphorbia.*
s.+n 25b/03
[=1]

süsen Far. Süsengillerden, çeşitli renklerde iri ve güzel kokulu çiçekler açan, uzun ömürlü otsu bitki.
s. 19a/05
[=1]

Ş

şīṭerec Far. Kurşunkök denen bir tür bitki, karbonun bir cinsi, grafit, dişotu. *Plumbago.* ş. 5b/09, 7a/02
ş.+-i hindī 6b/11
[=3]

şiyḥ Mavi ve beyaz çiçekler açan, çay gibi içilen ve hazmı kolaylaştıran, baş ve kulunç ağrılarına iyi gelen bir bitki.
ş. 38a/11
[=1]

T

ṭalḥ Ar. Arap akasyası. *Acacia vera*
t. 36b/13
[=1]

ṭarāşīş Ar. Bir mantar türü.
t. 28b/12
[=1]

tırmıs Ar. Bir tür baklagil. Yurdumuzda Marmara, Ege bölgelerinde yetiştiği ve yendiği için adı acı bakla, delice bakla, termiye olarak bilinmektedir. *Lupinus.*
t. 7b/09, 37a/09
[=2]

tiryāḳ Far. Acem diyarlarında yaygın olarak kullanılan, özellikle yılan sokmalarında panzehir olarak kullanılan bir çeşit ot. (tiryāḳ-ı erba' cenṭınāyā, habbü'l gar, mürr, zerāvend-i ṭavīl gibi drogları içeren tiryaktır.)
t. 15b/09

t.+uñ 15b/09
[=2]

ṭopalaḳ Hünnapgillerden, yapraklarından yeşil boya çıkarılan bir bitki.
t.-ı hindī 23a/02
[=1]

turb Far. Turpgiller familyasından, salkım durumundaki çiçekleri beyaz, sarı veya mor rekte meyvesi etli ve acımsı kökleri yenen bitki. *Raphanus sativus.*
t. 19a/04
[=1]

tütün Aynı isimdeki bitkinin kıyılıp kurutulan yapraġı.
t.+i 5b/08
[=1]

U

ʿurūḳ Ar. Kökler, amerikan fıstığı, domuz elması, yer mantarı. *Bunium ferulaveum.*
u. 27b/02, 54b/13
[=2]

uşaḳ Far. Amonyak sakızı. Ushaq
u. 16b/12, 33a/11, 42b/08, 43a/05, 53b/04, 57b/01
[=6]

üzellik Tütsüsünün nazara iyi geldiğine inanılan kokulu bir ot.
ü. 43b/02
[=1]

üzerlik Sedef otugillerden, acı tohumları susama benzeyen, beyaz çiçekli, çok dallı, halk arasında tütsü olarak kullanılan sıcak bölge bitkisi. *Peganum.*
ü. 46b/13
[=1]

üzüm Asma adı verilen aġaççığın salkım durumunda ufak taneli, çekirdekli, ince kabuklu, sulu, etli, tazesi ve kurusu yenen meyvesi.
ü. 37b/04, 48b/06
[=2]

V

vers Ar. Yemende yetişen güzel kokulu sarı bir ot.
v. 15b/05
v.+dür 56a/04
[=2]

Y

yarpuz Ballıbabagillerden, nane cinsinden, güzel kokulu, kısa saplı bitki. *Mentha pulegium.*
y. 35b/08, 37b/07
y.+ı 37b/10, 46b/13
[=4]

yāsemin Far. Zeytingiller familyasından, güzel koku yapımında kullanılan, beyaz renkli (ender olarak kırmızı ve sarı), çok kokulu çiçekleri açan, sarmaşık cinsinden aġaççık. *Jasminum.*
y. 19b/08, 34a/11, 35b/12, 38b/09
[=4]

yavşah Mavi ve beyaz çiçekler açan, çay gibi içilen ve hazmı kolaylaştıran, baş ve kulunç aġrılarına iyi gelen bir bitki. *Artemisia.*
y. 38a/11, 38b/03
[=2]

yonca Baklagiller familyasından, hayvan yemi olarak yetiştirilen, yaprakları üç dilimli, kazık köklü, başak durumundaki çiçekleri kırmızı, mor ve menekşe renginde, bir çok türü bulunan çok yaygın bitki.
y. 17a/13, 17b/10, 18a/03, 35a/13, 46b/09

[=5]

Z

zaʿferān Ar. Safran, , süsengiller familyasından, sonbaharda çiçek açan, soğanlı bir kültür bitkisi ve bu bitkiden elde edilen baharat. *Crocus sativus.*
z. 11a/11, 17b/02, 18b/04, 22a/02, 25a/08, 26a/03, 27b/02, 40a/09
z.+ı 19b/09, 38a/06
z.+la 39b/13
[=11]

zanbaḳ Ar. Zambakgiller familyasından, pek çok türü bulunan, güzel iri beyaz çiçekli, çok yıllık bitki.
z. 18b/14, 19a/05
[=2]

zerāvend-i ṭavīl Far. İlaç yapımında kullanılan bir bitki, loğusa oyu, kara asma, kabakulak otu. *Aristolochia.*
z. 13b/01, 15b/10, 16b/01, 27a/04
[=4]

zerkūle Ar. Biber.
z. 16a/12
[=1]

zeytin Ar. Zeytin ağacının yüksek besin değeri olan, önce yeşil iken sonra kararan tek çekirdekli yağlı maddesi.
z. 9b/12, 27b/13, 28a/02, 28a/04, 29a/13, 56b/04
z.+i 60a/10
[=7]

KAYNAKLAR

Ağar, Mehmet Emin (1986), *"Baytarü'l-Vâzıh: İnceleme, Metin,İndeks"* Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi.

_____ (1991), Ebu's-Suud Efendiye Atfedilen Bir Baytarname, Enderun Yayınları, 2. bs., İstanbul.

Akfırat, Muhammed Osman (1981), *Şifalı Bitkiler ve Emraz*, nşr. Arif Pamuk, Pamuk Yayınları, İstanbul.

Ayverdi, İlhan (2005), *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, 3 cilt, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul.

Baytop, Turhan (1984), *Türkiye'de Bitkiler ile Tedavi: (geçmişte ve bugün)*, İstanbul Üniversitesi Yayınları; 3255, Eczacılık Fakültesi; 40.

Bekman, Muzaffer (1940), *Veteriner Tarihi*, Ankara.

Canpolat, M (1973), "XIV. yüzyılda Yazılmış Değerli Bir Tıp Eseri Edviye-i Müfrede" TD. c.V, sayı 1, sy: 21-47, Ankara.

Çınar, Ali Abbas (1993), *Türklerde At Ondokuzuncu Yüzyıla ait bir baytarnamede at kültürü: (yazılı ve basılı kaynaklarla karşılaştırma)*, Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

_____ (1983), *Türklerde At ve Atçılık*, Kültür Bakanlığı, Ankara.

Devellioğlu, Ferit (1996), *Osmanlıca Türkçe Lugat*, Aydın Kitabevi, Ankara.

Dinçer, Ferruh (1982), *Veteriner Hekimliğimizin Kaynakları*, II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, Ankara.

Erk, Nihal (1959), *İslâm Medeniyeti Çağında veteriner Tababette Gelişmeler ve Naserî*. A. Ü. Veteriner Fakültesi yayınları: 109. Ankara.

Özgür, Can (1997), *"Türkçe yazılmış en Eski Atçılık-Veterinerlik Kitabı Baytaratü'l-Vâzıh'ta Geçen At İle İlgili Kelimelerin At Üzerinde Gösterimi",* Spor Atı Cerrahisi Sempozyumu, 134-136, Bursa.

Öztelli, Cahit (1965), *"On Beşinci Yüzyılda Yazılmış Bir Baytarname'nin Giriş Bölümü."* Türk Dili. C.14, SY 168: 784-7

Perron, A. (1850), *Le Néçeri: la perfection des deux arts ou traité comlet d'hippologie et d'hippiatrie arabes.* 3 cilt, Paris.

Redhouse, Sır James W (2006), *Turkısh and Englısh Lexıcon*, Çağrı Yayınları, İstanbul.

Sarton, George (1975), *Inrouduction to the History of Science,* New York, 271:89, 793; 272: 1091, 1093; 3/1: 284; 3/2: 1216, 1238, 1837.

Şen, Mesut (1995), "Baytarnameler" ,*Türk Kültüründe At ve Çağdaş Atçılık,* Tütkiye Jokey Kulübü, Resim Matbaacılık A.R, sy. 177-263.

Timurtaş, Faruk K. (1995), *Osmanlı Türkçesi Grameri*, Alfa basım yayım, İstanbul.

Türk Dil Kurumu, Sözlükler, http://www.tdk.gov.tr/TR/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF07B4BDB15D6B60D5

http://www.sifalibitkiler.gen.tr

TIPKIBASIM

• بسم الله الرحمن الرحيم •

حمد اول خدايه يكون • وموجد جرخ بوقلمون • جل عن الحركة
والسكون • كيم انك امري بين الكاف والنون • در وصلوة
وسلام اول سيد الكاينات • ومفخر الموجودات • محمد
المصطفى صلى الله عليه وسلم اولسونكه انك شرفيسنه خداي
متعال بيورمشدر لولاك لولاك لما خلقت الافلاك
ودخى آل واصحابنه اولكم انلرك حقنده ديمشدر اصحابي
كالنجوم الزواهر بايتهم اقتديتم اهتديتم اما بعد مصنف
الكتاب عبد الله ابن البدر المصري ديمشدر شول بسيط نامه
كتابنى كه مرحوم اتامك تجربه اتمشدن وبن حقير تجربه اتدكم
انلرك متعلق جمله دورمالرى وبزدن اوكرنن كالان اوستاذلرك
كالملرندن جمع ووضع ايلدم كه درت فصل اوزره در وهر

فصل ابواب ترتيب اليدم وبالله المستعان مقالة اولنكه

باب اولي انلردن قان المق وهر مرضدن تنقي طردن النمق
كركدر انك بيانندن دراميدي بلكمل كه قان المق ايكي نوع اوزره
اولوب بري اودركه الليه طمرلري اوغوب طمري اظهار اتمك
وبري نشترله قانى اخراج ايتمكدر قان النه جق طمرلرك
صاغلغاري يكرمي برطمردر ذكر اولنان طمرلرك ايكيسي باشنده در
كه بارزيكني والنواظر اليه معروفلردر اوچنجيلري كردانك
السنده اولان ايكي طمرلردر دردنجيلري لسانك ايكي طرفنده
اولان ايكي طمردركه الادرعين اليه معروفلردر بشنجيلري كردانك
اولان ايكي شاه طمردر وكوكسنده اولان ايكي طمركه انلره الناخرين
دنلور التنجيلري ايكي طرفدن قولانكر السنه كي ايكي طمردركه
المنحذين اليه معروفلردر يدنجيلري الكر ايجنده كي ايكي طمردركه
الساقين اليه معروفلردر سكزنجيسي بورنك ايكي ياننده قان

المقدر طعون بخاري طوارك اياغندة اولان ايكي طمردر كه الكز بوالطن
الرجلين دنلور اوبخاري طوارك قويرغندة اولان طمردر كه الجاغر اماليه
معروفدر اما باشده كي ايكي طمردن قان الق طوتشمق المندن وياي
وتيشده دماغك فسادندن وباش اغريسندن وحمى وصارولق
وصاغرلغدن فايده سي وار در وكوزلرك قبا قلرندن قان الق
كوزه نسنه طوتمندن وناصورون وكوك صودن وساير كوزك
آلامندن وكوزيكر قبار حقارينه دخى فايده سي وار در وبانك
طرفلرنده اولان ايكي طمردن قان الق لغلغه فايده سي اودركه
اغزده اولان حرارت ولغايجي اولان درينك صوليه سنه
ودبش اتنك ششمنه وطماق اوجندن بوغازه دكايلشوب
صرقلمش اولان اللوزتينك قبارديب ششمنه نافعدر وشاه
طمرلردن قان الق اكا سفيد دركه صفراوسودادن وكوده
حرارتندن وقيزامق رجيانلردن نافعدر وكوكده ايكي
طميزدن

طمزدن هواشدتندن كوكسده حاصل اولان مرضه واريه دن
وصودن حدوث ايدن خمر مرضنه وكوكسك ساير مرضنه
نافعدر وبروندن قان الق جكر دردندن وصنجو واستسقادن
ودپرشمك مرضندن نافع وقولرك ايچ طرفنده كي ايكي طمردن
قان الق اريه وصوعرضندن ومعاده المعدن وقولك
كوشكلندن بغايت نافع وبيجاركك ايچ طرفنده اولان ايكي
طمردن قان الق ششمكدن واشمكدن قالن طواره نافع
وقويرق طمزدن قان الق داء الثعلبدن وقويرق
نيلاري دوكلكدن وذكر اوستنده اولان قيلدن وقويرق
حرارتنه نافعدر اوش قان المتلغلغ صفاسي ومنافعي
بيان اكبرتاكه كاكوزعمل اولنه ايكنجي باب نعلبنده
اولان اوستادلرك بغايت اولمغله وكذولك هر درمان
ايچون مشورت اولمغلي بيانيدر بس نعلبند اولان

كشيه لازم اولان بودركه كندي اوستاذنه احسانلر قلوب
وتعليم ايدوكي صناعتلرك مكافاتن ايدوب فوت
اولنش اوستاذلرينه رحمت اوقيوب ونماز نيازه تعهد ايليوب
سايراولقاتده خيراتلر كمكدن تغافل ايتيوب انك احوالنده
برلرندن برخصوصده شهادت طلب اولندقده حقي سويلين
وحق كلمندن مزد واجرت ايستيوب برطوارك اشي يوقسول
براوستاذه كلوب طوارينك علاجن صورمقده اكا لازم
اولان بودركه اول طوارك كركه اولان درماني بلدروب كندوسن
اجرت ايستيه وبرطوارك كه درديي عسير اولوب علاج
اكا فايده ايتميجكن بلكه مزاجه ضرري كبي وكوزه اينن كوركه
صوكبي وآزوب اكمش برص كبي وچوقدن اقصه طوارك
كبي بونلرده عبث يره درمان ويرميه وبنه سنه نك حاذق
وبارع فضولدرني بليجي اولمق كركه تاكه ياي شفتندن

طواره

طواره اشي درمان وقيش آيامنده بارع درمان ويرمكدن حذر
ايده مكر اقتضا حسبيله ممكن اولوقدر مرتبه حيوانه ضرر
كلميه جكر دكلو ويره وامراضي بري برندن فرق ايدوب
هرمرضك درماني كوره اشي مرضه اشي علاج وبرودندن
حادث اولان مرضه بارع درمان ويرمكدن صاقنه وطوارك
اخراج ايده جكر قانكه مقداريني بليجي اولوب سكرمك
دردندن ودماغ فسادندن وباش المندن وحمادت
باشده اولان النواظر ديدكاري ايكي طرفدن النه جق قان
بربطماندن ايكي بطمانه واريجه دكدر بطمان خود يوزن الي
يدي درهم وكوزك قباقلرندن النملو اولدقده ايكي
نوكيدن اوچ نوكيه واريجه ولسانكه ايكي يانني طرفلرندن
ينه بومقداريجه النه وشاه طرفلرندن ايكي بطماندن اوچ
بطمانه واريجه وكوكس طرفلرندن اكاكوره ايكي بطماندن اوچ

بطانه واریخه وقولنکر وقیچاریکر ایچ طرفده اولان طمرلرین
ایکی بطاندن اوچ بطانه واریخه وقویرق طمرندن بر بطاندن
ایکی بطانه واریخه وطماقدن دروش الیه قان النده اوچ
نوکیدن یارم بطانه دکر وبورندن بر نوکیدن ایکی نوکیه دکر
اما طوار طیاندن قان النلو اولدقده درت بطاندن بش
بطانه واریخه النق کرکر بو مقدار لردن زیاده النق خطا
وضرردر زیرا بعض جهلاء تعلیمنه ان بلغ لکله زیاده قان
المزیله طوار بایلوب موتنه سبب اولور باخصوص شاه
طمکیی وینه کوکس طمرلرندن ولساندن زیاده قان النه
قان النده وغی یره ماده لر اقوب ودرد آرتوب اولکیدن
زیاده اولور ولسان شیشر قبارر پس لازم اولان بودرکه
ذکر اتدوکمز ده کلو ماده اقمزدن اول قان النق کرکر طای
وقتر وحمارکر کوده لری کچرکر اولغله قانلری قلیل اولدیغی
سببدن

سببدن برنوکیدن ایکی نوکیه دکر النه واریکوده لوطوار دن
نقدر آز النه بر بطاندن ایکی بطانه دکدر شول ذکر اتدیکز
اشیا بر مفید اشیا دیرکه برنعلبنده کتابنده بولنمز والله اعلم
اوچنجی باب برص درمانده در بلکه که بو مرض خیلی الصالریکه
عاجز اقتدر اکر انسانده واکر طوارده زیرا یاوز وعسیر
مرضدر ابتداده بونکه درمانی انجق عیسی پیغمبرکه بر معجزه سیدر
تمکم بیورر وابرئ الاکمه والابرص بو مرض وقولاق طوتکه مبتلا
علاجی غایت عسیر وشدید در اول سببدن الله تعالی جل
جلاله کندی پیغمبرینه بر معجزه قلمشدر شول برص برنچ نوعدر
که بری بزدن قیمیقدر اولکه بریل ویا ایکی یل ویا اندن
ارتق کوده ده اوله ودایم یی یوکلر اوله اکادرمان اعمی
اتمز مکر اکا بویه ویروب وبویه کندکچه برغیریسن اوره
اما اولکه مدتی قلیل وسرخلغه مایل اولوب برچکدانه لرنجه

ویا اذن ایری کوده ده صاچلمش ایسه شول ذکر اولنه حق اجزا ایله
انی درمان اتمکه آسانذر که کیدی مجربا تلمزدن صحیح و مجرب در
بس کرکدر که اول برصکه اوستنی قان چقنجه دکر ایاق طاشیله بر
غوش اوغوب اذن قانی سیلوب و تازه لیمون صوین سوروب
بعده مقل اسود و نشادری الوب سحق ایدوب اول سوریلان
لیمون صوین اوستنه برغوش یاصوب هر اوچ کونده ذکر اولنکز
کبی برکتره ایده بعون الله زایل اولر و بنه مجربا اذن سرو اغاجنک
قوزی و مازی و زاج و انار رقوغی و فرون تونی و قره سورمه
و شیطرج و طوز برابر جمله الوب اذن اکنه ایله برصکه برینی
قنا نجه دلوکه دلوکه ایدوب و شول ذکر اولنکز اشیایی بر
غوش دوکوب سحق ایدوب قانکه اورنینه اوروب هر اوچ کونده
بوشکل برکتره ایدیکه باذن الله زایل اولور و بو ذکر اولنجه
بکا خبر ویرکه بنه برص ایچون اشبو ذکر اولنه حق علاجی

آتیه

اتمقدر انکه صفتی بودرکه کلبکه بیاض بخاییی که طعام الکلذن
حاصل اولش اولنه خشکه ایکی انی الوب اوده قرشو اصیدوب
برقی قطرانه قرشه روب برصه اورلدقده باذن الله زایل ایده
بر درمان دخی انسان وطوارکه برصلرینه تاقم دیشی بوغیی
الوب دیشیی اولدرکه کچرکه و بیاض اولنه انی سحق ایدوب
سرکه ده برکون بکیجه قویوب اذن قورتدروب و تکرار سحق
ایدوب انکه وزنجه فرون دونی قاتوب بعده برص قنا نجه
ایاق طاشیله هکه ایدوب قان قورودقدن صکره بودرمایی
اوروب بغایت نافذ رصنه برصه بر درمانه دخی اولدرکه
هجامت اوصطره سیله برص برینی یاروب اذن اق صوغان
و نمکه اذرانی ایله برغوش اوغوب اوچ کونده صکره یارلان
یر بر مرتبه ششکه بولاندقده اول شیشی نشتر اوجیله
کیدروب و بلید اغاجنکه کولی و رع و زنجه دراریجه ت

اوره نا قدر وانی کورهشم که سرو قوزینکه یاغلیه قورنغهٔ قیندروب
برصه اورلرکن اول برصکه لونی متغیر اولوب وینه کورهشم که
اول قانجق اشکر سودین سوروب اندن بو یاغی اورمشدر برصکه
ایکی ظهور بده بواشیالرله دفع اولنور اما اوزانجه مقدما ذکر
اتدیکمز درمانلرایله زایل اولور **ورد بنجی باب** طوار ابرشی اولمه سنکه
درمانلری بیانندهدرکه عربجه اکا بهق ابیض دنلور پس قزل
چوب بویه دن برجزو که عربجه اکا فوه دنلور وتطرون دن
نیم جزو صوایله قیندروب اندن ابرشی اولان یری شول صوایله
سوروب یویه ابرشکه قیل السنة اولنجق بوغی ایده اما دیرده
بطشاقده وبوده المسنده وکوزقپاغنده اولنجق ارپه اونی
وشیطرج هندی وتطرون وقزل چوب بویه دن برر جزو
وضع عربیدن ربع جزو النوب بجوعنی سرکه ایله قیندروب اندن
ابرشی اولان یرلره سوروب بعون الله زایل اولمه واکر قیل

السنة

السنة ایری اولوب ظاهر اولمه اشکر یاغی کوکنکه ایکیکی وقزل
چوب بویه وشیطرج وارپه اونی وتطرون وبالدیری قوم بوزلرین
بر جزو النوب وبواجزا اورتجکه دکلو سرکه قاتوب بالق
توتقالمدن دفعی ربع جزو اضافه ایدوب اندن ابرشی
اولان یرکه اوزرینه اوره بعون الله زایل اولمه **بشنجی** والتنجی
وبنجی بابلرکتابده بولنمیوب ورقلری نابود اولمغله **سکزنجی**
باب تحریرنه شروع ایدیلم که قان حرارتدن طوارکرده سنده
حاصل اولان قزل قبارجقلر درمانی بلدرر بومرض ظهور
اتدکده کهکدرکه ابتداده حاجت ستدارنجه طوارکه ایکی سفاه
طمزدن قان الوب اندن قان زنکنده قرمزی عبا ایله طواری
اورتوب زیرا قان طوارکرده سنده قینیوب انکه حراری
طشره اورمغله اول حرارتدن بوقبارجقلر ظاهر اولور
عربجه بوکه شراد دیرلر پس قان النوب اورتوایله قیلدرمدن صکره

کدکرکه سمزاوتی تخمی ایله قریوز وخیارصولرین ایچروب وینه صوایله
برمثقال راوند چینی ایچورملیه بر درمان دفعی بودرکه سمزاوتی
تخمندن برمقدار الوب دوکوب واریه اونکر بولماجیله ایچورملیه
اما تخم اریه اونکر وزنجه اوله وصوق صوشکر ایله بش بطمان
مقداری ایچورملیه نافعدر بر درمان دفعی بودرکه برجزو ریباس
کوکی وعجور تخمندن ایکی جزو الوب ودوکوب صوق صوایله
ایچورملیه ودفعه بر بوذکر اولنانی ایچوردکدن صکره دلوجه بقله
اوتی صغرکه یاش تزکیله انکر کوده سنه اوره نافعدر غریبه
دلوجه بقله یه ترمس دنلور طقوزنجی باب سکل درمانن بلدرر
اکر سکل ایری ایسه ات قیلندن قیل ایله محکم بغلیوب کسلنجیه دک
قیل طوره وکسلدکدن صکره اوزرینه صابون صویین سریوب
وینه سحق اونمش قلیه سرپیله باذن الله قوریوب زایل اوله
ویاخود کسلدکدن صکره شول ذکر اولنه جق درمانی اوره

له صاری خرزمه وقرا خرزمه برابرجه الوب سحق ایدوب سکلک
اوزرینه اوروب اکه اما سکل کچرکایسه دمور قصاع ایله سکلریب
طوتوب وچکوب قوپروب اندن جراحلرک اکیله جک آتی البسیان
درمانلرکه برینی اوزرینه اکوب کدان شاء الله محلنده ذکر اولنور
وبعض کسنه لر دمیشلر درکه سکل اوزرینه دوه سدوکن
اورلسه نافعدر وبعضیلر دمیشلر درکه بر یاغمش موم ایله سکلی
یاقوب اوچ کوندن صکره اوستنده اولان دریی کیدروب
اوزرینه بجفت درمان اکه بعون الله زایل اولور وطنا قلده
اولان سکله کندی مجربا تزمدن بر درمان بودرکه نشادری
سحق ایدوب زیت یاغنه قرشدروب سکله سورمه باذن الله
زایل اوله اونجی باب چیانلرک درمانن بلدرر انکر درمانی
انسانده حاصل اولان چیانلر درمانی کیدرر اولا کم ذکر درکه
انی یوشق اشیا ایله یوشتدروب اندن اسحق صوچوغان

الیه یوب پاک اندکدن صکره بالمری وایچ یاغی دشیر لغانی
اتش اوزره ازوب سوریله وینه دکواوزومی صوبی وهندبا
صوبی برابرجه الوب اتش اوزره هاجت مقدارنجه ایچ یاغی
وبالمومی الیه قرشدروب چبانه اوره پس اچیلوب دوشدکده
ایچنده اولان مادهٔ صیقوب چیقریله وکوزدرمانی غزدت
دیدکاری اوته فتیل باتروب وچبان دلوکنه صوقوب
تاجمله مادهٔ چکوب چیقره اندن شول دکر اولنجق ملهمی
ایدوب که بالمومی وایچ یاغی وزفت هربندن برر جزؤ
ژنکار نیم جزؤ الوب زیت الیه اتش اوزره پشروب صافلوب
هوش اولنجیه دک فتیل الیه چبانه اوره اوتاریخی باب ات
کوده سنده توته الیه معروف یومری که هوانکه اموزنده برقچ
یرده ظاهر اولنجق کرکدرکه اتشده قزشدیغ دمورلیه کسوب
واوزرینه قرمزی شکر طلقدروب پس اوچ کوندن صکره

انکراوسنده اولان یوقده دریٔ چیقروب وبوذکر اولنجق
درمان ایله باصه قویوب که اول درمان بودر شاب یعنی
وزاج ویا نمش مازی وانار قبوغی وطوز برابرجه الوب
دوکوب سحق ایلیوب جراحتی پاک اندکدن صکره اوزرینه
اکوب صاچه بر درمان دخی بودرکه فشاده وقلیه دن
بررجزؤ وژنکار ربع جزؤ الوب سحق ایدوب جراحتکاراوزرینه
اکوب باصه واکر یومری بیوجکر اولوب آتشله کیدرتمه
ممکن دکل ایسه شاید اوتلکیدن زیاده آزوب بویه
پس کرکه اولان بودرکه اوصطره الیه یومرینکه چورمه سنی
تادرینکه ایچندن کسوب اندن صیچن اوتی نیم مثقال
دکلوالوب اول یاریلان دایره یه صوقوب وبغلیوب اوچ
کون قویه اندن اول باغی ششوب واسکی ساده یاغ ایله
بیاپی اوچ کون تخمیر ایدوب دایره نکرایچنده اولان چورمش

ات دوکلیوب کندکه سونیاش کرج وقطران الیه باصوب تا که
سایر کوکنی کسوب قطع ایده وقورونده وره اما کرج قطران مقدارنجه
برابر اوله ویاخود صاری وقزل خرزمه لر الیه قاپلنه ورلیه
نا قدر ان شاء الله اون ایکنجی باب اول یومرتیکر درمانده
ورکه عرجه اکا آکله دنلور زیرا طوار کوده سنده ظاهر اولیحق
کندکچه بیوبوب وطوارک اتنی بیوب دوکدرر انکه علاجی
صوق مبردات ایله اولور زیرا یاغش ماده دن حاصل در اول
سبب دن حیوانکر اتنی بیوب اکل ایدر اعضایی دفی یاقوب
یاندورر پس انکه علاجی بودرکه صفرکه یاش ترکی ومرجمکه
اوتی ایله باصوب اوستنی بغلیوب هرکون بو شکل ایدیکه
غایت نفعی وارور وبعض کسنه لر بو دردوه نظر وتی اورلر
وبز تجربه اتدیکز بودرکه زیتون معصره لینه یاغ صقمه دوزیلان
زنبیلکه سالدن یاقوب کولنه یومرته قبوغی ونطرون قاتوب

سحق ایدوب اوزرینه اکوب باصیله بر درمان دفی سماق وحی
عالم دیدکلری اوتی وتازه بکمز وسرکه دوکوب ملهم کبی ایدوب
وبر بیز اوزره یاقوالیوب اول دردوه اوره انی صاوندروب
ازالدایدر بر درمان دفی بودرکه قیون بونوزی وپنبه
یاقوب برجی برینه قارشدروب دردوه اوره نا قدر بر
علاج دفی صاری وقزل خرزمه لر وقلیه وقاقیا برابرجه
الوب ودوکوب سرکه الیه یوغروب کوندوه قورندروب
اندن تکرار دوکوب سحق ایدوب یاغرم اورلان کندیر
تمتکنه اوروب دردوکه اوزرینه یاپشدورلیه اما شولیه
یاپشدرمق کرکدرکه هرکون ذکر اولنان درمانلر درد
اوزرینه اکلدکچه یاپشوب طورمه ویاقوش بودرمان کافی
ایسه الیه ایده اون اوچنجی باب بنه عفونتدن طوارکوده سنده
حاصل اولان بت مرضی که عرجه اکا حمله دنلور کیدرمک

انسان کوده سنده ظهور وتولد ایدن کهله بتی کبی طوار ده
دخی اکا کوره ذکر اولنان بت ظاهر اولور متصل طواریی
یویوب پاک ایدیجکدر اندن صکره قالمز کدر فعلینه لرک برلری
بکا خبر ویرمدرکه قورقوش کشنج الیه تو توز لیجق زایل اولور
کشنج دیدکلری لسان عربیده کزبره دنلور وبعضلریی
آیغر یاغی وشیر لغانی اتکر کوده سنه سوروب برکون بر
کیجه قویوب اندن لیمون الیه وصوالیه یوللیه باذن الله
زایل اولور درمان دخی بودرکه مریم اغاجنک کوکن الوب
دوکوب وزیت یاغنه قرشدروب واتکر جمله کوده سنه
سوروب ایرتسی اولدقده کلاب الیه یویوب وینه انی اوروب
سوره بن تقریر شویله مشاهده المیدم که ذکر اولنان بت
اتکر سایر کوده سن قبلیوب وکنه کبی کوده سنده بره
دوشوب وینه اتکر کوده سنه چقوب یورو دکن عیاناً

کوردم

کوردم اکا اندیکم علاج بودرکه ثریوه الوب زیت یاغنه برخوش
قارشدروب واتکر کوده سنه اوروب بعده ایکی کوندن صکره
صو وکول الیه یویوب بغایت نافعدر ودخی بلمشدرکه اتک
علفنه قبق چکردکی قاتلسه نافعدر اون درد نجی باب
داء الثعلب مرضی وعلاجی بیان ایدر داء الثعلب اودرکه
اتکر کوده سندن توی دوشمکدر امدی لازم اولان بودرکه
انی دلکو یاغیله ویاخود ایت یاغیله سوروب نافعدر
بر درمان دخی طکوز یاغی واهرسلان یاغی الوب
اتکر کوده سنه سوره بر درمان دخی سمز اوتی تخمی
وکتان تخمی آیو یاغی ودفنه یمشی الیه دوکوب قیل دوکیلان
یره سوره بر درمان دخی زعفران وقطرون الوب شیر لغان
وپنجار ودفنه یاغنه قرشدروب اوره نافعدر شول ذکر
اتکر درمانلر انسانه وحیوانه غایت نافعدر اون بشنجی

باب داء الحیه درمانی بلدرر داء الحیه اودرکه برطوامر ده
ظاهر ویتمکن آوله انکر تویني وصاچني یولرد وکدرر
پس انکر صفتني ذکر اندکزنشانلرمدن بلندکده کرکدرکه ایلان
درینکر قابوغن الوب زیت وشیر لغانله قیندروب
سورم ویاخود بلدرچن وصچن یاغلرایله ویا فیل یاغیله
یخشی اوشاذ ذکر قولنجه سورم نافدر اون التنجی باب
الحزون مرضلر درمانی بلدرر الحزون دیدکاری مرض
انکر قویروغی ویله سی وکردانی وشاطر اوزرلرنده بریومری
شی ظهورایدر اکثر قیر وقرمه الرده اولور علاجی بودرکه
شول یومرینکر یرینی اوصطره باشیله ویاشتر اوجیله
قازوب وچیقروب اندن یرینی قوروشدوروب داغلیوب
وبخنف صاچولرکه بعضی اوزرینه اکوب صاچوب
کذکراولنان صاچو باب الذرورات بیان اولنور

اتاشاطر اوستنده اولبجق انجن جوره یني اودایله
داغلیوب زیرانی اوصطره ایله کسیجک اهتمام رقان دکیز
واقوب برو جمله اکا علاج بولنمز اول سببدن اودایله داغلمش
روا کورمه یلر وبزم تجربه اتدکزبودرکه اول یومری ایری
ایله انکر کوزینی کیکون نشتر ایله اویوب وبخنف
اوتن قویوب اوستنی ایلکله دیکوب اوچ کون قاله اندن
تعفین ایدوب اول یومری دوشیلوب جقدقدن صکره
باب الذرورات مذکور اولان بخنف صاچولرایله اوزرینه
اکوب بعون الله قوریوب صاغلور اون یدنجی باب درعلاج
ایچنه اولان قبارجق علاجن بیان ایدرکه عربجه کاذرن
دیرلر بعضلرانکر علاجنی شوله کورمه یلرکه قبارجغک
اوستنده اولان دریسی صویوب وانی پاک ایدوب طوزایله

اولدرر بو معنا قبارجه کرکایسه اما ایری اولوب
مادّه سی چوق ایسه دریسن یاروب پاک اندکدن صکره
بخفف صاچولرکه برلیه انی باصوب واکرشش وار ایسه
اوستنه بیرّد ملهم سوره بوذکر اندیکز کتفسن اتسک
جائز ونافذر اون سکزنجی باب جراحتلرک درمانی بلدرر
امدی بلکل که برطواری ارسلان یاره لسه بیطرنامه لره
ذکر اولنشدرکه اکر یاپه واکر قیشده اول زخمی صوق صوالیه
یویه لر وجراحت نقدر بیوک ایسه ده انی ایپلکله دیکیه لر
وبغلیه لر واکا تابض صاچوکمیه لر زیرا صاچو مادّه یی
جمعدن منع ایدر اول سببدن طوارهاکه اولور پس انی
صوق صوالیه یودقدن صکره برایت باشن الوب ایچدن
لسانی چیقروب اندن اول بای یاقوب سحق ایدوب

قلدیریب دیدکلری اوندن اکا تاتوب زخمکر اوزرینه اکوب
بر قچ دفعه ده ان شاء الله شفا لق بولور اما ذکر اندیکز کبی
ارتنکر باشنده اولان دیلی چیقروب اندن یاقوب کل ایده
اون طقوزنجی باب قبلان یاره سنکر درمانی بیاننده در
بیانده دیلمشدرکه جراحتی صوق صوونظروندن ایله ویاهذا
صویله یویوب اندن صوقوراجه لرین الوب قرنلرین
یاروب اول جراحته اوره بیابنی شصل اوچ کون بویله
ایده اندن صکره ملهم ایله عملاج اولنه کرشان ملهمی وسیلقون
وقیریکی ملهملری اکا نافذدر ان شاء الله بو دیدیکمز ملهملری
دفی محلنده بیان ایدرز یکرمنجی باب طکوز یراسی
درمانی بلدرر دیمشلرکه انکر جراحتی صو وطوز ایله
یویوب اندن یراجنده السن وایاقلرن براوزدرن وقزل
قوره اولورکه اکا خراطین دیرلر پس انی دوکوب یاره یه

اوروب اندن برجزو زراوندالوب دوکوب وبالالیه یوغروب
یاره نکرایچنه قویوب نافذر ویاخود فندق اغاجندن پرقدن
الوب دوکوب یاره ایچنه قویسله واکر یاره قبارو ب
شیشرسه قیولیا دیدکلری طوپراقدن الوب برقزل طوپراقدن
سرکه الیله یوغروب شیشش اوزرینه اورمه نافذر یکی جنجی
باب دسور واوق یاره لرینکر درمانن بلدررشول ذکراولنه جق
علاجلرایله نیچه انی درمان ایمتمز بعون الله موافق کلوب امدی
اکر یاره اوزرون ایسه کرکدرکه پنبق ایله کیله دیکوب دیکشدرکر
اراسی برر برمق دکلو ویازیادجه اولمه واکر یاره دن قان
اقرسه دیکلدکدن صکره بودرمانی ایدروب اوره که اول درمان
بودرکی قوراش قانی وقرون دونی وقلمدیس برابرجه
الوب دوکوب یاره یه اوره باذن الله قان کسیلر وتینه
بر درمان دخی بودرکه سونکری ایمش زفتی یاتروب

اندن

اندن یاقوب ودوکوب زخمه اوره بعون الله قان کسیله
پس دیکوب اوچ کوندن صکره مادّه یاره ده ایشلدکدن صو
کون انی پاک ایدروب محلنده ذکر اولنه جق تخفیف صاچولرکر
برملیه یاره یی یاصوب اصلا اکا ملهم دکورمیه زیرا ملهم
اوریجکر یاره یاشلنور قورومه سی عسیر اولور آما صاچو
انی قورتدررر وسرعتله صاغلدررر واوق زخمی اکر اوق
دمرنی یاره ایچنده ایلیشوب چقمزسه اول دمرن کیردوکی
یری یاروب چقه سی ممکن اولدیقی مرتبه یاره یی نشترله
قازوب ودمرنی طوتوب ازرازر طشره چکه سن
واکر دمرن ایچرویه یاتوب کوزکزمه کرکدرکه یاره یی بول
اندروب وبومعنا ایچون دوزیلان کلتین الیله طوتوب
چکه سن واکر دمرنی چکوب چیقرمق قدن صکره محقنه قان
یوشانه قان کیجی ذکراولنه جق صاچویی اکوب

قان کسلدکدن صکره یاره یی قیلیوب اوچ کونه دک اوزرینه
صاچیلی اکوب یاره ایچنه ماده ایشلدکدن یاره نک ایچی
اوزلنجه پنبه دن ویاکاغدن فتیل دوروب و ذکر
اولنان جق ملهمله فتیلی بولاشدروب صوقمن کد اول ملهم
بوده ارینکر عسلی وعنتروه در اندن هرکون فتیلی دکشدروب
ماده جقوب پاکلانجیه دک فتیلی ایشلدوره وبلکل که
براق یمدن ویاصودن صیرولنه که بومرضه عرجه حمر
دیرلر اکا درمان بودرکه اوچ درم راسخک که تورکجه راسنق
طاشی دیرلر واوچ درم نبات شکر واوچ درم مصطکی صافی
واون درم ثرنجکار ویکرمی درهم کتیره قموسن دوکوب
سمی ایدوب وبورنلنکر هربر دلوکه بواجزانکر نصفی اوقره سن
فی الحال ات بودرمدن خلاص اولور دفعاتله تجربه اولنمشدر
یکرمی ایکنجی باب اتش دوکوب یاتمقلفکر درمانی بلدرر

اکر انکر قیلری یانوب اتش درجایه ایریدیسه کدرکه
صوایله طوزی اوزرینه صاچوب وقرمزی کبایله سوروب
وکل ارضی کلایله یوغروب اوره سن واکر دری یانوب
احراق اولندیسه خالص کلایله وکافور وکرشانی اوره سن
درمانکر بری دخی بودرکه کرشان ومرداسنج وسنمکی اوتی صوفی
وکلابی الوب برخوش دوکوب اوره سن اول احتراقه اوریله
بر درمان دخی بودرکه قیل الوب یاقوب وصدفی دخی
یاندروب والیلغن اغاجنکر کوئی اوغلان سدوکی ایله
قرشدروب اوریله بر درمان دخی که قمولردن انفع قزل
صندل وکافور ویومرده یاغی ومرداسنج برابر الوب کل یاغی ایله اولنده
دوکوب اندن سوروب اوریله اما صاغلنجیه دک هرکون بو
درمانی استعمال ایده یکرمی اوچنجی باب ایلان وعقرب برطوارمی
صوقدرق انکر درمانی بیان ایدر امدی ایلان برطوارمی

صوقه دوغنکر علامتی مشاهده اولندوقدہ بحکمی اوستاذلرقولرینجه
کرکدرکه یارم نوکی بیر واخود قسط دخی اکاکوره پس جمله سنی
سیاه شرابه قرشدروب واتکر بورنلرینه اقدوریله بر درمان
دخی بودرکه بوی کهرجه اکاهلیله دنلور وطوز وصرو کوک
کهرجه اکاورش دنلور هربرندن بورجزو الوب درت بطمان
شراب ایله برثلثی قالنجیه دک قینشدروب اندن سداب
اوتنکر صویله طوارکر بورنینه اقدوریله نافعدر ازحیوانات
ایلان زهرینه قورتلور ودینه عقرب صوقه سنکر علامتی کورلرکه
تریاق اربعه دن حیوانه ایچورلرکه اول تریاقکر صفتی بودر
جنطنا یاودقه یمشی وزراوند طویل وهرّ برابرجه الوب
دوکوب اندن کفی الهش بال ایله بهون ایدوب سیاه شراب ایله
ایکی مثقالنی حیوانکر بورنینه اقدوریله نافعدر یکرمی درهمی
باب اری وسکر صوقه سنکر درمانی بلدرر کرصفتی ذکر
اتمدن

اقدن انکر علامتی بودرکه صوقه ایلان یرمدوقده کوکرمی ایله سرکه
اوروب اندن بیان صوقانن الوب سرکه ایله ملهم کبی اولنجیه دک
دوکوب صوقه ایلان یرمه اوریله نافعدر یکرمی بشدخی باب قودرمش
ایت وکلنجاکر یاره لرینکر درمانی بلدرر قودرمش اینکر یاره سی
قتّالدر اکرانسانه واکرحیوانه قتی عسیر در دشوار نسنه
ایدوکی اندن معلوم اولورکه برایت انسانی دیشلدکده اول کشی
صودن خوف ایدوب اصلا صویی اکا یقلشدرملیستمز اکثر
هلاکی دخی اندن اولور پس صودن قورقمق اول کمکدرکه
بودرمانی استعمال ایده اکرانسانه واکرحیوانه غایت نافعدر
صفتی اشکر بجوری یاکهرجه اکاقنا الحمار دنلور وابوجهل
قربوزنکر صمغندیسی وقوقازاوتی کهرجه اکافراسیون
دیرلر وقارچقی کهبراسمی دخی زرکوله ودینه قرداوت وطاغنه
بورنی دنلورکه عربجه خربق اسود دیرلر وازوتی وجنطنا یا

وان غلان ناشی که اکا عربچه جاوشیره نلور ودکری زراوندن صیچن
صوغانی هربزدن بررجغرالوب دوکوب وقهشدروب اندن شیرین
سولنکجه کوکلی صویله حیوانه درت مثقال ایچورلر انسانه
وحیوانه غایت نافعدر درمانلرکه یکرکدر وبعض بیطرنامه لرده
مسطوردرکه حیوانکر جمله کوده سنی بیان اندیکمز قارچیغی وسرکه ایله
سوروب وبرقاکورده قویوب اکا اصلاریه ویرسوب انجق
ذکر اندیکمز مبرد سبزوات علف ایدوره وکچمش اوستاذلرکز
کتابلرنده دخی مسطوردرکه بومرضکر علاجنده مخالطی وارده
زیرا طوار بوده دن اوکیوب اکا ذیجدن اوزکه چاره یوق
انا کلنجه ایصرمه سنکه درمانی بودرکه مریم اغاجنکر کوکنی
دوکوب سرکه ایله یوغروب یاره یه اورسه نافعدر درمان دخی
بودرکه ازوی وتمر وقاضی کعربچه اکا اشق نلور وکبنج
ومنات بونلری دوکوب وسرکه ایله قیندروب یاره یه اورسه
نافعه

نافعدر کرمی النجی باب قیش آیامنده انکر دمانی فاسد اولدقده
انکر علامات وصفاتی کچمش اوستاذلر دیدکلری کبی ازادم بیلور
انجق صناعتده ماهر اولان بودردی وسایرلرینی بیلوب فرق
ایدر اکا علاج بودرکه باشنده اولان عرق النواظر الیه معروف
طرف نحاجت مقدار بنجه قان النه تاکه رطوبت دمویه اندن
چیقه بعده قان النان یری اتی زیت یاغیله یاصوب
اندن زیت بولانمی شرابه قهشدروب طوارکه بورنه اقدروب
ویره بومرضکر علاجنده دیشاله درکه بر مقدار بوغدای الوب
اتش اوزره پشنجیه دکر فاوندروب اتی ایکن طوربه قویوب
حیوانکر باشنه اصوب تاکه انکر بخاری دوقوسی حیوانکر
دماغنه چیقه وقیش فصلنده حیوانی براتی یرده یاغلیوب
زیرا هوا وصوق بومرضه نامواقفدر وصوارده قدم صویه
بورجاق اوتی قانوب علفی دخی تازه برسیم ویاپونجه

اوله بومرضده سبزوات بيدر مكه خشك علمدن انفعدر
بر درمان دخي حلتيت قاصنيسي وزعفران هربرندن برر خروار
وكافور ومريم اغاجي كوكندن يارمشر خروار كلابله طوار كبورنده
اقتدوريله يكرمي بدنجي باب ياي فصلنده اتكر فساد دماغنه
درمان بودركه باشده اولان النواظر طمرلرندن حاجت متدارنجه
قان الوب اندن صورتن اغاجي صوبي كه اكاما للخلاف ديرلر
اني كلابله وكافوردن شيي قليل ايله بورنده اقتدوريله اندن برمقدار
اريه الوب قيشده بوغداي قاورلدوغي كبي قاوروب استي ايكن
اتكر باشده اصه قويوب تاكه بخاري دماغه چقوب صعوديله
وصوارلدغه نبق بولمجنى صوايله ايجوب علمغني دخي يوزنجه وطمللو
قشكر تازه بيراغني وعجور وهنديا ومرول ايليه والله اعلم بالصواب
يكرمي سكزنجي باب صدام ديدكلري مرضكر علاجي بيانده دركه بو
مرض اكر يايده واكر قيشده دماغ فسادندن حكه عارض اولور

تتكم انسانه انني مرضلردن صكره بوسام ايله معروف مرض عارض
اولور وبومرض انى كوزايبر كمش اوستاز لرشويله ديمشلردركه بومرضده
قان التمز انجق ملايمتله لطيف ايله ويوزنجه قشكر تازه بيراغني
وهندبا وعجور كعلني ايله زايل اولور بعضيلر دخي شول ذكر اولنانجق
اشيايي اتكر بورنده اقتدوريله كه مريم اغاجي كوكي وكافوري
برابر الوب ودوكوب كلابه قهشدروب اندن اتكر بورنده دوكرلردي
واكر كوزلكدن حذر اولنورسه بال وازوي ايله اتكر كوزنه چكيله
ودنلدرر ذكر اولنان صدام مرضنه مبتلا اولان اتكر صاغ انوزي
چوق چوق سكرسه اكا اولدوم دانم اولور والله اعلم يكرمي طقوزنجي
باب ات اعضاسي سكرمسنكر درماني بيانده در كه درر كه انك
نشانلرين كورلوب صدام مرضندن فرق اولنمق باش طمرلرنده
النواظردن حاجت متدارنجه قان الوب بومرضده قان التمق ايودر
اما مصدوم اولان طوارمدن التمز وسنه صدره مرضنه مخصوص اولان

علاجیله درمان ایدوب که علف ومیوه اشیالرکه استعمالی وبورنته
درمان اقتضا ایجاب اولنه اوتوزبرنجی باب باش اغریسی که عربجه کا صداع
دیلور وذهنی ماشر اردنکه درمانی بیانده درپس باش اغریسنکه
علامتلری مشاهده اولندقده اکا علاج بودرکه برمقدار افیون وزعفران
سرکه قاتوب واتکه بورنته اقدروب اندن کل ارمنی وسرکه یی یوزنکه
ایکی یانته اومرسن ماشرانکه درمانی ذهنی بودرکه حیوانکه شاه طرنجدن
زیاده جه قان الوب تاکه اکا عارض اولان حرارت دفع اولنه اندن جمله
باشنه محتاج ذکر اولنه حق میوه لرات ادویه لرین اوروب ویاخود
خولان وکتیرا صویی ودلکو اوزرونکه صوین اوروب اندن کلاب
وسورفن اغاجنکه صویی وکافور ویاخود بنفشه یاغنی بورنته اقدروب
وکوزلرینه میوه لرچکه اوتوزبرنجی باب صاغرلق وردنکه
علاجنده درکه سدهٔ حدوثندن انکه سمی طرنجش اولسه کرکدرکه شول
حشه یی قولاغنه اقدروب لرکه کندنه صویی برجزء واوغلان اشی
وزنجبق بریم جزء اتشه طوتوب جزوی اصدروب قولاغنه طمزوریله

دینه بر درمان ذهنی بودرکه بنفشه یاغنی بورنته اقدروریله وکوزلرینه
میوه لرچکه بر درمان ذهنی بنفشه یاغی وجلاب جزوی
استی اکن قولاغنه طمزوره جلاب اودرکه شکر وبالی سرنجبدر
بر درمان ذهنی تورب یاغی استی اکن قولاغنه طمزوریله دینه
صاغرلغه درمان بودرکه زنبق یاغی وسوسن یاغنی برابرجه
الوب جزوی اتش اوزره اصدروب قولاغنه طمزه وریله اوتوز
بشنجی باب قولاغی اچنده عارض اولان یومری که عربجه اکا اعتلجه
دیلور انکه علاجی بیانده در اکر قولاغی اچنده چوب وتاده یه
بشمیوب طواره الم عارضه سی اولورسه کرکدرکه اسکی ساده
یاغ ایله زیت یاغی که اکا بلسان یاغی قاتلش اوله وداته چاطر
که عربجه اکا قنا دیلور برابرینه قوشدروب وانکله اول یومری
یوشده وریله ودینه بیطر نامه لرده مسطوردرکه ارپه اونی
سرکه ایله پشروب بوملاح ایدوب اول یومریه اوره پس بودرمالی

انی پشندوب دَوشلدرر ودَوشلوب اچلدقدن انی صیقوب
ایچمك اولان مادّهٔ چیقروب واکا ذکر اولنه جق ملهمی اوره سن
کداول ملهم بودر چام صاقزی وشراب وبال موی برابرجه الوب
اتش اوزره زیت ایله پشروب اوره سن صاغلنجیه دک بوملهمی
استعمال ایده سن اوتوزاوچنجی باب قولاقلرده اولان یاره لرك
درمانی بلدررامدی قولقلرایچندهٔ یاره واقع اولوب ایچندن
ایریکر ومادّه اقوسه صاغرلق درمانندهٔ ذکر اولنمکله حقنه لرك
یرینی قولقلرینه اقدروره سن که تامّ حقنه بولدی یاسمن یاغی
ویرمغزانی الوب برمقدار اتشی ایکن قولاغه طمزلیه وره سن اول
قولقلرده اولان یاره یی پاك ایدر وصاغلدررصاغرلق درمانندهٔ
ذکر اولنمکله ایسه بومرهمده دخی استعمال اولنمق کرك اوتوزدوقوزنجی
باب الغاره نامّ مرهمك درمانی بلدررمرض دخی ات
قولاغنك دبندهٔ قبارررشش شش قوروایسه اکا مانع شی

کرکه اسکی ساده یاغ ودوه یاغی واوره کك یاغی بونلری ایکدرت
شیشه اچنه سن پس یومشاندقدن برصوره اوصیله اغزنی اوب
اغاشش زیاده ایسه انکر چوره سن آتشله دایه تکلی چیزیله
دَوشلوب اچلدقدن پنبه دن ویاکاغدن فتیل دوزوب
وشول ذکر اولنه جق ملهم ایله فتیلی بولاشدروب دَوشلدن یه
صوقیله که اول ملهم بودر چام صاقزی وبال موی وزفت برابرجه
الوب زیت بولاتیله پشروب امرض صاغلنجیه دک بوملهمدن
فتیللرینی ایشلده ورله بعض کسنه لرده دخی بوقبارچق دَوشلدکده
اکا طوز اورلر بعضیلرده دخی قلیل شکر دن برمقدار شراب ایله
اورلر اوتوزبشنجی باب قولاقدن کچیشکر واقع اولسه انکر
درمانی بودرکه سرکه ودارشیشعانك وبال اورلر دارشیشعانه
عربجه اصل الفنه ول دنلور صوده چوقی ودیکنی چوق اولور بر
درمان دخی اق کوکرد دخردل وطوزبرابرجه الوب رندیم چوره

بربطان زیت ایله قیندوب اول کچیشک پرینی سورمباذن الله
زایل اولور تجربه اونوز النجی باب ات قولاغینه طاشلمدن
ویا تخلردن برشی دوشوب جمسه انی علاماتذن فهم اتدوکدن
کهکیرکه بنبه دن ویاکاغدن برفتیل دوزوب واکا دبق
اوروب قولاغه صوقمق قولاغه ایچنه تکه واراید اول فتیله
ایلیشوب چیقر وینه کچمن اوستاذلر قولاغنه بر درمان دخی بودرکه
صاغ قولاغی براب ایله بغلیوب واول الملو قولاغه برمقدار زیت
دوکوب اذن برلمش وصلمش قولاغه صوقوب قشکرلمش اوپنی
اغزوکه قویوب چکمسن قولاغنه هنکه واراید باذن الله چیقر
اونوزیدنجی باب کوزه اینمش صاری صو درمانلرنده مقدما
ذکر اولنمشدر که صاری صو دوکوکه صو کوزه دوشیجکه انلره علاج
یوقدر لکن لازم کلدیکه کوزه صو اینمکدن منع ایدیجی بعض
سورمه لر بیان اتمکه کوزلره دخی جلا ویریجیدر زیرا کوز

بدنی

بدنی طبقه دن مرکبدر اول طبقه لرکه اولرینه دخی بیان اید لم
الشبکیه والمشیمه والصلبه والعنکبوتیه والعینیه والملتحمه
والقرنیه در کوکه صوصو صولر قرینه طبقه سنه اینرلر
زیرا بو طبقه تحت وصافدر پس صوکوزه نزول ایتمامسنکه
سورمه سی صفتی بودرکه اقلیا الذهب واقلیا الفضه وغندرت
هربرندن بر درهم اق بیر و دانه کرانجو وبلکوطاشی ونمک
اندرانی ونبات شکر هربرندن یارمشر جزو دوکوب والیوب
کوزه چکه نافعدر ان شاء الله تعالی بو مرض کر ازاله سی دخی
عسیر دکلدر وبوندن قورتلمق مکر نادر اولوب اول سبیدن درمانی
مختصر قلدق والله اعلم اونوزسکزنجی باب کوزه اینمش کوکه
صو وصفلاده در بوصودن قورتلمق امر محالدر لکن بعض
نعلبندان اکا شویوزدن درمان اتدیکه سکوت اغاجنه
ایکی چوق الوب کولکده قورتوروب اذن یاغره

اوریلان اتشی کذیرتمکی وانیجه کان رشته سی که تفتک
اولش اوله صابون ایله یویوب قورتدروب اندن اول اچوقدرکه
اوجنی اینجه لدوب وبوتفنکدن اوزرینه شی قلیل صاروب
وکوزکه الت یاغنه کچروب ازرازاوست یاغه واریجه انی
سوقوب تاکه اول صویی کوزدن چکوب الدوبرساعته قویوب
چکه چیقرم اندن اتکه کوزینه یومرده صرسی وازکنون وکل
یاغی جزوی اصدروب اوره اوچ کون دکیه اندن چوزوب
وکوزه صوایمکلکی منع ایدن ذکر ایده چکزسورمه دن اتکه
کوزینه چکه وبومرضده دخی ات کوزیمکه یوقاروسنده اتش
ایله برنقطه داغلیوب تاکه مادهٔ ایمکدن منع ایده اوتوز
طقوزنجی باب کوزه عارض اولان ریح السبل ایله معروف مرضلر
علاجن بیان ایدر انکه درمانی ملاطفت وسورمه وشیاف
ایله اولور سورمه نکه صنعتی بودرکه ایکی قره اش قانی که عربجه

اکا شادنه فضتیه دنلوس وعنذروت واق بیر وقره بیر ودم بیر دانه
وزعفران برابرجه الوب برخوش دوکوب اندن ثمن جزو ترنکار
قاتوب والیوب کوزه چکه نافع ومجربدر بر درمان دخی بودرکه
قزل شکردن برجزو الوب کندنه صوینه قاتوب وکوزه جن
قنادنکه تلی ایله کوزه چکیله بر درمان دخی مامیران وشکر
وکلکاک اودی وکافور وبیر برابرجه الوب ودوکوب الیوب
کوزه چکه نافعدر بومرضده قان الزانجق کوزکه یوقاروسنده
اتشله برنقطه داغلیه تاکه اوست کریه یوقرویه چکیله
قرقنجی باب یای نصلنده کوزه عارض اولان زمدالی درمانده
کرکدرکه ابتداده کوزکه ایکی قیاغدن حاجت مقدارنجه قان
الوب تاکه کوزکه قیزرمسی وحرارتی قلیل اوله اندن چکار
بیراغن الوب دوکوب وصوین صیقوب کوزه اوره نافعدر
بعون الله تعالی بر درمان دخی یومرده اغنی کل یاغیله کوزه

چکه نافعدر بر درمان دفع قبض اشکم سودینی کوزه چکه اولدرمجی
نافعدر فوق برنجی باب کرپکلرک طشره سندیجیقان قبارجقلر
درمانی بلدرکه عربجه اکاصراصیه دیرلر انکدرمانی بودرکه
داغکدموری اوجیله داغلیوب واوزرینه قرانشکرطوقدررب
اوچ کون قویوب اندن قبارجق اوستنده بولنان دریسی صویوب
وصف اولنه جق بحنف صاچولرکه بعضیلرانی یاصوب بودرضه
وغیریسی بحنف صاچونکه صفتی بودر جلنار دیدکلری قزل
چیچکه کعینیله انار چیچکنه مانند اماصاغی سرخ بیراق ایچنده
اصلا تخمی اولمز واکثری قوداس قاپی وعنبروتی برابرجه الوب
دوکوب اکیله نافعدران شاء الله تعالی فوق ایکنجی باب کوزده
عارض اولان کمنه دیدکلری مرضکه درمانی بیانندهدرعلاجی
بودرکه مقدماذکر اولان بازیکی طمزدن قاچالوب اندن
یومرده افتی برمقدار بوزه طوزله قاتوب کوزه چکه نافعدر

بر

بر درمان دفع غنبروت وشاکر وکافور وداراقفل اوبرندن
بررجزو دوکوب والیوب کوزه چکه درمان دفع طوپلاق
هندی وغنبروت وقاقیا برابرجه الوب دوکوب والیوب
کوزه چکه نافعدران شاء الله تعالی فوق اوچنجی باب کوزایچنده
ظهور دیدکلری قبارجق درمانندهدر انکعلاجی بودرکه کوزکر
الت قیافی برمقطله طوتوب صیقدرمن ایله ایدیکه اول
قبارجق طشره چیقه اندن ایکنه ایله براپیلکه اکاطوتوب
کوزدن طشره چکه من واوصطرم اوجیله انی دکمیه
کسه من طرنق کبی چیقه اندن اکاطوزاوره من پس گلدکدن
صکره انکعقبنجه قان اقرسه اهمال ایتیوب ایکنه وصره
هربراپیلکیله دیکه من زیرا بونوعدن چوق آلمدن قان
اقمقدربعض آلم دفع رطوبت خلطکلمکدن اعمی اولمقدر
پس گلدکدن صکره یاره لری داغلیجی وهوا طوتمقدن

صنديجي شول ذكر اولنه جق سورمه دن چكمسن كه صفتي بودر نمك
هندي وصار ونمك ونمك اندراني ونشادر وبير هربرندن برر
جزو دوكوب الوب كوزه چكيله تا فصور ان شاء الله تعالى
فرق دردنجي باب كوزده اربه جق ظاهر اولنجق درمانيدر
بوقبارجق كرپكلر السنده چيقه پس كرك كه كوزي بالموي وكل
ياغي ايله بصاسن وبوم رضاكر عادتجه كحش اوستاذ زرعيشادر
كه ات سكلكلرينكه برين الوب باشن كوب اندن اول سكار
كوده سيله السنده اربه جق اولان كيرپكي اوغسن بعون الله
نايل اولور فرق شبنجي باب كوزكر دبنده توته ايله معروف
اولان قبارجق درمانن بلدررس پس كرك كه اني يا تورد وب
اندن كرپكلرني چنكلرله چويروب واول قبارجقي طرنق
ايله يابجه يابجه قوپروب اندن اق كمون الوب
چنليوب وكوزه توكروب بعده نيم شات بوموزه الوب

كه برمقدار اتي اوله وبياض كمون وكل ياغن الوب كوزه
اوروب وبغليوب اوچ كون قويوب اندن باغي چوزوب
وشول ذكر اولنه جق سورمه كوزينه چكمسن وياخلده ذكر
ايده جكز سورمه لركه برين استعمال ايده سن اول سورمه نك
صفتي بودر ترنكار ولايليا الذهب ونشادر وبلكوطاشي
ونبات شكر هربرندن برر جزو دوكوب والوب كوزه چكه
تا فصور فرق التنجي باب كرپكلرده حاصل اولان تاصور
درمانن بلدررس لازم اولان بودر كه كرپكلركي ايكسندن
حاجت مقدار بخه قان الوب اندن تا صورا ولدوغي
كرپكه قنطريون دقيق ونمك هندي وترنكار هربرندن
برر جزو دوكوب باصله پر درمان وغي صرى طوز
وكرتن كلكر زبلي كه عربجه اكا بعر الجرذون دنلور واليفن
اغاجنك كولي ونشادر برابرجه الوب دوكوب تاصور

اولدوغی کرپکه قونیله بر درمان دخی اق کمنون وژنکار وقنطریون
وشاب وعنزروت هربرندن برر جزو دوکوب وکرپکه
اوروب بعون الله ناصوری پاکلدرر وصاغلدرر فرق
پنجی باب شکور لکه درمانی بیاننده در اتام رحمة الله علیه
آدسیاندن وانکردن بودرمان ایله چوق صاغلمشدر درمانکر
صفتی بودرکه ارپه جکرینی الوب اتش اوزره قویوب
پس جکرک اوزرینه کوپک چیتیمی اکاقر سورمه قانوب
اتکه کوزینه چکه سن وات احوالن بلور کبار کرلرلر
بکادیمشدرکه جکرک سیاهی اولیوب قرلمدن کوپکه
ظاهر اولدقدن اول کوپکی سحق اولنمش دارفلفل ایله قرشدرو
کوزه چکه مجربدر کجمش اوستاولدرن بر درمان دخی
بودرکه دوه نکر سرخ جکرینی اوداوزره قویوب

کتبکی

کوپکی چقدقدن اکا اشکه قانن قانوب کوزه چکه تاقدر
فرق سکزنجی باب ات کوزینه شی طوقنوب الم ویرسه
کمکدرکه کوکرجن یوریسنکر تناولدن برتل قوپاروب وانکر
قانمی کوزه طملدرر ایله بر درمان دخی بودرکه کوزه قمش یاپن
چکوب وایرینه تازه ساده یاغ ایله سیلدکدن اوچ کون کوزه
چکه بودرمان کندی مجربدر پس کوزدن اقان یاش
کسیلوب خوش اولدقدن شول ذکر اولنه حق سورمه کوزینه
چکه سن که صفتی بودر زعفران وکل یاغی ویومرطه صرولی
وساده روغن بربرینه قرشدروب برتل ایله کوزه چکه سن
یاره اوکوب کوزه خوش اولدقدن شول ذکر اولنه حق
سورمه ایله ویاخود سورمه یاپلدقدن مسطور اولنکر برله
علاج ایده سن که سورمه نکر صفتی بر ره کلکه اودی وقرنفل
شکر ونکه اندرانی هربرندن بر جزو قوسن دوکوب الیوب

کوزه چکیله نافعدران شاء الله فرق طقوز نجی باب کوزه اق
دوشدکن اکا درمان اولمق بیانده در مرهم اتام دیمش ایدی که
برطوار سود لکن اوتن یوب کوزنه اق دوشسه یا لکز تازه
ساده روغنی کوزینه چکوب خاص درمان بودر دیدی
بنده بر علاج دخی بودر که طقوز صوایله اتاکر کوزنی یوبوب
اندن کوه یاغی وقزل شکر وچنار یپراغندن برر جزو الوب
دوکوب برتل ایله کوزه چکیله بر درمان دخی بودر که اینک
یاغنی الوب اکا دوکلش واللغنی اریه اونی قره شدروب برتل
ایله کوزه چکیله اللنجی باب زیاده اشیلکدن وزیاده صوق
وقاردن کوزک نظری کیدوب برنسنه کورمز اولسه کرکدر که
ایکی کرپکدن قان النه تاکه کوزدن حرارت زایل اولد بعده
شول ذکر اولنه جق سورمه دن کوزینه چکیله که صفتی بودر
یومرده یاغی دکل یاغنی واریه بولنجی هر بندن برر جزو ایدوب

وکوزه چکوب حرارتن دفع ایدر وکوزه جلا ویرر بر درمان
دخی بودر که قورق صوینی کوزه چکه اکر بولنمزسه صوطلمد ورایله
بر درمان دخی بودر که کافور ویومرده یاغی زعفران وترنکبین
که قدرت حلواسیله معروف حلب دیارنده شبنم کبی اینجار
اوزرینه نازل اولور هر بندن برر جزو الوب قره شدروب
برتل ایله چکیله اللی برنجی باب حرارتدن کوزه عارض
اولان سلاق درمانده در سلاق دیدکلری بومرضدر که
کوزک قبا قلرینی قرارتوب کوزه الم ویرنجی سبدر انک
درمانی بودر که حرارت سوندریجی مبرد اشیالردن قان المدقدن
صکره کوزه چکه وبوذکر اولنان سلاق اکا شبیهدر که
انسانکه اغزنده چکر حرارتدن حاصل اولان الم که اغزاتی
صویلوب ودری کیکر کبی دوکیلور بس اکا برسورمه بیان
ایدلم عنصروت وکحلک اودی ونبات شکر وکافوری

برابرجه الوب دوکوب الیوب کوزه صاچه نافدران شاءالله تعالی الیمنی
باب بورندن قان اقدوغ انکدرمانی بلدرر مرهوم آتام دیمش ایدی
که براتکر بورندن قان اقسه راس الیه معروف سوجی بورنده
طلمه ورور فی الحال قانی کسر وبزم تجربه امدکمز بودرکه سرو اغاجنک
قوزی ومازی وشاب وجلنار هربرندن بردرجه والوب دوکوب
الیوب اندن برقاشق الیه اچ بورنده اوغورلر وبرساعت انکر باشنی
یوقاریه طوتدرلر باذن الله قان کسیلور مجربدر بر درمان دخی
بودرکه قان زیاده اقوب دیکسه برکاغدی یاقوب کل ایدوب
اندن قاقیا وراکمر وشاب وافیون وکافور وزاج وجلنار
ومازی والکی قدراشی قانی قاقمق برابرجه الوب دوکوب الیوب
اندن برقاشق الیه اچ بورنده اوغورلر قان دریاکبی اقرسه
باذن الله دیکر کسیلور تعالی الیمنی باب امه عارض اولان عنکبوت
مرضنک درمانی بلدرر بویله مرضدرکه اتکر بورنی ایچنه حدوث

ایدر واتکر نفسی طوتدرر حبس ایدر بورندن رطوبت وقوقوش
مادّه اقدررر عارضی بودرکه اکثر ظاهرایسه انی برکسکوت
دمورایله کسوب اندن قلمقطار وسرکه ایله سوره بر درمان دخی
بودرکه زراوند الوب زیت بولاقی ایله بشوروب واوزرینه
طوز صاچوب عنکبوته اوره باذن الله زایل اولور درمان دخی
بودرکه ثرنجکار وقلمقطار ومازی برابرجه الوب دوکوب
وسرکه ایله یوغروب اکا اوره نافدران شاءالله تعالی ورمجی باب
قیاشه دیدکلری مرضنک درمانی بلدرر امدی برون طشره منده
قیاشه ظهور ایدرسه اکا درمان بودرکه منشادری دوکوب
زیتله قهوه روب برقج کره اوره زایل اولور مجربدر بر درمان دخی
قلمقطاری الوب سرکه ایله دوکوب اوزرینه اوره نافدرر
ان شاءالله تعالی یشمجی باب القطاص درمانی بلدرر بومرض
برودنه زکام کبی حدوث ایدر پس اتکر بورندن اقسه اتکر

بورنه کندس عراقی اوزوب ات دهنی اولدکلو اقصص که جمله بورنده
اولان مادّه ورطوبات طشم چیقه بعده نشادر وعروق زعفران
برابرجه الوب دوکوب الیوب کل یاغیله کوندز اوج درهمی
اتکر بورنه طملدوریله بر درمان دهنی بازریکنی طمزدن حاجت
دکلو قان الوب اندن زیت بولانتی وشراب وکندس بونلری
بورنه اقدروب نافعدر ان شاء الله اللی التنجی باب بورونده
سلوک یاپشه اکا درمان بودرکه اتکر بورنه زیت طملدروب
باذن الله سلوک ثابت اولیوب بوغازکر ایچنده ایسه ده دوشر
کیدر بر درمان دهنی سماق وزیتی طملدوروه لرنافعدر ان شاء الله
اللی بنجی باب اتکر اغزنده حرارت وسایق واقع اولسه سنکر
درمانی بلدر مرهوم اتام الادرعین طمرلزدن قان الوب اندن
ذکر اولنه هواجز ایله اتکر اغزینی سوکلندررردی بغایت نافع
بر درمان دهنی زیتون یاپراغنی الوب دوکوب اندن اتکر

دیلنی

دیلنی طشم چیقروب قیلدن برچول پارچه سیله بر خوش
سیلوب اندن اول دوکلش زیتون یاپراغیله اتکر لسانی
اوغرادی بغایت نافع ویسه کمش اوستاذکر برعلاجادی
دهنی بودرکه صرمسق الوب دوکوب زیتون یاپراغیله اتکر
لسانی اوغه وغی کبی ایلیه بر درمان دهنی بودرکه قلقطار
دوکوب واکا بال قوشدروبه اتکر اغزنه سوره نافعدر اللی
سکزنجی باب طماقه درمانی بیانندهدرکه طماقه مادّه اینوب
انه غایت الم ویروب یمدن مانع اولور امدی قان مادّه سی
طماقه اینوب ششه کنه کرکدرکه برایری بیخ ایله ویا اوجی
سیوری یهوب ایله طماقدن قان الوب وطماقی برمقله اوکه
تاکه جمله قان اقوب چیقه اندن طوز وسماق ایله طماقی
برخوش اوغوب اکر یاره بول اولوب قان دیکزمه
انه علف اون ویاکیکه دیریله اللی التنجی باب دیلنکه

انی بینلوب دیش اندن عاری قالورسه الادرعین طمرلرندن
قان الوب اندن عقرب النوب کوز اوزرینه پشروب بعده
انکله دیشلری والتی اوغه لرنافعدر بر درمان دخی بودرکه
کبره اوتنکر یپراغنی سرکه ایله یحق ایدوب وانکله دیشلری
اوغه لربر درمان دخی بودرکه چورک اوتی زیت ایله پشروب
اندن بیان کوکی ایله یحق ایدوب دوکوب وسرکه ایله یوغروب
دیش آتی اوزرینه اورمله نافعدر التنجی باب انکر لسانی
التنده ضفدع ایله معروف قبارجق ظاهر اولدقده اکا درمان
بودرکه الادرعین طمرلرندن حاجت دکلوقان النوب
اندن قلقطار ومازوی برابرجه الوب دوکوب سرکه
قرشدروب اتکا اغزینی انکله سوکلدورمله بر درمان دخی
بورچاق اوتی ومازوی وطراشیث وقرض بونلری دوکوب
سرکه قرشدروب اتکا اغزینی سوکلدورمله نافعدر بر
درمان

درمان صوقورباغه سن الوب صوایله پشروب واکلکی انکر
صویله اصلدروب برز زیت ایله اتله اطعام اولنه
بوعلاج کچش اوستاذلردندر واللہ اعلم التمش بر نجی باب
انکر طوقلری قبارروب ششمه سنکر درمان بلدرر اکر
دیشلرآتی ویاطوقدقده شش ظاهر اولورسه لسانکر
ایکی اوجندہ اولان الادرعین ایله معروف ایکی طمردن
حاجت مقدارنجه قان الوب اندن آیوه صوینی وبالچی
برابرجه الوب قرشدروب طوداقه اورمله نافعدر بر درمان
دخی پشمک خام اناری دوکوب صوینی چیقروب قورق
صویله قرشدروب اورمله نافعدر بر درمان دخی چام
تخته سنکر دوکوی وبطباط تخمی کرچه اکابزرینج دنلور
وجلدم پچکی کرچه اکا جعده دنلور وچنار یپراغنی
برابرجه الوب پشروب اتی سوکلدورمله ویاخود زیتون

بیراغی صویله اتکه اغزینی اوغدنا فدر التمش ایکنجی باب
اتکه اغزدن زواید آزوچقه که اکا بچه ضرس العقول
دیرلر پس شول زواید آزولری سبیله حیوان یم یه ملتذ
قالور وغایت الم ویرر پس لازم اولان بودر که شول غونه سی
وضع اولنان کلستین الیه انلری چقروب اخراج ایده لر
که اول کلستین که صفتی بودر [redacted] قلم شکلی اوله
الا که قلمدن اوزون قدر وناپی یارتدر واکر انی چکه کن
اووانوب کوکی قالورسه اندن الم یوق یره دیلدوکار وقت
انکه چیقرمه سی ممکندر اول کوکه قاله ده انکه زحمت ویرمز
التمش اوچنجی باب ات دیشلری کوشکلنوب دیرمه سنک
درمانی بیاننده در امدی اکر براتک دیشلری کوشکلنوب
دیرسه شول ذکر اولنه جق درمان ایله یکشدرملکر کرک
که اول درمان بودر ملتیت قاضیی وشاب دوکوب

یکه

سرکه الیه اتی ایکی دیشلرکه دیلرینه طمامدوریله بودرماندن
دیشلر قویجه ویرک اولور بر درمان دخی چورک اولی
وملتیت قاضیی وشاب دوکوب سرکه الیه ارتدروب
دیشلرکه دیلرینه طمامدوریله التمش دردنجی باب طماقلر
اچ اوجدن بوغازه واریجه بتشک اولان الکی وصله
ات که اللوزتین الیه معروفدر اکر بونلر ششوب قبارسه
کرکدرکه لسانکه الکی طرفدن الادرعین نام طمر لردن قان
الوب تاکه اول شش اکسیله اندن قورو کل غنجه سن
الوب دوکوب قورق صویله ویا آیوه صوینه قرشدروب
انکله حیوان لسانکه التی اوغدن بر درمان دخی
بورجاق بیراغی و دوکلمش مرسین الوب شراب بالجفنه
وقنجق اشکسودنه قرشدروب انکله حیوانکه اغزی اوغیله
نافدر التمش یدنجی باب اتکه اغزی قوقه سنک

درمانی بلدرر کیکدرکه شول ذکر اولنه حق درمانی بورنده
اقمه دوره لر اول درمان اسکی نسخه ده سهواً یازلمیوب بیان
اولنامشدر التمش التنجی باب دل کسلمه سنی ودیکر یارامنی
بلدرر امدی اگر انه جنون عارضه سی ایروب وعلقه زیاده
اشتهای اولوب کذی دیشلری ایله دلنی کسوسه وباخود
تکرلنوب باشی اوزره یقیلوب اغزندن اولان کم زورندن
دلی کسیلورسه اصلا اکا برعلاج یعلشدرلیوب انکه درمانی
یمدات اغزنکه صویدر واکر دیکه برمقداری کسیلوب اغزده
معلق قالوب لونی قرارسه برقچ انه ایدیکر کبی اوده قوردلمش
کسکون دمورایله انی کیوب بومعنا اوصطلایله کسملدن
اولی وهم انه زیاده الم ویرمز واتکر کشنه سی کفر
التمش بدنجی باب کم دمورندن اتکر طماقی یازلیوب
قانی اقمه اول قان کسلمه سنه درمان بودرکه برمقدار

اوزن

اوزن الوب چابوت اوزره قویوب ویاره نکر اوستنه
اوروب اوست اکلدن بغلو قویوب وبوصاچوبی
ویاخود صاچولر یابنده ذکر اولنه حق قان کسیجی صاچولرکه
برایله درمان اولنه که اول صاچونکه صفتی بودر زاج
ویازی وسوخته بونوزدوکوب چابوت اوزره قویوب
بغلیه اویتیه دکه طوزه اندن چوروب کیدره مدت مذکوره
دفی انه اریه اونی علف ویره زیرا اریه ویرسه انی چنلمک
سبیله جراحت آچیلوب بزم ایروب تجربه قلدوغمزبودر والله اعلم
التمش سکزنجی باب سلوکه اتکر اغزنده ایلشمه سنکه درمانی
بیانده در اکر سلوکه اغزده یاپشوب ات اغزی قاتمسه
نرد بان دمورآلتله اتکر اغزن اچوب اغزنی وبوغازکه
ایچنی کوروب اکر سلوکه ظاهر اولوب چیقرمه سی
ممکن ایسه بونرد بانکه ایچندن الکی صوقوب قویوه سن

واگر سلوک کوزکن ایسه اتر بر مقدار زیت ایچوره سن زیتی
انی اولدروب اغزاج ایدر ویاخود سماق صوین ایچوره سن
التمش طقوزنجی باب انکر درمانده درکه ات علفی
بیدکن انی یومشاتوب کیروانغزندن طشره یه آتمقدر
بونکر سببی بودرکه اتکر اغزنده یاره اولدوغندن ویاخود
طماقنکر ایچروسنده جراحتی وار در ایسه تحلیل کردن
انی یومشه مجال بولیوب کیروانغزندن طشره یه اتر
بونکر درمانی اول علاج ایله اولورکه اغزنی یومشتدروب
جراحت اوکدوریجی اشیا ایله درکه یاغی ایله شکر
کبی ویاخنوب رنجی وبادم یاغی کبی بونلر قتی نافع
ومجربدر وکچمش اوستاذلر دیمشلردرکه پنجر صویی
ونطرونی اتکز بورزنه اقدوریله تمشنجی باب براتک
کلوایکن صوارلدقده اول صو بوغازندن کچوب

بدنیدن

بورنندن کیروجقدوغی درمانیدر اکا سبب بودرکه عرب
اتلری کبی کم ایله صوایچمکه معتاد اولمدوغندندر پس
کرکدرکه صوارلق وقتنده انکر کمنی چکروب صوارلیه
ویاخود طماقنده وبوغازنده جراحتلری اولوب صو
اولجراحته ایردکچه انی یوده یوب کیروطشه اتدوغی
اول جراحتدندر انکر درمانی دخی اغزندن یمنی طشره
آتدوغی کبی ایله اولور بومعالجه کیتمش بر بابدر اوش
تمام اولوب بوندن صکره دخی جزو ثانیدنکر معالجه سنه
شروع ایدیلم کامل الصناعتین اولوکتابکر اصلندن
نقل اولنمشدر ایکنجی مقالدنکر باب اولی باشده اولان
سراجه نکر درمانی بیانندهدرکه اکلر السنده بوغازده
مجاور اولور پس کرکدرکه اکلی اوصطه ایله ویاقزمش
دمور ایله اوزرون اوزادوبه یاروب شول شرطله

سراجه اولدوغي يردن غيري كسمه اندن ايچ دري سراجيه
ايريجه دكر طرنقله ياروب وقوپروب ازرازرچقروب
واندن صاقلنه كه شاه طرم برمق طوقندرمه زيرا شاه
طرم لرايكي طرفدن اكار كموكنكر المندة در اكر بوطرم كسيلورسه
بي شكر حيوان هلاك اولور انى كسمكدن حذر ايله اما طرم
ياريه نسنه لازم كلمز قانكر كسلمسي قابلدر طرم دخي اوكيلور
وات اندن زحمت چكز اندن سراجه يرينى برخوش قازوب
پاك ايدوب سراجه دن اصلا برشي قومه زيرا اندن شي
قالورسه كيرو بتوب حالت اولسنه دوز اندن ياره نكر
ايچني آتشله داغلوب وطشره دن انكر اغزنه دخي
اود ايله داغ چكه واتكر اكلارنه هرطرفدن اكيشر
مطرق داغليه اتكر كرداني دخي داغلوب تاكه هر
طرفدن سراجه نكر سرايتي كسيله واكر سراجه اتك

كوزنيه

كوزنيه اريشايسه وياخود برآخر يرسرايت اتمش ايسه
اول مكان طرنكر اوستنى ذكر اولنه حق كبي اوزرن
اوزاده ويه نردبان داغليه سن كه اول نردبانكر صفتي بودر

واكر سراجه دن كوزششوب
قبانق ايسه ودخي اتكر يكانى ششكر ايسه چوبه لرينى
اود ايله داغليه واكر سراجه برادر بجي طرم اوستنده دكل
ايسه اول يري اتش ايله دورتيه وسراجه كسيلوب اوچنجي
كوزنه اندة مادة ايشلديسه قيل چكدن برپارچه ايله سيلوب
پاك ايدوب اندن اكار وقطران ايله ياصيله وصاغلجه دكر
هركون انى پاك ايدوب سيلنه وايچنده سراجه اولان كوزي
ساده ياغ واشق قاصيله سورمه ليه بودرمان
كوزي سراجه دن پاك اندرر وياخود ذكر اولنق سورمه كر
يابلنه برحالده سورمه كوزنه چكيله بزم كندي اندكز

مجرب شي بود والله اعلم الكتبي باب سقاوي درماني بيانداً
اكار السنه ويكا قارده شش ظاهر اولدقده مبرد باصغو اركر
برليه وياخود شول ذكر اولنه بق باصغو ايله عالاج اولنه
كه صفتي بودر ازوي وقر برابره الوب سدر وسركه ايله
يوغروب وياخود كشنج صويي ودلكوا وزومنكر صويي
وازوي وخطميه ايله يوغروب كونده ايكتوكره شش
اوزرينه اوروب اوج كونده كه اول شش زايل اولورسه
خوش والا اني يوشتدر شي ايله عالاج اولنه تاكه ايچنده
اولان ماده حل اولنوب پشه پس ايچنده ماده ايشليوب
وحل اولوب يوشاندقده نشتر ايله اچوب اول ماده
اخراج اولنه اني تيمين ايدجي اجزابودر اسكي سماده
روغن الوب دانه چاغر ايله ارتدروب اورليه وياخود
كوكرجن زيتي دوكوب تاوق ياغنه قدر روب اتي لكن

اول

اول شيشه سوروب پس يوشانوب ايچنده كي ماده حل
اولنده قدرش دمور اوجيله اچوب وصيقوب تاجمله
ايچنده اولان ماده طشره چيقه اندن ايچنه قطران
اقدوريله تاكه قالان ماده پشوب چيقه اندن بوغاجي
ايدوب اوره كه ثرنكار وبال موي زيت ياغيله
ارتدروب پشروب برقيل اوزره قويوب يارايرصوقه
ملهم ياره ناكر ايچنده وطشنده اولجق جمله ماده چيقوب
ياره اوكليوب خوش اولور شول ذكر اندكي استي
سقاوينكر درمانلدير اما بارد سقاويه لازم اولان
بودركه اشبو ذكر اندكي ملهمي ياره ناكر طشره سنه
اوروب واتكر بورنده كل وياسمن ياغلرين اقدوريله
وياي فصلنده بنفشه وكل ياغي كونده يارم نوكي مقدار ايله
استعمال اولنه تاكه سقاوي ايجرودن كسيله زيرا باره

ستاوی سرد اولدوغی سببدن ایچرودن اچیلور حرارتی
اولماسنله مادّه پشوب جمعنه قوّت بولمزات دفعی
اغزندن کوپکرتر پس لازمدرکه تازه رند وخرنوب ربّی
وشکر ورند ایله اتکاغزی یعنی اوفه اوچنجی باب خنازیر
دیدکاری یومری درمانی بلدرر بومرض اکثر طایفه اولور
اتکری یوشق وکوده لری ایچه اولدوغندن پس لازم
اولان بودرکه یومرینک اوستنده کی دریّ یاروب اندن
اوصلح اوجیله انی کوب وجملدن چیقروب اثرین
قویوب متعنجه قان آلمه اکاقان کیچی صاچوا ورلیه
که صفتی بودر انار قبوغی وزاج ومازی جملتاً دوکوب
یاره یه اورلیه ویاخود محلنده ذکر اولنان صاچولر باندره مطلق
اولان صاچولرکه برلیه اوله پس قان دیکوب کسلدکده بولمامی
استعمال ایده لرکه صفتی بودر چام صاقزی دبالعوی وزفت

وژنکار برابرجه الوب زیت بولانغیله بشروب یاره اوکونجیه دکر
اورلیه دردنجی باب خناق درمانی بلدرر خناق برحارم ضده
که اتکر بوغازین ششدرر وقوقه درر برقتال مرضدر امدی
انکر درمانی بودرکه اکا مبتلا اشیا ویرمکدر ولاطفله طشره دن
تلیین اتمکدر بنفشه یاغی وصوفرقن اغاجی یاغی که براسمی
دخی بیان فستقیدر عربجه اکا دهن البان دیرلر وحتا
بچکنک یاغی اتکر بورنده طمزدروب واغزی ایچه توت
ربّی وبادم یاغی وتازه کره یاغی وشکر ایله بادم یاغی
اقدروب وبوغازکر طشنی ساده یاغ وشیر خانله ویا اجی
بادم یاغیله سوروب مرهم اتام ذکر اولنان خناق درمانینه
اتکر بوینده خناق اپلکن کچروب طوقدی بوردره درمان
اولغه اول اپلکی ایله الدن بوغمشدی برخوبجه علاج واتمه
صاغلیجه دکر ارپه ویرمیوب انجق یونجه وتمش پیراغنک
تازه سی وهندبا وتفصیل ویرلکدر بشنجی باب ات وکسرکه

مرضی درمانکه بیانند در بواوکسرکه اوچ نوع اوزره در
بری صوقدن وبری اسیلکدن وبری ریده حادث اولان
المدندر ریده دیدکاری قوه جکره بتشکه اولان قزل جکزدر
بونلرکه هربرینک درمانی ایرواوب کمکدرکه بربربرذکر وبیان
قیلهم تاکه هربرینه کرکه اولان علاجه استعمال اولنه پس صوقدن
اولان اوکسورکه درمانی بودرکه شول مرتبه قیناری ویرمکدر
صفتی بوی وراریانه وانسون هربرندن بربرجزو بیان کوکی
ویاربوزکوکی هربرندن یارمشرجزو قیندوب وسوزوب
اندن اکاشکر وترنجبین حاجت مقدارنجه اول صویه قاتوب
اوچ بطمان دکلواته ایچورمکه وعلتی هرکون بر مقدار قورو
بورچاق وقوبوی اربیه قاتوب اطعام اولنه وهرکون بورنده
زیتی کل یاغی ویاسمن یاغی یارمشرنوکی اقدرمکه وینه کاه
اولورده کیکی شاه طمرکه اوزرلرنده بر رنقطه داغلمدق

وینه

وینه صوقدن عارض اولان اوکسورکه بر درمان دخی بودرکه صرمسن
دزیت وارد وج اغاجی کعربجه اکا ابهل دنلور وکنون وناسخوه
برابرجه الوب بش بطمان شرابله قیندوب بودرمان ایله انه
علاج اتمکه دیلرسه کلکه کیجه یاروسندن صباحه دکین ویرمیوب
اندن صباح وقتنده اشبو قیناردن یارم بطمان اوچ بطمان
صوقاتمش شراب ایله ایچورمکه تاقدرودخی صوقدن حادث
اولان اوکسوکه بر درمان دخی بودرکه مازی وحلیت قاشنی
دزیت وراریانه برابرجه الوب دوکوب وبال ایله یغوب
یوالتوجه ایروب واول دمورمدن دوزیلدن نرد بانی اتکه
لزنده قویوب والکه صوقوب شول یوالق صیلدن یارم بطمان
یودورمکه اما اوکسورکه اسیلکدن ایسه نشادیرن لبدکه
یومرده تاوقدن چقدوغی وقت الوب قبوغی یومشایجه
اوچ کون سرکه ره قویوب اندن صکره اول دمورنرد بانی ایله

انار اغزن ایچوب هرکون درت یومرده یوندریله تا قدر وینه بر درمان
دخی بودرکه قورو انجیر و مشمشی صوده ایصلاروب واول صویک
اوزرینه برمقدار بادم یاغیله درت یومرده نکر بیاض وصمغ سنی
قاتوب اندایچورله وبو مرهمدن انکر بورننه بتقه یاغی وحنا
پچکنکر یاغی اقدورله تاحرارت سوینوب زایل اولنجه واکراوکسورک
جکرسوخی کریده برچاقدن ایسه اکا نشان اودرکه اغزندن
کیکرکبی بر بیاض ماده ویاکوپاکر چیقر پس درمانی بودرکه بوغازک
ایری کوکی اوزره اوستدن برنقطه وآلت طرفندن دخی بر
نقطه داغلیوب اندن بیان کوکی ربی بادم یاغیله ایچورله
ودخی شول آتی البیان تجربه اندیکمز درمانی ایدوب ایچورله
صفتی بودر بربطمان قورو انجیری صوده ایصلاروب ایزیدوکر
قویوب اندن اول انجیرکر خاصیتی صویه چقنجیه دکر قوشدروب
سوزوب بعده اکا اریه صویی قاتوب اندن طلح غباری ایله

بیان کوکی ربی قاتوب کهربزدن یارمشر نوکی اولر بعده هر
درت یومرده نکر صرو وبیاضی قاتوب اوچ کون اته ایچورله
اکر اوچ کوندن صاغلمزسه یدی کونه دکر ایچورله غایت مجرب
وبفضله در وینه بو مرهم ایچون بر درمان دخی بودرکه جام فستقی
وکثیره وصمغ عربی وبیان کوکی وبوی وینه جکرده کی وقبوغندن
صویلش بادم وبنات شکر برابرجه الوب دوکوب بر نوکی
مقداری اکی بطمان سود ایله اته ایچورله تا قدر وینه بو مرهم
ایچون بر درمان دخی بودرکه سمز اونی صویی ودلوجه بقله
صویی که عربجه اکا رمس دنلور اوزرینه برمقدار بورچاق
اونی وکل یاغی قوشلوب استی صو ایله ایچورله واول
اوکسرکه اکا عاوج فایده ایتمیه درمانی بودرکه اکی نوکی
دبق الوب استی صو ایله حل ایدوب اکا برمقدار زیتاقوب

اتمکی اول صوایجنه ایصلاتروب انزیدوریله نافعدر
تکرنجبی باب یلدرن حاصل اولان موقه مرضی درماندر اولا کرکدر که
اکا هار علفله ویریلوب بوی وبورچاق کبی واتکر اوست
طوه دانی اوزره دوت مطرق داغلیه که اوزرون اوزادوبه
اولیوب عرضاً اوله واتکر بورنه شراب وصغله یاغی کبی بجه
اکا سیعة السائله دلور طهارتروب ویاخود کل یاغی وزنجفرانی
اقدوره بزم تجربه اتدیکمز بودر وبنه لازم اولان اکی شاه طوزون
قان النه طعورنجا باب صوق منعندن طهاره حادث اولان
قصر دیدکلری مرض که اتکریلی وال وایاقلری قوریوب
طوتمز اولور کرکدرکه فی الحال اتی براقوب پرده قویوب چوره
یاوشاه که قریجه اکاشیخ دلور یاقوب قوتزوروب وبنه
چالی یاندروب کچه لروبالر اتکر صرنه وبوینه اوروب
وهار علفله ویروب بوی وبورچاق اوچ کونده کیدروب

اتدکده ایجوریله نافعدر ان شاء الله التجنی باب ات قوصه سنکر درمانی
بلدرر کرکدرکه کوبکی اوزره اتش ایله اکی مطرق داغلیوب اندن
قولان الشدکی ایکی طرف طمرلرندن که عربجه انلره المحازم دلور
حاجت دکلو انلرون قان الوب اندن اوزم اصمه سنکر تازه والله
بیدروب اکر انکر زمانی دکل ایسه شول نافع درماندن ایجوریله
که صفتی بودر قرمز دانه لری که عربجه انبه باریس دلور ودفی
انار دانه لری وقورت دانه لری وفستقکر طیش قبوغی ویارپوز
که عربجه نفع دلور بونلرکه هربرندن بر جزو الوب قیندروب
شکر ایله ایجوریله ویره برمجرب درمان بودرکه کمون وفستقکر
طیش قبوغی ویارپوزی صوایله قیندروب خرنوب رنجبیله سوزوب
ایجوره لر نافعدر بنجی باب ات صوایچرکن قوریغه یوسه
وعلامات اندن بلنه کمش اوستاذلر انکر علاجی خصوصنه شوایله
دیمشلردرکه صوقوریغه لرین الوب بنه صوایله یشروب اندن

زنکی

اوچ کوندن صکن اولی بوست زالی اولوب وبوینی اشاغه
طوتوب صاغه صوله دیردرسه انی برشی الیله بغلیوب انجق
چوق ینی یاوشاه الیله توتوزدوب وبوینه کچه وعبا رصاروب
خوش اولنجیه دک واکر بوست قتی اولوب بوینی اشاغه طوتیوب
دیمکزسه وکوزنک نظری ترسنه دولوب بورنلرینک دلوکلری
اچلسه اولوقت بوینی وقولقلری ارامی وصرتی زیت
وصرسق وطوزالیله یاغلدوب ویاخود اسکی ساده یاغ وکمون
وسداب وطوزالیله سورمه وبوینه قیون پوستی صاروب
بورنه کل یاغی ویاسمن یاغنی اقدوروه ویاشراب ونطرون
وزیت طملدروب اندن صغر یاغی وارمچ یاغی چتلمک صمغی که
عربجه اکابطم دیرلر بونلری قینه روب سایر کوده سنه
سورمه لرنا قدر ودلمدرکه ساده یاغنی جزویجه ایصدروب

صحیح ایکر

حیوانکر قولغنه اقسه غایت نافع واکر ایکی هفته مداومت اندن
صکره ذکر اندیکی یاغلر وتدبیرلر واسنی علفلر کار ایتیوب
صاغلمزسه کرکدرکه قویروغنکر دیبی یاندن ایکی مطرف
وکره اتنکر اورته سندن ایکی مطرق واوزینه قریب کرد ان
دیبندن ایکی مطرق داغلیه بعده یاغلره وتوتسولر الیله
وحار علفلره صاغلمجیه دک مداومت اولنه بکمش اوستاذلر
بحیوانده بومرض عارض اولدقده حیوانی فشقیره کوروب
انجق نفس المغه بورننه شی دکورمیوب بومثوال اوزره یاری
کون کوملو تورلردی اندن چیقروب مثوال ذکر اولنان جن
یاغ الیله یاغلدررلردی که اول یاغکر صفتی بوده طکوز یاغی
وچام صاقزی وچتلمک صاقزی وطوز برابرجه الوب دوکوب
اوراوزرینه ارتدروب وجمله اتکر کوده سنی قیلاویزدن غربال
سوروب وبورننه مثوال ذکر اولنان جن درمانی اقدررلردی که

انکر صفتی بودر بیر و نطرون و بوی برابر جه الوب یعنی ایدرب
استعمال ایدرلردی اونبخی باب هوا و صوقدن حیوانکر طرلری
بوریلوب تشنج اولدقده انکر درمانی اینی مکان وقوتسی
و یاغلی و ذکر اندیکمز حار علفلر در نته کم مقدما ذکر اولندی
و بو مرضه داغ اورمکه حاجت یوق اون برنجی باب دایالخراوفا
مرضنکر درمانی بلدرر بونکر دخی علاجی او صورته الیه یارمق
و یا قرمش دمورا وجیله و اکا قریب اولان طرلی آتشله دلغله
اون ایکنجی باب ثعلب دردنکر علاجندهدر که بو مرضدن
حیوانکر تویی دوکیلور اکا درمان بودرکه دلکو یاغی ایله
و یا طکوز وارسلان یاغیله سوریله بر درمان دخی ایت
یاغی و چتلمکر دانه لرینکر یاغی ایله سوره لر بر درمان دخی
بوی تخمی و کتان تخمی ایت و آیو یاغلری و دفنه یاغی و شیرلغاه
و زعفرانله سوره لر انا قدر اون اوچنجی باب یله قیلاری

دوکلمه سنکر درمانی بلدرر امدی باش ویله نکر قیلاری دوکلدکده
کرکدرکه باشی ویله یی طتاو صوایله وخطمیه ایله یویوب
ایه کوچی صویله کتوروب اکا ملوخیه دنلوب و یاخود اوغلان
سدوکی اشکر سدوکی ایله و یا پنجر صویله یویوب یونیلوب
پاکر اولدقدن صکره ات یاغی و یا دفنه یوه سنکر یاغی سوروب
و یاخود چورکر اوتی ایله و شیرلغان ایله سوره و یا بوزکر اولندقن
درمانی ایله سوره کی صفتی شیرلغان بربطمان و شیرلغان تغلی
کی اکا کبه دنلوب یارم بطمان ایچی شیرلغان ایله ارتدروب
اوزرینه بر درهم زعفران و برچقدر کافور قاتوب قویرق
یوله قدن صکره یاغلنه دوره انکر قیلی بتوب اوزانه بر درمان
دخی دفنه یاغی وات و دوه قوشنکر یاغلرین الوب انسان
سدوکی و پنجر صویله یوله قدن صکره سوریله نا قدر اون
درنجی باب کدوان المنکر درمانلرنده در بن حقیر چند دن

طوار ركوردم كه تكرلنمكدن ويا اياغي صيريلوب يره دوشمكدن
ويا يلدن بويونلري اكيلوب چوغي ياشيوب هلاك اولدي
يكمش اوستاذلر انكر علاجي خصوصنده دييشلر كه اني بوني
اكري اولدوغي يانده ياتوردوب وكردان اوستني برخوش
باصوب تاكه سكوكلرينه يرينه كله اندن بويون اوزنلغنجه تخته لر
دوزوب واول تختهلري كچه ايله قبلهروب بوينك ايكي
طرفندن محكم باغليوب قويوب وملين ياغلرله اني ياغليوب
اندن زيت وبلجم وساده ياغ الوب واندن صاطر ومتلي بويا غله
ايچنه ارتدروب سوره وبن بلدوكم بودركه بو بوخطر لوشيدر
دكي حيوان اندن نجات وشفا بولر اوزنجي باب شانكاه
قبارغي درماندن در انكر صرتنده ظاهر اولمق انكر دار يجه
تكلتي كسوب وبويا صقوي ايدوب اوزرينه اوره كه ازوي
وتمر وشراب ايله اصلتمش انجير دوكوب ملهم شكلي ايدوب

برچابوت اوزره قويوب اوره نافعه اون التنجي باب الكتان
درمانكر علاجي بيانده در ذكر اولنان درد ايكي اموز باشلرينكه
سكوكي اووانمقدر پس انكا درمان بودركه سكوك اووانوب
دريدن طشره چيقديسه انلري قويوب چيقرمق برصنق
سكوك قوميه اندن ملهم باغلمق ذكر اولنجق ملهم كه برني اوره
واكر سكوك اووانوب ايچرده قالمش ايسه لحم ايدوب پكشدرمك
ياقوايله باصه اون بدنجي باب ايكي اموزده شظانكر درمانن
ملهم راهي كوردركه اوزرينه لحم ايدوب پكشدرمكي يا قوريله
كه صفتي بودر قره كونكر وچام صاقزي وايكي قرداش قاني
هربرندن برر جزو اتش ايله ارتدروب وبر مقدار جريش قاتوب
برچابوت اوزره قويوب ياشدوريله انى چيقروب دكدرمك
لازم اولدقده اتي صوايله يوميوب يوماندقه قويوب غيريسن
اوره خوش اولوب صاغلنجيه دك ذكر اولنان ياقوي اوره سن

اون سکزنجی باب قول کوکی درمانده درامدی برحیوانکه
الی ویا ایاغی طوتیلدن ویا اوزدن اوزیلوب چیقه
اکادرمان سلجم یاغی وکتان یاغی وساده یاغ ایله یرخوش
اوغوب یاغلدوب املواولان اله ویا ایاقه یش کونه دکه
پیوند طقیوب بودرمان ایله سکوکه یرینه کلنجه اکا زفت
یاقوسی کرکه صفتی بودر قوع کونکه وزفت الوب حدنه
ایریجیه دکه قیندوب اندن چابوت اوزره قویوب اول
اوزیاندن یرم اوره سن واوزرینه قرقلمش یاپوق قویه سن
اوچ کونه دکه حیوانی یاتورتیوب ایاقلری اوزره طوردروب
اندن الم اولیان یکادن ایاغنه پیوند طاقوب یدی کونه دکه
کزدوریله اندن اشی زیت ایله اول یاقولری قوردوب اوت
درت کونه دکه دکیسن اکرفلاوح بولیوب صاغلنجه قوله
باشلنه مراد اندوکلکیی برشمسه ویاخود نخونه لرینی زیله حق

داغلمرکه انواعندن برینی ایله داغلنه اون طقوزنجی باب
الزق المنکه درمانده در انکرعلاجی ذکراولنه حق یاغله ایله
ویا ایکی ساده یاغ ایله دانه چاطرایله اولور زیرا بو یاغ غایت
یلیندر اکراوکیلوب صاغلنجه برحق کیوه جکدکلو حیوانکه
اوزرینی یاروب واکا برقاش صوقوب اغزکه نفیله چکه سن
تا اکادکه ایچرو باتوب انه یاشق ایلشمش اولان دری
یوقاریه یرینه کله اندن یاره اغزینه ازاجق زیت ویا نفت
یاغی اوره سن وقت حسبیله اکرقیش واکر یازی بو دردرت کونده
که حیوانکه درونده بنجم اولان یل طیش سمنه اوروب
حرکت اندکده حیوانکه الری وایقلری وبعض یرلرینی قپارور
اول قپمان یرلری تشتر له اچوب برینجی یندن قان النه
تا اول یل جیقه کیده حل اولنه اندن طوزایله اوغوب اوزینه دکه
قویوب اندن زفته بولاشق چابوتی صوقوب توله باشنده

ودوشیلان یرلرده یقین آتش طوتوب اوچ کونه دکر بوشکل ایدوب
اندن اکا کرشان وسیلتون وشیرلغان اورمیله ویاسرکه ملاهی
پس دری پاک اولنجیه دکر بوتدبیری اتمکله کرک بیکمجی باب
برات برائی اوزنده دیشلیوب اتن قویرسه ویاخود بر الم
سبیله اقتضا یه کوره درمان ایچون حیوانکه اتنی قوشش
دوه اوجیله کسله کرکدرکه قابض علاجلرله واتی لحم
ایدوب قاوشدریجی باصقولرایله درمان ایده باصقولرکه
بری بودر ازوی وقر واشق قاضیی برابرجه الوب
سرکه ایله ازوب وسهراییله یوغروب اوزرینه یاپشدورمیله
بر درمان دخی جام صاقزی وازوی وبالق توتعالی
برابرجه الوب صوایله آتش اوزره حل ایدوب واکاجوشش
قاتوب یاره اوستنه یاپشدوره قویوب صاغلنجه غیری
علاجه حاجت یوق ویاخود زفت یاقوش اوروب

اندن

اندن اوزرینه برشمسه داغلیه بیکرمی بیچی باب حیوانکه
برکوکی قویسه انکه درمانی ممکن اولورسه اول قویاتی
کوکی یرینه دوندروب اندن قوی وقابض یاقوایله
علاج اولنه که صفتی بودر چستلکه صاقزی وجام صاقزی
ودانه چاطر داشق قاضیی وقاقیا وسعناث واکی قوداش
قانی برابرجه الوب قیندوب اندن اکاجوشش قاتوب
اشی ایکن اوزرینه یاپشدورمیله واول کوکی قویمش یری
محکم قاپش وچاپوتله برخوش صاروب بوصول اوزره
اول اورمیلان یاقویی یری کون قویوب اما حیوانات
دیرنمکله کرک پس یری کوندن صکره اول یاقویی کیدروب
غیریسن اوروب اوچ کون طوتوب اندن هر اوچ کونده
بر رکره اوتوز کونه دکر یاقویی دکشدروب تاکه قویان
کلکه یرنده ثابت اوله فرق کونه دکر کیدروب کوکه یرنده بر

قرار اولدقدن شول نطول صويله اول يرى يويوب تاكه تازه
قالوب قورويه اولنطوكه صفتى بولسون اوزلكدن برنوكى بوى
ويرنوف وشراب وكيكدن برابر جه الوب صوالمه قيشلدوب اتى
ايكن انكله اول يرى يويه اندن اتى ازراز كزدوريله واكر
اوتوز كوندن صكره اوكيوب اقصمق والم زايل اولسه قويان
كوكه يقين اكا موافق داغ باصيله كه خوريا اغاجى شكلنده واشسه
پس داغلدقدن صكره يرى كون قويوب تاكه كامل قرق كون
اورينه كچمش اوله قويمه نكه مدتى بولدن بوندن صكره صاغلمسه
اول حيوانك خيرقالمز بوغزلمدن اوزكه چاره يوق كركخاص
ات اولسون وكركه باركير اولسون يكرمى اكمكى باب اتاركوكى
اووانمق درماننده در اكر ات كوكى وياطوپلكه كوكى
وياقصه قابورغه اووانسه اول حيوانه علاج دن فايده اولميوب
اندن خيرقالمز وسنه ال وياياغنكر اوزونرق كوكى بالكليه

تمديلمز.

قيريلوب اووانسه اندن دغى خيرقالمز اما اوانمق اوزون
اوزاديه اولوب وبالكليه اولميوب كوكه يارلسه بر
حسابه دكه در لكن قويمق درمانندن ذكر اتدكمز يا قولر
اورمضله ومحكم صرمضله امديرى واره دركه خوش اوله
پس كركدركه تخته دن ويا خورما جريدندن چبوقلر قيريلان
كوكه اوزنلغنجه دوزوب وهرطرفدن انكر اوزرينه محكم
باغليه قويوب قرق كوندركه خوش اولوب صاغلمسه شكسته
اولان عضوه يقين داغ اورتيله دباغلدقدن صكره اون
كون دغى قويوب تاكه اوزرينه التى كون كچمش اوله كوكه
اوانمسنكه مدتى بولدكلوده اكر اوكيوب قاوشمسه
اندن خيرقالمز بلش اولسن يكرمى اچمكى باب الكركه درمانى
بلدرر بوكركه ديدكلرى برالمدركه ديرسكه باشنه ماده قار
نزول ايدر اكثر بومضا ارپه وعلف كه شتندن عارض

اکاعلاج بودرکه انده یمی ازراز ویروب وشول کرکا المنه
باصقولر باصوب تاشش زایل اولمه وحیوانی صوق صویه
کیدروب اوچ کون کامل ایچه ایده سن اکرالم کتیوب
دره اکسلنرسه ملیتملردن ویاخود شول ذکر اولنه جق
ملینی استعمال اولنه که اسکی ساده یاغ ودانه چاطراوکوکرجن
زیلی استی ایکن یاغلدروب غایت ملیندر اکر فایده ویروب
انی یومشتدوررسه قوزمش دموراوجیله اچوب ایچنده
اولان ماده یی چیقروب اندن بال وعنده رونه بولاشق
فتیلی اکاصوقوب ویاات یاغی بعض ملهملر اورسیله
معالجه شروع اوزره ماده چقوب ولحم اولوب اوکولنجیه دک
بونکله مداومت اولنه وذکر اولنان کرکیومرسیی ظاهر
اولوب درمانده اهمال اولنه بعض اوستاذلر انی
کوردیلرکه اول یومرغی یاروب اخراج اولنه ویاقوپجه درمان

اوروب اول درمان انی بیوب ازاله ایدر وینه انی کورشم که
ذکر اولنان کرکیومرسیی آزوب بیوکله اکا فتیلدن بر بوغوم
کجروب طیقمشلر انکر طریقی بودرکه قوزمش دموراله انی دلوب
اوبرطرفنه واریجه فتیل کجروب اندن دلوکن بربوغوم بورلمش
فتیل تویوب صباح واخشام اول فتیلاری یاره اوزره دیردوب
طاغلدوررلیه بومعناجه مروکه ات کیدرمه یی ایچون کسوب
چیقرمه یی قابل اولمامغله بوفتیلی انکجون اندیلر تاکه اول فتیلر
دیرنوب طاغلدقجه چیقروکرات اکسیلوب اول ات تمام زایل
اولدقدن صکره یاره قاوشدریجی ملهم اورلمق کرکدر نکارملهمی
ویاد اخلیون ملهمی کبی ان شاء الله بوملهملری محلنده ذکر اولنور
یکرمی دردنجی باب کوکس سراجه یی درمانی بلدرر ذکر اولنات
سراجه نکه علاجی دفعی یاش سراجه منکه درمانی کیدرکه درتی
اوصطح ویاانتشله یاروب وطرق ایله دری التدن اولان
حاجزه سراجه اوزرندن کیدروب پس برش سراجه ایروکدن

آهسته آهسته طرنغله قوریلوب لکن صاقلوب کوکس طمری
که القناه ایله معروف قول کرکنه مجاورده اکا دکیله
زیرا اول طمر جکرکه متصلدر کسیلورسه حیوان هلاک اولور
تحقیقًا مشاهده اتمشزکه اول طمر کسلمکله ایله قان بوشانوب
عاقبت قان کسیلوب لکن طمرک کرقالمغله حیوان
یشایوب اولمشدر پس سراجه یی چقروب یری پاک اولدقدن
یاره نک ایچنی اود ایله داغلیوب وسنه طشره دن آتشله
اوزرینه داغ چکیله واکر دویشه برطمر اورسه ویاخود
طمر اموزه دک وغیری یرُ بوکلسه اول اوران طمر اوزرلفنجه
نردبان داغ اوریله تکم باش سراجه سندن ذکر ایتمشز
وسراجه نک سایر جیقان کوزلرینی اود ایله داغلیه پس سراجه یی
کسدکدن صکره اوچ کون قویوب تاکه مادهٔ ایچنده ایشلیه
مادهٔ ایشلیجک انی برخوش پاکلدوب قطران وکرع ایله
یاصیله

یاصیله اندن هرکون چوقدن چه اهمال ایتیوب دلنه تاکه
قوریوب زایل اولمیه یکری بشنجی باب کوکسدهٔ زیبه ایله
معروف یومری ظاهر اولدقده انکر درمانی بودرکه اوزرینه
بتر دامیلارا وروب کشنج صویی وخولان کبی ویاخود کوزنک
صویی وصعتله یاغی ویاصرو یاپچق وسرکه ویاخود اکابو
یاصقوی اورمکه صفتی ازوی وتمر وسکنجبین ومقل ینغاش
واوغلان اتی که اکاجاوشمر دنلور وصمغ عربی وخطمیه براربه
الوب سرکه ایله دوکوب اول یومرینک اوزرینه اوریله وکچمش اوستاد
لرانکر علاجلرنده دیمشلردرکه انی آتشله اورنامندن اچوب
چوره سنه دخی آتش ایله داغ چکوب اچیلان یرده یاکل
وطوز قویوب اما بو علاجلرده مخاطره وار فی الحال حیوانی
هلاک ایدر اولدرر زیرا شول کوکس زیبه یی حرارتدن
واسیلکدن حاصل اولور یورکه دخی یقین ومجاورده
اتشدن ویارلمقدن زخمی بالکلیه ازاله الی مزداد

اولوب صوانی اولدرر امّا تبرید وتلطیف ایله علاج اولنسه
ساکن وزایل اولور چرق اتکر کورردم که بو دردده مبتلا
اولوب ویاسوب هاکذا اولدیلر ذکری التبخی باب
حمّی مرضلرک علاجی بیاننده در بو مرض علت کثرتندن
وصودن حادث اولور برات بو دردده اوغراسه کرکدرکه
ایلک کونده اتکر بوینه ایپ کچروب بوزصقوب وبورنته
کلاب ایله کافور اقدروب ویاخود صغر اودی ایله صوغان
صوئی بورنته طملاتدروب اوچ کون اکا اریه ویرمیوب
انجق عدلی یشل اوتلق ویونجه وقتش اوجنکر یه یرانی اوله
بعضلرکسنه لردفی شاه طملرلندن قان الورلر زیرا بو مرضده
قان طملرده چوغلور اوچ کون کچوب مرض منحل اولنسه
ذکر اولنه جق اشیایی صوایله قیندروب واول صوایله اوزرلرین
یوئله اول اشیا بونلردر اوزرلرکه ویان یاربوزی کهربجه

اکا نفع المادتلور وسداب واسکی انجیر وکپکر وبرنوف
برابرجه الوب صوده قیندروب صوانتی ایکین اوزرینه اوروب
یوئله اندن هوادکمکله یکون عبا وکچه لرله برخوش اورتوب
صوقدن صاقلته زیرا هوا طوقنجی انکدیوست وسخنلکی
مزداد اولور بدی کونده کرپوصولی اصیدوب یوئله اکر
بدی کونده یوصانوب حل اولنسه ایکی اوزینی ملتین
یاغله یاغلروب که اوردکه یاغی واسکی ساده یاغ وبلجم
یاغی ایله اوغیله اندن الصفا قینی طملرلندن حاجتمدرکه
قان النه بعضلر دفعی الوحشیان طملرلندن قان الورلر
بعضلر دفعی طبانندن قان اقدررلر طبانندن قان
النتی دفعی اوچ نوعدر بری بودرکه طرنقلرین کسوب
وطرنقلرکه اوکه طرقندن قان الورلر وبعضلر طبان
اورتاسندن اکری بچاغله الورلر مرحوم تمام شد

طبانکر اورتاسندن الوردی انکر تمام طرنغن کسوب طبانی
باکلدکدن صکره طبانکر اورتاسنه دریسنی نشتر باشیله
صوبوب وحاجت دکلوقان الدقدن صکره نشتری رفع ایدر
واول دریی برینه قاوشدروب یاره یی پیاندروب صاچوز
ودرمانسز قان کسیلوردی یوسفنا قودن یکره وآساندر
بعضیلر دخی القناه طرمندن قان الورلر اول طرفدخی حیوان
دیزینکر یوقاروکلنده درت برمق دکلودر پس انی
اوصطرم ایله یاروب اول طرمظاهر اولدقده چوالدزله
دلوب وحیوان قیلی ایله بغلیوب حاجت مقدار بجه اندن
قان الورلر وقان الندقدن صکره اکاجابوت صروب
بغلارلر یکرمی بدنجی باب انکر دیزلرنده عارض اولان هطام
درمانده در هطام اوده رکه دیزکوزنده برسکوکر بتمکر
که اوزرون اوزاده ویه اولیوب عرضاً اولور انده علاجی آتش ایله

شول نمونه سی یازیلان داغ کبی عرضاً اغلمدر اول نمونه بودر

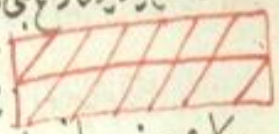

یکرمی سکزنجی باب الکون
دیدکلری مرض درمانی بیانندر بودخی بردکری کوکر
دیزکوزنده حادث اولور بنه انکر علاجی آتشله داغلمدر
انکر اوزرینه شول نمونه سی یازیلان داغی اورق کرکر وباغود
کشی مراد اندوکی داغی اوره

یکرمی طقوزنجی
باب انصبابه نکر درمانندر حیوانکر برعضوینه مادة المتعله
ششورانی بربارد باصقوایله باصوب کرشیم نامدر صفتی
بودر ازوی وتمر وسماق وسرکه کبی وصوق صویه کیردروب
علتی ازاز ویروب باشدره اولان انواظ طرمندن قان الوب
چوق کره دوره یوتوبیر ایله زایل اولور واکر زایل اولیوب
مادة جمع اولنسه انی یاغلایه یوشدروب نشتر له اچه
اوتوزنجی باب برات علندان طاشنه دیزین اورسه کرکر که
میرد باصقولر کر برایله انی درمان ایدوب اکر فایده ویرمزسه

اسکی ساده یاغ و دانه چاطر و زیت و صرصق و کوکرجن زیلی
ایله یومشتدروب و یچندن قاتن الوب صباح اخشام کزدوریله
اکریومشانوب خوش اولنجه کوکرجن یوریسن الوب ارقه سندن
یاروب اتی ایکن انکر اوستنه اوروب یومشاینجیه دک
اوچ کون قویوب اکریومشانوب اوکنسه قویرق یاغی
وردوه یاغی وردوه قوتی یاغی وسیاه اوزوم زیت و کوکرجن
زیلی وصرصق برابرجه الوب دوکوب و اکا ایکی مثقال نفت
قاتوب انکر دیزینه اوروب اندن ملایم اوکیر سنجیان ایله
دیزینی صاروب درت کون قویوب طاش کبی ایسه ده
بوردرماندن یومشانور کاه اولور که کندی کندندن دوشلنه
اچیلور پس یوشق اولیجق قزمش دمور اوجیله اتی اچوب
ایچنده اولان مادهٔ یی چقروب ودیزکطشم سنده زفت
یاقوسن یاپشدروب بعض کسنه لر یاقوی صاقز اردنج

ایدوب اوروب اندن کاغد دن فتیل دوروب شوله کراولنه رق
ملهمه بولاشدروب یاره نک اغزینه صوقیله که صفتی ژنکار وبال
موی برابرجه الوب زیت ایله پشوریله وصباح اخشام اتی کزدروب
تا اول مادهٔ دن پاکراولوب خوش اوله اوتوزبرنجی باب بخشش
درمانش بلدررر بر بسیر مرضدر که قاتر و انلری عمل ماندهٔ ایدر بخشش
اوستاذلرکاندکلری درمانلری ویزبجه اندکلری علاجلری ذکر
وبیان ایدهلم کندی بجر باتمزدن بوردر که ایلک شش جقوب
ظهور اتدکده اسکی ساده یاغ وکنه تخمنک یاغی و دانه چاطر
اتی ایکن اکا اوروب پس یاغلو اوب اتی یرده قوملدقده ان دیانه
زایل اولور بر درمان دخی نرکس صوغانی وردوه یاغنی دوکوب انکر
اوزرینه اوروب قدم زایل اولور • بر درمان دخی خردل وتنکر اندرانی
برابرجه الوب اینک یاغیله وپنجر صویله یوغروب اوزرینه بغلیو
قویوب نافذ بر درمان دخی کون کرمانی وتنکر هندی دوکوب

قیون بوکرکی یاغلیله واینکر یاغلیله قوشروب اورلیه زایل اولمیه کوزیجه دک
بودرمان ایله مواظبت اولنه بر درمان دخی عقربلر الوب زیت یاغنده
قیشدروب دانه چاطر وقوزایجی ونکدانی ایله هوانده وکوب واینکر
اوزرینه بغلیوب باغلانه زایل اولور درمانلرینکر بری دخی بودرکه نرگس
صوغانی وقورق یاغی واینکر یاغی ونمک هندی برابرجه الوب دوکوب
اوزرینه اورلیه بودرمانلانه یوه شاندقده یاروب ایچنده اولان مادهٔ یی
چیقروب سکن اولنش قوون دوتریله باصوب اما بم قدیم بوعلاجلرمخالف
واریجوانی صقلنلرده زیرا بومرض صکرا وستندم اولورانی یاروب
شق ایدیکر صوکندم غایت ضرری واردر بعض نعلبندلر دخی دیمشلر
انکر اوستنه داغ اوروب بوذکرانلرینکر درمانلر مفید اولمز صوکندن
اوزکه اکا چاره یوق اولانکر صفتی بودر

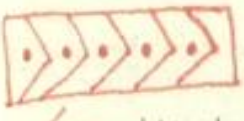

صکره اوتاده اولوب ایکی طرفی ایجردن وطیشدن اوله اوتوز ایکنجی
باب کوه درمانلرینده رقیش فصلنده هایلرم بومرض عارض اولدقده

اعضاسنه کچه لرا وروب استی طوتوب واول الله شول ذکر اولنلرچق درمان
سورلیه که انکر صفتی کنه تخمنکر و انه لرینی دوکوب اسکی ساده یاغ ایله
وحمار بالدرینکر کوکی ایکیسله استی ایکن سوروب وایم یاغلنه ورلیه
بر درمانه دخی قاز وتاوق یاغلرینی ودوه یاغنی وانچاطر الله دوکوب
استی ایکن سورلیه بر درمان دخی صفله یاغی کوزیجه میعه النالیه
دنلور واینکر یاغی وصرمسق وطوز بونلرکرجمله لرینی دوکوب استی ایکن
صکره اوروب اما کچه اوزرینی صرتندن وسایر اعضاسندن اکر کلیه لر
اوتوز اوچنجی باب صکش مادهٔ القسنکر درمانلرینده اکا علاج بودرکه
صکره یی یوقروندن برایپ ایله بغلیه لر تاکه اول مادهٔ صکره التصاقنه
اقوب منجم اوله اندن نشتر اوجیله انی لیوب ایچنده اولان مادهٔ چیقروب
صکره اوستنه ذکر اولنه جق یاقولرکر برین اوره وباغوزنه وباصاقلرینه
یاقوتینی اوره وقان النان یاره یه زفتلرنه غیری شی سورمیه صوندن
وباغلامه صاقنه زیرا قان النان بریه قریبدر اکا باش دکوکنه
انه عظیم الم ویرر واتی صقلنلرده رومیانه نبرکسنه کوردم صکش

اقان مادّه‌نک درمانی شویله ایدیکه صکرکانغ یی بچاق اوجیله
اچوب جمله مادّه طشره اقوب چوندرمدن صکره قان النان یاره‌سنه کچه
یاقوب انکله داغلیوب بوعالجه ایله اکرصو واکر مادّه صکرمدن زایل اولایسه
اما بزمن مخاطره‌لی اولدیغندن اوتوز درد نجی باب صکرده دوکوم واقع اولمشدر
درمانی بلدیرر انکله درمانی بودرکه دلکو کوکدکه ایلکنی اسکی زیت ایله
قیزدروب صکره سوروب اول دوکومی ازالدقدن بر درمان دخی
شیرلغان واوردکه یاغی وتاوق یاغنی الوب اندن کتان تخمنک لعابی
ومقل ازرق قاتوب صکره اوره نافعدر بر درمان دخی سوسم دیوبی
وکتان تخمی برابرجه الوب دوکوب قویرق یاغ وشیرلغانله یوغروب
دوکوم اولدوغی یره اوره یوشاتدروب تحلیل ایدیرانشاءالله اوتوز بشنجی
باب انکدال وایقاندرم اسکی مرض اولوب عملدن قالسه اکادرمان
ویرمکدن بلدیرر بوداکا تحلیل ایدیجی یاغلرکرکه یاغلرکبرای بودرکه
ذکراولنور اسکی زیت وبلجم یاغی واوردکه یاغی واسکی ساده یاغ ونفت
وصیبق وطوز بریزه قزدروب دوکوب صکره اوروب یاغلره ویرلیه

وبعض کسنه‌لر اکا شویله زدن دیمان ایتمشلردرکه انکله اوکرطرلقی
اوستن دلوب اکا ایپ کچروب واول ایپی انکله اوکنجه یغلیه قویوب
بوصورتله انکون امیرلر تاکه انکله اوزانوب طوغرولوبه بوده درمان
امر محالدر اندن فایده اولز لکن بعض نعلبندلر اندن بکا دیمدر دانه چاقوز
صوایله قیزدروب واول صوایله ایکی انکله انکه طوقنی وتیجانی
یوبوب اندن یوشاتدریجی یاغله سوروب پس اول یوستی کیدوب
انکه الی طوغرولور واکرصکره قوتلدن انکه طبانی اکیلوب اکری اوزره
انی عقب نعل الیه نعللنه اوتوز التنجی باب صکره یارلمشکه درمانی
بلدیرر پس اکرصکره اچیلوب یارلوبسه صکره صاقزلر یاقوبی
اوریله ویاخود شول ذکراولنان یاصقوچی اوره کتاسته وصمغ
عربی وکتیره برابرجه الوب دوکوب یومرده انمیله یوغروب
وچابوت اوزره قویوب صکره کچیلان یرینه اوره نافعدر
اوتوز بدنجی باب انتشار مرضکه درمانی بلدیرر بومرضکه سبب

ان زیاده یوریوب صغلمدن واتی چوق چوق قوشوب امکر زحمتدن
حاصل اولور اکثر ناس اکا شویوزدن درمان اندیلر که ابتداده زیت
واق کنون الیه اتی ایکن اوروب اوغلر وبعض کسنه لر طوزی صوده
اصلدوب اورر لر اندن اوستنه قرقلمش بیاق قویوب بغلر لر بعضیلر
دخی بوغدای یا لخی صوایله یوغروب واکا ازاجق اربه اوتی قاتوب
انتشار اوزرینه بغلر لر اکر بونلر کار ایتیوب صاغلمزسه اکا صاقزلر
یاقوسن ویا قابض یاقورکر برلرین یا پشدوریله اوتوز صکز یحی باب
الشفا دیه کاری مرضکه درمانده در پس لازمدر که اکا زفت
یاقوسن اوروب تاکه اکا یاپشوب قاوشدوره بوندن غیری علاج
یوقدر اکر یاقدوقدن فایده اولزسه مشش درمانده ذکر اندیکز
کبی انی داغلیه اوتوز طقوز یحی باب صیکره واقع اولان یاره لرک
درمانده درامدی اکر صیکره جراحت وشوب صکرکر اوزلغنی
ویا اینلکنی کسدیسه اصلا اوستنه اولان دریئ دیکیوب زیرادی

دیکیلورسه ماده صیکره ایشلیوب صکره فی کوکروب صقلنور
انکر یوستندن دخی صیکرک جوانب اربعه سی قوریوب هشکار اولور
پس انی دیکیوب دکز داچینی یا یله معروف که عربجه اکا مرنبه دنلور
انی دکوب پره یه قاپلدوب صکرکر قاوشمسنه غایت نفعی وارور
اندن نقول ذکر اولنرجق صاچیلی اوزرینه باصوب قویه کتخنه
چوروکی ودکز داچینی وقورونفت برابر اولوب بحق ایدوب
باصیله ناقورر ویاخود ملهم یا بلرنده ذکر اولنرجق باسلیقونت
ملهمی اوریله ودنلدیکه حنظیه ایجی وطکوز یاغنی دوکوب اوزرینه
اوریله کسیلدن صکره قاوشدورر وصاغلدرر قرقنجی
ترهل درمانن بیان ایدر ترهل اودرکه حیوانکلری وایاقلری
کوشکلنوب یوردکن صانه صوله صاللنور انکر درمانی بودرکه
حیوانی کردروب وصوق صویر کیردروب بیرد یا صقوله سورایله
که قزل یا لخی وسرکه وازوی وقره سدر وسرکه درکچمش

اوستاذ ذکر دیشلر در اگر طواره ترهل واقع اولوب الری وایاقلری
شیشوب قبارسه معلل ازرق وسکینج وازوری وطوکوز یاغی
خلطیه وسرکه ایله یوزوب ترهله اوریله نافعدر وینه ترهل الیه ال
ایاق ششمه منه درمان بودرکه شراب وتولاق کیری وجلناری
سرکه ایله پشروب اتکلرینه وایاقلرینه سوریله نافعدر بر درمان
دفی خلطیه وابوجهل قریوزنکی ایچی برابرجه الوب دوکوب
سرکه ایله یوزوب ترهل واقع اولان حیوانکلرینه وایاقلرینه
سوریله فرق برنجی باب عظم السبق درمانده در عظمة السبق
دیدکاری قول کوکیدر اکا درمان اتشاه داغلمقدر داغلمق صفتی بودر

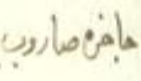

وبعض کسنه لر اوزنلمقه واینکلمکه اوجع
مطرق داغلر بعضلر دفی چوزمه دیر داغلر ○ هرقنمن
اتکه جایز فرق ایکنجی باب نقرس مرضکه درمانی بلدرر مثول
نقرس دیدکاری هوشب کوکدکه ایچنده برکوکه کاه ایچوردن دوکا

طیکدن چیقرانکه علاجی اتشله داغلمقدر اول داغلمق صفتی بودر

فرق اوچنجی باب انکه اسوری اوزره بتره دیدکاری
یومرینکه علاجنده در انکه علاجی توتیه درمانده ذکر اندیکی کبی
اودالیه داغلیوب واوصطرم الیه کوب اتدوکنجه دکه دکه درمانلر
باصوب اندن بوصاچغوالیه قورو تدوریله کصاچغوکرصفتی بودر
قلنطار ومازی برابرجه الوب دوکوب الیوب باصیله نافعدر
فرق درنجی باب اصطکاکه بیانده در اصطکاکا اودرکه ات
یورکن الری برینه طوقنوب الم ویرر یومنا انحلتقوت
اولور اکا درمان بودرکه طوپق اوستنده اتکلی اوزره کذیردن
ویا دیدن حاجزه صاروب بغلیوب تاکه اویرال طوقنه قدم الم ویرمیه
وبغلن دکشروب غیری نعل اوره فرق بشنجی باب اول دردکه
بیانده درکه اکا قروح الشهدیه دنلور یومرضخود اوست
صکرادن الت صکرلرم اقان ماده دن حدوث ایدر واتکه

طوپتی اوستنی شیشه دراله وایاده اولور کچمز اوستاذلر اکثر علاجده
دیمشلر که ایچدی ماده اولان شششکریی باقورن آنفحه قرمش
آلنلا اوب وایچدن ماده طشره چیقیجه دکصیوب ارتمش ایچ
یاغی وزفت ایله علاج اولنه درمان دخی اشق قاضیی وکوهش
برقی وکرشان ویاغمش باقری براربه الوب دوکوب بال موم
وزیت ارندروب اوریله نافعدر درمان دخی خردل واق کوکرد
واغواغاجنک یپراغی دوکوب اول قرمش باقر آتیله دوشاوون
یری یاصه نافعدر فوق التنجی باب سرطان درمانی بلدرر
بودخی دیرلر کموکدن برغیری کموک پتر نقرس کبی اکابر علاج
یوق الا آشاله داغلمق که واقعه صنعتی بودر
فوق یدنجی باب عرق درمانی بلدرر دلمشدر کبرحرارتدر دیرلر کدع
ظاهر اولور برقچ درمانی وارمدر که برلری بودر کرکدر که اول اتی
اتی صوایله پاکدیوب اندن اکا سرکه ملحمی اوره که اول

ملحمک

ملحمک صنعتی بودر مرتکالوب سحق ایدوب زیت ایله وسرکه ایله
هوانده دوکوب اوریله درمان دخی صغراتی الوب
اخشامدن صباحه دک سرکه ده قویوب اندن اول اتی
یاروب واوزرینه سحق اولنمش از وی اکوب طرکر اوزرینه
بغلیو قویه نافعدر وینه بر درمان دخی بزرقطونی ایله معروف
تخم الوب سودا ایله یوغروب اندن برچابوت اوزره قویوب
عرق اوزرینه بغلیوب هرکون دکشروب غیریسی اوره
نافعدر بر درمان دخی قزل طوپراق که عربجه اکا مغره دیلور
ومازی برابرجه الوب دوکوب سرکه ایله یوغروب اوزرینه
بغلیه نافعدر فوق سکزنجی باب براوزون عمر یرندن قویوب
بوکلمه اتی کیروبرینه کتون یکجون اوزرینه یاقو اوروب نفعدر
اولزمه سرطان داغی کبی اتی طراق داغلیلر بعضیلر
دخی اکا دراریج ایله اتی قطران اورمشدر اما بزبلدیکمز بودر که

انکر درمانی یاقوده اغدر قدقطوزنجی باب لقباش مرضنک
بیاندن درکه لقباش حدوثنه سبب بوداوستندن اقات
ماده دندر پس کرکدرکه یومشاتیجه اورینه قویرق یاغی اوروب
یومشاتمدن صکره انی ایله یوب وایچیرمه اول ماده یی چیقروب
اندن ذکر اولنان جق ملهملرکه بریله ویاخود بحقنه صاغلیغه ایله علاج
اولنه ولقباشکه برنوعی اوکلوب صاغلدقدن صکره اندن
قبارجغه مانند بیی قالور انکر درمانی الکرکه درمانمده ذکر
اتدکزات یمجی درمان کرکدر تاکه انی دیکدن کسه اندن
صاغلمغه یوزکه ملهم ویاصاچغوله علاج اولنه اللنجی باب یل
سیکدن ومادهدن قارن ایله بوداراری یعنی قاسدقده بریر
اچله بواصلا کیروقاچوب لحم اولمزینه اچق قالورپس کرکدرکه
اورینه قویرق یاغی طوتوب ویا اول ذکراتدکزسرکه ملهملره
علاج اولنه ودخی عروق ومرداسنج دوکوب کل یاغی ویال
یاغیله

موسیله ازدیب انکله علاج ایدیلر اللی برنجی باب یحمون دیدکلری
الکر درمانی بیاندن درکه کرکدرکه اورینه قویرق یاغی اوروب
اکرتایل اولمزسه اورینه مراداتدوکلر داغی داغلیوب اوریله
اللی ایکنجی باب شقاق مرضنک درمانمدن درکه انکر طرانقتدن
طوپقنه دکر یاریلوب یارقلر اولورپس کرکدرکه اتی صوایله
یویوب وکنه ایله طرانقتن کوب انی قویرق یاغیله ویاچوبلر
زفری ایله ویاسرکه ملهملیله یویوب پاک اندیکه صورمسنه
مداومت ایدوب بعضکسنه لردخی اکا نعل قادوه نعلک
اتندیکچه ویادری اورلر اللی اوچنجی باب انکر طبانی
وطرانقلری اوزیلوب طاشجق اولمه یی درمانی بلدرر
کرکدرکه انکر طبانی طشمسندن اوزون اوزادوبه پیش
سطرق داغلیوب اندن داغلری بچاق ایله پاره پاره
قان اقمدقده دوکلیکرکه طوزایله برخوش اوینوب اندن
کنه اوجیله طبانکر ایچنی قازوب ایچ یاغیله طولدرمق

واریدی سونکره یویوب اول قاز یوب ایچنده یاغ قونیلان دلوک
اوستنه قویرق یاغی اوروب هدرت کرنده دکندروب قویرق
یاغی اوریکده و نعللتقده مداومت اولنه تاکه قرق کونه دک
اول طراچق طبان کیدوب یرینه ایدی طبان بیعه اللی
مرنجی باب الطابق مرضی بیانده در بو مرض برطواره عارض
اولدقده قردان اوندن قویب اتش الهه دلوب قرمزی مورو اصله
پس دلندکده ایچندن صرو صوالهه خشخاش دانه لریخه مادده
بیعه اندن اوزرینه قویرق یاغی واتی قطران قویوب
بعض کسنه لردخی دلنان یره سمق اولنمش زاج ومازی
وشاب قورلر بعضیلردخی اکا اتش یتلشدرروب بچاق الهه
یارلر وقویرق یاغله قطران قویوب زیت واللاسیا الهه
سورر لر اغرنی دخی معدما السلاق والطابق درمانلرین
ذکر اتدیکز اشیا الهه سوالکلدرر اللی شبنجی باب اتک
طبانی اوزره چاتلمق واقع اولسه انکر درمانی بودرکه اول
چاتلق

چاتلق یرکه دیمکی قیل السندن عرضًا اتش الهه انی برخوش
چیزوب اندن جمله چاتلغی ایدی دورتی الهه قان جمله جق
حدتنه اویوب اندن کچی بوکرکی یاغی وصرو کورکه عربجه کاکرکم
دنلور براسی دخی ورشدر چتلغکر اوزنلغی اوزره بغلیوب
اندن طبان التنی وطرفنی کنه الهه کسوب بعده طبانه ایچ
یاغی اوروب وصفیحه دیدکلری دوزنصل الهه نعللدروب
وچتلغه قویرق یاغی قویوب بغلیوب متصل چاتلغه دیمکه
قویرق یاغی واوزنلغنه ایچ یاغی قویوب وطرفنی اوزاندیجه
کسوب پاک ایدوب تاکا دکدکده اول چاتلق کیدوب قرق
کونه دکدیمکه غیریسی برصاغ وسلیم بتوب بیعه بودرمانی
تجربه ایتمش اللی التنجی باب انمله دیدکلری قیاچق درمانی
بلدررر کمکدرکه انی ایچوب ایچنده اولان عفونتی چیقروب
اندن قرلخرزمه وصرو خرزمه وسوینکدرکی لوب
اوغلان سدوکی الهه یوغروب انکله اوزرینه بغلیه بر درمان

وحی انواعا جنگ یاغی وصرمسق وخردل برابر جه الوب دوکوب
کچی بوکرکی یاغیله وذکر اندیکر صرو کوکایله یوغروب
انکر اوزرینه باغلیوب بعون الله کوکندن قپاروب ازاله
ایدرود نلمدر اکر زیتون یاغی وچوغان صویی ایله قشدروب
اول صوایله انی یوبوب بوده بوذکر اندیکر درمانلرک برینی
اورسه لر بالکلیه کیدر زایل اولور الی یدنجی باب بنه ات
طبانمده وقوعه دیدکلری درد لرک علاجنده درکه انکر الی
شدتندن حیوان الینی یره دکورمیوب یوقویه طورتر پس کرکدرکه
طبانی التی کنه ایله برخوش کسوب تاکه اول انکر یرینی
عیانا کوروب مشاهده ایده پس بچاق اوجیله کسوب
ایچنده سیاه مادده بولنور اول الم آزمش ایسه ایچندن جمله
مادده چیقروب پاکایدوب اندن اکا بوذکر اولنه جق دوالری
اوروب کاستی زیت ایله کرجدر واکر اول الم پشمیوب ایچنده
مادده یوغسه انکر اوزرینه استی ساده یاغ ایله کیکر قوتیله
ومیعه

وحیوانکر ایه سنده دکلش ایچ یاغی اوروب کچه وردی ایله
صروب قپلیدروب نم وصوق دکورمکدن احتیاط اولنه
تاکه حیوانکر اقصه سی کیده پس اقتضق خوش اولدقده
اکر اول الم طبانکر اورته سنده ایسه انی دوزنمل صفیحه
ایله نغللدروب واکر الم اوکدن ایسه یقی نمل قاپله الی
مذنجی باب تمشیشه بیانده در بوالم اثر میخلردن عارض
اولور پس لازم اولان بودرکه طبانن اچوب یوقلیوب
اکر طبانده برمیخ قریلوب وصلمیی قالمش ایسه انکر برین
اویوب چیقرایله خردل دکلودخی ایسه ده قویه زیرا طبانده
بقیا قالورسه حیوانکر اقصه سی زایل اولز انی چیقروب
کیدر بمیخه اکر انی چیقروب اهمال وتغافل اولنورسه
الم سایر طبانه یایلوب بالکلیه تلف اولور پس قیریلان
میخ پارچه سنی قوپروب اخراج اولندقده انکر دلوکنه ایچ

یاغی طملدروب واشق قاضیسی ایله اولدلوکی قیادوب
نعل قاقلده سیخه غیری دلوکه اجیله یکی میخاری اولکی
میخاردن یقه‌رق اولنه اندن طبانه استی زیت ایله طرنان
دوکوب تندن وصوندن صاقینیله وبعض حیوانات
والده رکه وقرو وبوزکر اولنان تمشیشه المنه بتلاو اولوب
انکر اجیسن صبر وتحمل اتمکله الم سایر ایدرسنه سرایت ایدر
طوتغه ایریجک اندن اجیلوب ایله اولیجق لازم کلور رکه
طبانکر الستدن جمله ماده ایشلدوکی یری قوپرو واوزرینه
استی زیت ایله کوچ اوره اکر ایله ایزسه انکر ایدرسی
تاطوپقدن دوشوب حیوان صقلنوب عملدن قالور بعض
نعلبند انلری کوردم که ایدی قوپروب استی صاقز ایله قوپرو
اورلردی اما بزانی استی کل ایله قوپارز وهرکون کولی
دکشدروب تاکه جمله نمی چکوب وقوپروب ماده‌ی کسیله

تجدد زیت وقطران ودوکلمش شاب اوروب تاکه یاش
بالکلیه کیدروب اندن صفیحه دیدکلری دوزنعل ایله
ویاباغی نعل ایله نعلبندوره القنبخی باب اتی یوررکن
طرناغن طاشه چارپمق درمان بلدررپس یرقاوب کوره
اکر نعل یوقده ایسه اندن اغزوبقی برغیری نعل ایله
نعلبندروب میخاری دغی اینجه اولوب واکر کفه ایله
اتکر طرناغنی زیاده یونیلوب اتدن اندن اقصق ولقم
اولسه نعلن قوپروب وطبانه استی ساده یاغ وکیکر
اوروب وصفیحه دوزنعل ایله نعلبندروب اندن طرناغنه
زیت وقطران سوره التمش برنجی باب حیوان یوررکن
طبانکر اینجه سکوک ویا اکسر ویاغیری نسنه کیروب
باتسه کرکدرکه انی چقروب اندن بچاق ایله اولدموز
ویاسکوک یاپشه دغی یری یاچب جوره قازوب یوقلیوب
اکر اولشدن برنسنه قیریلوب وطبانه باتوب قالدیسه

یه قویروب اندن برشی قویوب واکرا اوانوب یاغنش شی
یوغیه زیت ایله قطرانی قیندوب طبانی اورتاسندن
اول جیقان سکوک ویا اکسر دلوکه اتی ایکی دوکوب
تاکه هوادن ونمدن برضرر اولمیه زیرا بوصنادن زیاده
طبانه قیتیرق دره اولز اندن حیوانکه انی محکم صروب
بغلیوب واکرا اول کوک ویا اکسویری اوکلیوب ماده سی
چیقرایسه شاب ونشادریا دوکوب سمق ایروب اوزرینه
صاچوب واوستنی اتی زیت وقطران ایله سوریله
التمش ایکنجی باب اکرات تکرلنوب الی وایاغی
طرنمق وایه سی اکلسه اکا درمان بودرکه اول اکیلان
یرایاغ ایله یاصیله تاکه یرینه کلوب طوغرولسه اندن
اتی زیت واق کمون ایله اوغوب وطبانه وطرناغه
کچه وچابوت صاره قویوب بوذکر اتدیکمز ایکی
ویا اوچ

ویا اوچ دفعه ایده سن تا قدر وبعض اکری کوردم که
ایه منک وطرناغنک اعوجاجی بر درمان ایله اوکیوب
پس لازم درکه طبانی وطرناغی چوره سنه قدر وصله لرین
دیزوب اوستنی بغلیه قویوب تاکه اول قدر انی اکلمکدن
منع ایده بوکا جبار دنلور ویاخود زفت یاغنی اوروب
انکله خوش اولور التمش اوچنجی باب جرد دیدکلری مرضلر
علاجنی بلمزسه اکا اشتدن اوزکه درمان بولمزسه شول
ذکر اولنه جق داغ ایله داغلنه

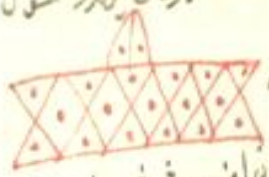

التمش دردنجی باب اتکه طبانی اوزره شش عارضه سی
اولسه کرکدرکه حیوانه علفی ازدیروب وصو قصدیله
کیردروب اندن شش ازالدسنه نافع مجرد یاصقولر
یاصیله اول یاصقولکه صفتی بوددر ازوی وتمر وسکنجبین
وسرکه وسدردر بودرمان کندی مجربا تمزدن در

ونعلبند انکه برلری بکادعیدر کتان یاغنکه کسه سن الوب
سرکه ایله یوغروب واتی صوق صویه کیردروب علفنی ازر
ازر ویرلدکدن صکره کوده سنه شوریله اول شش زایل
اولور بعضیلر دفی شیشی یاروب استی قطران ودرایچ
اوروب ایچنده اولان صوحبلتا اورکیدر ویه کورشم که
قرمش دور ایله شیشی یاروب ایچنده اولان جمله صوی
چیقارلدقدن صکره اوزرینه زفت یاقوسن اوروب بعون
الله اول شش زایل اولدی اندن برغیری اته بو درمانی
اتدکده اتکه طویقی ششوب قربوزه مانند اولشدر
بوعلاجده مخاطره وار بعضیسی اوکیلور وبعضیسی اولکز
پس بو ذکر اولنان علاجلردن اتبر فایده اولز سه
ششکه اونقنی شبکه ویاخود یاغاجی ویاغیری داغ
دافلیه النمش شبخ باب انکر برعضوی قوپسه علاجی

بودرکه اول قوپان کوک اوزرینه تجربه اتدیکزکبی صاقزلر
یاقوسنی یاپشه ویلیوب اکر فایده ویرمزسه زفت یاقوسی
اورلق کورک تاکه قوپان عضو یرینه کلوب قاوشه واکر
بو یاقدرن فایده اولیوب اول عضو یرینه دونوب قاوشمزسه
اوزرینه بوشکل ضرباغاجی دافلیه
النمش التجی باب قمع درمانده در بوالم دفی علف کثرتندن
اولور انکه علاجی بودرکه صوق صویه کیردروب وذکر
اتدیکزمثرد ادویه لرایله درمان ایدوب علف ازویرله
اکر کیدروب زایل اولمزسه انکه جمله سنی یاروب اندن بر
چابونه طوزقویوب بغلیوب وسلجم زیتنی قیندروب
اول طوزصقنسن اکا باتروب یاریلدن یره استی ایکن
باصوب بعون الله زایل اولور وبوانکه درمانلری
چوقدر امابزم تجربه اتدیکمز بودر ایضاحی سئاله انکه ابتدای